C:\Users\Plazma\Desktop\304\bri_Strugacti-Pondělí_začíná_v_sobotu.pdb

PDB Name: bri_Strugacti-Pondělí_začíná_v_
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Arkadij a Boris Strugačtí

Pondělí začíná v sobotu

Ale co je ze všeho nejpodivnější,
nejnepochopitelnější, je to, jak si autoři
mohou vybírat podobné náměty.
Přiznám se, že je to naprosto
neuvěřitelné, to je přímo...
Ne, ne, já to prosté nechápu.
N. V. Gogol

HISTORIE PRVNÍ
ZMATEK OKOLO POHOVKY

Kapitola první

Učitel: Děti, napište si větu:
Bláznivá ryba seděla na větvi.
Žák: Copak ryby sedí na větvích?
Učitel: Vždyť říkám, že byla bláznivá.
Školní anekdota

Blížil jsem se k cíli své cesty. Kolem se zelenal les tlačící se až k cestě, občas přenechával místo mýtinám porostlým žlutou ostřicí. Slunce už několik hodin zapadalo a pořád nemohlo zapadnout, viselo nízko nad obzorem. Auto jelo po úzké cestě poseté chrastivým štěrkem. Přejížděl jsem i větší balvany a tu pokaždé v kufru auta řinčely a rachotily prázdné kanystry.
Zprava vyšli z lesa dva muži, zůstali stát na okraji cesty a pozorovali mě. Jeden z nich zvedl ruku. Ubral jsem plyn a prohlížel si je. Připadalo mi, že to jsou lovci, mladí lidé, snad o něco málo starší než já. Jejich obličeje mě zaujaly, a tak jsem zastavil. Ten, co zvedl ruku, vsunul do auta osmahlý obličej s orlím nosem a s úsměvem se zeptal:
"Nehodil byste nás do Solovce?"
Druhý, s rezatou bradkou, ale bez knírů, vykukoval za jeho rameny a taky se usmíval. Byli to opravdu příjemní lidé.
"Pojďte si sednout," řekl jsem. "Jeden dopředu, druhý dozadu. Na zadním sedadle mám všelijaké krámy."
"Jste neobyčejně laskav!" pronesl muž s orlím nosem rozradostněně, stáhl pušku z ramene a sedl si vedle mne.
Vousáč váhavě nakukoval zadními dvířky dovnitř a řekl:
"Můžu to tady drobátko to..."
Přehnul jsem se přes opěradlo a pomohl jsem mu uvolnit místo zabrané spacím pytlem a složeným stanem. Ohleduplně si sedl a pušku si postavil mezi kolena.
"Dveře pořádně přibouchněte," řekl jsem.
Všechno probíhalo jako obvykle. Vůz se dal do pohybu. Muž s orlím nosem se otočil dozadu a živě se rozhovořil o tom, že vézt se v osobním automobilu je mnohem příjemnější než šlapat pěšky. Vousáč s ním huhlavě souhlasil a neustále přibouchával dveře.
"Vytáhněte si plášť," poradil jsem mu, protože jsem ho sledoval ve zpětném zrcátku. "Skřípl se vám tam plášť."
Přibližně za pět minut bylo všechno v pořádku. Zeptal jsem se:
"Do Solovce je asi tak deset kilometrů?"
"Ano," odpověděl nosatec. "Možná o něco víc. Ovšem cesta je mizerná, jenom pro náklaďáky."
"Cesta náhodou docela ujde," oponoval jsem. "Strašili mě, že vůbec neprojedu."
"Po téhle cestě se dá projet i na podzim."
"Tady možná ano, ale od Korobce je jenom uježděná půda."
"Letos bylo suché léto, všechno je vyschlé."

"U Zátoně prý prší," poznamenal vousáč na zadním sedadle.
"Kdo to povídal?" zeptal se nosatec.
"Merlin."
Nevímproč se oba zasmáli. Vytáhl jsem cigarety, zapálil si a nabídl jim, aby si taky vzali.
"Továrna Kláry Zetkinové," přečetl nosatec na krabičce. "Vy jste z Leningradu?"
"Ano."
"Na cestách?"
"Na cestách," odpověděl jsem. "A vy jste zdejší?"
"Rodáci," řekl nosatec.
"Já jsem z Murmanska," upřesnil vousáč.
"V Leningradě to asi nerozlišujou, Solovec jako Murmansk, prostě Sever," řekl nosatec.
"Ba ne, to byste se mýlil," namítl jsem zdvořile.
"Zdržíte se v Solovci?" zeptal se nosatec.
"Samozřejmě," odpověděl jsem. "Já totiž právě do Solovce jedu."
"Vy tam máte příbuzné nebo známé?"
"Ne," řekl jsem. "Jenom tam počkám na naše kluky. Jdou při pobřeží a v Solovci se máme setkat."
Před sebou jsem spatřil spoustu rozházeného kamení, přibrzdil jsem a upozornil:
"Držte se pevně."
Automobil se zatřásl a začal poskakovat. Nosatec klovl nosem do hlavně pušky. Motor vyl, kameny tloukly do podlahy.
"Chudák auto," poznamenal nosatec.
"Co se dá dělat," řekl jsem.
"Ne každý by se po takovéhle cestě vypravil se svým vozem."
"To já bych se se svým vypravil," řekl jsem. Kamení končilo.
"Jo tak, čili tohle není vaše auto," dovtípil se nosatec.
"Prosím vás, kde já bych se zmohl na auto! Tohle je z půjčovny."
"Rozumím," řekl nosatec a mně připadalo, že v jeho hlase bylo zklamání. To se mě dotklo.
"Má vůbec smysl kupovat si auto, aby člověk jezdil po asfaltu? Kde je asfalt, není nic zajímavého, a kde je něco zajímavého, tam není asfalt."
"Ano, samozřejmě," přisvědčil nosatec zdvořile.
"Podle mého je hloupost povyšovat auto na idol," prohlásil jsem.
"Ano, je to hloupé," řekl vousáč. "Ale ne každý takhle smýšlí."
Pohovořili jsme o automobilech a došli k závěru, že pokud vůbec nějaké kupovat, tak jedině GAZ-69, terénní vozidlo, jenže ta se bohužel neprodávají. Potom se nosatec zeptal:
"A kde pracujete?"
Odpověděl jsem.
"To je kolosální!" vykřikl nosatec. "Programátor! My zrovna potřebujeme programátora. Poslyšte, vykašlete se na váš ústav a pojďte k nám!"
"A jaký máte přístroj?"
"Hele, jaký máme přístroj?" zeptal se nosatec a obrátil se dozadu na vousáče.
"Aldan-3," odpověděl vousáč.
"Výborný stroj," řekl jsem. "A funguje dobře?"
"Jak bych vám to řekl..."
"Rozumím," pravil jsem.
"Vlastně ho ještě neseřídili," řekl vousáč. "Zůstaňte u nás, seřídíte ho..."
"A přeložení vám vyřídíme raz dva," dodal nosatec.
"Čím se vlastně zabýváte?" zeptal jsem se.
"Jako veškerá věda - lidským štěstím," řekl nosatec.
"Aha," řekl jsem. "Něco s kosmem?"
"S kosmem taky," řekl nosatec.
"Takže je poctou už jenom tady smět dělat," řekl jsem ironicky.
"No jo, hlavní město a slušný plat," poznamenal vousáč potichu, ale já jsem jeho slova zaslechl.
"Tak to zas ne," odpověděl jsem. "Já neměřím všechno penězi."
"No jistě ne, já jenom žertoval," řekl vousáč.
"Takhle on žertuje," přidal se nosatec. "Nikde byste nenašel zajímavější práci než u nás."
"Proč myslíte?"
"Jsem si tím jist."
"Ale já ne."
"Na tohle téma si ještě promluvíme," řekl nosatec a ušklíbl se. "Jak dlouho se v Solovci zdržíte?"
"Maximálně dva dny."
"Tak ten druhý den si o tom promluvíme."
"Já osobně v tom vidím prst osudu," prohlásil vousáč. "Jdeme po lese a potkáme programátora. Mám dojem, že se z toho nevykroutíte."
"Vy skutečně tolik potřebujete programátora?" zeptal jsem se.

"Jako sůl."
"Promluvím tedy s kluky." přislíbil jsem. "Dovedu si představit, jak budou bručet."
"My nepotřebujeme ledajakého programátora," řekl nosatec. "Programátoři jsou úzký profil, to je zhýčkalo, jenže my potřebujeme nezhýčkaného."
"No, to už je složitější," poznamenal jsem.
Nosatec začal ohýbat prsty:
"Potřebujeme programátora, aby byl za a) nezhýčkaný, za b) - dobrovolník, za c) aby byl svolný bydlet na ubikaci..."
"Za d)," připojil se vousáč, "za sto dvacet rublů."
"A co křídla - musí je mít, nebo ne?" informoval jsem se. "Nebo řekněme svatozář kolem hlavy? Takový je jeden z tisíce!"
"Však my taky potřebujeme jenom jednoho," řekl nosatec.
"A co když je všech programátorů jenom devět set?"
"V tom případě nám stačí devět desetin programátora."
Les se rozestoupil, přejeli jsme most a hnali se mezi poli osázenými brambory.
"Devět hodin," řekl nosatec. "Kde máte v úmyslu přenocovat?"
"Přespím ve voze. Jak dlouho jsou u vás otevřeny obchody?"
"Obchody jsou už u nás zavřené," řekl nosatec.
"Můžete spát na ubikaci," připojil se vousáč. "U mě na pokoji je volná postel."
"K ubikaci se nedá zajet," řekl nosatec zamyšleně.
"Aha, to je pravda," řekl vousáč a bůhvíproč se zasmál.
"Auto můžete nechat stát u okrsku Bezpečnosti," navrhl nosatec.
"Ale vždyť je to nesmysl!" řekl vousáč. "Já plácám hlouposti a ty se hned přidáš. Jak on by se vůbec dostal na ubikaci?"
"No jo, hrome," pronesl nosatec. "To je pravda, člověk je jeden den mimo práci a už zapomene na všechny ty záležitosti."
"A co tak ho transgresovat?"
"To snad ne," řekl nosatec. "To není pohovka. A ty nejsi Cristobal Junta, a kromě toho já..."
"Nedělejte si starosti," řekl jsem. "Já přespím ve voze, nebude to prvně."
Najednou jsem dostal strašnou chuť vyspat se na prostěradle. Už čtyři noci jsem spal ve spacím pytlu.
"Poslechni," vyhrkl nosatec. "Chanakuno!"
"Správně!" vykřikl vousáč. "Strčíme ho na Lukomoří !"
"Vážně, já přespím v autě," připomněl jsem.
"Přenocujete pod střechou," řekl nosatec, "v poměrně čistém povlečení. Musíme se vám nějak odvděčit za svezení..."
"A nebudeme vám přece strkat pětku," dodal vousáč.
Vjeli jsme do města. Kolem nás se táhly staré pevné ploty, poctivé chalupy ze silných zčernalých klád, s úzkými okny, vyřezávanými šambránami a dřevěnými kohoutky na střechách. Objevilo se několik špinavých zděných stavení s železnými dveřmi, při jejichž spatření se mi z paměti vynořilo polozapomenuté slovo "kvelby". Ulice byla rovná, široká a nesla název třída Míru. Vpředu, dál k centru, se tyčily patrové struskobetonové domy s veřejnými parčíky.
"Příští ulicí doprava," řekl nosatec.
Zapnul jsem blinkr, přibrzdil a zahnul doprava. Cesta tu byla zarostlá trávou, ale těsně u jedněch vrátek stál přimáčknutý zbrusu nový záporožec. Čísla domů visela nad vraty a číslice na rezatých plechových tabulkách byly sotva znatelné. Ulička měla půvabný název: ulice Lukomoří. Byla úzká, stisknutá z obou stran těžkými starodávnými ploty, postavenými patrně v dobách, kdy se tu ještě prohánělí švédští a norští piráti.
"Stop," řekl nosatec. Zabrzdil jsem a on se znova nosem nabodl na hlaveň pušky. "No a teď," řekl a promnul si nos. "Vy tu na mě počkejte, já zajdu dovnitř a zařídím to."
"Ale to opravdu není třeba." zaprotestoval jsem naposledy.
"Konec řečí. Voloďo, drž ho na mušce."
Nosatec vystoupil z auta a shrben prolezl nízkou brankou. Za vysokánským šedým plotem nebylo žádný dům vidět. Vrata byla úctyhodná, jako od lokomotívního depa. Byla zavěšena na rezivých železných pantech, z nichž každý vážil přinejmenším dvacet kilo. Udiveně jsem si četl vývěsky. Byly tři. Na levém křídle vrat se přísně blyštělo tlusté sklo solidní modré tabulky se stříbrnými písmeny

VÚČAKO
CHALOUPKA NA KUŘE NOZE
PAMATNÍK SOLOVECKÝCH STARÝCH ČASŮ

Na pravém křídle vrat visela nahoře zrezivělá plechová tabulka: ul. Lukomoří, č. 13, N. K. Gorynyčová. A pod ní se vyjímala překližková destička a na ní křivými inkoustovými písmeny:

KOCOUR MIMO PROVOZ
Ředitelství

"Co to má znamenat?" zeptal jsem se. "Já to nechápu."
Vousáč se uchichtl.

"Hlavně se nerozrušujte," řekl. "Tady u nás je legrace a všechno dobře dopadne."
Vystoupil jsem z auta a začal jsem otírat přední sklo. Najednou jsem zaslechl nad hlavou šramot. Zvedl jsem oči. Na vratech se právě uveleboval a hledal nejpohodlnější polohu obrovitý černošedý mourovatý kocour. Tak velikého kocoura jsem v životě neviděl. Když se usadil, pohlédl na mě líně a lhostejně žlutýma očima. "Čičí, čičí," řekl jsem automaticky. Kocour zdvořile a chladně rozevřel tlamu plnou ostrých zubů, vydal sípavý hrdelní zvuk, pak se otočil a díval se do dvora. Tam za ohradou zazněl nosatcův hlas:
"Vasiliji, příteli, nezlobte se, že vás obtěžuju."
Zaskřípěla závora. Kocour vstal a nehlučně seskočil do dvora. Vrata se těžce zahoupala, rozlehlo se příšerné vrzání a praskot a levá půlka se pomalu otevřela. Objevil se nosatcův obličej zbrunátnělý námahou.
"Haló, dobrodinče!" zavolal. "Zajeďte dovnitř !"
Vrátil jsem se do vozu a pomalu zajel do dvora. Byl rozlehlý, v jeho hloubi stála chaloupka z tlustých klád a před ní se tyčil nízký širokánský dub s hustou korunou, která zacláněla střechu. Od vrat vedla kolem dubu k chaloupce úzká cestička vyložená kamennými deskami. Vpravo od ní byla zahrada a vlevo uprostřed palouku se vypínala roubená studna s vahadlem, omšelým a zčernalým starobou.
Zaparkoval jsem auto v ústraní, vypnul motor a vylezl. Vousatý Voloďa také vystoupil, opřel si pušku o bok a začal si srovnávat batoh na zádech.
"Tak jste doma," řekl.
Nosatec se skřípotem a praskáním zase zavíral vrata, já jsem se cítil poněkud trapně, rozhlížel jsem se kolem a nevěděl jsem, co mám dělat.
"A, tady máme hospodyni!" vykřikl vousáč. "Tak jak slouží zdraví, babičko, holubičko Naino Kyjevno?"
Hospodyni bylo určitě dost přes sto. Kráčela k nám pomalu, opírala se o sukovnici a vláčela po zemi nohy ve válenkách a galoších. Obličej měla temně hnědý; ze spousty vrásek vyčníval kupředu a směrem dolů nos, křivý a ostrý jako jatagan, oči měla matné, jakoby potažené zákalem.
"Buď zdráv, buď zdráv, vnoučku," pronesla nečekané zvučným basem. "Takže tohle bude ten nový programátor? Buď zdráv, panáčku, vítám tě..."
Uklonil jsem se a bylo mi jasné, že musím držet jazyk za zuby. Přes černý šátek uvázaný pod bradou měla babka ještě jeden pestrý silonový šáteček s různobarevnými vyobrazeními Atomia a mnohojazyčnými nápisy: Světová výstava Expo - Brusel. Na bradě a pod nosem se jí ježily řídké šedivé štětiny. Oblečena byla do vatované vesty bez rukávů a černých soukenných šatů.
"Tak takhle, Naino Kyjevno!" řekl nosatec, přistoupil blíž a otřel si z dlaní rez. "Potřebujeme našeho nového spolupracovníka na dvě noci uložit. Dovolte, abych vám představil... m-m-m..."
"Není třeba," řekla stařena a upřeně si mě prohlížela. "Vídím to sama. Alexandr Ivanovič Privalov, tisíc devět set třicet osm, mužské, ruská, člen Komsomolu, ne, ne, neúčastnil, nebyl, nemá, a čeká tě, holoubku, dlouhá cesta a důležité jednání s úřady, pak se vystříhej, sokolíku, člověka zlého a zrzavého, a buď štědrý k chudé stařeně, statný junáku..."
"Ehm!" pronesl nosatec a babka se zarazila. Rozhostilo se trapné mlčení.
"Můžete mi říkat jednoduše Saša," vymáčkl jsem ze sebe předem připravenou větu.
"Ale kde ho uložím?" informovala se babka.
"V depozitáři, kde jinde," řekl nosatec trochu podrážděně.
"A kdo si to vezme na zodpovědnost?"
"Naino Kyjevno!" zahalekal nosatec tónem ochotnického tragéda, vzal stařenu v podpaží a zatáhl ji k domu. Bylo slyšet, jak se hádaji: "Přece jsme se domluvili!" - "A co když něco šlohne?" - "Tak potichu přece! Je to programátor, chápete? Komsomolec! Vědec!" - "A co když bude mlaskat?"
V rozpacích jsem se otočil k Voloďovi. Ten se hihňal.
"Mně je to nějak trapné," řekl jsem.
"Neberte si to tak, všecko se srovná..."
Chtěl ještě něco říct, ale v tu chvíli babka divoce vykřikla: "A co pohovka? Pohovka!"
Trhl jsem sebou a řekl:
"Víte co? Já přece jenom radši pojedu."
"Nepřipadá v úvahu!" prohlásil Voloďa. "Všechno se srovná. Babka chce jednoduše vytřískat prachy a my s Romanem nemáme na hotovosti nic."
"Já jí to zaplatím," pravil jsem. V tu chvíli jsem měl obrovskou chuť odjet - nesnáším takzvané mezilidské konflikty.
Voloďa zavrtěl hlavou.
"Nic takového. No, on už tamhle jde. Všechno je v pořádku."
Nosatý Roman k nám přistoupil, vzal mě za ruku a řekl:
"Už je klid. Jdeme."
"Poslyšte, mně je to nějak trapné," řekl jsem. "Koneckonců ona není povinna..."
To už jsme kráčeli k domu.
"Je povinna, je," utrušoval Roman.
Obloukem kolem dubu jsme došli k zadnímu vchodu. Roman strčil do dveří potažených koženkou a octli jsme se v síni, prostorné a čisté, ale špatně osvětlené. Stařena nás čekala s rukama zkříženýma na břiše a s našpulenými rty. Jakmile nás spatřila, zaduněla pomstychtivým basem:
"Ale hned sepíšem protokol. Jako že tak a tak: převzal to a to, od té a té, kterážto předala výše uvedené níže podepsanému..."
Roman potichoučku zaúpěl. Pak jsme vstoupili do světnice, kterou mi přidělili. Byl to chladný pokojík s jedním oknem,

na němž visela kartounová záclonka. Roman pronesl přiškrceně:
"Udělejte si pohodlí a buďte tu jako doma."
A stařena se ze síně hned podrážděně ptala:
"Jen jestli nemlaská..."
Roman se ani neotočil a odsekl:
"Nemlaská! Už jsem řekl, že ne."
"Tak půjdeme napsat to potvrzeníčko..."
Roman povytáhl obočí, obrátil oči v sloup, vycenil zuby a potřásl hlavou, ale přece jen vyšel ven. Rozhlédl jsem se. Nábytku nebylo v místnosti moc. U okna stál masívní stůl přikrytý starým šedivým ubrusem s třásněmi, před ním vratká stolička. U holé roubené stěny stála široká pohovka, na protější straně polepené nejrůznějšími tapetami byl věšák s nějakými hadry (vatované kabátky, vypelichané kožichy, roztrhané čepice a beranice). Část světnice zabírala velká ruská pec, čerstvě vybílená, naproti v rohu viselo velké zakalené zrcadlo v oloupaném rámu. Podlaha byla vydrhnutá a pokrytá pruhovanými koberečky.
Za stěnou se ozývaly dva hlasy - stařenin bas se držel na jednom tónu, Romanův hlas se zvyšoval a snižoval.
"Ubrus, inventární číslo dvě stě čtyřicet pět..."
"Zapište si taky každé prkno podlahy!"
"Stůl kuchyňský..."
"Pec si taky napíšete?"
"Pořádek musí být... Pohovka..."
Přistoupil jsem k oknu a odhrnul záclonku. Za oknem byl dub, jinak nebylo vidět nic. Zadíval jsem se na dub. Byl to bezpochyby velice starý strom. Kůru měl šedou, nějak mrtvou, a bludné kořeny, které vystupovaly ze země, byly pokryty červeným a bílým lišejníkem. "A taky si zapište dub!" řekl za stěnou Roman. Na parapetu ležela tlustá ohmataná kniha, bezmyšlenkovitě jsem v ní zalistoval, odstoupil od okna a sedl na pohovku. A hned se mi chtělo spát. Uvědomil jsem si, že jsem dnes čtrnáct hodin řídil automobil, že jsem patrně nemusel tolik pospíchat, že mě bolí v zádech a v hlavě se mi všechno plete, že se nakonec můžu vykašlat na tuhle protivnou stařenu, jen když všechno co nejdřív skončí a já si budu moci lehnout a usnout...
"Tak je to," řekl Roman, který se objevil na prahu. "Formality máme za sebou." Zamával ve vzduchu roztaženými prsty umazanými od inkoustu. "Naše prstíčky jsou unavené, moc jsme psali, moc... Lehněte si a spěte. My odcházíme a vy si klidně jděte lehnout. Co děláte zítra?"
"Čekám," odpověděl jsem malátně.
"Kde?"
"Tady. A u pošty."
"Zítra nejspíš neodjedete, že?"
"Zítra sotva... Nejspíš pozítří."
"V tom případě se ještě uvidíme. Všechno nás teprve čeká." Usmál se, zamával a odešel. Líně jsem si pomyslel, že bych ho měl asi vyprovodit a rozloučit se s Voloďou, a ulehl jsem. Hned nato vstoupila do místnosti stařena. Vstal jsem. Stařena si mě chvíli upřeně prohlížela:
"Obávám se, panáčku, že budeš mlaskat," řekla znepokojeně.
"Nebudu mlaskat," řekl jsem unaveně. "Budu spát."
"Tak si lehni a spi... Jenom zaplať penízky a spi..."
Sáhl jsem do zadní kapsy kalhot pro náprsní tašku.
"Kolik jsem dlužen?"
Stařena obrátila oči ke stropu.
"Tak když budeme počítat rubl za světnici... padesátník za povlečení - to je moje, ne erární - tak to dělá za dvě noci tři rubly... A kolik přidáš ze štědrosti, tedy za vyrušování, to nechám na tobě..."
Podal jsem jí pětirublovku.
"Ze štědrosti si nechte zatím rubl," řekl jsem. "Potom se uvidí."
Stařena dychtivě hrábla po penězích, zamumlala něco o vrácení zpátky a šla. Dost dlouho byla pryč, už jsem chtěl mávnout rukou nad tím, co jsem měl dostat nazpátek, i nad povlečením, ale tu se vrátila a vysypala na stůl hrst špinavých měďáků.
"Tady máš zpátky, panáčku," pravila. "Je to přesně rublík, ani to nemusíš přepočítávat."
"Nebudu to přepočítávat," řekl jsem. "A jak s povlečením?"
"Hned ti povlíknu. Jdi se na chvilku projít ven, já ti tady povlíknu."
Vyšel jsem a v chůzi jsem vytáhl cigarety. Slunce konečně zapadlo a nastala bílá noc. Kdesi štěkali psi. Usedl jsem pod dubem na lavičku vrostlou do země, zapálil si a díval se na bledé nebe bez hvězd. Odkudsi nehlučně vylezl kocour, bleskl po mně světélkujícíma očima, pak se rychle vydrápal na dub a zmizel v temném listoví. Ihned jsem ho pustil z hlavy, ale trhl jsem sebou, když kocour začal šramotit kdesi nahoře. Na hlavu se mi snášelo smetí. "Aby tě husa...," řekl jsem nahlas a začal jsem se oprašovat. Hrozně se mi chtělo spát. Z domu vyšla stařena a aniž si mě všimla, zamířila ke studni. Vysvětlil jsem si to tak, že je povlečeno, a vrátil jsem se tedy do světnice.
Ta protivná baba mi ustlala na podlaze. Tak tohle tedy ne, řekl jsem si v duchu, zavřel dveře na zástrčku, přendal si lůžkoviny na pohovku a začal se svlékat. Z okna se linulo mdlé šero, na dubu hlučně šramotil kocour. Zatřepal jsem hlavou, abych z vlasů vytřásl smetí. Bylo to zvláštní, nečekané smetí - velké, suché rybí šupiny. Tohle bude ve spaní píchat, pomyslel jsem si, svalil se na polštář a v mžiku jsem usnul.

Kapitola druhá

Zpustlý dům se stal doupětem lišek
a jezevců, takže se zde mohou
vyskytovat podivní vlkodlakové
a přízraky.

A. Weda

Probudil jsem se uprostřed noci. V místnosti někdo mluvil. Byli dva a sotva slyšitelně šeptali. Jejich hlasy si byly dost podobné, ale jeden byl poněkud přiškrcený a sípavý, druhý vyjadřoval zřejmě podráždění.
"Přestaň sípat," šeptal podrážděný. "Dokážeš nesípat?"
"Dokážu," odpověděl přiškrcený a odkašlal si.
"Ticho, hrome," zasyčel podrážděný.
"Škrábe mě v krku," vysvětlil přiškrcený. "To je ranní kuřácký kašel..." Znovu si odkašlal.
"Zmiz odtud," řekl podrážděný.
"On stejně spí..."
"Kdo to je? Odkud sem spadl?"
"Jak to můžu vědět?"
"To je smůla... Prostě fantastická smůla."
Sousedi zase nemůžou usnout, pomyslel jsem si v rozespalosti. Připadalo mi, že jsem doma. Tam vedle mne bydlí dva bratři fyzikové, kteří strašně rádi pracují v noci. Kolem druhé hodiny po půlnoci jim vždycky docházejí cigarety, a tak lezou ke mně do pokoje a začínají šťárat, rachotit nábytkem a navzájem si nadávat.
Popadl jsem polštář a mrštil jím do prázdna. Cosi se hlučně skácelo a rozhostilo se ticho.
"Polštář vraťte," řekl jsem, "a vypadněte. Cigarety jsou na stole."
Zvuk vlastního hlasu mě definitivně probudil. Usedl jsem. Kdesi smutně štěkali psi, za stěnou strašlivě chrápala stařena. Konečně jsem si uvědomil, kde jsem. V místnosti nebyl nikdo. V mdlém přísvitu jsem na podlaze uviděl svůj polštář a hadry, které spadly z věšáku. Bába mi utrhne hlavu, pomyslel jsem si a vyskočil jsem. Podlaha byla studená a tak jsem přeslápl na koberečky. Stará přestala chrápat. Znehybněl jsem. Prkna povrzávala, v koutech cosi šramotilo a šustilo. Babka ohlušivě hvízdla a znovu se rozchrápala. Zvedl jsem polštář a hodil jej zpátky na pohovku. Z hadrů se linul psí zápach. Věšák se utrhl z hřebíku a visel našikmo. Narovnal jsem ho a začal jsem sbírat hadry. Jakmile jsem pověsil poslední šátek, věšák se znovu utrhl, škrábavě sjel po tapetách a zůstal viset zase na jednom hřebíku. Babka přestala chrápat a mně vyrazil studený pot. Kdesi poblíž se rozeřval kohout. Do polívky bys patřil, pomyslel jsem si nenávistně. Stařena za stěnou se vrtěla, péra skřípala a vystřelovala. Stál jsem na jedné noze a čekal. Na dvoře kdosi tiše řekl:
"Musíme jít spát, zdrželi jsme se moc dlouho." Byl to mladý ženský hlas.
"Když spát, tak spát," ozval se druhý hlas. Bylo slyšet táhlé zívnutí. "Dneska už se nebudeš šplouchat?"
"Je mi nějaká zima. Půjdem do hajan."
Pak už bylo ticho. Babka zavrčela a zachrčela a já jsem se opatrně vrátil na pohovku. Ráno si přivstanu a dám to tady důkladně do pořádku...
Ulehl jsem na pravý bok, přitáhl si deku až na ucho, zavřel oči a v tu chvíli jsem zjistil, že se mi absolutně nechce spát, ale zato mám hrozný hlad. Aj-aj-aj, řekl jsem si v duchu. Bylo třeba urychleně podniknout nějaká opatření, a já je podnikl.
Tak řekněme systém dvou integrálních rovnic stelární statistiky; obě proměnné jsou pod integrálem. Řešit se dají přirozeně jenom numericky, a vypočítat je může jenom stroj, řekněme ČEP... Vzpomněl jsem si na náš číslicový elektronický počítač. Jeho ovládací panel má barvu žloutkového krému. Žeňa pokládá na tenhle panel cosi v novinách a pomalu je rozbaluje. "Co máš ty?" "Chleba se sýrem a salámem." Mívám polský, polouzený, jemně nakrájený. - "Ech, měl by ses oženit! Podívej, já mám karbanátky s česnekem, domácí! A nakládanou okurku." Ne, dvě okurky... Čtyři karbanátky, a aby se to dobře počítalo, čtyři křupavé nakládané okurčičky. A čtyři krajíčky chleba s máslem...
Odhodil jsem deku a sedl si. Nezůstalo mi něco v autě? Ne, všechno, co tam bylo, jsem snědl. Zůstala tam jenom kuchařka pro Valkovu mámu, která bydlí v Ležněvu. Jak se to tam píše... Sauce piquante. Půl sklenice octa a dvě cibule... a paprička. Podává se k masitým jídlům... Pamatuji si to jako dnes: k malým biftečkům. Taková lumpárna, pomyslel jsem si, ne jednoduše k biftekům, ale maliličkým biftečkům. Vyskočil jsem a postavil se k oknu. Noční vzduch byl výrazně provoněn maliličkými biftečky. Odkudsi z hlubin podvědomí se mi vynořilo: "Vybavovala se mu obyčejná hospodská jídla jako zelňačka se smetanou, mozeček s hráškem, nakládaná okurka (tady jsem polkl) a obvyklý sladký pirožek z lístkového těsta..." Měl bych přijít na jiné myšlenky, napadlo mě, a sáhl jsem po knize na okením parapetu. Byl to Alexej Tolstoj, Ponuré ráno. Otevřel jsem knihu nazdařbůh. "Machno zlomil otvírák, vytáhl z kapsy perleťový nožík se spoustou čepelí a mordoval se s tím dál, otvíraje plechovky s ananasy (tak už je to v háji, pomyslel jsem si), francouzskou paštikou a humry, jejichž silná vůně se rozlila po světnici." Opatrně jsem položil knihu a usedl na stoličku ke stolu. Místnost náhle naplnila příjemná silná vůně, zřejmě vůně humrů. Zamyslel jsem se, čím to je, že jsem až dosud nikdy neochutnal humry. Nebo třeba ústřice. U Dickense všichni pojídají ústřice, ohánějí se zavíracími noži, ukrajují si tlusté krajíce chleba a mažou si je máslem... Začal jsem nervózně přihlazovat ubrus. Viděl jsem na něm nevyprané skvrny. Na tomhle ubruse už se snědlo mnoho chutných věcí. Jedli tu humry a mozeček s hráškem. Jedli ty maliličké biftečky se sauce piquante. Ale jedli i střední a velké bifteky. Z přejedění funěli a mlaskali, spokojeně mlaskali... Funět

jsem neměl z čeho, a tak jsem začal mlaskat.
Asi jsem to dělal hodně hlasitě a hladově, protože pod stařenou za stěnou zavrzala postel, babka zlostně zamumlala, něčím zarachotila a najednou vstoupila ke mně do pokojíku. Měla na sobě dlouhou šedivou košili a v rukou nesla talíř, z něhož se po světnici linula ne fantastická, ale skutečná vůně jídla. Stařena se usmívala. Postavila mi talíř přímo pod nos a zaduněla sladkým basem
"Ochutnej, panáčku, Alexandře Ivanoviči. Ochutnej, co bůh dal a mýma rukama k tobě poslal..."
"Ale ne, to přece ne, Naino Kyjevno," zamumlal jsem, "přece si nebudete dělat škodu..."
Jenže to už jsem v ruce držel jakousi vidličku s kostěnou střenkou a pustil se do jídla, babka stála vedle mě, přikyvovala a žvatlala:
"Jen jez, panáčku, jen jez, ať ti slouží..."
Snědl jsem všechno. Byly to vařené brambory s rozpuštěným máslem.
"Naino Kyjevno," řekl jsem procítěně, "zachránila jste mě před smrtí hladem."
"Najedl ses?" řekla Naina Kyjevna trochu nevraživě.
"Báječně jsem se najedl. Moc vám děkuju! Neumíte si ani představit..."
"Proč bych si neuměla představit?" skočila mi do řeči už nadobro podrážděná. "Povídám - najedl ses? Tak sem dej ten talíř... Talíř, povídám! Dej ho sem!"
"Pro... prosím," vymáčkl jsem ze sebe.
"Prosím, prosím... Člověk aby tady krmil za obyčejný - prosím..."
"Já vám to můžu zaplatit," řekl jsem a pomalu jsem dostával zlost.
"Zaplatit, zaplatit..." Vykročila ke dveřím. "Co když se za tohle vůbec neplatí? A neměl jsi lhát..."
"Jak to myslíte - lhát?"
"Myslím to normálně - lhát! Říkal jsi přece, že nebudeš mlaskat..." Zmlkla a zmizela za dveřmi.
Co to s ní je? pomyslel jsem si. Nějaká zvláštní babka... Všimla si snad poškozeného věšáku? Bylo slyšet, jak se převaluje na posteli, až péra povrzávají, a nespokojeně bručí. Potom potichu na jakousi barbarskou melodii zanotovala: "Ivánka nakrmím, Ivánka vykrmím a potom v peci upeču..." Z okna zavanul noční chlad. Otřásl jsem se, vstal jsem, abych se vrátil na pohovku, ale tu mi blesklo hlavou, že jsem přece před spaním zavřel dveře. Nechápavě jsem přistoupil ke dveřím a natáhl ruku, abych zkontroloval zástrčku, ale jakmile jsem se prsty dotkl chladného kovu, všechno před očima se mi rozplynulo. Uvědomil jsem si, že ležím na posteli zabořen nosem do polštáře a prsty ohmatávám studené břevno stěny.
Chvíli jsem vyděšeně ležel, než jsem zjistil, že kdesi nablízku chrápe stařena a že v mé místnosti někdo mluví. Kdosi polohlasem mentorsky vykládal
"Slon je největší ze všech suchozemských živočichů. Má na tlamě velký kus masa, který se nazývá chobotem proto, že je dutý a protažený jako roura. Slon ho natahuje a ohýbá různým způsobem a používá ho místo rukou..."
Zvědavostí jsem ani nedýchal, opatrně jsem se otočil na pravý bok. V místnosti bylo prázdno jako předtím. A hlas pokračoval ještě důrazněji:
"Víno konzumované umírněně působí příznivě na žaludek; při nestřídmém pití však vylučuje páry, které člověka snižují na úroveň dobytčete. Jistě už jste někdy viděli opilce a vzpomínáte na onen oprávněný pocit odporu, kterýž jste k němu pojali..."
Prudce jsem se posadil a spustil nohy z pohovky. Hlas zmlkl. Zdálo se mi, že přicházel odněkud zpoza stěny. V pokoji bylo všechno v pořádku, i věšák k mému údivu visel na místě. A rovněž k svému údivu jsem zase měl hrozný hlad.
"Tinctura ex vitro antimonii," zahlaholil náhle hlas. Trhl jsem sebou. "Magiphterium antimon angelii salae. Vaphilii oleum vitri antimonii alexiterium antimoniale!" Ozvalo se zřetelné zachichotání. "To je přece pitomost!" poznamenal hlas a pokračoval zpěvavě: "Zakrátko tyto oči, dosaváde neotevřené, nespatří více slunka, nedopusť však očím těm zavříti se, aniž dojde jim dobrotivá zvěst O odpuštění mém a blaženosti... Toto jest Duch aneb Mravné myšlenky slavného plavčíka vyňaté z jeho nočních rozjímání. Prodává se v Sankt-Petěrburgu a v Rize ve Svěšnikovových knihkupectvích, kartonované za dva rubly." Kdosi vzlykl. "Taky slátanina," řekl hlas a zadeklamoval procítěně:

Sláva, krása, bohatství,
všechny světské radosti
slábnou, hned se ztrácejí,
štěstí je jen klam!
Přijde konec nadějí,
sláva je ta tam...

Teď už jsem věděl přesně, odkud hlas přichází. Zaznával z kouta, kde viselo zakalené zrcadlo.
"A nyní," oznámil hlas, "půjdeme dál. Všechno je jediné Já, toto Já je světové Já. Sepětí s nevěděním, pocházejícím ze zatmění světla. Já mizí s rozvojem netělesnosti..."
"A tahle slátanina je odkud?" zeptal jsem se. Nečekal jsem odpověď, byl jsem přesvědčen, že spím...
"Citát z upanišád," odpověděl hlas pohotově.
"A co jsou to upanišády?" teď už jsem nebyl přesvědčen, že spím.
"To nevím," přiznal se hlas.
Vstal jsem a po špičkách přistoupil k zrcadlu. Nespatřil jsem se v něm. V matném skle se odrážela záclona, roh kamen a spousta jiných věcí. Ale já ne.
"Co je?" ozval se hlas. "Jsou nějaké dotazy?"

"Kdo to mluví?" zeptal jsem se a nahlédl za zrcadlo. Bylo za ním mnoho prachu a pošlých pavouků. Přitlačil jsem si ukazovákem na levé oko. To je pradávný osvědčený způsob, jak poznat halucinaci. Dočetl jsem se o tom v poutavé knize V. V. Bitnera Věřit či nevěřit. Stačí přimáčknout prstem na oční bulvu a všechny reálné předměty - na rozdíl od halucinací - se rozdvojí. Zrcadlo se rozdvojilo a objevil se v něm můj odraz - rozespalý, vyplašený obličej. Záblo mě do nohou. S prsty zimomřivě sevřenými jsem došel k oknu a vyhlédl ven.
Venku nebyl nikdo, nestál tu dokonce ani dub. Protřel jsem si oči a podíval se znovu. Zřetelně jsem viděl před sebou omšelou roubenou studnu s rumpálem, vrata a u nich svůj automobil. Tak přece jenom spím, pomyslel jsem si uklidněně. Pohled mi padl na parapet, kde ležela rozdrbaná kniha. V minulém snu to byl třetí svazek Křížové cesty, teď jsem si na obálce přečetl: P. I. Karpov, Tvorba choromyslných a její vliv na rozvoj vědy a techniky. Zuby mi cvakaly zimou, když jsem listoval knihou a prohlížel si vlepené barevné obrázky. Potom jsem si přečetl Báseň č. 2.

Ve výši, kde kupovitá
mračna plují do dáli,
černokřídlý vrabec lítá
osamělý, troufalý.
Krouží v temný noční čas,
svitem luny ozářený,
samotou svou nezlomený,
dole vidí všechny nás...
Hrdý, dravý, rozlícený,
vznáší se ten bujný pták,
jiskřivě mu svítí zrak.

Podlaha se mi najednou zahoupala pod nohama. Ozvalo se pronikavé, táhlé skřípání, potom se jako dunění vzdáleného zemětřesení rozlehlo rachotivé: Ko-o... Ko-o... Chalupa se zakymácela jako loďka na vlnách. Dvůr sklouzl stranou, zpod okna se vysunul a zaťal drápy do země obrovský slepičí pařát, vyryl do trávy hluboké brázdy a zase se zatáhl. Podlaha se příkře naklonila, ucítil jsem, že padám, zachytil jsem se čehosi měkkého, svalil jsem se z pohovky a bolestivě se udeřil do boku a do hlavy. Ležel jsem na koberečcích a prsty jsem svíral polštář, který spadl současně se mnou. V místnosti bylo docela světlo. Za oknem si kdosi důkladně odkašlával.
"Nuže, začneme," řekl dobře posazený mužský hlas. "Za devaterými horami a devaterými řekami žil-byl car, který se jmenoval... mna-a... no, na tom konečně nezáleží. Řekněme, mna-a... Poluekt... A ten car měl tři syny, careviče. První... mna-a... Třetí byl blbec, ale co ten první?"
Sehnut jako voják za palby jsem se připlížil k oknu a vyhlédl ven. Dub byl na svém místě. Zády k němu stál kocour Vasilij, v hlubokém zamyšlení na zadních tlapách. V zubech svíral kvítek leknínu. Hleděl si pod nohy a hekal: Mna-a... Potom pohodil hlavou, založil si přední tlapy za záda a mírně shrben jako docent Dubino-Kňažickij při přednášce vykročil plavně pryč od dubu.
"Tak dobře," cedil přitom mezi zuby. "Žili, byli, car a carevna. Ten car a carevna měli jednoho syna... mna-a... Blbce, samosebou."
Kocour zhnuseně vyplivl leknín, svraštil obličej a promnul si čelo.
"To je zoufalý," pronesl. "A přitom si leccos pamatuju... Cha-cha-cha! To si pochutnám! Koně slupnu k obědu, junáka k večeři... Jenže z čeho to je?... A Ivan, co můžete čekat od idiota, odpovídá: Ech, ty obludo odporná, ještě nás nemáš - a už si pochutnáváš? A potom přijde samosebou kalená střela, všechny tři hlavy dolů, Ivan vyřezává tři srdce a veze je trouba domů k mamince... Nádherný dáreček!" Kocour se sardonicky zasmál a pak si vzdychl. "A potom ještě existuje jedna taková nemoc - skleróza," oznámil.
Znovu si vzdychl, zamířil zpátky k dubu a zazpíval: "Krá, krá... děťátka moje! Krá, krá, holoubátka moje! Já jsem vás... mna-a... slzami kojila... lépe řečeno - pojila..." Potřetí vzdychl a chvíli kráčel mlčky. Když došel k dubu, znenadání falešně zařval: "Od úst si utrhovala!"
Najednou se mu v rukou objevily masívní gusle, ani jsem nepostřehl, kde je sebral. Zuřivě do nich hrábl tlapou, ostrými drápy škubal za struny a rozeřval se ještě hlasitěji, jako by chtěl zvuky gusli přehlušit:

Dass im Tannwald finster ist,
das macht das Holz,
dass... mna-a... mein Schatz...
nebo Katz?

Umlkl a chvíli chodil beze slova, jen hrabal do strun. Potom spustil potichoučku, nejistě:

Oj, tam u nás na zahrádce
rozběhla se pilná práce.
Tak, tak, tak,
sejou mák...

Vrátil se k dubu, opřel o něj gusle a podrbal se zadní tlapou za uchem.
"Práce, práce a práce," zabručel. "Furt samá práce!"

Znovu si založil tlapy za záda a vykročil od dubu směrem doleva. Přitom mumlal:
"Došlo mému sluchu, ó veliký care, že ve slavném městě Bagdádu žil-byl krejčí jménem..." Klesl na všechny čtyři, nahrbil hřbet a zlostně zasyčel: "S těmi jmény je to prostě k zbláznění! Abu... Alí... Tenaten ibn Tenaten... Mna-a, dobře, dejme tomu Poluekt. Poluekt ibn... mna-a... Poluektovič... Jenže já už si stejně nepamatuju, co s tím krejčím bylo. I co, čert ho vzal, začnem jinou..."
Ležel jsem břichem na parapetu a zkoprněle jsem sledoval, jak zoufalý Vasilij chodí kolem dubu, hned vpravo, hned vlevo, mumlá, odkašlává, kňourá, bučí, v nejvyšším zoufalství klesá na všechny čtyři - zkrátka nevýslovně trpí. Ze žádné pohádky či písničky neznal víc jak polovinu, ale zato to byly ruské, ukrajinské, západoslovanské, německé, anglické a řekl bych i japonské, čínské a africké pohádky, legendy, podobenství, balady, písně, romance, častušky a popěvky. Skleróza ho uváděla v zuřivost, několikrát vyskočil na kmen dubu a drápy škrábal kůru, syčel a prskal, oči mu přitom ďábelsky plály a huňatý ohon, tlustý jako poleno, chvílemi trčel k nebi, chvílemi se křečovitě třásl, jindy ho švihal po bocích. Jediná písnička, kterou dozpíval až do konce, byla Čížečku, čížečku, a jediná pohádka, kterou jakžtakž souvisle dovyprávěl, byl Dům, co postavil Jack, v ruském překladu Samuila Maršaka, ale i tam měl některé vynechávky. Postupně, bezpochyby únavou, dostávala jeho řeč zřejmější kočičí nádech. "Na poli, políčku," zpíval, "sám ploužek chodí v poli... mňa-a-u-a-u! sám pánbůh chodí... ale ne! vodí!" Nakonec se zcela vyčerpal, opřel se o ocas a chvíli tak se sklopenou hlavou seděl. Potom si tiše, teskně mňoukl, popadl gusle do podpaží a pomalu odkulhal po zrosené trávě.
Narovnal jsem se a shodil z parapetu knihu. Velmi dobře jsem si pamatoval, že naposledy to byla Tvorba choromyslných, byl jsem přesvědčen, že na podlahu upadla právě tato kniha. Ale zvedl jsem a položil na parapet Odhalování zločinů od A. Svensona a O. Wendela. Bezmyšlenkovitě jsem ji rozevřel, nazdařbůh jsem přečetl několik odstavců a v tu chvíli mi připadalo, že na dubu visí oběšenec. Bázlivě jsem pozvedl oči. Ze spodní větve splýval mokrý, stříbřitě zelený žraločí ocas. Těžce se komíhal v náporech ranního větru.
Ucukl jsem a narazil hlavou na něco tvrdého. Hlasitě se rozdrnčel telefon. Rozhlédl jsem se. Ležel jsem napříč přes pohovku, přikrývka mi sklouzla na podlahu, oknem se dovnitř listím dubu prodíralo ranní slunce.

Kapitola třetí

Napadlo mě, že obvyklé
interview s ďáblem nebo kouzelníkem
se dá s úspěchem nahradit šikovným
využitím vědeckých tezí.

H. G. Wells

Telefon zvonil. Protřel jsem si oči, podíval se z okna (dub byl na místě), pohlédl na věšák (věšák byl také na místě). Telefon zvonil. Za stěnou v místnosti u stařeny bylo ticho. Seskočil jsem tedy na podlahu, otevřel dveře (zástrčka byla na místě) a vyšel do předsíně. Telefon zvonil. Stál na poličce nad velkým soudkem - moderní přístroj z bílé, umělé hmoty, jaký jsem viděl jedině v biografu a v kanceláři našeho ředitele. Zvedl jsem sluchátko.
"Haló..."
"Kdo je tam?" zeptal se pronikavý ženský hlas.
"Koho voláte?"
"Je to Chanakuno?"
"Cože?"
"Povídám, jestli je tam chaloupka na kuří noze, nebo ne? Kdo je tam?"
"Ano," řekl jsem. "Chaloupka. Koho voláte?"
"K čertu," řekl ženský hlas. "Převezměte telefonogram."
"Říkejte."
"Pište si to."
"Moment," řekl jsem, "vezmu si tužku a papír."
"K čertu," řekl ženský hlas.
Přinesl jsem si zápisník a patentní tužku.
"Poslouchám."
"Telefonogram číslo dvě stě šest," řekl ženský hlas. "Občance Naině Kyjevně Gorynyčové..."
"Ne tak rychle... Gorynyčové... Dál?"
"Tímto jste zvána dostavit se dnes... dvacátého sedmého července... tohoto roku... o půlnoci... na každoroční republikový slet... Máte to?"
"Mám."
"První setkání... se koná... na Lysé Hoře. Úbor slavnostní. Použití mechanické dopravy... na vlastní náklady. Podpis... náčelník kanceláře... Chá... Em... Vij."
"Kdo?"
"Vij! Chá Em Vij."
"Nerozumím."
"Vij! Chrom Monadovič! Copak vy neznáte náčelníka kanceláře?"
"Neznám," odpověděl jsem. "Hláskujte to."
"K čertu! Tak dobře, hláskuju: Vlkodlak - Inkub - Jezinka... Máte to?"

"Myslím, že ano," řekl jsem. "Vyšlo mi - Vij."
"Kdo?"
"Vij!"
"To máte plný nos? Nerozumím!"
"Vladimír! Ivan! Jaroslav!"
"Správně. Opakujte telefonogram."
Zopakoval jsem ho.
"Dobře. Odesílala Onučkinová. Kdo přijímal?"
"Privalov."
"Zdravím tě, Privalove! Už sloužíš dávno?"
"Slouží pejskové," řekl jsem. "Já pracuju."
"Aha, tak pracuj, pracuj. Na sletu se uvidíme."
Ve sluchátku se ozvalo vyzvánění. Zavěsil jsem a vrátil se do světnice. Ráno bylo chladné, trochu jsem si zacvičil a oblékl se. Tahle příhoda mi připadala neobyčejně zajímavá. Telefonogram se v mém vědomí podivně spojoval s nočními událostmi, ačkoli jsem neměl nejmenší představu, v čem konkrétně. Ale ledacos už mě napadalo a moje fantazie byla rozjitřená.
Všechno, čeho jsem tu byl svědkem, jsem podvědomě znal. O podobných případech už jsem kdesi cosi četl a nyní jsem si vzpomněl, že chování lidí, kteří se dostali do obdobné situace, mi vždycky připadalo nepochopitelné, přímo pobuřujícím způsobem nesmyslné. Tihle lidé, místo aby plně využili vábivých perspektiv; které jim šťastná náhoda nabídla, se najednou zalekli a snažili se vrátit do všednosti. Kterýsi hrdina dokonce zapřísahal čtenáře, aby se drželi co nejdál od závěsu, dělícího náš svět od neznáma, a zastrašoval fyzickými a psychickými následky. Nevěděl jsem ještě, jak se události vyvinou, ale už jsem byl přichystán vrhnout se do jejich víru.
Přecházel jsem sem tam po místnosti, hledal jsem džbán nebo hrneček, a pokračoval jsem v úvahách. Tihle vystrašenci, říkal jsem si v duchu, se podobají některým vědeckým experimentátorům, velice houževnatým a pracovitým, kteří však naprosto postrádají fantazii, takže jsou neobyčejně opatrní. Když dospějí k netriviálnímu výsledku, honem od něho couvají, okamžitě to vysvětlují nekorektností experimentu, čímž se de facto vzdalují od nového poznání, protože se příliš sžili s tím starým, co je přesně utříděno v rámci uznávané teorie... Už jsem promýšlel nějaké experimenty s tou měnící se knihou (ležela stále ještě na parapetu a byl to teď Aldridgeův Poslední vyhnanec), s mluvícím zrcadlem a s mlaskáním. Měl jsem v úmyslu položit pár otázek kocouru Vasilijovi, navíc i rusalka žijící na dubu byla svým způsobem zajímavá, ačkoli občas jsem nabýval dojmu, že ta se mi přece jen pouze zdála. Nemám nic proti rusalkám, ale nejde mi do hlavy, jak můžou šplhat po stromech... ačkoli zase na druhou stranu ty šupiny...
Džbánek jsem našel na soudku pod telefonem. Voda však v soudku nebyla, a tak jsem se vydal ke studni. Slunce už stálo poměrně vysoko. Kdesi hučely automobily, ozvalo se pískání příslušníka, po obloze s úctyhodným hrčením proplul vrtulník. Došel jsem ke studni, s uspokojením jsem spatřil na řetězu pomačkaný džber a začal jsem jej spouštět dolů. Džber narážel do stěn studny a klesal do hlubiny. Ozvalo se plácnutí, řetěz se napjal. Otáčel jsem rumpálem a díval se na svého moskviče. Auto vypadalo unaveně, bylo zaprášené, přední sklo bylo olepené kaší z rozmačkaných mušek. Budu muset dolít vodu do chladiče, pomyslel jsem si. A vůbec...
Džber mi připadal nepříjemně těžký. Když jsem ho postavil na roubení, vynořila se z vody obrovská hlava štiky, zelená a celá nějak omšelá. Uskočil jsem.
"To už mě zase potáhneš na trh?" pronesla štika. Mlčel jsem. "Dej konečně pokoj, ty nenasyto! Takhle to dál nejde... Jen se drobátko uklidním, uložím se k odpočinku a chci si chvilku zdřímnout, už mě zase vytahuješ. Nejsem žádná mladice, budu určitě starší než ty... A taky jsem špatná na žábry..."
Bylo zvláštní pozorovat, jak mluví. Docela jako v loutkovém divadle, dokořán otevírala a zase sklapávala zubatou tlamu, ale úplně jindy, než zněla slova. Poslední větu například pronesla s křečovitě stisknutými čelistmi.
"A škodí mi vzduch," pokračovala. "Až leknu, co si počneš? A všecko kvůli té tvé chamtivosti, babské, idiotské... Pořád jenom hrabeš, sama nevíš nač... Při poslední reformě jsi pěkně pohořela, co? No vidíš. A co jekatěrinovky? Těmi jsi olepovala truhly. A co kerenky, co? Kerenkami jsi přece topila v peci..."
"Totiž...," poznamenal jsem, když jsem se trochu vzpamatoval.
"Uch, kdo je to?" lekla se štika.
"Já... Jsem tady náhodou... Chtěl jsem se drobátko umýt."
"Umýt! Já myslela, že je to zase stařena. Oči mi neslouží, jsem stará. Ostatně i koeficient lomu je prý ve vzduchu úplně jiný. Už dávno jsem si dala udělat vzdušné brýle, ale ztratila jsem je, nemůžu je najít... A kterýpak jsi ty?"
"Turista," odpověděl jsem stručně.
"Aha, turista... A já myslela, že zase babka. Co ta mi toho naprovádí! Chytne mě, táhne na trh a tam mě prodá, údajně na polívku. Ale co mi zbývá? Samozřejmě, musím kupci říct: Tak a tak, pusť mě k malým dětičkám -ačkoli kde já bych vzala malé dětičky, ti, co z mého potomstva žijou, jsou už dědkové a báby. Když mě pustíš, odměním se ti, stačí, když řekneš : Na moje přání a na štičí přikázání... No a oni mě pustí. Jedni ze strachu, jiní z dobroty a někteří taky z chamtivosti... Chvilku si plavu v řece, ale tam je zima a já mám revma, tak zalezu zpátky do studny, ale co by dup je tu bába se džberem..." Štika se ponořila do vody, zabublala a zase vystrčila hlavu. "Tak co si budeš přát ty, kamaráde? Ale chtěj něco jednoduchého, protože dneska si lidi vymýšlejí všelijaké televizory, tranzistory... Jeden na mě vyrukoval s úplnou nehorázností. Povídal: Splň za mě celoroční plán na pile... Já už nemám léta na to, abych řezala dříví..."
"No jo," řekl jsem. "Ale ten televizor přece jenom dokážete?"
"Ne," přiznala se štika poctivě. "Televizor nedokážu. A ten... ten stereomagnetofon s rádiem taky ne. Já na tyhle novoty nevěřím. Řekni si něco jednoduššího. Třeba sedmimílové boty nebo čepici, co dělá neviditelným... No?"

Naděje, že se dneska vyhnu mytí moskviče, zmizela stejně rychle, jako se objevila.
"Nedělejte si starosti," řekl jsem. "Já v podstatě nic nepotřebuju. Hned vás pustím."
"To je dobře," řekla štika klidně. "Takové lidi mám ráda. Onehdy taky... To mě na trhu koupil jeden chlapík a já mu slíbila carskou dceru za ženu. Potom plavu v řece, stydím se samozřejmě, na nikoho se hanbou ani nemůžu podívat. A v tom rozpoložení jsem si to namířila do sítě. A už mě vytahujou. Říkám si: zase budu muset lhát. Jenže ten chlapík mě chytil za tlamu, že jsem ji nemohla ani otevřít. Tak to je konec, říkám si, tenhle mě uvaří. Ale kdepak. Přicvakl mi něco k ploutvi a hodil zpátky do řeky. Hele!" Štika se vysunula ze džberu a ukázala mi ploutev sevřenou u kořene kovovou svorkou. Na ní jsem si přečetl: Tento exemplář byl vypuštěn do řeky Solovy roku 1854. Dodejte Akademii věd J. C. V., Sankt-Petěrburg. "Stařeně to neříkej," upozornila mě štika. "Utrhla by mi to i s ploutví. Ona je děsně chamtivá a hrabivá."
Na co bych se jí měl zeptat? uvažoval jsem horečně.
"Jak děláte ty své zázraky?"
"Jaké zázraky?"
"No... to plnění přání..."
"Jo tak, tohle? No, jak to dělám... Naučila jsem se to odmalička, tak to dělám. Ani nevím, jak se to dělá... Zlatá rybka to dělala ještě líp, a stejně umřela. Osudu neunikneš."
Připadalo mi, že si štika vzdychla.
"Stářím?" zeptal jsem se.
"Jaképak stáří! Byla ještě mladá, statná... Ale hodili po ní hlubinnou pumu, kamaráde. Tak vyplavala břichem nahoru. Vedle ní byla náhodou ještě nějaká ponorka, a ta se potopila. Rybka by se byla určitě vykoupila, ale nikdo se jí na nic neptal, jakmile ji viděli, hned po ní pumou... Jo, jo, to se tak stávají věci." Odmlčela se. "Tak co, pustíš mě, nebo jak? Je nějak dusno, přijde bouřka."
"Ovšem, ovšem," vyhrkl jsem a vzpamatoval se. "Jak to chcete... Hodit, nebo ve vědru?"
"Hoď mě, kamaráde, hoď."
Opatrně jsem vnořil ruce do džberu a vytáhl štiku - měla dobrých osm kilogramů.
"No a kdyby přece jenom nějaký ten ubrousek prostři se nebo dejme tomu létající koberec, tak víš, kde jsem... máš to u mě schované," mumlala štika.
"Na shledanou," řekl jsem a uvolnil ruce. Ozvalo se hlučné plácnutí.
Chvíli jsem stál a prohlížel si ruce potřísněné zeleným slizem. Měl jsem zvláštní pocit. Občas mi připadalo, jako bych se závanem větru octl zase ve světnici na pohovce, ale stačilo potřást hlavou a znovu jsem stál u studny. Potom to přešlo. Umyl jsem se báječnou ledovou vodou, nalil vodu do chladiče a oholil se. Stařena se pořád neobjevovala. Měl jsem hlad a musel jsem se vydat do města k poště, kde už mě možná čekají kluci. Zamkl jsem vůz a vyšel před vrata.
Pomalu jsem kráčel ulicí s rukama v kapsách enderácké bundy a díval jsem se na zem. V zadní kapse mých oblíbených džínsů s četnými zipy cinkaly měďáky od stařeny. Uvažoval jsem o tom, co jsem právě zažil. Útlé brožurky vydávané společností Věda a život ve mně vypěstovaly názor, že zvířata nedovedou mluvit. Pohádky z dětství mě přesvědčovaly o opaku. Osobně jsem samozřejmě souhlasil s brožurkami, protože jsem v životě neviděl jediné zvíře, které by mluvilo. Ani papoušky. Znával jsem jednoho papouška, který dokázal chrčet jako tygr, ale lidsky mluvit neuměl. No a teď štika, kocour Vasilij a dokonce zrcadlo. Ostatně předměty neživé naopak hovoří dost často. Ovšem toto zjištění by nikdy nemohl učinit dejme tomu můj pradědek. Z jeho, pradědečkova hlediska, je mluvící kocour záležitost mnohem méně fantastická než leštěná dřevěná bedýnka, která chrastí, vyje, muzicíruje a mluví několika jazyky. S kocourem je to taky víceméně jasné. Ale jak může mluvit štika? Štika nemá plíce. To je jisté. Musí sice mít plovací měchýř, jehož funkce, pokud vím, není ještě ichtyologům definitivně jasná. Můj známý, ichtyolog Ženka Skoromachov, se dokonce domnívá, že tato funkce je naprosto nejasná, a když se snažím argumentovat tezemi z brožurek společnosti Věda a život, Ženka ryčí a odplivuje si. V takových chvílích naprosto ztrácí dar lidské řeči... Mám dojem, že o schopnostech zvířat toho víme velice málo. Teprve nedávno se přišlo na to, že si ryby a mořští živočichové pod vodou vyměňují signály. Velmi zajímavě se píše o delfínech. Nebo řekněme opičák Rafael. To jsem viděl na vlastní oči. Mluvit sice nedovede, ale zato má vypěstovaný reflex: zelené světlo - banán, červené světlo - elektrický šok. A všechno bylo v pořádku až do chvíle, když zapnuli červené i zelené světlo současně. Tu se Rafael choval přesně tak, jako například Ženka. Strašně se urazil. Vrhl se k okénku, za nímž seděl experimentátor, začal kvílet, ryčet a plivat na okénko. Existuje taky anekdota. Povídá jedna opice druhé: "Víš, co to je podmíněný reflex? To když na zazvonění zvonku se k nám všechny ty pseudoopice v bílých pláštích rozběhnou s banány a cukrovím." Samozřejmě, tohle všechno je velice složité. Není vypracovaná terminologie. Když se člověk za těchto podmínek pokouší řešit otázky spojené s psychikou a potencionálními schopnostmi zvířat, připadá si naprosto bezmocný. Ovšem na druhou stranu, když dostane do ruky soustavu integrálních rovnic typu stelární statistiky s proměnnými pod integrálem, není jeho životní pocit o nic lepší. Proto je nejdůležitější - myslet. Jako to říká Pascal: "Budeme se tedy učit dobře myslet - to je základní princip morálky."
Došel jsem na třídu Míru a zastavil se, zaujat neobvyklou podívanou. Vozovkou kráčel muž s dětskými praporky v rukou. Asi deset kroků za ním se s namáhavým řevem pomalu šinul veliký bílý tahač s obrovitým přívěsem ve formě stříbřité cisterny, z níž se kouřilo. Na cisterně bylo napsáno NEBEZPEČÍ OHNĚ, vpravo i vlevo od ní se stejně pomalu šinuly červené požárnické gaziky zježené minimaxy. Čas od času se do rovnoměrného rachotu tahače mísil jakýsi nový zvuk, při němž se nepříjemně svíralo srdce, a tu z otvorů cisterny vyrážely žluté jazyky plamene. Obličeje požárníků pod naraženými přilbami byly statečné a drsné. Kolem průvodu pobíhaly houfy kluků. Pronikavě ječeli: "Hoja ha, hou-hou, draka nám ve-zou!" Dospělí chodci se bázlivě tiskli k plotům. Z jejich tváří se dala vyčíst zjevná snaha uchránit si oblek před možným znečištěním.
"Tak ho vezou, mého drahouška," ozval se mi u ucha skřípavý hlas.

Otočil jsem se. Za mnou stála posmutnělá Naina Kyjevna s košíčkem plným modrých balíčků krystalového cukru.
"Už ho vezou," opakovala. "Každý pátek ho vozí..."
"Kam?" zeptal jsem se.
"Na střelnici, panáčku. V jednom kuse experimentujou... Nic jiného jim už nezbývá."
"A koho to vezou, Naino Kyjevno?"
"Jak to - koho? Copak nevidíš?"
Otočila se a vykročila pryč, ale já jsem ji dohnal.
"Naino Kyjevno, převzal jsem pro vás telefonogram."
"Od koho?"
"Od nějakého Chá Em Vije."
"A o čem to je?"
"Máte dneska nějaký slet," řekl jsem a upřeně jsem ji pozoroval. "Na Lysé Hoře. Úbor - slavnostní."
Stařena se zjevně zaradovala.
"Opravdu?" řekla. "To je výborné... A kde je ten telefonogram?"
"V předsíni na telefonu."
"A o členských příspěvcích se tam neříká nic?" zeptala se ztlumeným hlasem.
"Jak to myslíte?"
"No, jako že bych měla vyrovnat dlužnou částku od roku tisíc sedm set..." Rychle se odmlčela.
"Ne," řekl jsem. "O ničem takovém tam není."
"Tak to je dobře. A jak to je s dopravou? Přistaví vůz, nebo jak?"
"Ukažte, já vám ponesu ten košíček," navrhl jsem.
Stařena odskočila.
"Proč? Proč to chceš nést?" zeptala se podezřívavě. "Tohle nezkoušej, to nemám ráda... Dát z ruky košík, to zrovna! Mladý, ale jak se zdá, má za ušima..."
Bože, jak já nesnáším staré báby, pomyslel jsem si.
"Tak jak je to s dopravou?" zeptala se.
"Na vlastní účet," prohlásil jsem škodolibě.
"To jsou ale škudlilové!" zaúpěla stařena. "Koště mi sebrali do muzea, moždíř nejsou schopni opravit, příspěvky vyšpuntili na pět rublů a nakonec na Lysou Horu aby člověk jel na vlastní náklady! Přitom ty náklady nejsou malé, panáčku, když taxíkář zapne čekačku..."
S brumláním a pokašláváním se ode mne odvrátila a vykročila pryč. Otřel jsem si ruce a taky jsem šel svou cestou. Moje předpoklady se potvrzovaly: Uzel podivuhodných událostí se zatahoval stále pevněji. Stydím se to přiznat, ale mně to v tu chvíli připadalo mnohem zajímavější než modelování reflektorového oblouku.
Třída Míru už se vylidnila. Na křižovatce pobíhalo hejno dětí - podle mého hrály špačka. Jakmile mě děti spatřily, nechaly hry a začaly se ke mně přibližovat. V neblahé předtuše jsem chvatně přešel kolem nich a zamířil k centru. Za mými zády se ozval tlumený nadšený výkřik: "Pásek!" Zrychlil jsem krok. "Pásek!" zaječelo za mnou hned několik hlasů. Skoro jsem se rozběhl. Za mnou ječeli: "Pá-sek! S pavoučíma nohama! Ten má trubky!" Chodci po mně vrhali soucitné pohledy. V takových případech je nejlepší někam vklouznout. Vklouzl jsem do nejbližšího obchodu a uvnitř jsem zjistil, že to je obchod potravinářský. Chvíli jsem chodil kolem regálů, přesvědčil jsem se, že cukr mají, sortiment salámů a cukroví není zrovna bohatý, ale zato výběr takzvaných rybných výrobků přesahuje všechna očekávání. Jakého tam měli lososa!... Vypil jsem sklenici sodovky a vykoukl na ulici. Kluci nikde. Vyšel jsem tedy z obchodu a vydal se dál. Brzy skončily kvelby a roubené chalupy připomínající opevnění, dál už stály moderní jednoposchoďové domy s veřejnými parčíky. V parčících se batolily malé děti, letité ženy pletly cosi teplého a letití mužové náruživě hráli domino.
V centru města bylo rozlehlé náměstí obklopené jednoposchoďovými a dvouposchoďovými domy. Náměstí bylo vyasfaltované, uprostřed se zelenal malý sad. Nad zelení se tyčil velký červený štít s nápisem Deska cti a několik menších štítků se schématy a diagramy. Poštu jsem objevil taky tady na náměstí. Byli jsme s kluky domluveni, že první, kdo do města dorazí, nechá na poště jako poste restante zprávu, kde je. Zatím tam žádná zpráva nebyla, a tak jsem tam nechal dopis, v němž jsem oznámil svou adresu včetně vysvětlení, jak se dostanou k chaloupce na kuří noze. Pak jsem se rozhodl, že posnídám.
Při cestě kolem náměstí jsem objevil tyto instituce: biograf, kde dávali Angeliku; knihkupectví zavřené kvůli inventuře; městský sovět, před nímž stálo několik důkladně zaprášených gaziků; hotel Studené moře, jako obvykle plně obsazený; dva kiosky se sodovkou a zmrzlinou; obchod č. 2 (potravinářský) a obchod č. 18 (s průmyslovým zbožím); jídelnu č. 11, která otevírá až ve dvanáct hodin, a bufet č. 3, zavřený bez udání důvodů. Pak jsem ještě objevil městské oddělení Bezpečnosti, u jehož otevřených dveří jsem si popovídal s mladičkým příslušníkem v hodnosti strážmistra, který mi vysvětlil, kde je benzínová pumpa a jak se jede do Ležněva.
"A kde máte vůz?" zeptal se příslušník a rozhlédl se po náměstí.
"U známých," odpověděl jsem.
"Aha, u známých," odpověděl příslušník významně. Bylo mi jasné, že si mě vzal na mušku. Nesměle jsem se odporoučel.
Vedle dvoupatrové rozlehlé budovy Hlavní správy oborového podniku Rybkonzkomb jsem konečně našel malou čistou čajovnu č. 16/27. Uvnitř bylo nádherně. Ne moc lidí, pil se tu skutečně čaj a mluvilo se o srozumitelných věcech: že se u Korobce probořil můstek, což se dalo čekat, takže se teď musí jezdit brodem; že už před týdnem zrušili hlídku dopravního inspektorátu na patnáctému kilometru; že jiskra je "prevít, zabije slona a jí samotné se starou belu stane..."

Voněl tu benzín a smažené ryby. Lidé nezabraní do rozhovoru si upřeně prohlíželi moje džínsy a mně dělalo dobře, že na zadku mám pracovní skvrnu - předevčírem jsem si suverénně sedl na stříkačku se solidolem.
Vzal jsem si plný talíř smažených ryb, tři sklenice čaje a tři chlebíčky s jeseteřím hřbetem, zaplatil jsem hrstí bábiných měďáků ("Určitě stál na mostě," zabručela prodavačka), uvelebil jsem se v koutku a pustil se do jídla. Přitom jsem se zájmem pozoroval zdejší lidi s chraptivými, prokouřenými hlasy. Bylo příjemné sledovat, jak ti opálení, nezávislí, šlachovití lidé, kteří už viděli všechno na světě, s chutí jedí, s chutí kouří, s chutí vyprávějí. Do poslední kapky využívají oddych před dlouhými hodinami nudné drkotavé cesty, dusného vedra kabiny, prachu a slunce. Kdybych nebyl programátorem, určitě bych dělal šoféra, a ne na nějakém titěrném osobáčku, dokonce ani ne na autobusu, ale na nějaké nákladní obludě, abych do kabiny musel lézt po žebříku a kolo musel měnit za pomoci menšího jeřábu.
U sousedního stolku seděli dva mladíci, kteří nepřipomínali šoféry, a tak jsem jim nejdřív nevěnoval pozornost. Oni mně ovšem taky ne. Ale když jsem dopíjel druhou sklenici čaje, zaslechl jsem slovo "pohovka". Pak kterýsi z nich pronesl:
"V tom případě nechápu, proč vůbec existuje ta Chanakuno..."
A já začal naslouchat. Bohužel mluvili potichu, navíc jsem k nim seděl zády, takže jsem slyšel dost špatně. Ale hlasy mi připadaly známé.
"... žádná teze... jenom pohovka..."
"... takovému vlasatému?"
"... pohovka... šestnáctý stupeň..."
"... při transgresu jenom čtrnáct postupů..."
"... snazší je vymodelovat translatér..."
"... hihňá se leckdo..."
"... daruju holicí strojek..."
"... bez pohovky by to nešlo..."
Tu si jeden z nich odkašlal tak známým způsobem, že mi ihned vytanula dnešní noc, rychle jsem se otočil, ale oba už odcházeli k východu - dva statní mladíci s mohutnými rameny a krky sportovců. Ještě chvíli jsem je viděl z okna, jak přecházejí náměstí, obcházejí parčík a mizí za diagramy. Dopil jsem čaj, dojedl chlebíčky a taky jsem odešel. No vida, pomyslel jsem si, tak jim dělá starosti pohovka. Rusalka je nevzrušuje. Mluvící kocour je nezajímá. Ale pohovka, prosím, ta jim dělá starosti... Pokusil jsem se vzpomenout si, jakou tam mám pohovku, ale na nic zvláštního jsem se nemohl upamatovat. Pohovka jako pohovka. Dobrá je. Pohodlná. Jedině že se na ní zdají podivné sny.
Teď by bylo záhadno vrátit se domů a podívat se všem těm věcem okolo pohovky na kloub. Provést pár pokusů s proměňující se knihou, popovídat si s kocourem Vasilijem na rovinu a zjistit, není-li v chaloupce na kuří noze ještě něco zajímavého. Jenomže doma mě čeká můj moskvič a povinnost dělat jak DO, tak TÚ. S DO bych se ještě smířil, to je docela obyčejné denní ošetření, všelijaké to vyklepávání koberečků a omytí karosérie proudem vody z hadice, kterézto omytí se v případě potřeby dá nahradit politím ze zahradní kropicí konve nebo vědra. Ale ta TÚ... Čistotný člověk nemůže za letního dne pomyslet na TÚ jinak než s hrůzou. Protože TÚ není nic jiného než technická údržba a technická údržba spočívá v tom, že ležím pod autem s mazací pumpou v ruce a postupně přenáším obsah pumpy jak do mazniček krytých čepičkami, tak na vlastní obličej nekrytý ničím. Pod autem je horko a dusno, jeho spodek je pokrytý tlustou vrstvou zaschlého bláta... Zkrátka a dobře, domů se mi moc nechtělo.

Kapitola čtvrtá

Kdo si to dovolil ten ďábelský kousek?
Chytit ho a strhnout mu masku, abychom
věděli, koho máme nazítří ráno
pověsit na zdi pevnosti?

E. A. Poe

Koupil jsem si předvčerejší Pravdu, napil se sodovky a uvelebil se na parkové lavičce ve stínu Desky cti. Bylo jedenáct hodin. Pozorně jsem si prohlédl noviny. Tomu jsem věnoval sedm minut. Potom jsem si přečetl článek o hydroponii, fejeton o úplatkářích z Kanska a dlouhý dopis dělníků chemického závodu redakci listu. To všechno trvalo dohromady dvaadvacet minut. Napadlo mě, nemám-li si zajít do biografu. Ale Angeliku už jsem viděl - jednou v kině, podruhé v televizi. Dostal jsem chuť na vodu, složil jsem noviny a vstal. Ze všech drobných od stařeny mi v kapse zůstal jediný pětník. Propiju ho, rozhodl jsem se, napil se vody se sirupem, dostal jednu kopejku nazpátek a koupil si za ni v sousedním krámku krabičku zápalek. Pak už jsem v centru města neměl absolutně co dělat. A tak jsem vykročil nazdařbůh - úzkou ulicí mezi obchodem č. 2 a jídelnou č. 11.
Na ulici nebyli skoro žádní chodci. Předjel mě velký zaprášený náklaďák s rachotícím vlečňákem. Řidič vystrkoval z okna loket i hlavu a unaveně se díval na dlážděnou vozovku. Ulice klesala, prudce zahýbala doprava, u ohybu vedle chodníku trčela ze země hlaveň starého litinového děla. Její ústí bylo ucpáno hlínou a nedopalky. Zanedlouho ulice končila prudkým spádem k řece. Seděl jsem chvíli nad svahem a kochal se výhledem, potom jsem přešel na druhou stranu ulice a vydal se na zpáteční cestu.
Kampak se asi poděl ten náklaďák, napadlo mě najednou. Ze srázu dolů cesta nevedla. Začal jsem se rozhlížet, nenajdu-li po stranách ulice nějaká vrata, a objevil jsem malý, ale velice podivný domek sevřený mezi dvěma ponurými zděnými kvelby. Přízemní okna byla zamřížována a do poloviny zamalována vápnem. Dveře neměl dům vůbec žádné. Všiml jsem si toho okamžitě, protože tabulka, která se obvykle umísťuje vedle vrat nebo u vchodu, visela tady přímo na

zdi mezi dvěma okny. Bylo na ní napsáno: AV SSSR VÚČAKO. Poodstoupil jsem doprostředka ulice - ano, dvě podlaží, každé s deseti okny, ale dveře žádné. A vpravo i vlevo těsně přitisknuté kvelby. VÚČAKO, uvažoval jsem. VÚ, to je vědecký ústav... Ale co to ČAKO? Jaký vědecký ústav? Časové Automatizace Kruhové Obrany? Číselných Asociací Kvantových Operací? Chaloupka na kuří noze, pomyslel jsem si, je muzeum právě tohohle VÚČAKO. Mládenci, které jsem svezl, jsou patrně taky odtamtud. A ti v čajovně rovněž... Ze střechy domu se vzneslo hejno vran a s krákáním zakroužilo nad ulicí. Otočil jsem se a zamířil jsem zpátky na náměstí.
Všichni jsme naivní materialisté, říkal jsem si v duchu. A všichni jsme racionalisté. Chceme, aby se všechno okamžitě racnionalisticky vysvětlilo, tedy aby to bylo redukováno na hrstku faktů, která už nám jsou známa. A nikdo z nás v sobě nemá ani za mák dialektiky. Nikoho nenapadne, že mezi známými fakty a nějakým novým jevem může ležet celé moře neznámých věcí, a vysvětlujeme onen neznámý jev jako nadpřirozený, a tudíž nemožný. Jak by asi například maitre Montesquieu přijal zprávu, že byla oživena mrtvola plných pětačtyřicet minut po zjištěné zástavě srdeční činnosti? Nejspíš by původce zprávy nabral na bodák. Tedy přesněji - na bajonet. Prohlásil by to za tmářství a kněžourství. Pokud by nad takovým sdělením jednoduše nemávl rukou. Ale kdyby se něco takového stalo před jeho očima, octl by se v neobyčejně svízelné situaci. Asi jako já teď, jenomže já už jsem na ledacos zvyklý. Zato on by musel takové vzkříšení považovat za podvod, nebo zavrhnout vlastní vjemy, nebo se dokonce zříci materialismu. On by se nejspíš přiklonil k tomu, že jde o podvod. Ale až do nejdelší smrti by mu vzpomínka na ten šikovný trik nepříjemně vězela v mysli jako smítko v oku... Ovšem my jsme děti jiného věku. Viděli už jsme všelicos. Živou hlavu psa přišitou na krk jiného živého psa; umělou ledvinu velkou jako almara; mrtvou železnou ruku řízenou živými nervy; i lidi, kteří mohli ledabyle prohlásit: "Jo, to se stalo až potom, co jsem prvně umřel..." Ano, v naší době by Montesquieu neměl moc naděje zůstat materialistou. Jenže my zůstáváme a jde to! Pravda, někdy to dá dost práce - když k nám třeba náhodný vítr zničehonic přinese přes oceán neznámé podivné lístečky z nepoznaných kontinentů. A zvlášť často se to stává, když člověk nachází něco jiného, než hledal. Tak například zanedlouho se v zoologických zahradách objeví podivuhodní živočichové, první živočichové z Marsu a Venuše. No ovšem, budeme na ně zírat a plácat se přitom do stehen, ale přitom my tyhle živočichy už dávno čekáme, jsme na jejich objevení dokonale připraveni. Mnohem překvapenější a zklamanější bychom byli, kdyby se tahle zvířata neobjevila, nebo kdyby vypadala jako naše kočky a psi. Věda, v niž věříme (a zhusta slepě), nás zpravidla dost dlouho předem připravuje na nadcházející zázraky a psychologický šok v nás vzniká pouze tehdy, střetáváme-li se s něčím nepředpovězeným - nějaká díra do čtvrtého rozměru či biologické rádiové spojení či živá planeta... Nebo dejme tomu chaloupka na kuří noze... On ten nosatý Roman měl vlastně pravdu - je to tady u nich moc a moc zajímavé...
Došel jsem na náměstí a zastavil se před kioskem se sodovkou. Věděl jsem bezpečně, že žádné drobné nemám, že budu muset rozměnit nějakou papírovou bankovku, a už jsem si připravoval podlízavý úsměv, protože prodavačky sodovek příšerně nenávidí rozměňování velkých peněz, ale tu jsem v kapse džínsů objevil pětník. Byl jsem udiven i rozradostněn, ale rozradostněn víc. Vypil jsem sodovku se sirupem, dostal mokrou kopejku nazpátek a prohodil s prodavačkou pár slov o počasí. Potom jsem odhodlaně zamířil domů, že co nejrychleji dokončím DO a TÚ a věnuji se racionálním dialektickým úvahám. Kopejku jsem Zastrčil do kapsy a zarazil jsem se, protože jsem zjistil, že v té kapse mám ještě jeden pětník. Vytáhl jsem ho a prohlédl si ho. Byl trochu vlhký, bylo na něm napsáno "5 kopejek 1961" a číslice "6" v letopočtu byla poškozena malou rýhou. Možná že ani tehdy bych nebyl té malé příhodě věnoval pozornost, nebýt onoho známého bleskového pocitu - jako že stojím na třídě Míru a zároveň sedím na pohovce a bezmyšlenkovitě koukám na věšák. A právě tak jako předtím, jakmile jsem pohodil hlavou, pocit zmizel.
Chvíli jsem ještě pomalu kráčel, roztržitě jsem si pohazoval pětníkem a chytal ho do dlaně (pokaždé na ni dopadl "orlem") a snažil jsem se soustředit. Potom jsem spatřil obchodní dům, v němž jsem se ráno zachraňoval před kluky, a vstoupil dovnitř. S pětníkem ve dvou prstech jsem zamířil přímo k pultu, kde se prodávaly vody a šťávy a bez nejmenší chuti jsem vypil sklenici sodovky bez sirupu. Pak jsem drobné, které jsem dostal zpátky, sevřel v pěsti, poodstoupil a zkontroloval kapsu.
Byl to právě ten případ, kdy k psychologickému šoku nedochází. Spíš bych se byl podivil, kdyby pětník v kapse nebyl. Ale on tam byl - vlhký, ražený roku 1961, s malou rýhou na číslici "6". Pocítil jsem šťouchnutí a uslyšel otázku, jestli náhodou nespím. Odpověděl jsem, že nespím, nechal jsem si namarkovat tři krabičky zápalek a postavil se do fronty na zápalky. Tam jsem zjistil, že mám pětník v kapse. Byl jsem naprosto klidný. Vyzvedl jsem si svoje tři krabičky, vyšel jsem z obchodu, vrátil se na náměstí a začal experimentovat.
Experiment mi trval asi hodinu. Za tu dobu jsem desetkrát obešel náměstí, byl celý napuchlý vodou, krabičkami zápalek a novinami, seznámil se se všemi prodavači a prodavačkami a došel k celé řadě zajímavých závěrů. Pětník se vrací, když se jím platí. Když ho člověk jen tak odhodí, upustí nebo ztratí, zůstane tam, kam upadl. Pětník se vrací do kapsy v okamžiku, kdy drobné nazpátek přecházejí z rukou prodavače do rukou zákazníka. Když se přitom drží jedna ruka v kapse, objeví se pětník ve druhé. V kapse zapnuté na zip se neobjeví nikdy. Když má člověk zastrčené ruce do obou kapes a nechává si dávat zpátky na loket, může se pětník objevit na kterémkoli jiném místě těla (v mém případě se octl v botě). Zpozorovat, jak pětník mizí z talířku s drobnými na pultě, není možné - pětník se okamžitě ztrácí mezi ostatními mincemi a v okamžiku, kdy se pětník přemísťuje do kapsy, nelze na talířku pozorovat žádný pohyb.
Nuže, měl jsem příležitost sledovat vracející se pětník přímo během jeho činnosti. Fakt, že se peníz nedal utratit, mě sám o sobě moc nezaujal. Mou fantazii rozbouřila především možnost přemísťování hmotného tělesa mimo prostor. Bylo mi naprosto jasné, že tajemný přechod pětníku od prodavače k zákazníkovi není ničím jiným, než konkrétním příkladem chvalně známé nulové transportace, kterou milovníci vědecké fantastiky znají také pod názvy hyperpřechod, repagulární slok, Tarantogův fenomén... Perspektivy, které se tu otvíraly, byly oslnivé.
Neměl jsem žádné přístroje. Hodně by mi pomohl i obyčejný laboratorní teploměr, ale já neměl ani ten. Byl jsem nucen omezit se pouze na čistě vizuální subjektivní pozorování. Pro svou poslední obchůzku po náměstí jsem si stanovil

tento úkol: Pokládat pětník vedle talířku na drobné, podle možnosti neumožnit prodavači, aby jej smíchal s ostatními mincemi, dokud mi nedá zpátky, vizuálně sledovat proces přemísťování pětníku prostorem a současně se pokusit aspoň kvalitativně určit změnu teploty vzduchu poblíž před pokládané dráhy přemístění... Ale experiment byl přerušen hned na počátku.
Když jsem se přiblížil k prodavačce Máně, už na mě čekal onen mladý příslušník v hodnosti strážmistra.
Zadíval jsem se na něho podlízavě, protože jsem tušil něco nedobrého.
"Prosil bych doklady, občane," řekl příslušník, zasalutoval, ale díval se mimo mne.
"Copak se děje?" zeptal jsem se a vytáhl průkaz.
"A ten pětník budu prosit," řekl příslušník, když bral do ruky průkaz.
Beze slova jsem mu dal pětník. Máňa se na mě dívala rozzlobeně. Strážmistr si prohlédl pětník, spokojeně prohlásil "Aha" a rozevřel můj průkaz. Studoval ho, jako bibliofilové studují vzácnou inkunabuli. Čekal jsem hrozně dlouho.
Kolem nás pomalu narůstal dav. V něm bylo slyšet různé názory na mou osobu.
"Budete se muset obtěžovat jít se mnou," řekl příslušník nakonec.
Obtěžoval jsem se. Zatímco jsem se obtěžoval, bylo v davu vytvořeno několik variant mého složitého životopisu a byla zformulována celá řada příčin, které způsobily toto vyšetřování, jehož počátku jsou všichni očitými svědky.
Na oddělení předal strážmistr pětník i průkaz poručíkovi, který měl službu. Ten si prohlédl pětník a vybídl mě, abych si sedl. Usedl jsem. Poručík prohodil na půl úst:
"Vraťte drobné!" A pak se rovněž zahloubal do studia mého průkazu. Vyhrábl jsem z kapsy mince. "Přepočítej to, Kovaleve," řekl poručík, odložil průkaz, zadíval se mi do očí a zeptal se: "Nakoupil jste toho hodně?"
"Hodně," odpověděl jsem.
"Tak to taky vraťte," řekl poručík.
Rozložil jsem před něho na stůl čtyři čísla předvčerejší Pravdy, tři exempláře místního listu Rybáři, dva výtisky Literárních novin, osm krabiček zápalek, šest karamélek Zlatý klíček a zlevněný kartáček na čištění primusů.
"Vodu vrátit nemůžu," řekl jsem suše. "Pět sklenic se sirupem a čtyři bez sirupu."
Začal jsem chápat, oč jde, a bylo mi strašně trapně a nepříjemně při pomyšlení, že se budu muset ospravedlňovat.
"Sedmdesát čtyři kopejky, soudruhu poručíku," ohlásil mladý Kovalev.
Poručík zamyšleně zíral na hromadu novin a krabiček se zápalkami.
"To jste se bavil, nebo co?" zeptal se mě.
"Nebo co," odpověděl jsem ponuře.
"Neopatrné," řekl poručík. "Neopatrné, občane. Povídejte."
Povídal jsem. Na konci vyprávění jsem poručíka snažně požádal, aby v mém jednání nespatřoval touhu nahrabat si peníze na záporožce. Uši mi plály. Poručík se ušklíbl.
"Proč bych ji v tom neměl spatřovat?" zeptal se. "Už jsme měli případy, že hrabali."
Pokrčil jsem rameny.
"Ujišťuji vás, že něco takového by mě vůbec nemohlo nenapadnout... Totiž, co to povídám, že nemohlo - ono mě to skutečně nenapadlo."
Poručík dlouho mlčel. Mladý Kovalev sáhl po mém průkazu a začal jej zkoumat.
"Vůbec jako nápad je to podivné," řekl jsem rozpačitě. "Naprosto šílená myšlenka... hrabat po kopejkách..." Znovu jsem pokrčil rameny. "To už je lepší, jak se říká, žebrat na mostě..."
"Žebrotu potlačujeme," prohlásil poručík významně.
"To je správné, samozřejmě... Akorát nechápu, co s tím mám společného já, a..." Opět jsem se přistihl, že nějak moc často krčím rameny, a umínil jsem si, že už to nebudu dělat. '
Poručík zase mučivě dlouho mlčel a prohlížel si pětník.
"Budeme muset sepsat protokol," řekl konečně.
Pokrčil jsem rameny.
"Prosím, samozřejmě... ačkoli..." Nevěděl jsem, jaké "ačkoli" chci uvést.
Chvíli se na mě poručík díval a čekal, co přijde dál. Ale já v té době uvažoval, pod který paragraf trestního zákona spadá moje činnost. Poručík si nakonec přitáhl list papíru a začal psát.
Mladý Kovalev se vrátil na své stanoviště. Poručík skřípal perem a často je s cvakáním namáčel do kalamáře. Seděl jsem, bezmyšlenkovitě jsem si prohlížel plakáty rozvěšené po stěnách a malátně jsem uvažoval, že takový Lomonosov by na mém místě popadl průkaz a vyskočil oknem. V čem je vlastně podstata? uvažoval jsem. Podstata je v tom, aby se sám člověk necítil vinným. V tomto smyslu vinen nejsem. Ale vina, jak se zdá, bývá objektivní a subjektivní. A fakt zůstává faktem: všechny tyhle drobné v hodnotě sedmdesáti čtyř kopejek jsou de iure výsledkem rozkrádání prováděného za pomoci technických prostředků, jimiž je v tomto případě míněn vracející se pětník...
"Přečtěte si to a podepište," řekl poručík. Přečetl jsem si protokol. Vyplývalo z něho, že já, nížepodepsaný A. I. Privalov, jsem způsobem mně neznámým nabyl fungujícího modelu nerozměnitelného pětníku typu GOST 718-62 a zneužil ho; že já, nížepodepsaný A. I. Privalov, tvrdím, že jsem svou činnost provozoval z důvodů vědeckého experimentu bez jakýchkoli zištných úmyslů; že jsem ochoten nahradit škodu způsobenou státu ve výši jednoho rublu padesáti pěti kopejek; a konečně že jsem v souladu s nařízením Solovecké městské rady ze dne 22. března 1959 odevzdal zmíněný fungující model nerozměnitelného pětníku operačnímu důstojníkovi, poručíku U. U. Sergijenkovi, a dostal náhradou pět jednokopejkových mincí platných na území Sovětského svazu. Podepsal jsem se.
Poručík porovnal můj podpis s podpisem v občanském průkazu, ještě jednou pečlivě přepočítal drobné, kamsi zavolal, aby si ověřil cenu karamel a kartáčku na primus, napsal kvitanci a předal mi ji současně s pěti jednokopejkovými mincemi, platnými na území SSSR. Když mi vracel noviny, zápalky, karamelky a kartáček, řekl:

"Vodu, jak jste se sám přiznal, jste vypil. Takže od vás dostanu ještě osmdesát jednu kopejku."
S nesmírnou úlevou jsem se s ním vyrovnal. Poručík ještě jednou prolistoval můj průkaz a vrátil mi ho.
"Můžete jít, občane Privalove," řekl. "A napříště buďte opatrnější. Přijel jste do Solovce nadlouho?"
"Zítra odjíždím," prohlásil jsem.
"Tak do zítřka buďte opatrnější."
"Vynasnažím se," přislíbil jsem a zastrčil průkaz. Potom jsem podlehl náhlému nápadu a tlumeně jsem se zeptal:
"Řekněte mi, soudruhu poručíku, nepřipadá vám to tady v Solovci podivné?"
Poručík už byl zabrán do nějakých listin.
"Jsem tady dlouho," řekl roztržitě. "Už jsem si zvykl."

Kapitola pátá

"A vy osobně věříte v přízraky?"
zeptal se lektora jeden z posluchačů.
"Samozřejmě ne," odpověděl lektor
a pomalu se rozplynul ve vzduchu.

Pravdivý případ

Až do večera jsem se snažil být maximálně opatrný. Přímo z oddělení Bezpečnosti jsem zamířil domů na Lukomoří a tam jsem okamžitě zalezl pod vůz. Bylo vedro. Od západu se pomalu šinulo hrozivé černé mračno. Během doby, co jsem ležel pod autem a nechával na sebe kapat olej, stará Naina Kyjevna, která byla najednou nesmírně vlídná a milá, na mě dvakrát dorážela s požadavkem, abych ji dnes večer zavezl na Lysou Horu.
"Autu prý nedělá dobře, když stojí," cukrovala skřípavě a nakukovala pod přední blatník. "Auto prý má jezdit. Já bych ti určitě zaplatila, nemusíš se bát..."
Jet na Lysou Horu se mi nechtělo. Předně se mohou každým okamžikem objevit kluci od nás. Za druhé mi stařena ve svém cukrujícím vydání byla ještě nepříjemnější než v hašteřivé podobě. Dále se ukázalo, že na Lysou Horu je to devadesát verst a devadesát zpátky, a když jsem se babky zeptal na kvalitu cesty, radostně prohlásila, abych si nedělal starosti - cesta je hladká, a kdyby něco, ona sama bude auto tlačit. ("Na to nedej, panáčku, že jsem stará. To bys koukal, co mám ještě síly!") Po první neúspěšné zteči stařena dočasně ustoupila a zašla do chalupy. Potom ke mně pod auto zašel kocour Vasilij. Chvíli pozorně sledoval moje ruce, načež polohlasně, ale zřetelně pronesl: "Neradím, občane... mna-a... neradím. Sežerou tě." Hned nato odešel, potřásaje ohonem. Měl jsem snahu být maximálně opatrný, a tak když se babka podruhé vrhla do útoku, rozhodl jsem se, abych to měl co nejdřív z krku, že na ní budu chtít padesát rublů. V tu chvíli mě nechala na pokoji a zadívala se na mě s úctou.
Provedl jsem DO i TÚ, s maximální opatrností jsem zajel k pumpě vzít benzín, naobědval jsem se v jídelně č. 11 a ještě jednou jsem byl perlustrován bdělým Kovalevem. Abych měl čisté svědomí, zeptal jsem se ho, v jakém stavu je cesta na Lysou Horu. Mladý strážmistr se na mě podíval krajně nedůvěřivě a pak řekl:
"Cesta? Co to povídáte, občane? Jaká cesta? Tam přece nevede žádná cesta!!"
Domů jsem se vrátil už za vydatného deště.
Stařena byla pryč. Kocour Vasilij zmizel. Ve studni kdosi dvojhlasně zpíval, působilo to děsivě a pochmurně. Brzy se liják změnil v drobné protivné mrholení.
Zašel jsem do svého pokoje a pustil se do experimentování s proměňující se knihou. Ale v té se něco zaseklo. Buď jsem něco dělal špatně, nebo na ni působilo počasí, prostě pořád zůstávala stejná, i kdybych se byl rozkrájel. Praktická cvičení v syntaxi a interpunkci od F. F. Kuzmina. Taková kniha se samozřejmě nedá číst, a tak jsem se pokusil o štěstí se zrcadlem. Jenomže zrcadlo odráželo všechno podle pravdy a mlčelo. Lehl jsem si tedy na pohovku a ležel.
Z nudy a jednotvárného šumění deště už jsem málem usínal, když tu najednou zazvonil telefon. Vyšel jsem do chodby a zvedl sluchátko.
"Haló..."
Sluchátko mlčelo a popraskávalo.
"Haló," řekl jsem a zafoukal do mluvítka. "Musíte stisknout tlačítko."
Odpověď žádná.
"Zabouchejte do automatu," poradil jsem. Sluchátko mlčelo. Ještě jednou jsem zafoukal do mluvítka, zacukal kabelem a řekl: "Zavolejte ještě jednou z jiné budky."
V tu chvíli se na druhém konci drátu ozval hrubý hlas:
"To je Alexandr?"
"Ano." Trochu jsem se podivil.
"Proč neodpovídáš?"
"Já přece odpovídám. Kdo je tam?"
"Tady je Petrovskij, nezlob se, že obtěžuju. Skoč do konzervárny a řekni mistrovi, aby mi zavolal."
"Kterému mistrovi?"
"No, koho tam dneska máš?"
"Nevím..."
"Co to znamená - nevím? Je to Alexandr?"
"Poslyšte, občane," řekl jsem. "jaké číslo voláte?"

"Dvaasedmdesátku... Je to sedmdesát dva?"
Nevěděl jsem.
"Zřejmě ne," řekl jsem.
"Tak co vykládáte, že jste Alexandr?"
"Ale já jsem opravdu Alexandr!"
"Fujtajbl! Je to kombinát?"
"Ne," řekl jsem. "Tady je muzeum."
"Aha... Tak se omlouvám. Čili vy mi mistra zavolat nemůžete?"
Zavěsil jsem. Chvíli jsem stál a rozhlížel se po předsíni. Vedlo z ní patero dveří: do mého pokoje, na dvůr, do bábiny světnice, na záchod a ještě jedny s velikým visacím zámkem, pobité plechem. Nuda, pomyslel jsem si. Samota. I žárovka je mdlá, zaprášená... Na těžkých nohou jsem se vrátil do svého pokoje a hned na prahu jsem se zarazil.
Pohovka byla pryč.
Všechno ostatní bylo na svých místech - stůl, pec, zrcadlo, věšák i malá stolička. Ale na podlaze, kde předtím stála pohovka, zůstal jen velice zaprášený obdélník plný smetí. Potom jsem zahlédl, že pod věšákem leží pečlivě složené ložní povlečení.
"Před chvilkou tady byla pohovka," řekl jsem nahlas. "Vždy jsem na ní ležel."
V domě se cosi změnilo. Pokoj se naplnil nesrozumitelným šumem. Někdo tu mluvil, zněla hudba, smích, pokašlávání, šoupání nohou. Nejasný stín na okamžik zaclonil žárovku, prkna podlahy hlasitě zavrzala. Potom se vzduchem najednou rozlil lékárenský pach a do tváře mi zavanul chlad. Ucouvl jsem. Hned nato kdosi ostře a hlasitě zaklepal na venkovní dveře. Šum rázem utichl. S pohledem upřeným stále ještě na místo, kde předtím stála pohovka, jsem znova vyšel do síně a otevřel.
Přede mnou stál v drobném dešti nevysoký elegantní muž v krátkém ideálně čistém krémovém plášti s vyhrnutým límcem. Smekl klobouk a důstojně pronesl:
"Prosím o prominutí, Alexandře Ivanoviči. Nemohl byste mi věnovat pět minut rozhovoru?"
"Proč ne?" řekl jsem rozpačitě. "Pojďte dál..."
Viděl jsem toho člověka prvně v životě a blesklo mi hlavou, že asi má něco společného s místní Bezpečností. Neznámý vstoupil do předsíně a vykročil přímo ke dveřím mého pokoje. Zatarasil jsem mu cestu. Nevím, proč jsem to udělal, nejspíš proto, že jsem netoužil po diskusi na téma prachu a smetí na podlaze.
"Promiňte," zamumlal jsem, "snad radši hned tady... Já totiž nemám uklizeno. A není kam si sednout..."
Neznámý prudce vztyčil hlavu.
"Jak to?" řekl potichu. "A co pohovka?"
Chvíli jsme si beze slova hleděli do očí.
"Hm-m... A co - pohovka?" zeptal jsem se nevímproč šeptem.
Neznámý sklopil víčka.
"Aha, tak takhle," pronesl jsem pomalu. "Chápu. Škoda. Inu co, nezlobte se..."
Zdvořile mi pokývl, nasadil si klobouk a odhodlaně zamířil ke dveřím na záchod.
"Kam jdete?" vykřikl jsem. "Tam ne!"
Neznámý se ani neotočil, jen zamumlal "Jako by to nebylo jedno!" a zmizel za dveřmi. Mechanicky jsem mu rozsvítil, chvíli jsem stál u dveří; poslouchal a pak jsem rozrazil dveře. Na záchodě nikdo nebyl. Opatrně jsem vytáhl cigaretu a zapálil si. Tak vida, pohovka, pomyslel jsem si. Co s tím má společného pohovka? Nikdy jsem neslyšel žádnou pohádku o pohovce. Létající koberec už tu byl. Ubrousek, co se sám prostíral, taky. Byla čapka, co dělala neviditelným, byly sedmimílové boty a gusle, které samy hrály. Bylo zázračné zrcadlo. Ale zázračná pohovka ještě nebyla. Na pohovkách se sedí nebo leží, pohovka je cosi pevného, neobyčejně všedního... No vážně, jakou fantazii byla mohla inspirovat pohovka?
Když jsem se vrátil do pokoje, okamžitě jsem postřehl Malého Člověčka. Seděl nepohodlně skrčený na peci až u stropu. Měl zarostlý vráskčitý obličej a šedé chlupaté uši.
"Dobrý den," řekl jsem unaveně.
Malý Člověček trpitelsky zkřivil dlouhé rty.
"Dobrý večer," odpověděl. "Nezlobte se, prosím, zaneslo mě to sem, ani nevím jak... To kvůli pohovce."
"Pokud jde o pohovku, přišel jste s křížkem po funuse," poznamenal jsem a sedl si ke stolu.
"Koukám," řekl Člověček a nemotorně se zavrtěl. Ze stropu se začalo sypat vápno.
Kouřil jsem a zamyšleně si ho prohlížel. Malý Člověček bázlivě nakukoval dolů.
"Mám vám pomoct?" zeptal jsem se a natáhl ruku.
"Ne, děkuju," řekl Člověček smutně. "Já radši sám..."
Olepen vápnem dosoukal se na okraj pekelce, neohrabaně se odstrčil a zřítil se po hlavě dolů. Hrklo ve mně, ale Člověček zůstal viset ve vzduchu, křečovitě rozpřáhl ruce i nohy a pomalu se začal spouštět na podlahu. Nebylo to zrovna estetické, ale legrační to bylo. Dopadl na všechny čtyři, hned se vzpřímil a otřel si rukávem zpocený obličej.
"Už jsem hotový dědek," oznámil chraptivě. "Před takovými sto lety nebo řekněme za Gonzasty by mi za takový seskok odebrali diplom, to mi věřte, Alexandře Ivanoviči..."
"A jakou školu jste absolvoval?" zajímal jsem se a zapálil si další cigaretu.
Neposlouchal mě, usedl na stoličku proti mně a pokračoval trpce:
"Dřív jsem levitoval jako Zex. A dneska si nedokážu ani, s prominutím, odstranit chlupy z uší. A přitom je to tak nehygienické... Jenže když chybí talent... Kolem dokola spousta vábidel, všelijaké hodnosti, tituly, ale talent žádný! U nás hodně lidem na stará kolena zarůstají uši. Ovšem koryfejů se to netýká. Gian Giacomo, Cristobal Junta, Giuseppe

Balsamo nebo dejme tomu soudruh Fjodor Simeonovič Kivrin... Po chlupech ani stopy!" Pohlédl na mě triumfálně. "A-ni sto-py! Hladká kůže, půvab, ladnost..."
"Promiňte," poznamenal jsem. "Vy jste říkal Giuseppe Balsamo... Ale to je přece totéž jako hrabě Gagliostro. A podle Tolstého byl hrabě tlustý a na pohled velice nepřijemný..."
Malý Človíček na mne pohlédl s lítostí a shovívavě se usmál.
"Vy zkrátka nejste dost dobře informován, Alexandře Ivanoviči," řekl. "Hrabě Cagliostro, to vůbec není totéž jako veliký Balsamo. To je... jak bych vám to řekl... To je jeho dost nepovedená kopie. Balsamo vyrobil v mládí svou matrici. Byl ohromně, ohromně nadaný, ale znáte to, jak se to dělá v mládí... Honem, honem, samá legrace, šup, šup, to bude stačit... Jo, jo... Nikdy neříkejte, že Balsamo a Cagliostro je totéž. Mohl byste se dostat do trapné situace."
Mně bylo trapně už teď.
"Ano," odpověděl jsem. "Já samozřejmě nejsem odborník. Ale... Nezlobte se, že se zeptám trochu dotěrně, ale co s tím má společného pohovka? Kdo ji potřeboval?"
Malý Človíček sebou trhl.
"Neodpustitelná domýšlivost," pronesl hlasitě a vstal. "Dopustil jsem se chyby a jsem připraven ji se vší rozhodností přiznat. Když i takoví giganti... A pak ještě ti drzí kluci..." Začal se klanět a tiskl si k srdci bledé tlapky. "Prosím o odpuštění, Alexandře Ivanoviči, že jsem vás vyrušil... Ještě jednou se hluboce omlouvám a neprodleně vás opouštím." Přiblížil se k peci a vystrašeně se podíval nahoru. "Jsem už dědek, Alexandře Ivanoviči," poznamenal a těžce vzdychl. "Velice starý..."
"A nebylo by pohodlnější jít tamhle přes... no... Před vámi tady byl jeden soudruh a ten to vzal tamtudy."
"No kamaráde, tak to byl Cristobal Junta! Pro něho je maličkost protáhnout se kanálem třeba desítky verst." Malý Človíček trpce mávl rukou. "My jsme jednodušší... A tu pohovku vzal s sebou, nebo ji poslal nulovou transportací?"
"T-to nevím," řekl jsem, "On totiž taky přišel pozdě."
Malý Človíček si v ohromení promnul chloupky na pravém uchu.
"Přišel pozdě? On? Neuvěřitelné... Ačkoli my dva to přece nemůžeme posoudit. Na shledanou, Alexandře Ivanoviči, ještě jednou laskavě promiňte."
S viditelnou námahou prošel zdí a zmizel. Odhodil jsem nedopalek do smetí na podlaze. Tak vida, pohovka! To je už něco jinšího, solidnějšího než mluvící kocour. V tom už je obsaženo nějaké drama. Možná drama idejí. A nejspíš ještě přijdou další... opozdilci. Bezpochyby přijdou. Koukl jsem na smetí. Kde já jsem to viděl koště?
Koště stálo vedle soudku pod telefonem. Pustil jsem se do zametání prachu a smetí a najednou jsem koštětem nabral něco těžkého, co se vykutálelo na prostředek místnosti. Podíval jsem se blíž. Byl to lesklý, podlouhlý váleček velký jako ukazovák. Štouchl jsem do něho koštětem, cosi suše zapraskalo a po místnosti se rozlila vůně ozónu. Odhodil jsem koště a zvedl váleček. Byl hladký, báječně naleštěný a na omak teplý. Cvrnkl jsem do něho nehtem a váleček znovu zapraskal. Otočil jsem ho, abych si prohlédl jeho základnu, ale v tu chvíli, jsem ucítil, jak se mi podlaha ztřácí pod nohama. Všechno se mi před očima převrátilo. Bolestivě jsem se o cosi udeřil patama, potom ramenem a hlavou, upustil jsem váleček a upadl. Byl jsem notně omráčen a trvalo chvíli, než jsem si uvědomil, že ležím v úzké skulině mezi pecí a stěnou. Lampa se mi komíhala nad hlavou, a když jsem zvedl pohled, s údivem jsem ná stropě spatřil vroubkované šlápoty svých bot. S hekáním jsem se vysoukal ven a prohlédl si podrážky. Bylo na nich vápno.
"No dobře," řekl jsem nahlas. "Teď hlavně aby mě nevcucla kanalizace."
Vyhledal jsem pohledem váleček. Krajem základny se dotýkal podlahy a stál v takové poloze, která vylučovala jakoukoli možnost rovnováhy. Opatrně jsem k němu přistoupil a usedl na bobek. Váleček tiše popraskával a mírně se kolébal. Dlouho jsem ho s povytaženým krkem sledoval a pak jsem do něho foukl. Váleček se zakymácel silněji, naklonil se, a tu se za mými zády ozvalo chraptivé zaskřehotání a zavanul vítr. Ohlédl jsem se a dřepl si údivem na podlahu. Na peci si pečlivě skládal křídla obrovitý sup s holým krkem a zlověstně zahnutým zobanem.
"Dobrý den," řekl jsem. Ani trochu jsem nepochyboval, že to bude mluvící sup.
Pták naklonil hlavu, podíval se na mne jedním okem a v tu chvíli připomínal slepici. Zamával jsem mu na přivítanou. Sup pootevřel zobák, ale neřekl nic. Nadzvedl křídlo a začal se onipovat v podpaždí, až mu zobák cvakal. Váleček se stále pohupoval a popraskával. Sup se přestal onipovat, schoval hlavu mezi ramena a zatáhl oči žlutou mžurkou. Obezřetně, abych se k němu neotáčel zády, jsem dometl podlahu a vyhodil smetí do deštivé tmy za dveřmi. Potom jsem se vrátil do pokoje.
Sup spal, v místnosti voněl ozón. Podíval jsem se na hodinky - bylo dvanáct minut po půlnoci. Chvíli jsem stál nad válečkem a uvažoval o zákonu zachování energie a zároveň i hmoty. Supové se asi sotva kondenzují z ničeho. Jestliže tenhle sup vznikl tady v Solovci, znamená to, že nějaký sup (a nemusel to být tenhle) zmizel na Kavkaze, nebo kde supi vlastně žijí. Vzal jsem v úvahu energii přenosu a bázlivě se zadíval na váleček. Radši se ho nebudu dotýkat, řekl jsem si v duchu. Nejlepší bude ho něčím přikrýt a ať si stojí. Přinesl jsem z předsíně džbánek, pečlivě si vyměřil směr a se zatajených dechem jsem váleček přiklopil. Pak jsem si sedl na stoličku, zapálil si a čekal, že se ještě něco stane. Sup hlasitě funěl. Ve světle lampy vrhalo peří měděné odlesky, obrovské drápy se mu zarývaly do nabílené zídky. Pomalu se od něho šířil pach hniloby.
"To jste neměl dělat, Alexandře Ivanoviči," pronesl příjemný mužský hlas.
"Co konkrétně?" zeptal jsem se a ohlédl se po zrcadle.
"Mám na mysli umkleidet..."
To nemluvilo zrcadlo, tohle byl někdo jiný.
"Nevím o čem je řeč," odsekl jsem. V pokoji nikdo nebyl a já cítil podrážděnost.
"Mám na mysli umkleidet," sdělil mi hlas. "Neměl jste ho přikrývat plechovým džbánem. Umkleidet, nebo jak mu říkáte vy - kouzelná hůlka, vyžaduje mimořádně opatrné zacházení."

"Právě proto jsem ji přiklopil... Proč nejdete dál, soudruhu, takhle se nám špatně povídá."
"Děkuji vám," řekl hlas.
Přímo proti mně se pomalu zkondenzoval bledý, naprosto korektní muž v bezvadně ulitém šedém obleku. S hlavou maličko na stranu se s vybranou zdvořilostí zeptal:
"Smím doufat, že vás příliš nevyrušuji?"
"Ani v nejmenším," odpověděl jsem a vstal. "Prosím, posaďte se a buďte tu jako doma. Dáte si kapku čaje?"
"Děkuji vám," řekl neznámý a usedl proti mně, přičemž si s elegantním gestem povytáhl nohavice. "Pokud jde o čaj, neračte se zlobit, Alexandře Ivanoviči, ale právě před chvilkou jsem povečeřel."
Chvíli se mi se světáckým úsměvem díval do očí. Já jsem se taky usmíval.
"Vy jste přišel nejspíš kvůli pohovce," řekl jsem. "Ale bohužel, pohovka tu není. Je mi hrozně líto, ale já ani nevím..."
Neznámý sepjal ruce.
"Taková malichernost," prohlásil. "Tolik povyku kvůli, s prominutím, takovému nesmyslu, kterému navíc nikdo doopravdy nevěří... Posuďte sám, Alexandře Ivanoviči, vyvolávat hádky, hloupé štvanice, obtěžovat lidi kvůli mytické - já se toho slova nebojím - doslova mytické Bílé Tezi... Každý střízlivě uvažující člověk spatřuje v pohovce univerzální translatér, sice poněkud těžkopádný, ale naprosto poctivý a trvanlivý výrobní nástroj. Tím směšnější jsou staří omezenci, kteří žvaní o Bílé Tezi... Ne, nechci o té pohovce ani mluvit."
"Jak je ctěná libost," pravil jsem a zkoncentroval jsem do této věty veškerou zásobu své světáckosti. "Popovídáme si o něčem jiném."
"Pověry... Předsudky," pronesl neznámý roztržitě. "Líný rozum a závist, závist, slepá závist..." Sám se zarazil. "Promiňte, Alexandře Ivanoviči, ale já si přece jen troufnu požádat vás o dovolení, abych směl odstranit ten džbánek. Plech je pro hyperpole prakticky neprůchodný a stoupá-li napětí hyperpole v omezeném prostoru..."
Zvedl jsem ruce.
"Božínku, dělejte si co chcete. Odstraňte džbánek... Odstraňte třeba i ten... ten um... um... tu kouzelnou hůlku." Tu jsem se zarazil, protože jsem s údivem spatřil, že džbánek už je pryč. Váleček stál v loužičce jakési tekutiny připomínající obarvenou rtuť. Tekutina se rychle vypařovala.
"Takhle to bude lepší, ujišťuji vás," řekl neznámý. "Pokud jde o vaši velkomyslnou nabídku, abych odstranil umkleidet, nemohu ji bohužel přijmout. To už je otázka morálky a etiky, otázka cti, chcete-li. Konvence jsou tak silné. Dovolím si vámi poradit, abyste už na umkleidet nesahal. Vidím, že jste se uhodil, a pak ten orel... Doufám, že cítíte... e-e... jistý odér..."
"Ano," vyhrkl jsem. "Příšerně to tu smrdí. Jako ve vopičárně."
Zadívali jsme se na supa. Seděl načepýřen a podřímoval.
"Umění zacházet s umkleidetem," řekl neznámý, "je umění složité a jemné. Vy se v žádném případě neurážejte, nic si nevyčítejte. Kurs ovládání umkleidetu trvá osm semestrů a vyžaduje důkladné znalosti kvantové alchymie. Jako programátor byste bezpochyby snadno zvládl umkleidet elektronického stupně, takzvaný UES-17... Ale kvantový umkleidet... hyperpole... transgresívní kondenzace... zobecněný zákon Lomonosova-Lavoisiera..." Provinile rozhodil rukama.
"To je samozřejmé," řekl jsem rychle. "Já si ani nečiním nárok. Pochopitelně nemám potřebnou průpravu."
Vzpamatoval jsem se a nabídl mu cigaretu.
"Děkuji vám," řekl neznámý. "Nekouřím, k veliké své lítosti."
Tu jsem zdvořile zamnul prsty a informoval se - přesně tak, já jsem se nezeptal, já jsem se informoval:
"Mohl bych se s vaším laskavým svolením dovědět, čemu vděčím za tak příjemné setkání s vámi?"
Neznámý sklopil oči.
"Nerad bych vypadal dotěrný," řekl, "ale musím se bohužel přiznat, že jsem tu už poměrně dlouho. Nechtěl bych nikoho jmenovat, ale myslím, že i vám, Alexandře Ivanoviči, ačkoli jste tu teprve krátce, je nyní jasné, že kolem pohovky vznikl jakýsi nezdravý chaos, dozrává skandál, atmosféra se zhušťuje, napětí stoupá. Za takových okolností nevyhnutelně dochází k omylům, vyskytují se mimořádně nežádoucí náhodnosti... Pro příklady nemusíme chodit daleko. Kdosi - opakuji, že nechci nikoho jmenovat, tím spíš, že jde o spolupracovníka zasluhujícího všemožné úcty, a v této souvislosti musím podotknout, že nemám na mysli ani tak způsoby chování jako spíš talent a obětavost - nuže kdosi tady ve spěchu a nervozitě ztratí umkleidet a umkleidet se stane ohniskem událostí, do jejichž víru je vtažen člověk, jenž s nimi nemá naprosto nic společného..." Uklonil se směrem ke mně. "V takových případech je nezbytné podniknout opatření, která by jaksi neutralizovala škodlivý vliv..." Významně pohlédl na šlápoty na stropě. Pak se na mne usmál. "Ale nechtěl bych být abstraktním altruistou. Všechny tyto události mě samozřejmě zajímají jako odborníka a jako pracovníka vedení... Ostatně, nechci vás již déle obtěžovat, a jelikož jste mě ujistil, že napříště už nebudete experimentovat s umkleidetem, mohu se vám s vaším dovolením poroučet."
Povstal.
"Ale to ne!" vykřikl jsem. "Neodcházejte! Je mi tak příjemné si s vámi povídat, chci se vás zeptat na tisíc věcí!"
"Nesmírně si vážím vaší ohleduplnosti, Alexandře Ivanoviči, ale jste unaven, musíte si odpočinout..."
"Vůbec ne!" namítl jsem ohnivě. "Naopak!"
"Alexandře Ivanoviči," pronesl neznámý s vlídným úsměvem a upřeně se mi zahleděl do očí. "Vždyť vy jste skutečně unaven. Vy si skutečně chcete odpočinout."
V tu chvíli jsem ucítil, že skutečně usínám. Víčka se mi slepovala. Už jsem si nechtěl povídat. Nechtěl jsem už vůbec nic. Hrozně se mi chtělo spát.
"Bylo mi mimořádným potěšením, že jsem se s vámi seznámil," řekl neznámý potichu.
Viděl jsem, jak začíná blednout, bledne stále víc a pomalu se rozplývá ve vzduchu, zanechávaje po sobě jen lehkou

vůni drahé kolínské. Ledabyte jsem si roztáhl matraci na podlaze, zabořil se tváří do polštáře a v mžiku jsem usnul.
Probudilo mě plácání křídel a nepříjemné skřehotání. V místnosti panovalo podivné namodralé šero. Sup na peci šramotil, odporně krákal a mlátil křídly do stropu. Usedl jsem a rozhlédl se. Na prostředku pokoje se ve vzduchu vznášel statný pořízek v teplácích a plandavém pruhovaném tričku. Vznášel se nad válečkem, ale nedotýkal se ho, jen plavně pohyboval kostnatýma rukama.
"Co se děje?" zeptal jsem se.
Chlap po mně letmo zašilhal a odvrátil se.
"Neslyším žádnou odpověď," pronesl jsem vztekle. Pořád ještě se mi chtělo hrozně spát.
"Buď zticha, smrtelníku," zasípal pořízek. Přestal se kroutit a zvedl váleček z podlahy. Jeho hlas mi připadal známý.
"Hej, příteli!" řekl jsem výhružně. "Polož tu věcičku na místo a vypadni odtud."
Pořízek na mě civěl s bradou zpupně vystrčenou. Odhodil jsem pokrývku a vstal jsem.
"No tak, polož ten umkleidet!" zvolal jsem nahlas.
Pořízek se snesl na podlahu, opřel se pevně nohama a zaujal bojovný postoj. V místnosti bylo najednou mnohem světleji, ačkoli lampička nesvítila.
"Chlapečku," prohlásil vetřelec, "v noci se má spát. Lehni si radši dobrovolně."
Zřejmě byl ochoten se poprat. Ostatně já taky.
"Nepůjdeme ven?"'navrhl jsem věcně a popotáhl si trenýrky.
Náhle kdosi procítěně zadeklamoval:
"S myšlenkami upřenými k vyššímu Já, oproštěn od choutek a sobeckosti, vyléčen z horečky ducha, pusť se do boje, Ardžuno!"
Trhl jsem sebou. Pořízek taky.
"Bhagavadgítá!" pronesl hlas. "Zpěv třetí, verš třináctý."
"Já vím," zamumlal pořízek.
"Polož ten umkleidet," nařídil jsem.
"Co řveš jako nemocný slon?" řekl vetřelec. "Je snad tvůj?"
"A tvůj snad je?"
"Ano, je."
Tu se mi rozsvítilo.
"Takže pohovku jsi taky odtáhl ty?"
"Nestrkej nos do toho, co se tě netýká," poradil mi vetřelec.
"Vrať pohovku," řekl jsem. "Potvrdil jsem její převzetí."
"Jdi do háje!" prohlásil chlap a rozhlédl se.
Tu se v místnosti objevili další dva: Hubený a Tlustý, v pruhovaných pyžamech připomínali vězně ze Sing-Singu.
"Kornějeve!" zaúpěl Tlustý. "Tak to vy kradete pohovku? Taková lumpárna!"
"Jděte všichni někam," odsekl Kornějev.
"Jste krobián!" vykřikl Tlustý. "Zasloužil byste vyhodit! Napíšu na vás stížnost!"
"Klidně ji napište," odpověděl Kornějev zarputile. "Věnujte se své oblíbené činnosti!"
"Takovýhle tón si zakazuji! Vy zelenáči! Vy drzoune! Zapomněl jste tady umkleidet! Mladík mohl utrpět újmu!"
"Taky už jsem ji utrpěl," vmísil jsem se do jejich rozhovoru. "Pohovka je pryč, spím jako pes, celou noc se tady kecá... A ten smradlavý sup..."
Tlustý se ke mně hned otočil.
"Neslýchané porušení disciplíny," prohlásil. "Musíte si stěžovat... A vy se styďte!" To už platilo Kornějevovi.
Kornějev si zachmuřeně strkal umkleidet do úst. Hubený se najednou tiše a výhrůžně zeptal:
"Vy jste sundal Tezi, Kornějeve?"
Chlap se ponuře ušklíbl.
"Žádná Teze tam není," prohlásil. "Proč všichni tolik chvátáte? Když nechcete, abychom kradli pohovku, dejte nám jiný translatér..."
"Četl jste rozkaz, že z depozitáře je zakázáno odnášet exponáty?" zeptal se Hubený hrozivě.
Kornějev zastrčil ruce do kapes a začal se dívat do stropu.
"Znáte usnesení vědecké rady?" zeptal se Hubený.
"Je mi známo, soudruhu Děmine, že pondělí začíná v sobotu," řekl Kornějev zachmuřeně.
"Přestaňte s tou demagogií," řekl Hubený. "Okamžitě vraťte pohovku a víckrát se neopovažte se tady objevit."
"Pohovku nevrátím," řekl Kornějev. "Až skončím experiment, vrátím ji."
Tlustý se příšerně rozkřičel. "To je svévole!" ječel. "Chuligánství!" Sup opět poděšeně zaskřehotal. Kornějev, stále s rukama v kapsách, se otočil a prošel stěnou. Tlustý se rozběhl za ním a vykřikoval: "Tak tohle ne, vraťte pohovku!"
Hubený se obrátil ke mně a řekl:
"To je nedorozumění. Podnikneme opatření, aby se to víckrát neopakovalo."
Pokývl mi a také zamířil ke stěně.
"Moment!" vykřikl jsem. "Supa, toho supa si vemte! I s tím smradem!"
Hubený, už napůl ponořený do stěny, se obrátil a kývl na supa prstem. Sup se hlučně odlepil od pece a nasoukal se Hubenému pod nehet. Hubený zmizel. Namodralé světlo pomalu pohaslo, setmělo se a do okna znovu zabubnoval déšť. Rozsvítil jsem a rozhlédl se po místnosti. Všechno bylo na svých místech, jen na peci se rýsovaly hluboké rýhy od supových pařátů a na stropě se bláznivě a nesmyslně černaly vroubkované šlápoty mých bot.
"Emulze másla, nacházející se v krávě," proneslo zrcadlo s idiotskou hlubokomyslností, "neslouží jí samotné jako

výživa, avšak stává se výtečnou potravou, je-li patřičným způsobem zpracována."
Zhasl jsem a ulehl. Podlaha byla tvrdá, studeně tu profukovalo. Zítra to od báby schytám, pomyslel jsem si.

Kapitola šestá

"Nikoli," pronesl v odpověď na naléhavou
otázku mých očí, "nejsem členem klubu,
já jsem přízrak."
"Dobrá, ale nicméně vás to neopravňuje
procházet se po klubu."

H. G. Wells

Ráno jsem zjistil, že pohovka stojí na místě. Ani jsem se tomu moc nedivil. Jen mi blesklo hlavou, že takhle stařena přece jen dosáhla svého - pohovka stojí v jednom koutě, já ležím ve druhém. Při sklízení pokrývky a při rozcvičce jsem uvažoval o tom, že patrně existuje určitá mez schopnosti se divit. Já tuhle mez zřejmě notně překročil. Dokonce jsem cítil jistou únavu. Pokoušel jsem se představit si něco takového, co by mě v tuto chvíli mohlo ohromit, ale nestačila mi na to fantazie. To se mi vůbec nelíbilo, protože nesnáším lidi, kteří nejsou schopni se divit. Neměl jsem samozřejmě nic společného s psychologií "nobóžetojetoho", cítil jsem se spíš jako Alenka v říši divů - připadalo mi, že se mi všechno zdá, a jakýkoliv zázrak jsem byl ochoten považovat za samozřejmost, která vyžaduje pouze trochu složitější reakci než jenom otevřít pusu a vyvalit oči.
Ještě jsem cvičil, když v předsíni bouchly dveře, zašoupaly a zacvakaly podpatky, kdosi zakašlal, cosi zarachotilo a upadlo a pánovitý hlas zahlaholil:
"Soudružko Gorynyčová!"
Stařena se neozvala a v předsíni se rozezněly hlasy:
"Co je to za dveře? Aha, už vím... A tohle?"
"Tady je vchod do muzea."
"A tady? Co to má znamenat - všechno zavřené, všude zámky..."
"Velice hospodárná žena, Janusi Poluektoviči. A tohle je telefon."
"A kde je ta proslulá pohovka? V muzeu?"
"Ne. Tady někde musí být depozitář."
"To je tadyhle," řekl neznámý zarputilý hlas.
Dveře mé místnosti se rozletěly a na prahu se objevil vysoký pohublý stařec s nádhernými sněhobílými šedinami, s černým obočím, černými kníry a hlubokýma černýma očima. Když mě spatřil (stál jsem tu jen v trenýrkách, ruce od těla. trochu rozkročen), zarazil se a zvučně pronesl:
"Ta-ak."
Vpravo a vlevo od něho nakukovaly dovnitř ještě další obličeje.
"Promiňte," řekl jsem a rozběhl se pro džínsy. Ale stejně si mě nikdo nevšímal. Do místnosti vstoupili čtyři muži a shlukli se kolem pohovky. Dva z nich jsem znal - krobiána Kornějeva, neoholeného, se zarudlýma očima, stále ještě v tom plandavém tričku, a osmahlého, nosatého Romana, který na mě mrkl, udělal nějaké nesrozumitelné gesto a ihned se odvrátil. Šedovlasého jsem neznal. Neznal jsem ani statného, obtloustlého muže v černém obleku, na zádech oblýskaném, jehož gesta byla rozmáchlá a pánovitá.
"To je ta pohovka?" zeptal se oblýskaný muž.
"To není pohovka," poznamenal Kornějev zarputile. "To je translatér."
"Pro mě je to pohovka," prohlásil Oblýskaný a vytáhl zápisník. "Pohovka měkká, jedenapůllůžková, inventární číslo jedenáct dvacet tři." Shýbl se a sáhl si na pohovku. "Nechal jste ji navlhnout, Kornějeve, jak jste ji tahal v dešti. Počítejte s tím, že péra zreziví, potahy zpuchří."
"Hodnota tohoto předmětu," pronesl nosatý Roman a řekl bych, že to znělo jízlivě, "vůbec není v potahu, natož v pérech, která ostatně nemá."
"Heleďte, tohle si nechte, Romane Petroviči," vybídl ho Oblýskaný důstojně. "Nezastávejte se toho svého Kornějeva. Pohovku mám vedenou v muzeu, tak musí být v muzeu..."
"To je přístroj," řekl Kornějev odevzdaně. "S ním se pracuje..."
"O tom mi není nic známo," prohlásil Oblýskaný. "Nechápu, co to může být za práci - s pohovkou. Já mám doma taky pohovku a vím, jak se na ní pracuje."
"To my víme taky," poznamenal Roman potichoučku.
"Heleďte, tohle si nechte," pravil Oblýskaný a obrátil se k němu. "Tady nejste v hospodě, ale v ústavu. Co si vlastně myslíte?"
"Já si myslím tolik, že tohle není pohovka," řekl Roman. "Nebo, abych to řekl formou, která vám bude dostupná, není to tak docela pohovka. Je to přístroj, který má podobu pohovky."
"Buďte tak laskav, a nechte si ty narážky, řekl Oblýskaný rezolutně. "S tou dostupnou formou a tak podobně. Každý by se měl věnovat svým úkolům. Mým úkolem je zabránit rozkramařování, a já mu zabráním."
"Ta-ak," řekl Šedovlasý zvučně. Okamžitě bylo ticho. "Mluvil jsem s Cristobalem Josévičem a s Fjodorem Simeonovičem. Jsou toho názoru, že tato pohovka-translatér má pouze muzejní hodnotu. Svého času patřil císaři Rudolfu II., takže jeho historická hodnota je mimo pochybnost. Kromě toho jsme už před dvěma lety, pokud mě paměť

neklame, objednali sériový translatér... Nepamatujete si, kdo ho objednával, Modeste Matvejeviči?"
"Okamžiček," řekl Modest Matvejevič a rychle listoval v zápisníku. "Okamžiček... Dvouúčelový translatér DÚT-80E z výrobny v městě Kitěži... Na žádost soudruha Balsama."
"Balsamo na něm pracuje ve dne v noci," řekl Roman.
"A navíc je ten DÚT starý krám," dodal Kornějev. "Selektivnost na molekulární úrovni."
"Tak, tak," řekl Šedovlasý. "Vzpomínám si. Slyšel jsem referát o parametrech DÚT. Skutečně, křivka selektivity není plynulá... Ano. A co tohle... e... ta pohovka?"
"Ruční práce," vyhrkl Roman. "Spolehlivá, z rukou rabína Löwa, syna Bezalelova. Löw ji konstruoval a seřizoval tři sta let..."
"No vida!" řekl oblýskaný Modest Matvejevič. "Takhle se má pracovat. Stařec, ale všechno si dělal sám."
Zrcadlo si najednou odkašlalo a řeklo:
"Kteréž pak všechny omládly, strávivše hodinu ve vodě, z níž vystoupily právě tak krásné, růžové, mladé a zdravé, silné a plné životní radosti, jakými byly ve dvaceti letech."
"No právě," poznamenal Modest Matvejevič. Zrcadlo mluvilo hlasem Šedovlasého. Ten rozmrzele vraštil obličej.
"Teď tuhle otázku řešit nebudeme," prohlásil.
"A kdy?" zeptal se krobián Kornějev.
"V pátek na vědecké radě."
"Není přípustné rozkramařovat exponáty," připojil Modest Matvejevič.
"A co máme dělat my?" zeptal se krobián Kornějev.
Zrcadlo zadeklamovalo hrozivým, záhrobním hlasem:

Viděl jsem na vlastní zrak, jak s pačesy rozevlátými
kráčela, kvílíc a bosa, Canidia v černých šatech,
Sagana též, co postarší byla, a bledé pak obě.
Hrozná to podívaná. Pak do hlíny zadaly nehty,
drásaly zem a černého trhaly beránka v zubech.

Šedovlasý se zatvářil štítivě, přistoupil k zrcadlu, vsunul do něho ruku až k rameni a něčím cvakl. Zrcadlo se odmlčelo.
"Ta-ak," řekl Šedovlasý. "Otázku vaší skupiny vyřešíme taky na vědecké radě. A vy..." Z tváře se mu dalo vyčíst, že zapomněl, jak se Kornějev jmenuje křestním jménem a po otci. "Vy se zatím zdržte... e... návštěvy muzea."
S těmito slovy opustil místnost. Dveřmi.
"Tak jste dosáhl svého," procedil Kornějev mezi zuby a díval se přitom na Modesta Matvejeviče.
"Rozkramařování nestrpím," odpověděl Modest Matvejevič krátce a zastrčil si zápisník do náprsní kapsy.
"Rozkramařování!" řekl Kornějev. "Vám o tohle všechno vůbec nejde. Vám dělají starosti jedině výkazy. Nechce se vám přidělat jednu rubriku."
"Heleďte, tohle si nechte," řekl neoblomný Modest Matvejevič. "My sestavíme komisi a podíváme se, není-li poškozen exponát..."
"Inventární číslo jedenáct dvacet tři," doplnil Roman polohlasně.
"A tím to končí," pronesl Modest Matvejevič slavnostně, otočil se a spatřil mě. "A co tady děláte vy?" informoval se. "Proč vy tady spíte?"
"Já..." začal jsem vysvětlovat.
"Vy jste spal na pohovce," zahlaholil Modest Matvejevič ledovým tónem a provrtával mě pohledem kontrarozvědčíka. "Je vám známo, že to je přístroj?"
"Ne," řekl jsem. "Totiž, teď už ano, samozřejmě."
"Modeste Matvejeviči!" vykřikl nosatý Roman. "To je přece náš nový programátor, Saša Privalov!"
"A proč tady spí? Proč nespí na ubikaci?"
"Ještě není ve stavu," řekl Roman a vzal mě kolem pasu.
"Tím spíš!"
"To snad má spát na ulici?" zeptal se Kornějev zlověstně.
"Heleďte, tohle si nechte," řekl Modest. "Máme tady ubikaci, máme tady hotel, ale tohle je muzeum, státní instituce. Kdyby všichni chodili spát do muzeí... Odkud jste?"
"Z Leningradu," řekl jsem zachmuřeně.
"A co kdybych já přijel do Leningradu a šel se vyspat do Ermitáže?"
"Prosím, proč ne?" řekl jsem a pokrčil rameny.
Roman mě stále držel kolem pasu.
"Modeste Matvejeviči, máte naprostou pravdu, že je to nepořádek, ale dneska už bude na noc u mě."
"To je něco jiného. Prosím, takhle ano," svolil Modest velkomyslně. Majetnickým pohledem přejel místnost, spatřil šlápoty na stropě a ihned pohlédl na moje nohy. Naštěstí jsem byl bos. "A tím to končí," dodal, srovnal hadry na věšáku a vyšel ven.
"Zabedněnec," vypravil ze sebe Kornějev. "Pařez!" Usedl na pohovku a chytil se za hlavu. "Hrom aby je všechny vzal. Ale stejně ji dneska v noci zase odtáhnu."
"Jen klid," řekl Roman vlídně. "Nic se neděje. Měli jsme prostě trochu smůly. Všiml sis, který je to Janus?"
"No?" zeptal se Kornějev odevzdaně.
"To je přece A-Janus."

Kornějev pozvedl hlavu.
"A jaký je v tom rozdíl?"
"Obrovský," řekl Roman a významně mrkl. "Protože U-Janus odletěl do Moskvy. A hlavně kvůli téhle pohovce. Už tomu rozumíš, ty rozkrádači muzejních vzácností?"
"Poslechni, ty jsi moje záchrana," řekl Kornějev a já poprvé uviděl, jak se usmívá.
"Věc se má tak, Sašo," obrátil se Roman na mě, "že máme ideálního ředitele. Existuje ve dvou osobách. Je A-Janus Poluektovič a U-Janus Poluektovič. U-Janus, to je vynikající vědec světového formátu. A pokud jde o A-Januse, to je poměrně obyčejný úředník."
"Dvojčata?" zeptal jsem se opatrně.
"Ale ne, to je jeden a týž člověk. Akorát že je jeden ve dvou osobách."
"Aha, jasný," poznamenal jsem a začal jsem se obouvat.
"No nic, Sašo, brzy se všechno dovíš," řekl Roman povzbudivě.
Zvedl jsem hlavu.
"Jak to?"
"Potřebujeme programátora," řekl Roman přesvědčivě.
"Já hrozně potřebuju programátora," připojil se Kornějev oživeně.
"Všichni potřebujou programátory," řekl jsem a znovu jsem se věnoval střevícům. "Ale neuchylujte se laskavě k hypnóze a nevoďte mě na všelijaká začarovaná místa."
"On už něco tuší," řekl Roman.
Kornějev chtěl něco říct, ale za oknem se ozvaly výkřiky.
"To není náš pětník!" křičel Modest.
"Tak čí je to pětník?"
"Nevím, čí je to pětník! Do toho mi nic není! To je vaše věc chytat penězokaze, soudruhu strážmistře !"
"Pětník byl odebrán jistému Privalovovi, kterýžto Privalov je ubytován tady u vás v Chanakuno!"
"Aha, tak Privalovovi? Hned jsem myslel, že je to zloděj !"
Dotčený hlas A-Januse pronesl:
"Ale no tak, Modeste Matvejeviči!"
"Ne, nezlobte se, Janusi Poluektoviči! Tohle nemůžu tak nechat. Soudruhu strážmistře, pojďte... Je uvnitř... Janusi Poluektoviči, postavte se u okna, aby nevyskočil! Já mu to dokážu! Nedovolím vrhat stín na soudružku Gorynyčovou!"
Divně mě zamrazilo. Ale Roman už přesně odhadl situaci. Popadl z věšáku ušmudlanou čepici se štítkem a narazil mi ji na uši.
Zmizel jsem.
Byl to velice zvláštní pocit. Všechno zůstalo na svých místech, všechno s výjimkou mne. Ale Roman mi nedovolil kochat se novými pocity.
"To je čapka, která dělá neviditelným," zasyčel. "Ukliď se někam stranou a buď zticha!"
Odběhl jsem po špičkách do kouta a usedl pod zrcadlo. V tu chvíli vrazil do místnosti rozrušený Modest a táhl za rukáv mladého strážmistra Kovaleva.
"Kde je?" zaječel Modest a rozhlížel se kolem.
"Tady," řekl Roman a ukázal na pohovku.
"Nevzrušujte se, stojí na svém místě," dodal Kornějev.
"Ptám se, kde je ten váš... programátor?"
"Jaký programátor?" podivil se Roman.
"Heleďte, tohle si nechte," řekl Modest. "Tady byl programátor. Stál tu v kalhotech a bos."
"Jo tak, já už vím, co myslíte," řekl Roman. "Ale to byl jenom žert, Modeste Matvejeviči. Tady nebyl žádný programátor. To bylo jenom..." Učinil nějaké složité gesto a uprostřed místnosti se objevil člověk v tričku a džínsách.
Viděl jsem ho jen odzadu a nevím, jak vypadal, ale mladý Kovalev zavrtěl hlavou a řekl:
"Ne, to není on."
Modest obešel přízrak dokola a mumlal:
"Tričko... kalhoty... bez bot... Je, je to on!"
Přízrak zmizel.
"Ale ne, to nebyl on," tvrdil strážmistr Kovalev. "Tamten byl mladší a neměl vousy..."
"Neměl vousy?" opáčil Modest a byl ve značných rozpacích.
"Neměl vousy," trval na svém Kovalev.
"Hm, hm," zamumlal Modest. "A já bych řekl, že měl vousy..."
"Tak tadyhle máte předvolání," řekl mladý Kovalev a podal Modestovi papírek úředního formátu. "A s vaším Privalovem a Gorynyčovou si to vyřiďte sami..."
"Ale já vám říkám, že to není náš pětník!" zařval Modest. "O Privalovovi nemluvím, ten možná jako takový vůbec neexistuje... Ale soudružka Gorynyčová je naše spolupracovnice..."
Mladý Kovalev tiskl ruce k prsům a snažil se něco poznamenat.
"Trvám na tom, aby se to vyjasnilo hned!" hulákal Modest. "Heleďte, tohle si nechte, soudruzi bezpečáci! Předvolání od vás vrhá stín na celý kolektiv. Trvám na tom, abyste se přesvědčil!"
"Já mám rozkaz..." nakousl Kovalev, ale Modest se na něho vrhl s výkřiky: "Tohle si nechte! Já na tom trvám!" a vyvlekl ho z místnosti.

"Táhne ho do muzea," řekl Roman. "Sašo, kde jsi? Sundej čepici, půjdeme se podívat..."
"Nemám si ji radši nechat na hlavě?" řekl jsem.
"Jen ji sundej, sundej," řekl Roman. "Teď už jsi fantóm. V tvou existenci nikdo nevěří - vedení ani Bezpečnost..."
Kornějev řekl:
"No, já si půjdu lehnout. Sašo, přijď po obědě. Prohlédneš náš vozový park a vůbec..."
Sundal jsem čepici.
"Heleďte, tohle si nechte," řekl jsem. "Já mám dovolenou."
V předsíni stál Modest, jednou rukou svíral strážmistra, druhou se pokoušel otevřít masívní visací zámek.
"Hned vám ukážu ten pětník!" vykřikoval. "Všechno máme zapsáno v knihách... Všecko je na místě."
"Já přece nic neříkám," bránil se Kovalev chabě. "Já jenom říkám, že pětník nemusí být jenom jeden..."
Modest rozrazil dveře, a všichni jsme vstoupili do rozlehlé místnosti.
Bylo to docela slušné muzeum - s policemi, diagramy, vitrínami, maketami a odlitky. Jako celek připomínalo nejspíš muzeum kriminalistiky - spousta fotografií a nechutných exponátů. Modest okamžitě odvlekl strážmistra někam za police a odtamtud oba zaduněli jako do sudu:
"Tak tady je náš pětník..."
"Já přece nic neříkám..."
"Soudružka Gorynyčová..."
"Jenže já mám rozkaz!"
"Heleďte, tohle si nechte!"
"Prohlížej si, Sašo, jen si prohlížej," řekl Roman, opsal rukou kruh a sedl si ke dveřím do křesla.
Vykročil jsem podél stěny. Ničemu jsem se nedivil. Jednoduše mě to ohromně zajímalo. "Voda živá. Efektivnost 52%. Přípustný sediment 0,3" (stará hranatá láhev s vodou, zátka zalitá barevným voskem). "Schéma průmyslového získávání živé vody." - "Maketa destilačního přístroje na živou vodu." - "Kouzelný nápoj Veškovského-Traubenbacha" (lékárenská láhvička s jedovatě žlutou mastí). "Krev uhranutá obyčejná" (zaletovaná ampule s černou rosolovitou hmotou)... Nad celou touto vitrínou visela tabulka: "Aktivní chemické prostředky. XII-XIII. stol." Bylo tu ještě mnoho lahviček, plechovek, křivulí, ampulek, zkumavek, fungujících i nefungujících modelů zařízení na sublimování, destilaci a kondenzaci, ale já jsem se vydal dál.
"Kouzelný meč" (neuvěřitelně zrezivělý obouruční meč se zvlněným ostřím, přikovaný řetězem k železnému stojanu, vitrína pečlivě zapečetěná). "Pravý špičák (pracovní) hraběte Drákuly Zadunajského" (nejsem žádný Cuvier, ale podle tohoto zubu byl hrabě Drákula Zadunajský velmi zvláštní a nepříjemný člověk). "Stopa obyčejná a stopa rekonstruovaná. Sádrové odlitky" (podle mne se tyhle stopy od sebe nijak nelišily, pouze jedna měla trhlinu). "Moždíř na startovací ploše.IX. století" (veliký předmět ze šedivé pórovité litiny)... "Drak Gorynyč, kostra, 1/25 skut. vel." (připomínal kostru veleještěra Diplodoka s třemi krky)... "Schéma funkce plamenometací žlázy prostřední hlavy"... "Sedmimílové boty gravigenní, fungující model" (velikánské gumové holínky)... "Létající koberec antigravitační. Fungující model" (koberec přibližně jeden a půl krát jeden a půl s vyobrazením Čerkese objímajícího Čerkesku na pozadí rodných hor)...
Došel jsem k vitríně "Vývoj ideje kamene mudrců", když se v sálu znovu objevili strážmistr Kovalev a Modest Matvejevič. Podle všeho se jim pořád ještě nepodařilo pohnout se z mrtvého bodu.
"Heleďte, tohle si nechte," říkal Modest malátně.
"Já mám rozkaz," opakoval stejně malátně Kovalev.
"Náš pětník je na místě..."
"Tak ať přijde stařena a učiní výpověď..."
"Máte nás snad za penězokaze?"
"To jsem přece neřekl..."
"Stín na celý kolektiv..."
"Vysvětlíme si to..."
Kovalev mě nepostřehl, ale Modest se zastavil, kalným pohledem mě přejel od hlavy k patě, pak zvedl oči a nahlas zadeklamoval:
"Ho-mun-ku-lus laboratorní, celkový pohled..."
A vykročil dál.
Vydal jsem se za ním s neblahým tušením. Roman na nás čekal u dveří.
"Tak co?" zeptal se.
"Lumpárna," řekl Modest. "Byrokrati."
"Já mám rozkaz," opakoval tvrdošíjně strážmistr Kovalev, nyní už z předsíně.
"Tak odcházíme, Romane Petroviči, odcházíme," řekl Modest a zařinčel klíči.
Roman vyšel. Chtěl jsem proklouznout za ním, ale Modest mě zarazil.
"Promiňte," řekl mi. "Kam jdete vy?"
"Jak to - kam?" odpověděl jsem sklesle.
"Na místo, jděte na své místo."
"Na jaké místo?"
"Jak na něm vždycky stojíte. Vy jste, s prominutím, ten... no... ten chám munkl... Tak se postavte tam, kde máte stát."
Pochopil jsem, že jsem ztracen. A asi bych byl opravdu ztracen, protože Roman taky patrně nevěděl, co podniknout, ale v tu chvíli vrazila do předsíně s dupáním a bušením Naina Kyjevna a vedla na provaze statného černého kozla. Kozel, jakmile spatřil strážmistra, protivně zamečel a začal se zmítat. Naina Kyjevna upadla. Modest vběhl do předsíně a pak

nastal nepředstavitelný rámus. S rachotem se rozkutálel prázdný soudek. Roman mě popadl za ruku, zašeptal: "Fofr! Fofr!" - a vběhl do mé místnosti. Přibouchli jsme za sebou dveře a s těžkým oddychováním se do nich opřeli. V předsíni se rozléhaly výkřiky:
"Předložte doklady!"
"Božínku, co se to děje?"
"Co tu dělá kozel? Proč je v místnosti kozel?"
"Me-e-e-e..."
"Heleďte, tohle si nechte, tady nejste v hospodě!"
"Vaše pětníky neznám a nic o nich nevím!"
"Me-e-e-e..."
"Občanko, dejte pryč toho kozla!"
"Tohle si nechte, kozel je veden v knihách."
"Jak veden?"
"To není kozel! To je náš spolupracovník!"
"Tak ať předloží doklady!"
"Oknem ven - a do auta!" nařídil Roman.
Popadl jsem bundu a vyskočil oknem. Zpod nohou mi s mňoukáním vyděšeně uskočil kocour Vasilij. Sehnut jsem doběhl k autu, otevřel dveře a usedl za volant. Roman už mezitím otvíral vrata. Motor nechtěl naskočit. Trápil jsem startér a pozoroval, jak se dveře chaloupky rozletěly, z předsíně vyrazil černý kozel a obrovskými skoky uháněl někam pryč. Motor se konečně rozeřval. Zatočil jsem po dvoře a vyjel na ulici. Dubová vrata se za mnou zabouchla. Roman vyběhl z vrátek a z rozběhu žuchnul vedle mne.
"Fofr!" řekl povzbudivě. "Do centra!"
Když jsme zahýbali na třídu Míru, zeptal se:
"Tak líbí se ti u nás?"
"Líbí," odpověděl jsem. "Akorát je tu trochu moc hlučno."
"U Nainy je vždycky hlučno," řekl Roman. "Je to hašteřivá baba. Neubližovala ti?"
"Ne," odpověděl jsem. "My jsme se skoro nestýkali."
"Počkej," řekl najednou Roman. "Přibrzdi."
"Co se děje?"
"Tamhle jde Voloďka. Pamatuješ na Voloďu?"
Zabrzdil jsem. Vousatý Voloďa si vlezl dozadu a s radostným úsměvem nám stiskl ruce.
"To je báječné!" zvolal nadšeně. "Zrovna k vám jdu."
"Tys tam ještě chyběl," řekl Roman.
"Jak to všechno dopadlo?"
"Nijak," řekl Roman.
"A kam teď jedete?"
"Do ústavu," odpověděl Roman.
"A proč?" zeptal jsem se.
"Pracovat," vysvětlil Roman.
"Já mám dovolenou."
"Na tom nezáleží," řekl Roman. "Pondělí začíná v sobotu a srpen tentokrát začne v červenci!"
"Na mě čekají kluci," řekl jsem prosebně.
"To už zařídíme," odpověděl Roman. "Kluci vůbec nic nepostřehnou."
"Já se z toho zblázním," poznamenal jsem.
Projeli jsme mezi obchodem č. 2 a jídelnou č. 11.
"On už ví, kudy se jede," utrousil Voloďa.
"Skvělý kluk," řekl Roman. "Gigant!"
"Mně se líbil hned," přidal se Voloďa.
"Koukám, že strašně moc potřebujete programátora," řekl jsem.
"My nepotřebujeme jen tak ledajakého programátora," upřesnil Roman.
Zabrzdil jsem u podivné budovy s tabulkou VÚČAKO na zdi mezi okny.
"Co to má znamenat?" zeptal jsem se. "Můžu se aspoň dovědět, kde jsem donucován pracovat?"
"Můžeš," řekl Roman. "Teď můžeš všechno. Tohle je Výzkumný ústav čarodějnictví a kouzelnictví... No, proč stojíš? Zajeď dovnitř!"
"Kudy?"
"Copak nevidíš?"
A já uviděl.
Ale to už je docela jiná historie.

HISTORIE DRUHÁ
ZMATEK NAD ZMATEK

Kapitola první

Mezi hrdiny povídky jsou jeden nebo dva
hlavní, všechny ostatní považujeme
za vedlejší.

Metodika literatury

Asi ve dvě hodiny odpoledne, když se v Aldanu znovu přepálila vstupní pojistka, zazvonil telefon. Volal náměstek ředitele pro věci hospodářské Modest Matvejevič Kamnojedov.
"Privalove," zeptal se drsně, "proč zase nejste na místě?"
"Jak to, že nejsem na místě?" urazil jsem se. Dneska bylo od rána spousta práce a já na všecko zapomněl.
"Heleďte, tohle si nechte," řekl Modest Matvejevič. "Už před pěti minutami jste měl ke mně přijít na instruktáž."
"No bože, to je toho!" zamumlal jsem a zavěsil.
Zastavil jsem stroj, svlékl plášť a nařídil děvčatům, aby při odchodu nezapomněla vypnout proud. V dlouhé chodbě bylo prázdno, za okny napůl zamrzlými zuřila metelice. V běhu jsem si navlékal bundu a utíkal do hospodářského oddělení.
Modest Matvejevič v oblýskaném obleku mě majestátně čekal ve své kanceláři. Za jeho zády seděl malý trpaslík s chlupatýma ušima a pomalu a svědomitě jezdil prstem po veliké listině.
"Vy, Privalove, jste jako nějaký ten... chán munkul," pronesl Modest. "Nikdy nejste na svém místě."
S Modestem Matvejevičem se všichni snažili vycházet v dobrém, jelikož to byl člověk mocný, neúprosný a fantasticky nevzdělaný. Proto jsem vyštěkl "Rozkaz!" a srazil jsem podpatky.
"Všichni mají být na svých místech," pokračoval Modest Matvejevič. "Vždycky. Vy máte vysokoškolské vzdělání, nosíte brýle, i vousy jste si nechal narůst, a nemůžete pochopit takovou jednoduchou zásadu."
"Víckrát se to nestane!" vyhrkl jsem s vyvalenýma očima.
"Heleďte, tohle si nechte," řekl Modest Matvejevič smířlivěji. Vytáhl z kapsy list papíru a chvíli do něho koukal. "Tak podívejte, Privalove," řekl konečně, "dneska nastupujete dozorčí službu. Dozorčí služba během svátků je odpovědný úkol. To není jako mačkat tlačítka. Předně - protipožární bezpečnost. To za prvé. Nepřipustit samovznícení. Dbát na to, aby na svěřených pracovištích byl vypnut proud. A dohlížet na to osobně, bez těch vašich hokuspokusů s rozdvojováním a roztrojováním. Bez těch vašich dublů. Při zjištění faktoru hoření okamžitě vytočit telefonní číslo O1 a učinit opatření. Pro tento případ dostanete signální píšťalu k přivolání havarijní čety..." Předal mi platinovou píšťalku s inventárním číslem. "A rovněž nikoho nevpouštět. Tadyhle je seznam osob, jimž je povoleno používat laboratoří v noční dobu, ale ty taky stejně vpouštět nebudete, protože jsou svátky. Ať není v celém ústavu jediná živá duše! Démony při vstupu nebo při odchodu začarujete. Už je vám to jasné? Živé duše nesmějí vcházet a všechno ostatní nesmí vycházet. Protože už jsme tady měli pren-cen-dens. Utekl čert a ukradl Měsíc. Obecně známý pren-cen-dens, natočili o tom i film." Významně se mě zadíval a najednou mě požádal o doklady.
Vyhověl jsem mu. Pozorně prozkoumal mou propustku, vrátil mi ji a prohlásil:
"Všechno v pořádku. Já už měl podezření, že jste přece jenom dubl. N-no. Takže v patnáct nula nula v souladu se zákoníkem práce skončí pracovní doba a všichni vám odevzdají klíče od svých pracovišť. Načež vy osobně prohlédnete budovu. Dál budete provádět obchůzky každé tři hodiny za účelem odvrácení samovznícení. Nejméně dvakrát za dobu služby navštívíte vivárium. Bude-li dozorce pít čaj, zatrhnete mu to. Už přišly hlášky, že to není čaj, co tam pije. A tím to končí. Vaše stanoviště je v předpokoji ředitele. Na pohovce můžete odpočívat. Zítra v šestnáct nula nula vás vystřídá Vladimír Počkin z laboratoře soudruha Ojry-Ojry. Rozumíte?"
"Naprosto," řekl jsem.
"Zavolám vám v noci a zítra přes den. Osobně. Je možné, že přijde na kontrolu soudruh kádrovák."
"Rozumím," řekl jsem a prohlédl si seznam.
Na prvním místě byl v seznamu ředitel ústavu Janus Poluektorovič Něvstrujev a vedle jeho jména poznámka tužkou - 2 exempl. Druhým byl sám Modest Matvejevič, třetím vedoucí kádrového oddělení Kerber Psovič Děmin. Dál pak byla jména, s nimiž jsem se za svého působení ještě nikdy nesetkal.
"Něco nechápete?" informoval se Modest Matvejevič, který mě ostražitě pozoroval.
"Tadyhle," pravil jsem důrazně a zabodl prst do papíru. "Figurujou tady soudruzi v počtu... m-m-m... jedenadvaceti exemplářů, které zatím neznám. Chtěl bych ta jména osobně s vámi probrat." Zadíval jsem se mu přímo do očí a řekl jsem pevně: "Pro všechny případy."
Modest Matvejevič vzal seznam a s rukou nataženou daleko od očí ho přejel pohledem.
"Všechno je v pořádku," řekl shovívavě. "Vy, Privalove, jednoduše nejste dostatečně informován. Osoby, uvedené pod číslem čtyři až dvacet pět včetně, byly do seznamu lidí, jimž je povolena noční práce, zaneseny posmrtně, in memoriam. Jako uznání jejich minulých zásluh. Už to chápete?"
Trochu jsem zalapal po vzduchu, protože zvyknout si na tohle všechno bylo dost obtížné.
"Zaujměte svoje stanoviště," pronesl Modest Matvejevič vznešeně. "Já jménem svým i jménem vedení podniku vám gratuluji, soudruhu Privalove, k nadcházejícímu Novému roku a přeji vám v novém roce patřičných úspěchů jak v práci, tak v osobním životě."
Popřál jsem mu rovněž patřičných úspěchů a vyšel jsem do chodby.
Když jsem se včera dověděl, že mi přidělili službu, zaradoval jsem se. Chystal jsem se dokončit jeden výpočet pro Romana Ojru-Ojru. Ale nyní jsem si uvědomoval, že to nebude tak jednoduché. Perspektiva, že strávím noc v ústavu, se mi teď jevila v úplně jiném světle. I dřív jsem se zdržoval v práci do pozdních hodin, kdy dozorčí z úsporných

důvodů zhasínali v každé chodbě čtyři lampy z pěti a já se musel k východu prodírat kolem jakýchsi uskakujících huňatých stínů. První dobu to na mě silně působilo, ale pak jsem si zvykl. Jenže potom jsem zase odvykl. To když jsem jednou na odchodu zaslechl za sebou v chodbě pravidelné cvakání drápů o podlahu a spatřil jakési fosforeskující zvíře, které zjevně běželo v mých stopách. Když mě sundali z římsy, vysvětlilo se, že to byl obyčejný živý psík jednoho ze spolupracovníků. Ten spolupracovník se mi přišel omluvit, Ojra-Ojra mi učinil jízlivou přednášku o škodlivosti pověr, ale ve mně přece jenom něco zůstalo. První, co udělám, bude, že začaruju démony, předsevzal jsem si.
U vchodu do ředitelova předpokoje jsem potkal zamračeného Víťku Kornějeva. Ponuře mi pokývl na pozdrav a chtěl kolem mne projít, ale já jsem ho chytil za rukáv.
"No?" řekl krobián Kornějev a zastavil se.
"Dneska mám službu," oznámil jsem.
"Tak jsi blbec," sdělil mi Kornějev.
"Ty jsi přece krobián, Víťko," řekl jsem. "Já už se s tebou vůbec nebudu stýkat."
Víťka si prstem odtáhl límec svetru, aby naznačil, jak je mu to volné, a se zájmem se na mě zadíval.
"A co budeš dělat?" zeptal se.
"Já už si něco najdu," řekl jsem poněkud rozpačitě.
Víťka najednou ožil.
"Počkej," vyhrkl. "Ty máš službu dneska prvně?"
"Ano."
"Aha," řekl Víťka. "A jak se chystáš jednat?"
"Podle instrukcí," odpověděl jsem. "Začaruju démony a půjdu spát. Za účelem samovznícení. A kam půjdeš ty?"
"Ale schází se tam jedna parta," řekl Víťka neurčitě. "U Věrušky... A co máš tohle?" Vzal mi z ruky seznam. "Aha, mrtvé duše..."
"Nikoho dovnitř nepustím!" prohlásil jsem. "Živé ani mrtvé."
"Správné rozhodnutí," pochválil mě Víťka. "Ultrasprávné. Jenom se mrkni ke mně do laboratoře. Bude mi tam pracovat dubl."
"Čí dubl?"
"Můj přirozeně. Kdopak mi půjčí svého? Zamkl jsem ho tam, tu máš, tady je klíč, když jsi ten dozorčí."
Vzal jsem si klíč.
"Poslechni, Víťko, do takových deseti ať si pracuje, ale potom všude vypnu proud. V souladu s předpisy."
"Dobrá, pak se uvidí. Edika jsi nepotkal?"
"Ne," řekl jsem. "A nehraj na mě habaďůru. V deset všude vypínám proud."
"Jsem já snad proti tomu? Klidně si ho vypni. Třeba v celém městě."
Tu se dveře předpokoje otevřely a do chodby vyšel Janus Poluektovič.
"Ta-ak," pronesl, když nás spatřil.
Uctivě jsem se uklonil. Z tváře Januse Poluektoviče jsem vyčetl, že zapomněl, jak se jmenuju.
"Prosím," řekl a podal mi klíče. "Vy máte službu, pokud se nemýlím... Mimochodem," trochu zaváhal. "Nemluvili jsme spolu včera?"
"Ano. Zašel jste do elektronického sálu."
Zakýval.
"Ano, ano, opravdu... Mluvili jsme o praktikantech..."
"Ne," opravil jsem ho zdvořile, "ne tak docela. Mluvili jsme o našem dopise do ústředního skladu Akademie. Kvůli elektronické nástavbě."
"Aha, takhle," řekl. "No dobrá, přeji vám klidnou službu... Viktore Pavloviči, měl byste chvilku?"
Vzal Víťku za loket, odvedl ho po chodbě a já vstoupil do předpokoje. Tam druhý Janus Poluektovič právě zamykal sejfy. Když mě spatřil, řekl "Ta-ak" a dál cinkal klíči. Tohle byl A-Janus, už jsem je začínal trochu rozlišovat. A-Janus vypadal o něco mladší, byl nepřívětivý, vždy korektní a málomluvný. Říkalo se, že hodně pracuje, a lidé, kteří ho znali dlouho, tvrdili, že se tenhle průměrný úředník pomalu a jistě vypracovává ve vynikajícího vědce. U-Janus byl naopak vždycky vlídný, velice pozorný a měl zvláštní zvyk se ptát: "Nemluvili jsme spolu včera?" Panovalo přesvědčení, že poslední dobou hodně sešel, i když stále zůstával vědcem světového jména. A přesto byli A-Janus a U-Janus jedna osoba. A právě tohle mi pořád nějak nešlo do hlavy. Bylo v tom cosi nereálného.
A-Janus zamkl poslední zámek, předal mi část klíčů, chladně se rozloučil a odešel. Usedl jsem za referentův stůl, položil si před sebe seznam a zavolal k sobě do elektronického sálu. Nikdo to nezvedal - děvčata už zřejmě odešla. Bylo čtrnáct hodin třicet minut.
Ve čtrnáct hodin třicet jedna minuta vrazil po vrzajících parketách do předpokoje s hlučným oddychováním proslulý Fjodor Simeonovič Kivrin, veliký mág a čaroděj, vedoucí oddělení Lineárního Štěstí. Fjodor Simeonovič byl znám nevyléčitelným optimismem a vírou v nádhernou budoucnost. Měl velice bouřlivou minulost. Za Ivana Vasiljeviče, cara Hrozného, ho opričníci Maljuty Skuratova s žertíky a průpovídkami na základě udání jáhna ze sousedství spálili v dřevěné lázni jako čaroděje; za Alexeje Michajloviče, cara Mírumilovného, ho nemilosrdně mlátili holemi a spálili mu na zádech rukopisy všech jeho sebraných spisů; za Petra Alexejeviče, cara Velikého, se nejprve vyšvihl jako znalec chemie a rudných dolů, ale znelíbil se čímsi knížeti Romodanovskému, dostal se na nucené práce do zbrojovky v Tule, odtud uprchl do Indie, dlouho cestoval, byl pokousán jedovatými hady a krokodýly, čímž nemilosrdně přetrumfl všechny jogíny, znovu se vrátil do Ruska na vrcholu Pugačovova povstání, byl obviněn jako ranhojič vzbouřenců, potrestán roztržením nozder a poslán do věčného vyhnanství do Solovce. V Solovci měl opět celou řadu všelijakých nepříjemností, než se uchytil ve VÚČAKO, kde to rychle dotáhl na vedoucího oddělení.

"V-vítám vás!" zahlaholil basem a položil přede mne klíče od svých laboratoří. "Ch-chudáčku, e-co vám to udělali? T-takovou noc se máte v-veselit, já z-zavoiám Modestovi, v-vždyť to je hloupost, v-vemu to za vás..."
Bylo vidět, že ho to napadlo teprve v tuto chvíli, a on se do své myšlenky rázem zamiloval.
"K-kde tady máte j-jeho číslo? H-hrome, n-nikdy si n-nepamatuju telefonní čísla... Jedna p-patnáct nebo p-pět jedenáct..."
"Ale jděte, Fjodore Simeonoviči, děkuju!" vykřikl jsem. "Není třeba! Já jsem se tady zrovna chystal chvíli pracovat!"
"Aha, p-pracovat! T-to je něco jiného! T-to je správné, t-to je báječné, jste ch-chlapík... Přitom já, h-hrom do toho, se v elektronice v-vůbec nevyznám... Člověk musí s-studovat, jinak v-všecka ta magie slova je z-zastaralá, h-hokuspokusy s p-psychopoli jsou primitivní... Hračičky našich d-dědečků..."
Přímo na místě, aniž se kamkoli pohnul, vytvořil dvě velké antonovky, jednu podal mně, z druhé ihned ukousl polovinu a začal se šťavnatým křupáním žvýkat.
"S-sakramentská p-práce, zase jsem udělal č-červivé... Jaké m-máte vy, z-zdravé? T-to je dobře... Já se u vás ještě s-stavím, Sašo, p-pořád nějak n-nerozumím systému p-povelů... D-dám si d-drobet vodky a s-stavím se... D-devětadvacátý povel tam m-máte ve stroji... Buď stroj lže, nebo t-tomu nerozumím... Přinesu vám d-detektivečku, G-gardnera. Čtete p-přece anglicky? D-dobře píše, p-prevít, p-pěkně! Ten jeho P-perry Mason je učiněná b-bestie, víte? A ještě něco vám d-dám, nějakou science-fiction... Asimova vám d-dám, nebo B-bradburyho..."
Přistoupil k oknu a řekl nadšeně:
"V-vánice, hrome, to m-miluju..."
Zahalen do norkového kožichu vstoupil dovnitř štíhlý a elegantní Cristobal Josévič Junta. Fjodor Simeonovič se otočil.
"A, Kristo!" vykřikl. "Představ si, ten p-pitomec Kamnojedov p-posadil mladého ch-chlapce do služby na Nový rok! Pojď, p-pustíme ho, zůstaneme tu s-spolu, zavzpomínáme na s-taré časy, p-popijeme, co říkáš? P-proč on se tu má t-trápit? Jemu bude l-líp mezi d-děvčaty, p-při tancování..."
Junta položil na stůl klíče a pronesl ledabyle
"Styk s dívkami přináší potěšení pouze v případě, dosáhne-li se ho překonáváním překážek..."
"No aby ne!" zahřímal Fjodor Simeonovič. "M-mnoho krve, m-mnoho písní klade se k n-nohám k-krásných dam... Jak to tam m-máte?... Jedině ten d-dosáhne cíle, jenž nezná s-slova strach..."
"Správně," potvrdil Junta. "A pak - nesnáším dobročinnost."
"Tak on nesnáší d-dobročinnost! A kdo na mně vyloudil Odichmanťjeva? T-takového laboranta mi p-přetáhnout! To tě bude stát láhev š-šampaňského... P-poslyš, ne, žádné š-šampaňské! Amontillado! Zbylo ti ještě něco z t-toledských zásob?"
"Čekají na nás, Theodore," připomněl Junta.
"Aha, aha, správně... Musím ještě najít k-kravatu... a v-válenky, taxíka dneska n-neseženem... Tak my jdeme, Sašo, snad se tu n-nebudete nudit."
"Za silvestrovské noci se dozorčí v ústavu nenudí," řekl Junta potichu. "Zvlášť ne nováčkové." Zamířili ke dveřím.
Junta pustil Fjodora Simeonoviče napřed, a než vyšel sám, úkosem po mně zašilhal a rychlými pohyby nakreslil prstem na stěně Šalamounovu hvězdu. Hvězda vzplála a začala pomalu blednout jako stopa svazku elektronů na obrazovce oscilografu. Třikrát jsem si uplivl přes levé rameno.
Cristobal Josévič Junta, vedoucí oddělení Smyslu Života, byl pozoruhodný, ale zřejmě naprosto bezcitný člověk. Kdysi v raném mládí byl dlouhou dobu Velkým Inkvizitorem a dodnes si uchoval tehdejší způsoby. Všechny své těžko pochopitelné experimenty prováděl buď sám na sobě, nebo na svých spolupracovnících, o čemž se už za mě dost pobouřeně mluvilo na odborářské plenárce. Studoval smysl života, ale zatím moc nepokročil, ačkoli dosáhl některých zajímavých výsledků, když například teoreticky dokázal, že smrt zdaleka není nezbytným atributem života. Tento objev rovněž vzbudil pobouření - na filozofickém semináři. Do svého kabinetu téměř nikoho nepouštěl a po ústavu kolovaly mlhavé zvěsti, že tam má spoustu zajímavých věcí. Říkalo se, že v koutě kabinetu stojí skvěle vymodelovaná figura jednoho dávného známého Cristobala Joséviče, standartenführera SS v plné slavnostní uniformě, s monoklem, kordem, železným křížem, dubovými listy a všelijakými dalšími cetkami. Junta byl skvělý taxidermista. Standartenführer, podle slov Cristobala Joséviče, rovněž. Ale Cristobal Josévič to stihl dřív. Rád všechno stihl dřív vždy a ve všem. Nebyl mu cizí i jistý skepticismus. V jedné z jeho laboratoří visel obrovský plakát: Potřebujeme vůbec sami sebe?... Velmi nevšední člověk.
Přesně ve tři, v souladu se zákoníkem práce, přinesl klíče doktor věd Amvrosij Ambroisovič Gustavillo. Měl válenky podražené kůží, páchnoucí kožich, jaký nosívají fiakristé, z ohrnutého límce mu trčel kupředu špinavý prošedivělý plnovous. Vlasy si stříhal podle rendlíku, takže nikdy nikdo neviděl jeho uši.
"Tento...," řekl a přiblížil se. "Mně se tam dneska možná někdo vyklube. Jaksi - v laboratoři. Bylo by třeba se tento... mrknout. Já jsem mu nasypal zásobu tento... chleba, asi pět bochníčků, nějaké spařené otruby, dvě vědra odstředěného mléka. No a až to všechno tento, sežere, začne bzíkat. Tak mi potom, mon šér, jaksi, brnkni, jo?"
Položil přede mne svazek klíčů obrovských jako od stodoly, poněkud nechápavě otevřel ústa a upřel na mě pohled. Oči měl vodnaté, z plnovousu mu trčely jáhly.
"Kam mám brnknout?"
Neměl jsem ho ani trochu rád. Byl to cynik a pitomec. Práce, kterou dělal za tři sta padesát rublů měsíčně, by se směle mohla nazvat eugenikou, ale nikdo ji tak nenazýval - ze strachu před konfliktem. Tenhle Gustavillo prohlašoval, že všechno neštěstí vyplývá tento, z neuspokojenosti, takže když se člověku dá, jaksi, všechno - chleba a ty... spařené otruby - nebude z něho člověk, ale anděl. Tuto přímočarou ideu všemožně prosazoval, oháněl se svazky klasiků, z nichž s nepopsatelnou primitivitou násilně vytrhoval citáty a vyhazoval a škrtal všechno, co se mu nehodilo. Svého času couvla vědecká rada pod náporem této nezadržitelné, přímo prvobytné demagogie a Gustavillovo téma bylo

zařazeno do plánu. Gustavillo postupoval přísně podle tohoto plánu, pečlivě měřil své úspěchy na procenta plnění a nikdy nezapomínal na úsporný režim, na zvyšování obrátky oběžných prostředků a rovněž na spojení se životem. Proto založil tři experimentální modely: model Člověka plně neuspokojeného, model Člověka neuspokojeného gastricky a model Člověka plně uspokojeného. Plně neuspokojený antropoid dozrál první - vylíhl se za dva týdny. Toto ubohé stvoření pokryté vředy jako Job, strádající všemi známými i neznámými chorobami, trpící současně horkem i zimou, se vyvalilo do chodby, oblažilo ústav sérií neartikulovaných steskú a zdechlo. Gustavillo triumfoval. Nyní bylo možno považovat za dokázané, že když člověk nebude jíst, pít a ani se léčit, tak ten člověk tento... bude nešťastný a možná dokonce to... umře. Jako umřel tenhle. Vědecká rada užasla. Gustavillův nápad začínal dostávat jakýsi děsivý podtext. Byla ustavena komise k prošetření jeho práce. Ale Gustavillo neupadl do rozpaků, sestavil dvě hlášení, z nichž vyplývalo, že tři laboranti z jeho pracoviště jezdí každoročně na brigádu do patronátního sovchozu, a za druhé, že on, Gustavillo, byl kdysi za cara vězněn a nyní pravidelně pořádá populární přednášky v městské čítárně i na předměstí. A zatímco se ohromená komise pokoušela vyznat se v logice věcí, on klidně odvezl z patronátního závodu na zpracování ryb (v rámci sepětí s výrobou) čtyři nákladní auta slanečkových hlav pro dozrávajícího antropoida neuspokojeného gastricky. Komise psala hlášení a ústav ve strachu čekal vývoj věcí příštích. Sousedé ze stejného patra, kde pracoval Gustavillo, si brali neplacenou dovolenou.
"Kam mám brnknout, co?" zeptal jsem se.
"Kam brnknout? Domů přece. Kam jinam na Nový rok, ne? Morálka musí být, milánku. Nový rok se má vítat doma. Tak je to správně po našem, nes pa?" 1)
"Já vím, že domů. Ale na jaké číslo?"
"Tak se tento... podívej do knížky. Umíš číst? No vidíš, tak se podíváš do knížky, ne? My nemáme žádné tajnosti jako jiní. Kom lezótr." 2)
"Dobře," řekl jsem, "brnknu."
"Brnkni, mon šér, brnkni. A kdyby začal kousat, tak ho majzni, nežinýruj se. Se la ví." 3)
Dodal jsem si odvahy a zabručel jsem:
"Pokud vím, na tykání jsme si nepřipíjeli."
"Pardon!"
"No nic, to já jen tak," dodal jsem.
Chvíli se na mě díval svýma vodnatýma očima, které nevyjadřovaly absolutně nic, a potom řekl:

1) Není-liž pravda?
Gustavillo strašně rád vyšperkovává svůj slovní projev jednotlivými slůvky, jak on říká, ve francouzském dialektu. Neručíme za správnost jeho výslovnosti, ale obtěžovali jsme se pořídit jejich překlad. (Poznámka autorů)
2) Jako jiní.
3) Takový je život.

"Když nic, tak je dobře, že nic. Tak ti gratuluju k novému roku. Buď zdráv. Orevoár, 1) tento..."
Narazil si beranici a odešel. Honem jsem otevřel větrací okénko. Dovnitř vrazil Roman Ojra-Ojra v zeleném kabátě s beránčím límcem, začenichal orlím nosem a zeptal se:
"Gustavillo se tu zastavillo?"
"Zastavillo," přisvědčil jsem.
"N-no jo," řekl Roman. "To jsou slanečci. Tu máš klíče. Víš, kam nechal vysypat jeden náklaďák? Pod okna Giana Giacoma. Přímo pod jeho pracovnu. Dáreček k Novému roku. Já si tady u tebe vykouřím cigaretu."
Svalil se do obrovského koženého křesla, rozepnul si kabát a zapálil si.
"Heleď, pusť se do toho." řekl mi. "Dáno je: pach slanečkového nálevu, intenzita šestnáct mikrosekyr, objem..."
Rozhlédl se po místnosti. "No, to už budeš vědět sám, s přihlédnutím k tomu, že se láme rok, Saturn je v souhvězdí Vah... Vyžeň ten smrad!"
Poškrábal jsem se za uchem.
"Saturn... Co mi vykládáš o Saturnu? A jaký je vektor magistatum?"
"Jo, kamaráde," řekl Ojra-Ojra, "to už musíš sám..."
Poškrábal jsem se za druhým uchem, odhadl zpaměti vektor a zajíkavě jsem provedl akustické působení (pronesl jsem zaklínadlo). Ojra-Ojra si zacpal nos. Vytrhl jsem si z obočí dva chloupky (je to hrozně bolestivé a hloupé) a polarizoval jsem vektor. Pach opět zesílil.
"Špatně." řekl Ojra-Ojra vyčítavě. "Co to děláš, ty učni čaroději? Copak nevidíš, že je větrací okénko otevřené?"

1) Na shledanou.

"Aha," řekl jsem, "správně." Vzal jsem v úvahu divergenci a rotor, pokusil jsem se zpaměti vyřešit Stoxovu rovnici, spletl jsem se, vytrhl jsem si s otevřenými ústy další dva chloupky, přičichl si, zamumlal Auersovo zaklínadlo a už jsem se chystal vytrhnout si další chloupek, když se ukázalo, že předpokoj se mezitím vyvětral přirozenu cestou a Roman mi poradil, abych si šetřil obočí a raději zavřel okénko.
"Průměrné," zhodnotil moji činnost. "Teď se pustíme do materializace."
Chvíli jsme se zabývali materializací. Tvořil jsem hrušky a Roman mě nutil, abych je taky jedl. Odmítal jsem to, a tu Roman vyžadoval, abych tvořil další.
"Budeš pracovat tak dlouho, dokud nevytvoříš něco, co se dá jíst," říkal mi. "A tohle dáš Modestovi. Je Kamnojedov,

ten to sní."
Konečně jsem stvořil pravou hrušku - velkou, žlutou, měkkou jako máslo a hořkou jako chinin. Snědl jsem ji a Roman mi dovolil, abych si odpočinul.
Potom přinesl klíče bakalář černé magie Magnus Fjodorovič Reďkin, tlustý, jako vždy ustaraný a ukřivděný. Hodnost bakaláře dostal před třemi sty lety za vynález podvlíkaček činících člověka neviditelným... Od té doby tyhle podvlíkačky neustále zdokonaluje. Kouzelné podvlíkačky se nejprve změnily v kouzelné pantalony, potom v kouzelné nohavice a konečně teprve nedávno se o nich začalo mluvit jako o kalhotách činících lidstvo neviditelným. A pořád je nemohl nějak seřídit. Na posledním zasedání semináře černé magie, kdy přednášel obvyklý referát O některých nových vlastnostech Reďkinových kouzelných kalhot, ho opět potkal neúspěch. Během demonstrace posledního modelu se něco zaseklo a kalhoty, místo aby učinily neviditelným vynálezce, staly se se zvučným cvaknutím neviditelné samy. Byla to dost trapná situace. Ale především pracoval Magnus Fjodorovič na disertaci, jejíž téma znělo takto: Materializace a lineární naturalizace Bílé Teze jakožto argumentu dostatečně libovolné funkce ne zcela představitelného lidského štěstí.
V tomto směru dosáhl významných a důležitých úspěchů, z nichž vyplývalo, že by se lidstvo doslova topilo ve štěstí, jen kdyby se podařilo najít samotnou Bílou Tezi, a hlavně kdyby se podařilo pochopit, co to vůbec je a kde to hledat. Zmínka o Bílé Tezi se vyskytovala pouze v denících rabína Löwa ben Bezalela. Löw ben Bezalel údajně vyloučil Bílou Tezi jako vedlejší produkt jakési alchymistické reakce, a protože neměl čas zabývat se takovou drobností, zamontoval ji jako přídavný prvek do nějakého svého přístroje. V jedněch z posledních pamětí, napsaných už v žalářní kobce, rabín Löw oznamoval: "Dovedete si to představit? Ta Bílá Teze nakonec nesplnila moje naděje, nesplnila. A když jsem si uvědomil, jaký z ní mohl být užitek - tím myslím štěstí pro všechny lidi, bez ohledu na počet, zapomněl jsem, kam jsem ji vmontoval." V majetku ústavu bylo sedm přístrojů, které kdysi patřily rabínu Löwovi. Šest z nich už Reďkin rozebral do posledního šroubku a nic zvláštního nenašel. Sedmým přístrojem byla pohovka-translatér. Ale po pohovce vztáhl ruku Víťka Kornějev a do Reďkinovy prosté duše se vkradla nejčernější podezření. Začal Víťku špehovat. Víťka se okamžitě rozčertil. Pohádali se, stali se zapřísáhlými nepřáteli a zůstali jimi dodnes. Ke mně jakožto představiteli exaktních věd se Magnus Fjodorovič choval blahovolně, třebaže odsuzoval moje přátelské styky "s tím plagiátorem". Reďkin v podstatě nebyl špatný člověk, byl velmi pracovitý, houževnatý, naprosto nezištný. Vykonal obrovskou práci, když shromáždil nesmírné množství nejrůznějších definicí štěstí. Byly mezi nimi prostinké negativní definice ("Štěstí není v penězích"), prostinké definice pozitivní ("Vrcholné uspokojení, naprostá spokojenost, úspěch"), definice casuistické ("Štěstí je absence neštěstí") a paradoxní ("Ze všech nejšťastnější jsou blázni, hlupáci, pomatenci a lenoši, neboť výčitek svědomí nemají, přízraků a ostatních strašidel se nebojí, strachu z nadcházejících strázní neznají, nadějí v budoucí blaženost se nekojí").
Magnus Fjodorovič položil na stůl krabičku s klíčem, úkosem se na nás nedůvěřivě podíval a řekl:
"Našel jsem další definici."
"Jakou?" zeptal jsem se.
"Něco na způsob veršů. Ale nemá to rýmy. Chcete?"
"Samozřejmě, chceme," řekl Roman.
Magnus Fjodorovič vytáhl zápisník a zajíkavě spustil:

Všichni se tážete,
co považuji
za největší štěstí na světě?
Dvě věci:
Právě tak měnit náladu ducha,
jako bych penny za šilink vyměnil,
a
mladičké dívky
uslyšet zpěv
stranou mé cesty, poté však,
co zeptala se mě na cestu.

"Já tomu vůbec nerozumím," řekl Roman. "Ukažte, já si to přečtu sám."
Reďkin mu podal zápisník a řekl na vysvětlenou:
"To je Christopher Laugh. Z angličtiny."
"Výborné verše," poznamenal Roman.
Magnus Fjodorovič si vzdychl.
"Jedni tvrdí to, druzí ono."
"Těžká věc," řekl jsem soucitně.
"Viďte? Jak to má člověk skloubit? Dívky uslyšet zpěv... A přitom ne ledajaký zpěv, ta dívka musí být mladičká, musí stát stranou jeho cesty a navíc se ho předtím musí zeptat na cestu... Copak tohle se smí? Dají se takové věci algoritmovat?"
"To sotva," řekl jsem. "Já bych si to rozhodně netroufl."
"Tak vidíte!" zaradoval se Magnus Fjodorovič. "A to jste u nás vedoucí výpočetního střediska. Kdo jiný potom?"
"A třeba vůbec neexistuje," poznamenal Roman provokativně.
"Co?"

"Štěstí."
Magnus Fjodorovič se okamžitě urazil.
"Jak to, že neexistuje," řekl důstojně, "když já jsem je nejednou zakusil?"
"Když jste vyměnil penny za šilink?" zeptal se Roman.
Magnus Fjodorovič se urazil ještě víc a vytrhl mu zápisník.
"Na to jste ještě moc mladý," prohlásil.
Tu se rozlehl rachot, praskot, vyšlehl plamen a zavanul pach síry. Uprostřed místnosti se objevil Merlin. Magnus Fjodorovič, který leknutím odskočil k oknu, prohlásil "Fuj tajbl!" a vyběhl ven.
"Good God!" pravil Ojra-Ojra a protřel si zaprášené oči. "Canst thou not come in by usual way as decent people do? Sir...,"1) dodal.
"Beg thy pardon," 2) řekl Merlin samolibě a s uspokojením pohlédl na mě. Byl jsem nejspíš bledý jako stěna, protože jsem měl veliký strach ze samovznícení.
Merlin si upravil plášť proděravělý moly, hodil na stůl svazek klíčů a řekl:
"Všimli jste si, panstvo, jaké je počasí?"
"Předpověděné," řekl Roman.
"No právě, sire Ojro-Ojro! Právě že předpověděné!"
"Rádio je užitečná věc," podotkl Roman.
"Já rádio neposlouchám," řekl Merlin. "Mám své vlastní metody."
Zatřásl lemem pláště a vznesl se metr nad podlahu.
"Pozor, lustr," upozornil jsem ho.
Merlin se podíval na lustr a bez jakékoli souvislosti spustil:
"Nemohu nevzpomenout, panstvo, jak jsem v loňském roce se sirem předsedou okresního výboru soudruhem Perejaslavským..."
Ojra-Ojra srdceryvně zívl a já najednou dostal chmurnou náladu. Merlin by byl patrně ještě horší než Gustavillo, kdyby nebyl tak archaický a nafoukaný. Vinou čísi roztržitosti se mu podařilo zaujmout místo vedoucího oddělení Předpovědí a Proroctví, protože ve všech dotaznících psal o svém nesmiřitelném boji proti imperialismu Yankeeů již v raném středověku a přikládal k dotazníkům notářsky ověřené strojopisné kopie příslušných stránek z Marka Twaina. Později byl znovu převeden na své místo vedoucího oddělení pro naše počasí, takže dnes, stejně jako před tisíci lety, se zabýval předpovídáním atmosférických jevů - j ak za pomoci magických prostředků, tak na základě chování tarantulí, zesilování revmatických bolestí a snahy sviní v Solovci zahrabat se do bláta nebo naopak vyhrabat se z něho. Mimochodem, hlavním pramenem jeho předpovědí bylo docela vulgární poslouchání rozhlasu, uskutečňované na krystalovém přijímači, který údajně zcizil už ve dvacátých letech na výstavě mladých techniků v Solovci. Velice se přátelil s Nainou Kyjevnou Gorynyčovou a společně s ní se věnoval shromažďování a rozšiřování pověstí o tom, že se v lesích objevila obrovská chlupatá žena a že jednu studentku znásilnil sněžný muž z Elbrusu. Říkalo se rovněž, že se čas od času účastní nočních rituálů na Lysé Hoře s Chá Em Vijem, Chomou Brutem a dalšími chuligány.

1) Dobrý bože! To nemůžete vstoupit obvyklým způsobem, jako vstupují slušní lidé? Pane...
2) Prosím o prominutí.

My s Romanem jsme mlčeli a čekali, až zmizí. Ale Merlin se zahalil do pláště, pohodlně se uvelebil pod lustrem a začal vykládat dlouhý příběh, který už tu každému dávno lezl krkem, o tom, jak on, Merlin, a předseda soloveckého okresního výboru soudruh Perejaslavskij podnikli inspekční cestu po okrese. Celá tato historie byla pustá lež, nešikovná a tendenční parafráze Marka Twaina. O sobě mluvil v třetí osobě a předsedu občas omylem nazýval králem Artušem.
"Nuže, předseda okresního výboru a Merlin se vypravili na cestu a dojeli k včelaři, hrdinovi socialistické práce siru Poustevničenkovi, který byl dobrým rytířem a vynikajícím sběračem medu. A sir Poustevničenko podal hlášení o svých pracovních úspěších a včelím medem vyléčil siru Artušovi zánět nervů. Sir předseda tam prožil tři dny, jeho zánět nervů se uklidnil. I vydali se na další cestu a cestou sir Ar... předseda řekl: Nemám meč. - Žádné neštěstí, řekl mu Merlin, meč ti seženu... Přijeli k velkému jezeru a tu vidí Artuš, jak se z vody vysunuje ruka..."
V tu chvíli zazvonil telefon a já s radostí popadl sluchátko.
"Haló," řekl jsem. "Haló, poslouchám vás."
Ve sluchátku se ozývalo jakési mumlání a vedle mne huhňal Merlin: "A poblíž Ležněva potkali sira Pellinora, ale Merlin to zařídil tak, že Pellinor předsedu nepostřehl..."
"Sire občane Merline," řekl jsem. "Nemohl byste tišeji? Já vůbec neslyším."
Merlin zmlkl s výrazem člověka ochotného kdykoli pokračovat.
"Haló," řekl jsem znovu do telefonu.
"Kdo je u aparátu?"
"Koho byste potřeboval?" řekl jsem ze starého zvyku.
"Heleďte, tohle si nechte. Nejste v cirkuse, Privalove."
"Promiňte, Modeste Matvejeviči. Dozorčí Privalov u telefonu!"
"Tak to má být. Podejte hlášení."
"Jaké hlášení?"
"Poslyšte, Privalove, vy se zase chováte jako já nevím kdo. S kým jste to tam mluvil? Proč jsou na stanovišti cizí lidé? Proč jsou v ústavu po skončení pracovní doby lidé?"

"To je Merlin," řekl jsem.
"Vyžeňte ho svinským krokem!"
"S radostí," řekl jsem. (Merlin zřejmě poslouchal, naskočily mu rudé skvrny, utrousil "Hulváte!" a rozplynul se ve vzduchu.)
"Jestli s radostí nebo bez radosti, to mě nezajímá. Ale dostal jsem hlášku, že svěřené klíče házíte na stůl na hromadu, místo abyste je zavíral do zásuvky."
Gustavillo žaloval, pomyslel jsem si.
"Proč mlčíte?"
"Provedu."
"Tak to by bylo," řekl Modest Matvejevič. "Bdělost musí být na výši. Chápete?"
"Chápu."
Modest Matvejevič řekl: "Já už nemám nic," a zavěsil.
"No dobrá," řekl Ojra-Ojra a zapjal si zelený kabát. "Půjdu otvírat konzervy a odzátkovávat láhve. Buď zdráv, Sašo, později sem ještě zaskočím."

Kapitola druhá

Sestupoval jsem do temných chodeb
a zase vystupoval nahoru. Byl jsem sám;
křičel jsem, ale nikdo mi neodpovídal;
byl jsem zcela sám v tomto
rozlehlém domě spletitém jako labyrint.

Guy de Maupassant

Nastrkal jsem si klíče do kapsy saka, a vypravil se na první obchůzku. Po parádním schodišti, kterého se, co já pamatuji, použilo jen jednou, když náš ústav navštívila jakási vysoce postavená osobnost z Afriky, jsem sestoupil do nedozírného vestibulu, vyzdobeného věkovitými nánosy architektonických skvostů, a nahlédl jsem okénkem do vrátnice. Ve fosforeskující mlze se tam tyčili dva Maxwellovi makrodémoni a hráli hru, nejscholastičtější ze všech her - panna nebo orel. Věnovali tomu všechen svůj volný čas. Byli obrovití, malátní, nepopsatelně oškliví a připomínali nejspíš kolonie virů poliomyelitidy pod elektronickým mikroskopem, oblečené do obnošených livrejí. Jak se na Maxwellovy démony sluší a patří, věnovali se celý život otevírání a zavírání dveří. Byly to zkušené, dobře vycvičené exempláře, ale jeden z nich, v jehož resortu byl výstup, dosáhl už penzijního věku srovnatelného se stářím Galaxie, čas od času dětinštěl a začínal zlobit. V takových případech si někdo z oddělení technické údržby oblékl skafandr, zašel do vrátnice naplněné stlačeným argónem a dal staříka do pořádku.
Podle instrukcí jsem oba začaroval, totiž přerušil kanály informací a napojil vstupní i výstupní zařízení na sebe. Démoni nikterak nereagovali, měli zrovna jiné starosti. Jeden vyhrával, druhý tím pádem prohrával, a to jim dělalo starosti, protože to narušovalo statistickou rovnováhu. Zakryl jsem okénko destičkou a obešel vestibul. Bylo tu vlhko, pošmourno, každý zvuk se dunivě rozléhal. Budova ústavu byla vůbec dost stará, ale stavět se zřejmě začala od vestibulu. V koutech pokrytých plísní bělavě prosvítaly kosti přikovaných kostlivců, kdesi rovnoměrně odkapávala voda, ve výklencích mezi sloupy trčely v nepřirozených pózách sochy v rezivém brnění, vpravo od vchodu se u stěny vršily úlomky dávných bůžků a na vrcholku hromady se tyčily sádrové nohy ve vysokých botách. Ze začernalých portrétů pod stropem přísně shlíželi důstojní starci a v jejich obličejích se daly rozpoznat známé rysy Fjodora Simeonoviče, soudruha Giana Giacoma a dalších mistrů. To zastaralé haraburdí se mělo už dávno vyhodit, prosekat ve stěnách okna a zajistit dostatek denního světla, jenže ono to všechno bylo zaneseno v knihách, zainventarizováno a Modest Matvejevič osobně zakázal jakékoli rozkramařování.
Na hlavicích sloupů a v labyrintech obrovitého lustru visícího od zčernalého stropu šramotili netopýři a kaloňové. Proti nim Modest Matvejevič bojoval. Poléval je terpentýnem a kreosotem, poprašoval dusičnanem, postřikoval hexachloranem, tisíce jich hynuly, ale desetitisíce se jich znovu rodily. Procházeli mutacemi, objevovaly se mezi nimi čeledi zpívající a mluvící, potomkové nejstarších druhů se nyní živili výhradně kopretinou růžovou a chlorofosem a promítač ústavu Saňa Drozd se dušoval, že tady jednou na vlastní oči viděl netopýra, který se jako vejce vejci podobal soudruhu kádrovákovi.
V hlubokém výklenku, z něhož vanul ledový puch, kdosi zasténal a zařinčel řetězy.
"Heleďte, tohle si nechte," pronesl jsem přísně. "Nehrajte na mě mystiku! Že se nestydíte!"
Ve výklenku všechno ztichlo. Majetnicky jsem srovnal shrnutý koberec a začal stoupat po schodech.
Jak známo, ústav zvenku vypadal jako jednopatrový. Ve skutečnosti měl nejméně jedenáct poschodí. Výš než do jedenáctého jsem se nikdy nedostal, protože výtah byl neustále v opravě a lítat jsem ještě neuměl. Fasáda s deseti okny, jako konečně většina fasád, byla rovněž optickým klamem. Vpravo i vlevo od vestibulu se ústav rozkládal nejméně na kilometr daleko, nicméně všechna okna vedla na onu zahnutou ulici a k onomu kvelbu. To mě dost překvapovalo. První dobou jsem na Ojru-Ojru naléhal, aby mi vysvětlil, jak to jde dohromady s klasickými nebo aspoň s relativistickými představami o vlastnostech prostoru. Z jeho vysvětlování jsem nepochopil nic, ale postupně jsem si zvykl a přestal se divit. Jsem stoprocentně přesvědčen, že za nějakých deset či patnáct let se kterýkoli školák vyzná v obecné teorii relativity líp než dnešní specialista. K tomu totiž vůbec není potřeba vědět, jak dochází k zakřivení časoprostoru, stačí, když se taková představa stane už v dětství samozřejmostí a zvyklostí.

Celý přízemek zabíralo oddělení Lineárního Štěstí. Tady bylo království Fjodora Simeonoviče, voněla tu jablka a lesní jehličí, pracovala tu nejhezčí děvčata a nejbáječnější kluci. Nevyskytovali se tu zamračení fanatici, znalci a adepti černé magie, nikdo si tu se syčením a zkřivenými obličeji nerval vlasy, nikdo nemumlal zaklinadla připomínající sprosté drmolení, nikdo tu zaživa nevařil žáby a vrány o půlnoci za úplňku, o Svatojánské noci nebo v pátek třináctého. Tady se pracovalo s optimistickými perspektivami. Dělalo se tu všechno možné v rámci bílé, submolekulární a infraneuronové magie, aby se zvýšil duševní tonus každého jednotlivce i celých lidských kolektivů. Tady se kondenzoval a do celého světa rozesílal veselý dobromyslný smích; tady vypracovávali, zkoušeli a zaváděli modely chování a vztahů posilujících přátelství a ničících nesváry; tady destilovali a sublimovali extrakty utišující hoře, které neobsahovaly ani jedinou molekulu alkoholu a jiných narkotik. Nyní se tu připravoval ke zkouškám v terénu přenosný univerzální drtič zlosti a vypracovávaly se nové značky vzácných slitin rozumu a vlídnosti.
Odemkl jsem dveře ústředního sálu a od prahu jsem se kochal pohledem, jak pracuje gigantický destilátor Dětského Smíchu, čímsi připomínající generátor van de Graafa. Na rozdíl od tohoto generátoru však pracoval naprosto nehlučně a kolem něho se linula libá vůně. Podle instrukcí jsem měl otočit dva velké bílé spínače na pultu, aby pohasla zlatá zář v sále, aby se tu rozhostila tma, chlad a nehybnost - zkrátka instrukce vyžadovaly, abych vypnul přívod proudu do této výrobní haly. Ale já ani na chvilku nezaváhal, vycouval jsem zpátky do chodby a zavřel za sebou dveře. Vypínat proud v laboratořích Fjodora Simeonoviče mi připadalo prostě jako rouhání.
Pomalu jsem vykročil chodbou, prohlížel jsem si legrační obrázky na dveřích laboratoří a na rohu jsem potkal domácího skřítka Tichona, který tyhle obrázky maloval a každou noc je vyměňoval. Pozdravili jsme se stiskem ruky. Tichon byl proslulý hospodáříček z Rjazaňské oblasti, kterého Vij poslal do vyhnanství do Solovce za nějaký prohřešek - buď tam někoho špatně pozdravil, nebo odmítl sníst vařenou zmiji... Fjodor Simeonovič mu poskytl útočiště, umyl ho, vyléčil z chronického alkoholismu a Tichon se tady v přízemku zabydlel natrvalo. Kreslil výborně, něco jako Bidstrup, a mezi místními skřítky se vyznačoval rozvážností a střízlivým chováním.
Už jsem se chtěl vydat do prvního poschodí, ale vzpomněl jsem si na vivárium a zamířil jsem do sklepa. Dozorce vivária, propuštěný upír Alfréd, pil čaj. Jakmile mě spatřil, pokusil se schovat čajník pod stůl, rozbil sklenici, začervenal se a zrozpačitěl. Bylo mi ho líto.
"Hodně štěstí v novém roce," řekl jsem a tvářil jsem se, že jsem nic neviděl.
Odkašlal si, přikryl si dlaní ústa a sípavě odpověděl:
"Děkuju vám. Nápodobně."
"Všechno v pořádku?" zeptal jsem se a přejel jsem pohledem řady klecí a příhrad.
"Briareós si zlomil prst," řekl Alfréd.
"Jak je to možné?"
"Už se stalo. Na osmnácté pravé ruce. Šťoural se v nose, nešikovně se otočil - hekatoncheirové jsou hrozně nešikovní - no a zlomil si ho."
"Musíme zavolat veterináře," řekl jsem.
"On se z toho vylíže sám. Není to prvně."
"Ba ne, to nejde," namítl jsem. "Půjdeme se podívat."
Zašli jsme do hloubi vivária kolem voliér s harpyjemi, které nás provázely kalnýma rozespalýma očima, kolem klece s Lernejskou hydrou, v tuhle roční dobu zachmuřenou a nemluvnou... Hekatoncheirové, storucí a padesátihlaví bratři trojčata, prvorozenci Nebe a Země, byli umístěni v rozlehlé betonové jeskyni uzavřené silnými železnými tyčemi. Gyés a Kottos spali stočeni do klubíčka, z nichž vyčnívaly namodralé oholené hlavy se zavřenýma očima a chlupaté, volně visící ruce. Briareós sebou šil. Seděl na bobku přitisknut k mřížím a vystrkoval do chodbičky zraněnou ruku, kterou si přidržoval dalšíma sedmi rukama. Zbývajícíma dvaadevadesáti rukama se držel za mříže a podpíral si hlavy. Některé z hlav spaly.
"Copak?" řekl jsem soucitně. "Bolí?"
Bdělé hlavy začaly žvatlat starou řečtinou a probudily jednu hlavu, která uměla rusky.
"Šíleně to bolí," řekla hlava. Ostatní ztichly a s otevřenými ústy na mě civěly.
Prohlédl jsem si prst. Byl špinavý a oteklý, ale vůbec nebyl zlomený, jenom vykloubený. U nás v tělocvičně se takové nehody spravovaly bez lékaře. Uchopil jsem prst a ze všech sil jím trhl. Briareós zařval ze všech padesáti hrdel a svalil se na záda.
"Nonono," řekl jsem a otřel si ruce do kapesníku. "Už je po všem, hotovo..."
Briareós popotahující všemi nosy si začal prohlížet prst. Zadní hlavy zvědavě natahovaly krky a netrpělivě kousaly do uší ty přední, aby jim nezacláněly. Alfréd se ušklíboval.
"Potřeboval by pustit žilou," prohlásil s dávno zapomenutým výrazem ve tváři, potom si vzdychl a dodal: "Jenže co je to za krev, ta jeho! To jen tak vypadá! No bodeji - strašidlo!"
Briareós vstal. Všech padesát hlav se blaženě usmívalo. Zamával jsem mu a vydal se zpátky. U Kostěje Nesmrtelného jsem se zastavil. Veliký lump obýval komfortní samostatnou klec s koberci, ventilací a policemi na knihy. Po stěnách klece byly rozvěšeny portréty Čingischána, Himmlera, Kateřiny Medicejské, jednoho z Borgiů a snad Goldwatera či Mc Carthyho.
Sám Kostěj v lesklém barevném županu stál se zkříženýma nohama u obrovského pulpitu a četl ofsetový obtah Kladiva na čarodějnice. Přitom dělal dlouhými prsty nepříjemné pohyby: jako by něco zašroubovával či vbodával či snad strhával. Byl tu držen v cele nekonečného předběžného zadržení, než skončí nekonečné vyšetřování jeho nekonečných zločinů. V ústavu si ho nesmírně vážili, protože byl příležitostně používán k některým unikátním experimentům a jako tlumočník ve styku s Drakem Gorynyčem. (Sám Dr. Gorynyč byl zavřen ve staré kotelně, odkud zaznívalo jeho kovové chroptění a výkřiky ze spaní.) Stál jsem a uvažoval o tom, že bude-li v některém od nás nekonečně vzdáleném okamžiku

Kostěj přece jen odsouzen, budou soudcové, ať je to kdokoli, ve velice zvláštní situaci - nesmrtelného zločince nelze odsoudit k smrti, a doživotní žalář, uvážíme-li předběžné zadržení, už si odpykal...
Najednou mě někdo chytil za nohavici a vypitý hlas pronesl:
"Tak co, syčáci, kdo se přidáte?"
Podařilo se mi vyškubnout se. Tři vlkodlakově v sousední voliéře na mě dychtivě zírali, šedivé tlamy přitisknuté na kovové mříže, do nichž byl zaveden proud o napětí dvou set voltů.
"Urazil mi ruku, čahoun brejlatá," pravil jeden.
"Tak mě nemáš chytat," řekl jsem. "Loudíš si o osikový kůl?"
Přiběhl Alfréd, zapráskal bičem a vlkodlakové zalezli do tmavého kouta, odkud ihned začali sprostě nadávat a mazat karty, které si sami vyrobili.
Řekl jsem Alfrédovi:
"No dobrá. Myslím, že je všechno v pořádku. Půjdu dál."
"Šťastnou cestu," odpověděl Alfréd ochotně.
Cestou po schodech jsem slyšel, jak rachotí čajníkem a žbluňkavě polyká.
Nakoukl jsem do strojovny a podíval se, jak pracuje energetický generátor. Ústav nebyl závislý na městských zdrojích energie. Místo toho, po upřesnění principu determinismu, bylo rozhodnuto využít dobře známého Kola Štěstěny jako zdroje bezplatné mechanické energie. Nad betonovou podlahou sálu se tyčil jen malý kousek leštěné obruče gigantického kola. Osa, kolem níž se kolo otáčelo, byla někde v nekonečnu, takže obruč vypadala jako obyčejný dopravníkový pás vystupující z jedné stěny a vnikající do druhé. Jeden čas bylo v módě obhajovat disertace na téma upřesnění poloměru zakřivení Kola Štěstěny, ale protože všechny tyto disertace přinášely výsledky s velmi nízkou přesností až do deseti megaparseků, vědecká rada ústavu se rozhodla pozastavit projednávání těchto disertací až do doby, než vytvoření transgalaktických spojovacích prostředků- umožní podstatné zvýšení přesnosti.
Několik ďáblíků z obsluhujícího personálu si právě hrálo u Kola - vyskočili na obruč, svezli se k protější stěně, tam seskočili a utíkali nazpátek. Přísně jsem je vyzval k pořádku.
"Heleďte, tohle si nechte," řekl jsem. "Tady nejste v cirkuse."
Poschovávali se za kryty transformátorů a odtamtud po mně stříleli kuličkami z rozžvýkaného papíru. Usoudil jsem, že nemá cenu se s těmi holobrádky hádat, prošel jsem kolem řídicích pultů, a protože bylo všechno v pořádku, vystoupil jsem do prvního poschodí.
Bylo tu ticho, tma a prach. U nízkých pootevřených dveří dřímal opřen o dlouhou křemenačku starý sešlý voják v uniformě Preobraženského pluku a třírohé čepici. Tady bylo rozmístěno oddělení Obranné Magie, mezi jehož pracovníky už dávno nebyla jediná živá duše. Všichni naši starci, snad s výjimkou Fjodora Simeonoviče, zaplatili svého času daň své zálibě v tomto druhu magie. Rabín Löw úspěšně použil Golema při palácových převratech - hliněný obr, lhostejný k podplácení a imunní vůči jedům, chránil laboratoře a současně i císařskou pokladnici. Giuseppe Balsamo vytvořil v dějinách první leteckou peruť na košťatech, která se nesmírně osvědčila na bitevních polích stoleté války. Peruť se však poměrně brzy rozpadla - část čarodějnic se povdávala, zbylé se chytily kavaleristických pluků jako markytánky. Král Šalomoun pochytal a začaroval tucet tuctů ifrítů a slepil z nich samostatný protislonový plamenometný prapor. Mladý Cristobal Junta přivedl do družiny Karla Velikého čínského draka vycvičeného proti Maurům, ale když zjistil, že se císař nechystá bojovat proti Maurům, nýbrž proti svým soukmenovcům Baskům, rozzuřil se a dezertoval. V průběhu mnóhasetleté historie válek navrhovali různí mágové využívat v boji vampýrů (pro noční průzkum bojem), bazilišků (pro zastrašení protivníka až do úplného zkamenění), létajících koberců (pro shazování různých nečistot na nepřátelská města), kouzelných mečů různých vlastností (ke kompenzaci nízkého početního stavu) a mnoho dalších. Ale už po první světové válce, po Dlouhé Bertě, tancích, yperitu a chlóru začala Obranná Magie chřadnout. Pracovníci z oddělení houfně utíkali. Ze všech nejdéle se tam udržel jistý Pityrim Schwarz, bývalý mnich a vynálezce podpěry pro mušketu, který obětavě pracoval na projektu džinového bombardování. Podstata projektu spočívala v tom, že na nepřátelská města budou shazovány láhve s džiny, kteří budou drženi ve vězení přinejmenším tři tisíce let. Je všeobecně známo, že na svobodě jsou džinové schopni jedině dvou činností - buď ničit města, nebo stavět paláce. Důkladně žalářovaný džin (jak uvažoval Pityrim Schwarz) po vypuštění z láhve rozhodně nebude stavět paláce, takže nepříteli bude ouvej. Určitou překážkou k uskutečnění tohoto plánu byl nedostatek lahví na džiny, ale Schwarz předpokládal, že doplní zásoby hloubkovým výlovem Rudého a Středozemního moře. Říká se, že když se starý Pityrim doslechlo vodíkové pumě a bakteriologické válce, rozdal džiny, které měl, do jednotlivých oddělení a odešel zkoumat smysl života ke Cristobalu Juntovi. Od té doby ho nikdo nespatřil.
Když jsem se zastavil na prahu, voják po mně zašilhal jedním okem, zasípal: "Tam nesmíš, pokračuj...," a znovu se pohroužil do dřímoty. Prohlédl jsem zpustlou místnost zavalenou úlomky nevídaných modelů a útržky nesmyslných náčrtů, nabral jsem špičkou boty svazek papírů válejících se u vchodu, kde na titulním listě bylo rozmazané razítko "Přísně tajné! Před přečtením spálit!" a vykročil jsem dál. Tady nebylo kde vypínat proud, a pokud jde o samovznícení, všechno, co se mohlo samo vznítit, se samo vznítilo už před mnoha lety.
V tomto podlaží byl archív knih. Byla to ponurá, zaprášená místnost na způsob vestibulu, ale mnohem rozlehlejší. O jeho rozloze se vykládalo, že prý někde v hloubi, asi půl kilometru od vchodu, vede podél polic docela slušná silnice opatřená patníky po každé verstě. Ojra-Ojra dospěl až k patníku 19 a troufalý Víťka Kornějev si při hledání technické dokumentace k pohovce-translatéru sehnal sedmimílové boty a dospěl až k patníku 124. Byl by šel ještě dál, ale cestu mu zatarasila brigáda Danaoven ve vatovaných kazajkách se sbíječkami v rukou. Pod dohledem vypaseného Kaina vytrhávaly asfalt a pokládaly nějaké roury. Vědecká rada nejednou projednávala otázku vybudovat podél silnice vedení vysokého napětí a přemísťovat abonenty archívu dráty, ale všechny pozitivní návrhy narážely na nedostatek

financí.
Archív byl plný nesmírně zajímavých knih ve všech jazycích světa, současných i historických, od jazyka atlantů až po pinguin-english. Ale mě tam nejvíce zaujalo mnohosvazkové vydání Knihy Osudů. Byla vytištěna petitem na slaboučkém rýžovém papíru a obsahovala v chronologickém pořadí více méně úplné údaje o 73 619 024 511 lidech rozumných (sapiens). První svazek začínal pitekantropem jménem Ayuychch. (Nar. 2. srpna roku 965543 př. n. l., zemř. 13. ledna r. 965522 př. n. l. Rodiče ramapitékové. Manželka ramapiték. Děti: samec Ad-Amm, samice E-Ua. Kočoval s tribuí ramapitéků do Ararat. dol. Jedl, pil, spal podle lib. Provrtal první díru v kameni. Sežrán jeskyn. medv. při lovu.)
Jako poslední byl v posledním svazku základního vydání, který vyšel loni, veden Francisco - Gaetano - Augustin - Lucia - i - Manuel - i - Josepha - i - Miguel - Luca - Carlos - Pedro Trinidad. (Nar. 16. července r. 1491, n. l., zemř. 17. července 1491 n. i. Rodiče: Pedro - Carlos - Luca - Miguel - i - Josepha - i - Manuel - i - Lucia - Augustin - Gaetano - Francisco Trinidad a Maria Trinidad [viz]. Portugalec. Ancefal. Rytíř Řádu svatého Ducha, gardový plukovník.)
Z tiráže vyplývalo, že Kniha Osudů vyšla nákladem 1 (jednoho) výtisku a tento poslední svazek byl dán do výroby ještě v době letů bratří Mont-golfierů. Zřejmě proto, aby aspoň částečně uspokojilo potřeby současníků, přistoupilo nakladatelství k vydání aktuálních mimořádných svazků, v nichž se zaznamenávaly jen roky narození a úmrtí. V jednom z takových svazků jsem našel i svoje jméno. Vzhledem k výrobnímu chvatu se však do těchto publikací vloudila spousta tiskových chyb, takže jsem v údivu zjistil, že zemřu v roce 1611. Osmisvazkové vydání zjištěných errat k mému jménu ještě nedospělo.
Vydání Knihy Osudů konzultovala zvláštní skupina v oddělení Předpovědí a Proroctví. Tohle oddělení bylo zchátralé, zanedbané a stále se nemohlo vzpamatovat z krátkodobého šéfování sira občana Merlina. Ústav několikrát vyhlašoval konkurs na obsazení uvolněného místa vedoucího oddělení, ale vždycky se ke konkursu přihlásil pouze jediný uchazeč - Merlin.
Vědecká rada přihlášku svědomitě studovala a suverénně ji zamítala - třiačtyřiceti hlasy proti, při jednom hlase pro. (Z tradice byl Merlin rovněž členem vědecké rady.)
Oddělení Předpovědí a Proroctví zaujímalo celé druhé poschodí. Přešel jsem kolem dveří s tabulkami Skupina kávové sedliny, Skupina augurů, Skupina pýthií, Skupina pasiánsů, Solovecký orákul. Elektřinu jsem nikde nemusel vypínat, protože celé odělení pracovalo při svíčkách. Na dveřích synoptické skupiny už se objevil čerstvý nápis křídou : Mha přede mnou, mha za mnou. Tenhle nápis Merlin každé ráno, proklínaje intriky závistivců, stíral mokrým hadrem, ale nápis se každou noc obnovoval. Když se nad tím zamyslím, absolutně jsem nechápal, na čem se zakládala autorita oddělení. Čas od času přednášeli jeho pracovníci referáty na podivná témata, jako například: K některým otázkám výrazu augurových očí, nebo Prediktorské vlastnosti kávové sedliny ze sklizně roku 1926. Občas se skupině pýthií podařilo něco úspěšně předpovědět, ale samy pýthie vypadaly pokaždé svým úspěchem natolik udivené a vyděšené, že se celý efekt minul účinkem. Ani U-Janus, muž neobyčejně taktní, nedokázal, jak bylo nejednou zjištěno, skrýt neurčitý úsměv pokaždé, když byl přítomen na semináři pýthií a augurů.
Ve třetím poschodí jsem konečně našel nějakou práci - zhasl jsem světlo v celách oddělení Věčného mládí. Na oddělení žádná mládež nepracovala, a tihle starci, trpící tisíciletou sklerózou, věčně zapomínali za sebou zhasínat. Mimochodem, mám dojem, že tady nešlo jenom o sklerózu. Mnozí z nich se dodnes bojí, že dostanou elektrickou ránu. Všichni tady říkají elektřině tramvaj.
V sublimační laboratoři bloudil mezi dlouhými stoly blazeovaný model věčně mladého jinocha s rukama v kapsách. Jeho šedivý, dvoumetrový plnovous se vláčel po podlaze a zachytával za nohy židlí. Pro jistotu jsem sklidil do skříně láhev carské vodky, která stála na sedátku, a zamířil jsem k sobě do elektronického sálu.
Tady stál můj Aldan. Se zalíbením jsem si prohlédl, jaký je kompaktní, krásný, tajemně pobleskující. V ústavu se k nám chovali různě. Účtárna mě například přivítala s otevřenou náručí a hlavní účetní mě s mírným úsměvem okamžitě zavalil únavnými výpočty mezd a rentability. Gian Giacomo, vedoucí oddělení Univerzálních Přeměn, se nejprve taky zaradoval, ale když zjistil, že Aldan není schopen vypočítat ani nejelementárnější transformaci krychle olova v krychli zlata, ochladl v zájmu o moji elektroniku a poctíval nás jen občasnými úkoly. Zato před jeho podřízeným a žákem Víťkou Kornějevem nebylo úniku. I Ojra-Ojra se na mě neustále lepil se svými šokujícími úkoly z oblasti iracionální matematiky. Cristobal Junta, který byl rád ve všem první, si zvykl napojovat po nocích přístroj na svou centrální nervovou soustavu, takže mu druhý den v hlavě něco neustále zřetelně bzučelo a cvakalo a popletený Aldan, místo aby sečítal ve dvojkovém systému, jakýmsi nepochopitelným způsobem přecházel na zastaralou soustavu šedesátkovou, navíc měnil logiku a zatvrzele odmítal princip vyloučeného třetího. Zato Fjodor Simeonovič Kivrin se s přístrojem bavil jako malé dítě s hračkou. Vydržel s ním celé hodiny hrát sudá lichá, naučil ho hrát japonské šachy, a aby to bylo zajímavější, vtělil do přístroje čísi nesmrtelnou duši - mimochodem dost optimistickou a pracovitou. Janus Poluektovič (teď nevím jestli A nebo U) použil přístroje jenom jednou. Přinesl s sebou malou průzračnou krabičku, kterou napojil na Aldan. Přibližně po deseti vteřinách práce s tímto nástavcem se ve stroji přepálily všechny pojistky, načež se Janus Poluektovič omluvil, sebral si krabičku a odešel.
Ale přes všechny drobné poruchy a nepříjemnosti, přestože nyní oživlý Aldan občas psal na svůj papírový pás "přemýšlím, prosím nerušit", přes nedostatek náhradních bloků a přes pocit bezmoci, který se mě zmocňoval, když jsem měl provést logickou analýzu "nekongruentní transgrese v psí-poli inkubtransformace", - přes to všechno tu práce byla neobyčejně zajímavá a já byl pyšný na to, že je mě tu evidentně zapotřebí. Provedl jsem všechny výpočty v práci Ojry-Ojry o mechanismu dědičnosti bipolárních homunkulů. Sestavil jsem pro Víťku Kornějeva tabulky napětí M-pole pohovky-translatéru v devítirozměrném magoprostoru. Prováděl jsem výrobní kalkulaci pro patronátní rybný kombinát. Vypočítal jsem schéma nejekonomičtějšího transportování elixíru Dětského Smíchu. Spočítal jsem dokonce pravděpodobnost řešení pasiánsů Velký slon, Státní duma a Napoleonův hrob pro šprýmaře ze skupiny pasiánsů a provedl jsem všechny kvadratury číslicové metody Cristobala Joséviče, za což mě zase on naučil upadat do nirvány.

Byl jsem spokojen, pořád bylo co dělat a můj život byl pln smyslu.
Bylo ještě brzy - teprve sedm hodin. Zapnul jsem Aldan a chvíli jsem pracoval. V devět večer jsem se vzpamatoval, s lítostí vypnul proud v elektronickém sále a vydal se do čtvrtého poschodí. Vánice stále řádila. Byla to pravá novoroční vichřice. Vyla a kvílela ve starých nepoužívaných komínech, hromadila závěje pod okny, zuřivě cloumala nepočetnými pouličními lucernami a rozhoupávala je.
Přešel jsem území hospodářské správy. Vchod do předpokoje Modesta Matvejeviče byl zatarasen dvěma zkříženými železnými traverzami profilu dvojitého T a po stranách dveří s tasenými šavlemi stáli dva statní ifríti v turbanech, v plné zbroji. Jejich nosy, červené a opuchlé rýmou, byly propíchnuty masívními zlatými kroužky s plechovými inventárními čísly. Kolem se vznášel pach síry, spálených chlupů a streptocidové masti. Na chvíli jsem se zastavil a důkladně si je prohlédl, protože v našich zeměpisných šířkách jsou ifríti dost vzácným zjevem. Ten, který stál vpravo ode mne, zarostlý a s černou páskou přes oko, se do mě zabodl pohledem. Kolovala o něm nechvalná pověst, že to je bývalý lidojed, a tak jsem chvatně zamířil dál. Slyšel jsem docela zřetelně, jak za mými zády funivě potahuje nosem a mlsně pomlaskává.
V místnostech oddělení Absolutního Vědění byla otevřena všechna větrací okénka, protože sem vnikal pach slanečkových hlav patřících profesoru Gustavillovi.
Na parapetech byl navátý sníh, pod radiátory topení se černaly louže. Zavřel jsem okénka a prošel mezi panensky čistými stoly pracovníků oddělení. Na stolech se vznešeně vyjímaly nové psací soupravy, které ještě nepoznaly inkoust, z kalamářů trčely nedopalky cigaret. Bylo to zvláštní oddělení. Heslo zdejších zaměstnanců znělo: Poznání nekonečnosti vyžaduje nekonečný čas... S tím jsem nepolemizoval, jenže oni z toho vyvodili nečekaný závěr: Takže jestli se pracuje, nebo nepracuje - ono to vyjde nastejno... A tak aby zbytečně nezvyšovali vnitřní energii vesmiru, radši nepracovali. Aspoň většina z nich. An mas, jak by řekl Gustavillo. V podstatě bylo jejich úkolem analyzovat křivku týkající se poznání v oblasti jejího asymptotického přiblížení k absolutní pravdě. Proto se někteří z pracovníků neustále na stolních kalkulačkách zabývali dělením nuly nulou, zatímco druzí si vyjednávali služební cesty na nekonečnou dobu. Z těchto služebních cest se vraceli čilí, vypasení a okamžitě si brali dovolenou ze zdravotních důvodů. V intervalech mezi jednotlivými služebními cestami chodili z jednoho oddělení do druhého, usedali se zapálenými cigaretami na pracovní stoly a vyprávěli si anekdoty o odhalení neurčitostí Laupitalovou metodou. Byli snadno k rozeznání podle prázdných pohledů a podle uší rozškrábaných neustálým holením. Za půl roku mé přítomnosti v ústavu dali Aldanu jeden jediný úkol, který spočíval zase v dělení nuly nulou a ani tentokrát neobsahoval žádnou absolutní pravdu.
Třeba se některý z nich skutečně věnoval nějaké opravdové činnosti, ale o tom mi nebylo mic známo.
V půl jedenácté jsem vstoupil do poschodí Amvrosie Ambroisoviče Gustavilla. Nos jsem si ucpal kapesníkem, snažil jsem se dýchat ústy a zamířil jsem přímo do laboratoře, známé mezi spolupracovníky pod názvem Porodnice. Tady se podle tvrzení profesora Gustavilla rodily ve zkumavkách modely ideálního člověka. Tedy - líhly se, komprené vú?
V laboratoři bylo dusno a temno. Rozsvítil jsem. Ze tmy vystoupily hladké šedivé stěny ozdobené portréty Aeskulapa, Paracelsa a samotného Amvrosie Ambroisoviče. Amvrosij Ambroisovič byl vyobrazen v černé čepičce na ušlechtilých kudrnách, na jeho prsou se nezřetelně třpytila jakási medaile.
Na prostředku laboratoře stál autokláv, v koutě druhý, o něco větší. Kolem centrálního autoklávu ležely přímo na podlaze veky chleba, stála tu pozinkovaná vědra s namodralým odstředěným mlékem a obrovská káď se spařenými otrubami. Podle vůně byly někde poblíž i hlavy slanečků, ale nedokázal jsem určit kde konkrétně. V laboratoři panovalo ticho, z hlubin sterilizačního přístroje se ozývaly rytmické mlaskavé zvuky.
Bůhvíproč po špičkách jsem se přiblížil k centrálnímu sterilizačnímu přístoj i a zaskleným okénkem jsem se podíval dovnitř. Z pachu se mi už předtím dělalo špatně, ale teď mi bylo vyloženě zle, ačkoli jsem nic zvláštního nespatřil - cosi bílého a neforemného se pomalu pohupovalo v nazelenalém pološeru. Znovu jsem zhasl, vyšel ven a pečlivě za sebou zavřel dveře. Majzni ho, vytanulo mi na mysli. Zmocnily se mě nejasné předtuchy. Teprve teď jsem si všiml, že kolem prahu je nakreslená tlustá magická čára skládající se z kostrbatých kabalistických znaků. Podíval jsem se blíž a zjistil jsem, že to je zaklínadlo proti gakimu hladovému pekelnému démonovi.
S určitou úlevou jsem opustil Gustavillovo panství a začal stoupat do pátého poschodí, kde se Gian Giacomo a jeho spolupracovníci zabývali teorií a praxí Univerzálních Přeměn. V ohybu schodů visel malebný veršovaný plakát vyzývající k založení veřejné knihovny. Ideový námět pocházel z místního závodního výboru, umělecké zpracování bylo moje:

Doma všechno prohlídni si,
obraťskříně naruby,
přines knížky, časopisy,
ať nám vzniknu zásoby.

Začervenal jsem se a vykročil jsem dál. Jakmile jsem došel do pátého poschodí, všiml jsem si, že dveře Viťkovy laboratoře jsou pootevřené, a zaslechl jsem sípavé prozpěvování. Po špičkách jsem přistoupil ke dveřím.

Kapitola třetí

Chci tě proslavit,
tebe, jenž za zimního večera prodíráš
se vánicí,

tvůj silný dech a pravidelné bušení
tvého srdce...

W. Whitman

Víťka mi odpoledne řekl, že jde někam do společnosti a že v laboratoři nechává pracovat dubla. Dubl - to je ohromně zajímavá věc. Zpravidla je to poměrně přesná kopie svého tvůrce. Člověk například zjistí, že se mu nedostává rukou - tak si vytvoří dubla, pitomého, pokorného, který neumí nic než svařovat kontakty nebo tahat břemena, nebo psát na diktát, ale to pak umí dělat výborně. Nebo člověk potřebuje kvůli nějakému experimentu model antropoida - stvoří si tedy dubla, pitomého, pokorného, který neumí nic jiného než chodit po stropě nebo přijímat telepatémy, ale to pak umí výborně. Nebo nejprimitivnější případ. Člověk má třeba dostat výplatu a nechce ztrácet čas, tak místo toho pošle svého dubla, který neumí nic jiného než nikoho ve frontě nepustit před sebe, podepsat se do výkazu a přepočítat peníze hned u okénka, jelikož na pozdější reklamace nemůže být brán zřetel. Samozřejmě, tvořit dubly každý neumí. Já například jsem to ještě neuměl. To, co se mi zatím podařilo, nedokázalo nic, ani chodit. Člověk kolikrát stojí ve frontě, na první pohled to vypadá, že je tu Víťka, Roman i Voloďa Počkin, ale nemá s kým si popovídat. Všichni stojí jako sochy, nemrkají, nedýchají, nepřešlapují z nohy na nohu, žádnému z nich si člověk nemůže říct o cigaretu.
Skuteční mistři dokážou vytvářet velice složité, mnohoprogramové, samostatně se zdokonalující dubly. Takový exemplář například poslal Roman v létě místo mne automobilem. A nikdo z našich kluků nepřišel na to, že to nejsem já. Dubl báječně řídil mého moskviče, nadával, když ho kousali komáři a s potěšením se přidával ke sborovému zpěvu. Když se vrátil do Leningradu, rozvezl všechny po jejich bytech, samostatně odevzdal vypůjčený automobil a na místě se rozplynul před očima zděšeného ředitele půjčovny.
Jeden čas jsem si myslel, že A-Janus a U-Janus jsou dubl a originál. Ale bylo tomu úplně jinak. Především oba ředitelé měli osobní průkazy, diplomy, propustky a další nezbytné doklady. Ani ti nejsložitější dublové nesměli mít žádné osobní průkazy. Při spatření úředního razítka na své fotografii se jich zmocňovala zuřivost a okamžitě trhali doklady na cucky. Touto záhadnou vlastností dublů se dlouho zabýval Magnus Reďkin, ale úkol byl evidentně nad jeho síly.
Dále, Janusové byli bílkovinné bytosti. Pokud jde o dubly, stále ještě neskončil spor mezi filozofy a kybernety, mají-li být považováni za živé či ne. Většina dublů byli křemíkovoorganické struktury, existovali dublové i na bázi germania a v poslední době přišli do módy dublové z polymerů hliníku.
A konečně to nejdůležitější: A-Januse ani U-Januse nikdy nikdo nevytvářel uměle. Nebyli originálem a kopií, nebyli ani dvojčaty, byli jedním člověkem - Janusem Poluektovičem Něvstrujevem. Nikdo v ústavu to nechápal, ale všichni to věděli tak jasně, že se ani nesnažili to pochopit.
Víťkův dubl stál opřen rukama o pracovní stůl a strnulým pohledem sledoval práci nevelkého Ashbeova homeostatu. Přitom si broukal písničku na motiv kdysi populární písně:

Descartes nejsem, Newton nejsem,
vědou se procházím jak temným lesem
zázraků.
Hvězdáři náš, drž pevnou stráž - hej!
Hvězdy se pohly, dobře je ohlídej!

Nikdy předtím jsem neslyšel, že by dublové zpívali. Ale od Víťkova dubla se dalo čekat všechno. Vzpomínám na jednoho Víťkova dubla, který si troufl přít se se samotným Modestem Matvejevičem ohledně nadměrné spotřeby psychoenergie. A přitom Modesta Matvejeviče se příšerně, zřejmě instinktivně, bála i strašidla bez rukou a nohou, která jsem tvořil já.
Vpravo od dubla, v koutě pod povlakem z plachtoviny stál dvojsměrný translatér TDS-SOE, nerentabilní vedlejší výrobek magotechnického závodu města Kitěže. Vedle laboratorního stolu se ve světle tří reflektorů blyštěla zalátaná kůže na potahu mé staré známé - pohovky. Na ní stála dětská vanička s vodou a v ní břichem nahoru plaval leklý okoun. Pak byly v laboratoři ještě police plné přístrojů a přímo u dveří stála vysoká, zaprášená, asi třílitrová láhev ze zeleného skla. Uvnitř byl zapečetěný džin, bylo vidět, jak se tam pohybuje a blýská očkama.
Víťkův dubl si přestal prohlížet homeostat, sedl si na pohovku vedle vaničky, upřel stále stejně zkamenělý pohled na leklou rybu a zazpíval další sloku

Přírodu poznat, přírodu zvládnout,
a potom trvale přírodě vládnout
chce člověk.
Proto si vybírá obraz všehomíra - tak!
A pak už zírá tupě, co a jak...

Okoun nijak nereagoval. Tu dubl vsunul ruku hluboko do útrob pohovky a s námahou, s funěním začal něco spravovat.
Pohovka sloužila jako translatér. Vytvářela kolem sebe M-pole, které, řečeno jednoduše, přeměňovalo reálnou skutečnost ve skutečnost pohádkovou. Zakusil jsem to sám na sobě oné památné noci v podnájmu u Nainy Kyjevny a tehdy mě zachránilo jedině to, že pohovka pracovala pouze na pětadvacetiprocentní výkon, jinak bych se byl probudil třeba jako Paleček v dřeváku. Pro Magnuse Reďkina byla pohovka možným úkrytem hledané Bílé Teze. Pro Modesta

Matvejeviče muzejním exponátem s inventárním číslem 1123, s nímž je zakázáno kramařit. Pro Víťku to byl nepostradatelný přístroj číslo jedna. Proto Víťka kradl pohovku každou noc, Magnus Fjodorovič to z řevnivosti žaloval vedoucímu kádrového oddělení soudruhu Děminovi, a činnost Modesta Matvejeviče směřovala pouze k tomu, aby si tohle každý nechal. Víťka kradl pohovku tak dlouho, dokud se do toho nevmísil Janus Poluektovič, kterému se v úzké spolupráci s Fjodorem Simeonovičem a za aktivní podpory Giana Giacoma, na podkladě oficiálního dopisu prezídia Akademie věd s osobními podpisy čtyř akademiků přece jen podařilo neutralizovat Reďkina a poněkud vytlačit ze zaujímaných pozic Modesta Matvejeviče. Ten prohlásil, že jakožto osoba hmotně odpovědná si nepřeje nic slyšet, ale že si přeje, aby pohovka s inventárním číslem 1123 byla umístěna ve zvláštní místnosti, která jí bude vyhrazena. A nestane-li se tak, řekl Modest Matvejevič výhružně, potom ať si všichni včetně akademiků stěžujou na sebe. Janus Poluektovič souhlasil, slíbil, že si bude stěžovat na sebe, Fjodor Simeonovič rovněž a Víťka honem přetáhl pohovku do své laboratoře.
Víťka byl seriózní pracovník, ne jako ti flákači z oddělení Absolutního Vědění, a hodlal přeměnit veškerou mořskou a oceánskou vodu na naší planetě ve vodu živou. Zatím ovšem byl ve stadiu experimentů.
Okoun ve vaničce se pohnul a převrátil se břichem dolů. Dubl vytáhl ruku z pohovky. Okoun apaticky mávl ploutvemi, zívl, svalil se na bok, potom na hřbet.
"D-dobytek!" prohlásil dubl vztekle.
Zbystřil jsem pozornost. Tohle bylo vysloveno emocionálně. Žádný laboratorní dubl by to takhle nedokázal říct. Dubl zastrčil ruce do kapes, pomalu se narovnal a spatřil mě. Chvíli jsme se na sebe dívali beze slova. Potom jsem se uštěpačně zeptal:
"Pracujeme?"
Dubl na mě tupě zíral.
"Hele, nech toho," řekl jsem. "Já jsem tě prokoukl."
Dubl mlčel. Stál jako zkamenělý a nemrkal.
"Tak podívej," řekl jsem. "Teď je půl jedenácté. Dávám ti deset minut. Všechno ukliď, vyhoď tu chcíplotinu a běž tancovat. Proud už tady vypnu sám."
Dubl našpulil rty a začal couvat. Couval velice opatrně, obešel pohovku a postavil se tak, aby mezi námi byl laboratorní stůl. Demonstrativně jsem se podíval na hodinky. Dubl zamumlal zaklínadlo, na stole se objevila kalkulačka, plnicí pero a hranička čistých papírů. Dubl ohnul kolena, v klečící poloze zůstal viset ve vzduchu a začal něco psát. Čas od času po mně bázlivě pošilhával. Tohle zase vypadalo na opravdového dubla a já dokonce zaváhal. Ovšem měl jsem spolehlivý prostředek, jak zjistit pravdu. Dublové jsou zpravidla vůči bolesti naprosto necitelní. Hrábl jsem do kapsy a vytáhl malé ostré kleštičky. Demonstrativně jsem jimi pocvakával a blížil se k dublovi. Dubl přestal psát. S pohledem upřeným dublovi do očí jsem kleštičkami sevřel hlavičku hřebíčku vyčnívajícího ze stolu a řekl jsem:
"N-no?"
"Co otravuješ?" zeptal se Víťka. "Nevidíš, že pracuju?"
"Jsi přece dubl," řekl jsem, "Neopovažuj se se mnou mluvit."
"Schovej ty kleště," řekl on.
"A ty přestaň dělat hejble," řekl jsem. "Pěkný dubl!"
Víťka si sedl na okraj stolu a unaveně si promnul uši.
"Dneska mi nic nevychází," svěřil se mi. "Jsem pitomec. Udělal jsem dubla, ale vyšel mi nějaký totální debil. Všecko mu padalo z rukou, dokonce si sedl na umkleidet, blbec... Praštil jsem ho po palici a doteď mě bolí ruka... A okoun systematicky chcípá."
Přistoupil jsem k pohovce a nahlédl do vaničky.
"Co je s ním?"
"Jak to můžu vědět..."
"Kde jsi ho sebral?"
"Na trhu."
Vytáhl jsem okouna za ocas.
"Co bys chtěl? Obyčejná leklá ryba."
"Ty moulo," řekl Víťka. "Ale ta voda je živá..."
"Aha," řekl jsem a začal jsem uvažovat, co bych mu měl poradit. O technologii působení živé vody jsem měl krajně mlhavou představu. V podstatě jenom z pohádky o Ivanu careviči a Šedém vlku.
Džin v láhvi se převracel a čas od času malou dlaničkou otíral sklo zaprášené zvenčí.
"Měl bys otřít tu láhev," řekl jsem, protože mě nic nenapadlo.
"Cože?"
"Utři prach z té láhve. On se tam nudí."
"Čert s ním, ať se nudí," odpověděl Víťka roztržitě. Znovu zastrčil ruku do pohovky a znovu tam čímsi zatočil. Okoun ožil.
"Viděls?" řekl Víťka. "Když zvýším napětí na maximum, je všecko v pořádku."
"Exemplář je nepovedený," plácl jsem nazdařbůh.
Víťka vytáhl ruku z pohovky a upřeně se na mě zadíval.
"Exemplář," pronesl. "Nepovedený..." V očích se mu objevil výraz dubla. "Exemplář exempláři lupus..."
"V tom případě je možná mražený," řekl jsem už odvážněji.
Víťka mě neposlouchal.
"Kde bych sehnal rybu?" řekl, rozhlížel se a plácal se po kapsách. "Chtělo by to rybičku..."

"Na co?" zeptal jsem se.
"Správně," souhlasil Víťka. "Na co? Když není jiná ryba," pronesl rozšafně, "proč nevzít jinou vodu? Je to tak?"
"Není," namítl jsem. "Takhle to nepůjde."
"A jak tedy?" zeptal se Víťka dychtivě.
"Vypadni odtud," řekl jsem. "Opusť budovu."
"Kam?"
"Kam chceš."
Přelezl přes pohovku a popadl mě za límec.
"Teď mě poslouchej, rozumíš," pronesl výhružně. "Nic není na světě stejné. Všechno se rozmísťuje podle Gaussovy křivky. Není voda jako voda... Ten starý osel si neuvědomil, že existuje disperse vlastností..."
"Poslyš, kamaráde," přerušil jsem ho. "Za chvíli bude Nový rok! Nenechávej se tolik unášet."
Pustil mě ze sevření a začal pobíhat.
"Kam jsem ho strčil?... Jsem to ale trouba... Kam jsem ho mohl dát?... Aha, tady je."
Přiskočil k židli, na níž vzpřímeně stál umkleidet. Tamten. Ucouvl jsem ke dveřím a řekl prosebně:
"Vzpamatuj se! Za chvíli bude půlnoc! Čekají na tebe! Věročka čeká!"
"Ba ne," odpověděl. "Poslal jsem jim tam dubla. Pěkného dubla, rozložitého... Ale je to idiot. Vypráví anekdoty, dělá stojky, tancuje do roztrhání těla..."
Převracel v rukou umkleidet, o čemsi rozvažoval a mhouřil jedno oko, jako by vyměřoval. "Vypadni odtud, povídám!" vykřikl jsem zoufale.
Víťka na mě letmo pohlédl a já se schoulil na bobku. Žerty skončily. Víťka byl ve stavu, kdy mágové pohlcení prací mění všechny kolem sebe v pavouky, svinky, ještěrky a podobné tiché živočichy. Sedl jsem si na bobek vedle džina a díval jsem se.
Víťka znehybněl v klasické póze pro materiální zaklínání (pozice "martichor"), nad stolem se vznesla růžová pára, nahoru a dolů hopsaly stíny připomínající netopýry, zmizela kalkulačka, zmizely papíry a najednou se celá deska stolu pokryla nádobami s průzračnými tekutinami. Víťka odložil umkleidet nazdařbůh na stůl, popadl jednu z nádob a začal si ji pozorně prohlížet. Bylo zřejmé, že teď odtud v žádném případě neodejde. Chvatně sundal vaničku z pohovky, přiskočil k policím a přitáhl ke stolu masívní měděný akvavitometr. Uvelebil jsem se pohodlněji, otřel jsem džinovi kousek skla, aby lip viděl, ale tu se z chodby ozvaly hlasy, dupání a bouchání dveří. Vyskočil jsem a vyběhl z laboratoře.
Dojem noční prázdnoty a temného klidu rozlehlé budovy byl ten tam. V chodbě svítily silné lampy. Kdosi opřekot uháněl po schodech, kdosi vykřikoval: "Valko! Napětí kleslo! Zaskoč k akumulátorům!", kdosi na podestě vyklepával kožich a mokrý sníh se rozletoval do všech stran. Se zamyšleným výrazem ve tváři proti mně rychle kráčel elegantně vzpřímený Gian Giacomo, za ním cupital permoník s jeho obrovskou aktovkou v podpaží a s jeho hůlčičkou v zubech. Úklonou jsme se pozdravili. Od velikého prestidigitátora zavanula vůně kvalitního vína a francouzských parfémů. Neodvážil jsem se ho zastavit, a tak prošel zavřenými dveřmi do svého kabinetu. Permoník za ním prostrčil aktovku a hůlku a sám vklouzl do radiátoru ústředního topení.
Ústav byl plný zaměstnanců. Zdálo se, že je jich dokonce víc než v obyčejný pracovní den. Všude v kabinetech a laboratořích se naplno svítilo, dveře byly dokořán otevřené. Po ústavu se rozléhal obvyklý pracovní ruch - praskot elektrických výbojů, monotónní hlasy diktující cifry a pronášející zaklínadla, jemný klapot kalkulaček. A nad , tím vším třaskavý, vítězoslavný pokřik Fjodora Simeonoviče: "To je p-pěkné, to je b-báječné! Jste chlapík, holoubku! Ale k-který pitomec vypnul g-generátor?" Do zad se mi zaryl ostrý roh čehosi tvrdého, musel jsem se zachytit zábradlí. Teď už jsem se rozzuřil. Byli to Voloďa Počkin a Edik Ampérjan, táhli do svého poschodí měřicí přístroj souřadnic, který vážil snad půl tuny.
"A hele, Saša," řekl Edik přívětivě. "Buď zdráv, Sašo."
"Saško, jdi z cesty!" křikl Voloďa Počkin, který couval pozpátku. "Zvedni to, víc to zvedni..."
Chytil jsem ho za límec:
"Co děláš v ústavu? Jak ses sem dostal?"
"Dveřmi, dveřmi... A pusť mě!" řekl Voloďa. "Eďko, víc doprava, vidíš přece, že to neprojde."
Pustil jsem ho a rozběhl se do vestibulu. Zmocnilo se mě úřední rozhorlení. "Já vám ukážu," mumlal jsem si a bral jsem schody po čtyřech. "Já vám ukážu, flákat se! Já vám ukážu pouštět sem kdekoho!" Makrodémoni Vstup a Výstup, místo aby vykonávali své povinnosti, se třásli náruživostí, horečnatě světélkovali a zuřivě hráli ruletu. Před mýma očima právě Vstup, neplnící své povixmxosti, obehrál o bank, v němž bylo přibližně sedmdesát miliard molekul, Výstupa, neplnícího své povinnosti. Ruletu jsem poznal okamžitě. Byla moje. Sám jsem ji vyrobil pro jeden večírek a měl jsem ji schovanou za skříní v elektronickém sále a věděl o tom jedině Víťka Kornějev. Spiknutí, usoudil jsem. Všechny rozmetám. A mezitím přes vestibul přicházeli stále noví a noví pracovníci, zasněžení, rumění a veselí.
"Teda to je metelice! Mám toho plné uši..."
"Ty jsi taky odešel?"
"No jo, vždyť to byla nuda... Všichni se namazali. Tak jsem si řekl, půjdu radši chvilku pracovat. Nechal jsem jim dubla a odešel jsem..."
"Znáš to, tancoval jsem s ní a měl jsem dojem, že obrůstám srstí. Kopnul jsem do sebe vodku, nepomohla..."
"A co svazkem elektronů? Je to velká hmota? Tak tedy fotonů..."
"Alexeji, nemáš volny laser? Tak mi půjč aspoň plynový..."
"Galko, jak to, že jsi opustila muže?"
"Já odešel už před hodinou, jestli chceš něco vědět. Vletěl jsem do závěje, rozumíš, div mě to nezaválo..."

Pochopil jsem, že jsem propadl na celé čáře. Teď už nemělo smysl brát démonům ruletu, nezbývalo než jít a sprostě vynadat tomu provokatéru Víťkovi, pak ať se děje cokoli. Pohrozil jsem démonům pěstí, vykročil jsem po schodech nahoru a pokoušel jsem se představit si, co by asi bylo, kdyby v tuhle chvíli nahlédl do ústavu Modest Matvejevič. Cestou do ředitelova předpokoje jsem se zastavil v montážním sále. Tady právě krotili džina vypuštěného z láhve. Obrovský džin celý zmodraly zlostí se zmítal ve voliéře ohrazené štíty Jana ben Jana a shora přikryté mohutným magnetickým polem. Džina šlehali vysokofrekvenčními výboji, ten chudák vyl, klel v několika mrtvých jazycích, poskakoval, chrlil dlouhé plameny, v rozčilení začínal stavět a hned zase bořit paláce, až se nakonec vzdal, usedl na podlahu, trhal sebou při každé další elektrické ráně a nakonec úpěnlivě zakňoural:
"Tak dost, už toho nechte, já už to víckrát neudělám... Oj-oj-oj... Vždyť já už jsem úplně klidný..."
U pultu elektrického spínače stáli klidní nemrkající mladíci, sami dublové. Jejich originály se shlukly kolem vibračního panelu, sledovaly hodinky a uvolňovaly zátky. Přistoupil jsem k nim.
"Á, Saša."
"Sášenko, ty prý máš dneska dozorčího... Já se potom u tebe stavím."
"Hej, udělejte mu někdo skleničku, já mám plný ruce..."
Byl jsem ohromen a ani jsem nepostřehl, jak se mi v ruce objevila sklenička. Zátky narazily do štítů Jana ben Jana, z lahví vyrazilo syčící ledové šampaňské. Výboje utichly, džin přestal kňourat a větřil. V tu chvíli začaly kremelské hodiny odbíjet dvanáctou.
"Chlapci! Ať žije pondělí!"
Skleničky se rozhýbaly. Potom kdosi prohlédl láhev a zeptal se:
"Kdo tvořil to víno?"
"Já."
"Nezapomeň zítra zaplatit."
"Tak co, ještě jednu láhvinku?"
"To už stačí, nebo nastydneme."
"Tohle je dobrý džin... Akorát trochu nervní."
"Darovanému koni..."
"Nevadí, poletí jedna radost. Udrží se čtyřicet otáček a potom ať si uhání i se svými nervy."
"Mládenci," řekl jsem nesměle, "venku je noc... a silvestr. Měli byste se rozejít do svých domovů..."
Podívali se po mně, poplácali po rameni, pronesli "To nic, to přejde," a houfně zamířili k voliéře... Dublové odsunuli jeden ze štítů a originály živě obstoupily džina, pevně ho popadly za ruce i za nohy a vlekly ho k vibrátoru. Džin bázlivě fňukal a nesměle sliboval poklady všech pozemských vládců. Stál jsem osamocen stranou a sledoval, jak džina opásávají řemeny a jak mu na různé části těla připevňují mikrosnímače. Potom jsem si ohmatal štít. Byl veliký, těžký, posetý vmáčklinami od úderů kulovych blesků, místy zuhelnatělý. Štíty Jana ben Jana byly zhotoveny ze sedmi dračích kůží slepených žlučí otcovraha a byly vypočítány na ochranu před přímým zásahem blesku. Ke každému štítu byly čalounickými hřebíčky přibity plechové tabulky s inventárními čísly. Teoreticky měly být na lícové straně štítů obrazy všech slavných bitev minulosti, zatímco na vnitřní straně obrazy všech velikých bitev budoucnosti. V praxi bylo na líci štítu, proti němuž jsem stál, vidět něco na způsob reaktivního letounu útočícího na kolonu aut, zatímco vnitřní strana byla pokryta podivnými vzory a připomínala abstraktní malbu.
Zapjali vibrátor a začali džina natřásat. Džin se hihňal a pištět: "Chichi, to lechtá... Já už nemůžu..." Vrátil jsem se do chodby. Tam se vznášel pach bengálských ohňů. Pod stropem vířily rakety, narážely do stěn a zanechávaly za sebou šlojíře barevného kouře. Potkal jsem dubla Volodi Počkina, který vláčel obrovitou inkunábuli s měděnými přezkami, dva dubly Romana Ojry-Ojry, funící pod tíhou dlouhatánského trámu, potom skutečného Romana s haldou jasně modrých desek z archívu oddělení Nedostupných Problémů, a pak sveřepého laboranta z oddělení Smyslu života, který vedl na výslech k Juntovi houf klejících přízraků v pláštích křižáckých rytířů... Všichni byli nadmíru zaneprázdněni a plně soustředěni na svou práci.
Zákoník práce se tu porušoval neslýchaně, ale já najednou cítil, že se ze mě vytratila jakákoli chuť proti tomuhle porušování bojovat, protože sem ve dvanáct hodin o silvestrovské noci přišli sněhovou vichřicí lidé, pro které bylo zajímavější dokončovat nebo začínat od začátku nějakou užitečnou práci, než do sebe nalévat vodku, nesmyslně mrskat nohama, hrát na fanty nebo se zabývat nezávazným flirtováním. Přišli sem lidé, pro které bylo příjemnější být spolu, než každý zvlášť, kteří nesnášejí neděle, protože o nedělích se nudí. Mágové, Lidé s velkým L, jejichž heslem je Pondělí začíná v sobotu. Ano, znali různá zaklínadla, dokázali měnit vodu ve víno a žádnému z nich by nedělalo potíže nakrmit pěti bochníky tisíce lidí. Ale mágy nebyli díky tomuhle. Tohle byla jenom slupka, zevnějšek. Mágy byli proto, že v etice mnoho věděli, věděli tolik, že kvantita u nich přerostla nakonec v kvalitu, takže vstoupili do jiných vztahů se světem než obyčejní lidé. Pracovali v ústavu, který se zabýval především problémy lidského štěstí a smyslu lidského života, ale ani mezi nimi nikdo nevěděl, co to je štěstí a v čem konkrétně je smysl života. Přijali tedy pracovní hypotézu, že štěstí je v nepřetržitém poznávání neznámého a smysl života rovněž. Každý člověk je ve své duši mágem, ale skutečným mágem se stává teprve tehdy, když začne méně myslet na sebe a víc na ostatní, když je pro něho zajímavější pracovat než se bavit ve starém smyslu tohoto slova. A jejich pracovní hypotéza patrně nebyla daleko od pravdy, protože stejně jako práce změnila opici v člověka, právě tak absence práce v mnohem kratší době mění člověka v opici. A dokonce v něco horšího než opici.
V životě si toho leckdy nevšímáme. Lenoch a příživník, zvrhlík a kariérista i nadále chodí na zadních okončetinách, mluví naprosto artikulovaně (i když okruh témat se u něho pronikavě zužuje), a pokud jde o úzké nohavice a zálibu v džezu, podle nichž se jeden čas dělaly pokusy stanovit míru poopičení, zjistilo se poměrně brzy, že tyto záliby jsou vlastní i nejlepším z mágů. V ústavu nebylo možné skrýt regresi. Ústav poskytoval neomezené možnosti k přeměně

člověka v mága. Ale byl nemilosrdný k odrodilcům a bez lítosti je odhaloval.
Stačilo, aby se nějaký spolupracovník třeba jen na hodinu věnoval egoistické či zištné činnosti (někdy i pouhým myšlenkám), a najednou s hrůzou zjišťoval, že chloupky na jeho uších houstnou. To byla výstraha. Právě tak zapískání příslušníka varuje před možnou pokutou, právě tak bolest upozorňuje na možné trauma. Teď už všechno záviselo na člověku samotném. Obyčejný člověk nemůže neustále bojovat próti svým kyselým myšlenkám - vždyť je to jen člověk, přechodné stadium mezi neandrtálcem a mágem. Ale může jednat v rozporu s těmito myšlenkami a v tom případě mu zůstávají určité šance. Může také ustoupit, mávnout nad vším rukou ("Žijeme jenom jednou", "Je třeba brát od života všechno", "Nic lidského mi není cizí") a v takovém případě mu zbývá jediné - co nejrychleji odejít z ústavu. Tam venku může ještě zůstat spořádaným měšťákem, který si poctivě, i když s nechutí, odpracovává svůj výdělek. Ale rozhodnutí odejít z ústavu bývá těžké. V ústavu je teplo, útulno, práce čistá, uznávaná, dobře placená, jsou tu báječní lidé, a z ostudy si leckdo nic nedělá. A tak někteří bloumají po chodbách a laboratořích, provázeni soucitnými a nesouhlasnými pohledy, s ušima pokrytýma tvrdým šedivým strniskem, natvrdlí, ztrácející schopnost souvislého vyjadřování, hloupnoucí přímo před očima. Ovšem tyhle je ještě možné politovat, pokusit se jim pomoci, ještě je možné doufat, že se jim přece jenom někdy vrátí lidská podoba...
Jsou tu však i jiní. S prázdnýma očima. Ti, co spolehlivě vědí, z které strany je chléb namazaný máslem. Svým způsobem dokonce nejsou ani hloupí. Svým způsobem jsou dokonce dobří znalci lidské podstaty. Jsou vypočítaví a bezzásadoví, poznali veškerou sílu lidských slabostí a dovedou každé zlo obrátit ve svůj prospěch. A v tom jsou neúnavní. Pečlivě si vyholují uši a začasté vynalézají podivuhodné prostředky ke zničení chloupkového porostu. A nezřídka dosahují značných výšin a velkých úspěchů ve své základní práci vytvoření světlé budoucnosti v jednom samostatném úseku, ohraničeném od ostatního lidstva ostnatým drátem...
Vrátil jsem se na svoje stanoviště do ředitelova předpokoje, vysypal jsem nepotřebné klíče do krabice a přečetl si několik stránek z klasické práce J. P. Něvstrujeva Rovnice matematické magie. Tato kniha se četla jako dobrodružný román, protože byla plná nadhozených a nevyřešených problémů. Dostal jsem šílenou chuť do práce, už jsem dokonce byl odhodlán vykašlat se na celou službu a zajít ke svému Aldanu, když zatelefonoval Modest Matvejevič.
Křupavě žvýkal a přitom se zeptal:
"Kde se to procházíte, Privalove? Volám už potřetí, to je lumpárna!"
"Šťastný a veselý, Modeste Matvejeviči," řekl jsem.
Chvíli mlčky žvýkal a pak odpověděl o něco mírněji:
"Nápodobně. Tak co služba?"
"Právě jsem obešel místnosti," řekl jsem. "Všechno v pořádku."
"Žádné samovznícení?"
"Ne, ani v nejmenším."
"Všude vypnutý proud?"
"Briareós si zlomil prst," řekl jsem.
Modest Matvejevič se rozrušil.
"Briareós? Počkejte... Aha, inventární číslo 1489... A proč?"
Vysvětlil jsem, co se stalo.
"Co jste podnikl?"
Řekl jsem, co jsem podnikl.
"Správné rozhodnutí," řekl Modest Matvejevič. "Pokračujte v dozorčí službě. Já víc nemám."
Hned po Modestovi zavolal Edik Ampérjan z oddělení Lineárního Štěstí a zdvořile požádal, abych mu vypočítal optimální koeficienty bezstarostnosti pro odpovědné pracovníky. Souhlasil jsem a domluvili jsme se, že se sejdeme za dvě hodiny u mě v elektronickém sále. Potom přišel dubl Ojry-Ojry a bezbarvým hlasem požádal o klíče od sejfu Januse Poluektoviče. Odmítl jsem. Dubl naléhal dál. Vyhnal jsem ho. O minutu později se objevil sám Roman.
"Naval klíče."
Zavrtěl jsem hlavou.
"Nedám."
"Naval klíče!"
"Jdi do háje. Já jsem osoba hmotně zodpovědná."
"Saško, já odnesu celý sejf!"
Ušklíbl jsem se a řekl:
"Poslož si."
Roman upřel pohled na sejf, celý se napjal, ale buď byl sejf očarován, nebo přišroubován k podlaze.
"A co z něho potřebuješ?" zeptal jsem se.
"Dokumentaci k RU-16," řekl Roman. "No tak, dej mi ty klíče."
Zasmál jsem se a vztáhl ruku ke krabici s klíči. V tu chvíli se odněkud shora doneslo pronikavé zaúpění. Vyskočil jsem.

Kapitola čtvrtá

Běda! Jsem tak malý, slabý,
že mě upír zardousí...

A. S. Puškin

"Vylíhl se," řekl klidně Roman s pohledem upřeným na strop.
"Kdo?" Byl jsem otřesen, ten výkřik patřil ženě.
"Gustavillův upír," řekl Roman. "Přesněji kadáver."
"A proč křičela ženská?"
"Hned uvidíš," řekl Roman.
Vzal mě za ruku, nadskočil a vznesli jsme se vzhůru. Proráželi jsme stropy, vnikali jsme do podlah jako nůž do ztuhlého másla, potom jsme s mlaskavými zvuky znovu vnikali do ovzduší a zase se nořili do stropů. Mezi stropem a podlahou vyššího patra bylo tma, před námi tu uskakovali s poděšeným pištěním maličcí permoníci a myši, v laboratořích a kabinetech, kterými jsme prolétali, se spolupracovníci s ustaranými výrazy v obličejích dívali vzhůru.
V "porodnici" jsme se protlačili zástupem zvědavců a spatřili u laboratorního stolu úplně nahého profesora Gustavilla. Jeho namodrale bílá kůže se mokře leskla, mokrá brada mu klínovitě splihla dolů, mokré vlasy olepily nízké čelo, na němž ohnivě plál velký uher. Prázdné průzračné oči nesmyslně bloudily po místnosti.
Profesor Gustavillo jedl. Na stole před ním se kouřilo z velké vaničky, jaké používají fotografové na vývojku. Byla naplněná spařenými otrubami. Profesor nevěnoval nikomu pozornost, širokou dlaní nabíral otruby, mnul je v prstech jako pilaf a vytvořenou kuličku si házel do úst, přičemž mu na plnovous padaly hojné drobty. Přitom skřípěl zuby, mlaskal, chrochtal, frkal, skláněl hlav na stranu a mhouřil oči, jako by mu to bůhvíjak chutnalo. Čas od času, aniž přestal hltat a zalykat se, se najednou vzrušil, popadl za okraj káď s otrubami a vědra s odstředěným mlékem, které stály vedle něho na podlaze, a přitahoval si je stále blíž a blíž. Na opačném konci stolu mladičká čarodějka, praktikantka Stella s čistýma růžovýma ouškama, bledá a uplakaná, s roztřesenými rtíky, krájela bochníky chleba na velikánské krajíce a s odvráceným obličejem je v napřažených rukou podávala Gustavillovi. Střední autokláv byl otevřen, převržen a kolem něho se rozlézala široká nazelenalá kaluž.
Gustavillo najednou nesrozumitelně zamumlal:
"Hele, holka... to... dej sem mlíko! Nalej to, prostě tento... přímo sem, do těch otrub... Tento... silvuplé..."
Stella chvatně popadla vědro a vyšplíchla do vaničky mléko.
"Ech!" vykřikl profesor Gustavillo. "Ta nádoba je prostě tento, malá! Hele, holka, jak oni ti tento, říkají... víš co? Nalej to rovnou do kádě. Budeme jaksi tento, jíst přímo z kádě..."
Stella začala nalévat do kádě s otrubami jedno vědro mléka po druhém, profesor popadl vaničku jako lžíci, začal nabírat otruby a házet si je do tlamy, která se najednou roztáhla do neuvěřitelné šířky.
"Tak už mu zavolejte!" vykřikla Stella úpěnlivě. "Vždyť on to bude mít za chvíli všecko v sobě!"
"Už jsme volali," ozvalo se ze zástupu. "Radši jdi od něho pro jistotu kousek dál. Pojď sem."
"No a co, přijde? Přijde?"
"Říkal, že už vyráží. Už si jaksi tento, obouvá galoše a odchází. Jdi od něho kousek dál, neslyšela jsi?"
Konečně jsem pochopil, co se děje. Tohle nebyl profesor Gustavillo. To byl novorozený kadáver, model člověka neuspokojeného gastricky. Zaplať pánbůh, už jsem si myslel, že se profesor zbláznil. V důsledku usilovného studia.
Stella obezřetně poodešla. Popadli ji za ramena a vtáhli mezi ostatní. Schovala se za mými zády, zaťala mi ruce do lokte a já okamžitě vypjal prsa, ačkoli jsem ještě nechápal, co se děje a čeho se Stella tolik bojí. Kadáver žral. V laboratoři plné lidí panovalo otřesné ticho a bylo slyšet, jen jak novorozenec funí a mlaská a jak škrábe fotografickou vaničkou po stěnách kádě. Sledovali jsme ho. Slezl ze židle a vnořil hlavu do kádě. Ženy se odvrátily. Lilečce Novosměchovové se udělalo špatně, a tak ji vyvedli na chodbu. Potom pronesl zřetelný hlas Ecťilca Ampérjana:
"Dobře. Držme se logiky. Teď vymlaskne otruby a pustí se do chleba. Ale co dál?"
V prvních řadách vznikl rozruch a pohyb. Zástup ucouvl ke dveřím. Už jsem to začínal chápat. Stella pronesla chabým hláskem:
"Máme ještě slanečkové hlavy..."
"Hodně?"
"Dvě tuny."
"Hm-m," protáhl Edik. "A kde jsou?"
"Mají se sem přisunovat dopravníkem," řekla Stella. "Zkoušela jsem to, ale transportér je polámaný..."
"Mimochodem," řekl Roman nahlas, "já už se ho dvě minuty pokouším sugescí pasivizovat, ale marně..."
"Já taky," připojil se Edik.
"Proto by bylo výborné," pokračoval Roman, "kdyby se někdo podíval na ten dopravník a opravil ho. Jakožto prozatímní opatření. Je tu ještě někdo z magistrů? Edika vidím. Ještě někdo? Kornějev! Viktore Pavloviči, jsi tady?"
"Není tu. Nemáme skočit pro Fjodora Simeonoviče?"
"Myslím, že ho nemusíme znepokojovat. Nějak to zvládneme. Ediku, dáme se do toho spolu. Soustředěně."
"V jakém režimu?"
"V brzdicím. Až do strnutí. Mládenci, pomáhejte všichni, kteří to umíte."
"Okamžíček," řekl Edik. "A co když ho poškodíme?"
"Tak-tak-tak," řekl jsem. "Radši to nezkoušejte. Radši ať sežere mě."
"Neměj strach, neměj strach. My budeme opatrní. Ediku, zkusíme to kontaktní metodou! Na jeden dotek!"
"Tak jedeme," řekl Edik.
Rozhostilo se ještě větší ticho. Kadáver se vrtěl v kádi, za zdí si povídali a poklepávali dobrovolníci opravující transportér. Uplynula minuta. Kadáver vylezl z kádě, otřel si bradu, ospale na nás pohlédl a najednou obratným pohybem vymrštil ruku neuvěřitelně daleko, shrábl poslední bochníček chleba a slupl ho. Pak si dunivě odříhl, opřel se o opěradlo židle a zkřížil ruce na obrovitém vzdutém břiše. Po obličeji se mu rozlil výraz blaženosti. Funěl a nesmyslně

se usmíval. Byl bezpochyby šťasten, jako bývá šťasten k smrti unavený člověk, když se konečně dostane do vytoužené postele.
"Zdá se, že to zapůsobilo," pronesl kdosi v zástupu s úlevným vydechnutím.
Roman pochybovačně našpulil rty.
"Já ten dojem nemám," řekl Edik zdvořile.
"Co když už došel?" řekl jsem s nadějí.
Stella oznámila lítostivě:
"Tohle je prostě relaxace... Paroxysmus spokojenosti. On se zase za chvíli probudí."
"Jste žabaři, páni magistři," ozval se statečný hlas. "Pusťte mě, já půjdu zavolat Fjodora Simeonoviče."
Všichni si vyměňovali pohledy a nejistě se usmívali. Roman si zamyšleně pohrával s umkleidetem a převaloval ho po dlani. Stella se třásla a šeptala: "Co z toho bude? Já se bojím, Sašo!" Pokud jde o mě, já vypínal hruď, vraštil obočí a přemáhal nesmírnou touhu zavolat Modestu Matvejevičovi. Hrozně jsem toužil shodit ze sebe odpovědnost. Byla to slabost, ale já proti ní byl bezmocný. Modest Matvejevič se mi teď jevil v naprosto jiném světle. Byl jsem přesvědčen, že by stačilo, aby se tu Modest Matvejevič objevil, zařval na upíra: "Heleďte, tohle si nechte, soudruhu Gustavillo!" a upír by si to okamžitě nechal.
"Romane," pravil jsem ledabyle, "doufám, že v krajním případě jsi schopen ho dematerializovat."
Roman se zasmál a poplácal mě po rameni.
"Neboj se," řekl. "Tohle všechno jsou hračičky.
Akorát nemám chuť dostat se s Gustavillem do konfliktu... Tohohle se neboj, boj se tamhletoho!" ukázal na druhý autokláv, který jemně pobublával v koutě.
Mezitím se kadáver znovu neklidně rozhýbal. Stella potichoučku vypískla a přitiskla se ke mně. Oči kadávera se otevřely. Nejdříve se sehnul a nahlédl do kádě. Potom zarachotil prázdnými vědry. Potom znehybněl a nějakou dobu seděl bez hnutí. Výraz spokojenosti byl na jeho obličeji vystřídán výrazem trpké křivdy. Pozvedl se, rychle očichal pohyblivým nosem desku stolu, vyplázl dlouhý červený jazyk a slízl drobty.
"Pozor, mládenci, teď to začne," ozvalo se v houfu.
Kadáver vstrčil ruku do kádě, vytáhl fotografickou vaničku, ze všech stran si ji prohlédla opatrně si ukousl. Jeho obočí se trpitelsky vyklenulo. Ukousl si znovu a v zubech mu zachrastělo. Obličej mu zmodral jako při vrcholném podráždění, oči zvlhly, ale kadáver ukusoval dál a dál, dokud celou vaničku nesežvýkal. Chvíli zamyšleně seděl, prstem si ohmatával zuby, pak pomalu přejel pohledem po ztuhlých přítomných. Byl to nedobrý pohled, jako by hodnotil, vybíral... Voloďa Počkin bezděky zamumlal: "No, no, jen pomalu, ty..." A tu se prázdné průzračné oči upřely na Stellu a ta zaječela tak srdceryvně, až to přecházelo do ultrazvuku, stejně, jak už jsme ji s Romanem slyšeli v ředitelově předpokoji o čtyři poschodí níž. Trhl jsem sebou. Kadávera to rovněž zarazilo - sklopil oči a nervózně zabubnoval prsty po stole.
U dveří se ozval šum, všechno se rozhýbalo, davem se prodíral Amvrosij Ambroisovič Gustavillo, lokty si klestil cestu a vytrhával si ledové střechýlky z plnovousu. Pravý Gustavillo. Vanula z něho vodka, pach selského kabátu a mráz.
"Drahouši!" vykřikl. "Copak je to, no? Kel situasjón! 1) Stello, copak že tento, koukáš? Kde jsou slanečci? Vždyť on má své potřeby! A ty pořád rostou... Měla bys víc číst mé práce!"
Přiblížil se ke kadáverovi a ten ho začal ihned dychtivě očichávat. Gustavillo mu věnoval svůj selský kabát.
"Potřeby se mají uspokojovat!" prohlásil a rychle cvakl přepínači na ovládacím panelu dopravníku. "Proč jsi mu nedala hned? Ach, tyhle le fam, le fam! 2) Kdo řekl, že je polámaný? Vůbec není polámaný, ale začarovaný. Aby tento... aby ho nemohl používat kdekdo, protože tento... potřeby mají všichni, ale slanečky mám jenom pro svůj model."
Ve stěně se otevřelo malé okénko, dopravní pás zarachotil a přímo na podlahu začal dopadat proud libovonných hlav od slanečků. Oči kadávera zajiskřily. Svezl se na všechny čtyři, drobným cvalem odhopkal k okénku a pustil se do díla. Gustavillo stál vedle něho, nadšeně tleskal, radostně vykřikoval a čas od času z přebytku něhy šimral kadávera za uchem.
Přítomní s úlevou vydechovali a pomalu se zbavovali strnulosti. Ukázalo se, že Gustavillo s sebou přivedl dva reportéry z oblastního listu. Byli to známí novináři G. Fištroněnko a B. Snažilcov. I z nich byla cítit vodka. Vyšlehávaly blesky fotoaparátů, reportéři fotografovali a dělali si poznámky. G., Fištroněnko a B. Snažilcov se specializovali na vědu. G. Fištroněnko se proslavil větou: "Oort první vzhlédl k hvězdnému nebi a všiml si, že se galaxie otáčí." Z jeho pera dále vyšlo literární zachycení Merlinova vyprávění o cestě s předsedou okresního výboru a dále interview, pořízené (z negramotnosti) s dublem Ojry-Ojry. Jmenovalo se Člověk s velkým Č a začínalo slovy: "Jako každý skutečný vědec byl málomluvný..." B. Snažilcov se přiživoval na Gustavillovi. Jeho bojovné články o obuvi, která se sama obouvá, o mrkvi, která se sama vyorává a sama nakládá na automobily, jakož i o dalších Gustavillových projektech byly v celé oblasti dobře známé a stať Čaroděj ze Solovce se objevila dokonce v jednom z ústředních časopisů.

1) To je ale situace!
2) Ty ženy, ty ženy!

Když u kadávera nastal další paroxysmus spokojenosti a on upadl do dřímoty, přiběhli Gustavillovi laboranti, násilím odtržení od silvestrovských stolů a tudíž velice nerudní, chvatně ho oblékli do černého obleku a podstrčili pod něho židli. Reportéři postavili Gustavilla vedle něho, položili mu ruce na kadáverova ramena, namířili své objektivy a požádali ho, aby pokračoval.
"Hlavní je co?" zahlaholil Gustavillo ochotně. "Hlavní je, aby byl člověk šťasten. V závorkách připomínám - štěstí je

pojem lidský. A co je tedy člověk, vzato filozoficky? Člověk, soudruzi, je homo sapiens, který může a chce. Může tento... všechno, co chce, a chce všechno, co může. Nes pa, soudruzi? Jestliže on, tedy člověk, může všechno, co chce, a chce všechno, co může, v tom případě je šťasten. A z toho budeme vycházet. Tady před sebou, soudruzi, máme co? Máme tu před sebou model. Ale tento model, soudruzi, tento model, chce, a už to je výborné. Abych tak řekl - excelán, ekski, šarmán. l) A ještě něco, soudruzi. Vidíte sami, že taky může. A to je ještě výbornější, protože za těchto okolností je jaksi to... šťastný. Existuje metafyzický přechod od neštěstí ke štěstí, ale to nás neudivuje, protože šťastným se nikdo nerodí, šťastným se teprve tento... stává. Pozor, ono se to právě probouzí... Ono to chce. A proto je to zatím nešťastné. Ale ono navíc může, takže prostřednictvím tohoto 'může' dochází k dialektickému skoku. No, no! Dívejte se! Viděli jste jak může? Pojď sem, ty můj drahouši, ty moje radosti... No, no! Prosím, dívejte se, jak krásně může! Takových deset patnáct minut to může. Soudruhu Snažilcove, odložte fotografický aparát a vemte si kameru, protože tohle je proces... tady u nás je všechno v pohybu! Klid je u nás, ostatně zcela zákonitě, něco relativního, zatímco pohyb je u nás absolutní. No! Ono teď mohlo a dialekticky přechází ke štěstí. Tedy ke spokojenosti. Vidíte, zavřelo oči. Vychutnává. Je mu dobře. S plnou vědeckou odpovědností vám tvrdím, že bych byl ochoten si to s nim vyměnit. Pochopitelně, v tuto chvíli... A vy, soudruhu Fištroněnko, zapisujte všechno, co říkám, potom mi to dáte, já to vybrousím a doplním odkazy... Ono nyní dřímá, ale to ještě není všechno. Potřeby se u nás musejí nejen prohlubovat, ale i rozlišovat. Potom jaksi... to bude jedině správný proces. On dý k 2) Gustavillo je prý proti duchovnímu světu. To je nálepka, soudruzi. My, soudruzi, bychom měli už dávno vymýtit z našich vědeckých diskusí takové manýry. Všichni víme, že všechno materiální kráčí vpředu, zatímco všechno duchovní kráčí vzadu. Plenus venter, jak známo, non studet libenter. 3) Což bychom s ohledem na náš konkrétní případ mohli přeložit asi takto: Hladový stále myslí na chleba." "Naopak," poznamenal Ojra-Ojra.

1) Skvělé, báječné, nádherné.
2) Říká se, že...
3) Plný žaludek nerad se snaží.

Gustavillo na něho chvíli bezmyšlenkovitě zíral a potom řekl:
"Tuto repliku ze sálu, soudruzi, hned pobouřeně odmítneme. Jakožto neústrojnou. Nebudeme odbíhat od hlavního, od praxe. Pokračuji a přecházím k dalšímu stupni experimentu. Malé vysvětlení pro zástupce tisku. Vycházejice z materialistické myšlenky, že došlo k dočasnému uspokojení materiálních potřeb, můžeme přejít k uspokojování potřeb duchovních. Tedy zhlédnout film, televizní program, poslechnout si lidovou hudbu nebo si sám zazpívat, dokonce si případně přečíst nějakou knihu, řekněme Ohníček nebo třeba noviny... My nezapomínáme, soudruzi, že k tomu všemu je třeba mít schopnosti, zatímco uspokojování potřeb materiálních žádné schopnosti nevyžaduje, ty jsou každému dány, neboť sama příroda vychází z materialismu. Ohledně duševních schopností tohoto konkrétního modelu zatím nemůžeme říci nic, protože jeho racionálním jádrem je gastrická neuspokojenost. Ale my si tyto duchovní schopnosti hned zjistíme."
Zachmuření laboranti rozestavěli po stolech magnetofon, rádio, promítačku a malou přenosnou knihovnu. Kadáver přejel tyto kulturní přístroje lhostejným pohledem a ochutnal kousek magnetofonového pásku. Bylo jasné, že spontánně se duševní schopnosti modelu neprojeví. A tu Gustavillo nařídil zahájit, jak se vyjádřil, násilné vštěpování kulturních návyků. Magnetofon sladce zanotoval: Když jsme se s milým loučili, lásku jsme sobě slíbili... Rádio zahvízdalo a zarachotilo. Promítačka začala pouštět na zeď kreslený film Vlk a sedm kůzlátek. Dva laboranti s časopisy v rukou se postavili každý z jedné strany kadávera a jeden přes druhého mu začali nahlas předčítat...
Jak se dalo čekat, gastrický model zůstal ke všemu tomu hluku naprosto lhostejný. Dokud chtěl dlabat, kašlal na svůj duševní svět, protože chtěl dlabat a taky dlabal. A když se nasytil, tak svůj duševní svět ignoroval, protože zmalátnět a pro tuto chvíli už si nic dalšího nepřál. Pozorný Gustavillo však přece jen postřehl nezvratnou spojitost mezi bušením bubnu (z rádia) a reflexívním pocukáváním dolních končetin modelu. Tyto trhavé pohyby v něm vyvolaly nadšení.
"Nohu!" vykřikl a chytil B. Snažilcova za rukáv. "Filmujte tu nohu! A v detailu! La vibrasjón sa mol goš e tyn grán siň!
1) Tahle noha rozmetá všechny intriky a strhne všechny nálepky, kterými mě označují! Ui san dut, 2) člověk, který není odborník, se podiví, že té noze věnuji tolik pozornosti. Ale všechny významné věci, soudruzi, se projevuji v drobnostech, a já jsem nucen připomenout, že tento model je modelem omezených potřeb, konkrétně řečeno - pouze jedné potřeby, a máme-li nazývat věci pravými jmény, na rovinu, po našem, bez všelijakých kliček a vytáček - tedy model potřeby gastrické. Proto u něho existuje stejná omezenost i v potřebách duševních. My však tvrdíme, že pouze rozmanitost potřeb materiálních může zabezpečit rozmanitost potřeb duchovních. Vysvětlím to pro zástupce tisku na příkladu, který jim bude dostupný. Kdyby se u našeho modelu vyvinula dejme tomu potřeba tohoto konkrétního magnetofonu Astra-7 v ceně sto čtyřiceti rublů, kteroužto potřebu bychom byli nuceni chápat jako potřebu materiální, a kdyby náš model tento magnetofon získal, pak by na magnetofon taky hrál, protože, jak sami chápete, co taky jiného se s magnetofonem dá dělat? A kdyby na něj hrál, tak co jiného, než hudbu, a když zní hudba, je třeba ji poslouchat nebo při ní tancovat... A teď, soudruzi, co to je naslouchání hudbě, ať už s tancem nebo bez něho? To je uspokojování duchovních potřeb! Komprené vú?" 3)

1) Chvění jeho levého lýtka je veliké znamení!
2) Bezpochyby
3) Rozumíte?

Už dávno jsem si všiml, že se chování kadávera podstatně změnilo. Buď se v něm něco porouchalo, nebo to tak

správně mělo být, ale doba relaxací se u něho neustále zkracovala, takže ke konci Gustaviliova proslovu od transportéru vůbec neodcházel. Ale je taky docela dobře možné, že už mu pohyb činil potíže.
"Dovolte mi otázku," řekl Edik zdvořile. "Čím vysvětlíte, že už nedochází k paroxysmům spokojenosti?"
Gustavillo umlkl a zadíval se na kadávera. Ten žral: Gustavillo se zahleděl na Edika.
"Odpovídám," pronesl samolibě. "Otázka, soudruzi, je oprávněná. Dokonce bych řekl, že je moudrá, soudruzi. Máme před sebou konkrétní: model nepřetržitě vzrůstajících materiálních potřeb. A jedině povrchnímu pozorovateli se může zdát, že už k paroxysmům spokojenosti údajně nedochází. Ve skutečnosti však dialekticky přešly do nové kvality. Tyto paroxysmy, soudruzi, se rozšířily na samotný proces uspokojování potřeb. Modelu už nestačí být sytý. Jeho potřeby vzrostly, takže potřebuje neustále jíst. Zdokonalil sám sebe a ví, že samo žvýkání je taky krásné. Rozumíte, soudruhu Ampérjane?"
Zadíval jsem se na Edika. Zdvořile se usmíval. Vedle něho stáli zavěšeni do sebe dublové Fjodora Simeonoviče a Cristobala Joséviče. Jejich hlavy odstávajícíma ušima se pomalu točily kolem své osy jako radiolokátory na letišti.
"Smím položit ještě jednu otázku?" otázal se Roman.
"Prosím," řekl Gustavillo s výrazem shovívavé únavy.
"Amvrosiji Ambroisoviči," řekl Roman, "co se tane, až model všechno zkonzumuje?"
Gustavillo se zatvářil zlostně.
"Prosím všechny přítomné, aby věnovali pozornost této provokativní otázce, z níž na dálku čiší malthusiánství, novomalthusiánství, pragmatismus, existenconia... cinoa... nalismus a rovněž, soudruzi, nevíra v nevyčerpatelnou sílu lidstva. Co chcete touto otázkou říci, soudruhu Ojro-Ojro? Že v činnosti našeho vědeckého ústavu může nastat moment, krize, regrese, kdy naši spotřebitelé budou mít nedostatek předmětů své spotřeby? To není hezké, soudruhu Ojro-Ojro! Tohle jste nedomyslel! A my nesmíme dopusit, aby někdo naši práci označoval nálepkami a zpochybňoval ji. A také to, soudruzi, nedopustíme!"
Vytáhl kapesník a otřel si bradku. G. Fištroněnko, celý svraštělý duševní námahou, položil tuto otázku:
"Já pochopitelně nejsem odborník. Ale jakou budoucnost má tento model? Chápu, že experiment probíhá úspěšně. Ale model konzumuje nějak příliš aktivně."
Gustavillo se trpce usmál.
"No prosím, soudruhu Ojro-Ojro," prohlásil. "Právě takhle vznikají nezdravé senzace. Vy jste bez náležité uvážlivosti položil otázku. A už se vaší vinou jeden řadový soudruh nezorientoval správně. Dívá se na špatný ideál. Díváte se na špatný ideál, soudruhu Fištroněnko!" obrátil se přímo na reportéra. "Tento model už je překonaná etapa! Tamhle je ideál, na který se musíme dívat!" Přistoupil ke druhému autoklávu a položil ruku porostlou rezavými chloupky na leštěný bok. Bradka se mu hrdě vztyčila. "Tady je náš ideál!" vyhlásil. "Nebo přesněji řečeno model našeho společného ideálu. Máme tu univerzálního spotřebitele, který chce všechno a tudíž i všechno může. Jsou do něho vloženy všechny potřeby, jaké jen se na světě vyskytují. A všechny tyto potřeby on může uspokojit. S pomocí naší vědy, pochopitelně. Vysvětlím pro zástupce tisku. Model univerzálního spotřebitele, uzavřený v tomto autoklávu, neboli podle naší terminologie v samouzávěru, má přání neomezená. Proti němu, soudruzi, jsme při vší své úctě k sobě naprostí břídilové. Protože model chce takové věci, o kterých nemáme ani potuchy. A nebude čekat na milosti od přírody. Vezme si od přírody všechno, co bude potřebovat k plnému štěstí, tedy k uspokojení. Materiálně magické síly samy odčerpají z okolní přírody všechno, co model potřebuje. Štěstí tohoto modelu je nepopsatelné. Nepozná hlad ani žízeň, bolest zubů ani osobní nepříjemnosti. Všechny jeho potřeby se budou uspokojovat okamžitě, jakmile vzniknou."
"Promiňte," řekl Edik zdvořile. "A to budou všechny jeho potřeby materiální?"
"No ovšem!" vykřikl Gustavillo. "Duchovní potřeby se vyvinou v návaznosti! Už jsem podtrhl, že čím víc materiálních potřeb, tím rozmanitější budou potřeby duchovní. Tohle bude velikán ducha a koryfej!"
Rozhlédl jsem se po lidech kolem. Mnozí byli ohromeni. Reportéři usilovně psali. Někteří přítomní, jak jsem si všiml, s podivným výrazem přejížděli očima z autoklávu na nepřetržitě hltajícího kadávera a zpět. Stella se mi čelem zabořila do ramene, vzlykala a šeptala: "Já půjdu pryč, já už nemůžu, odejdu..." Asi už jsem se taky začal domýšlet, čeho se Ojra-Ojra obává. Představil jsem si obrovskou otevřenou tlamu, do níž magická síla vrhá zvířata, lidi, města, kontinenty, planety a slunce.
"Amvrosiji Ambroisoviči," řekl Ojra-Ojra. "Může univerzální spotřebitel vytvořit kámen, který by potom sám ani při největší snaze nedokázal zvednout?"
"To není materiální potřeba," odpověděl. "To je vrtoch. Nevytvářím své dubly proto, aby se zabývali jaksi tento... vrtochy."
"Vrtoch se také může stát potřebou," namítl Ojra-Ojra.
"Nebudeme se zabývat scholastikou a kasuistikou," navrhl Gustavillo. "A nebudeme používat náboženskomystických analogií."
"Nebudeme," souhlasil Ojra-Ojra.
B. Snažilcov po něm zlostně střelil očima a znovu se obrátil ke Gustavillovi.
"Kdy a kde bude probíhat předvádění univerzálního modelu, Amvrosiji Ambroisoviči?" "Odpovídám," řekl Gustavillo.
"Předvádění se bude konat tady v mé laboratoři. O termínu bude tisk informován dodatečně."
"Ale bude to v nejbližších dnech?"
"Panuje názor, že k tomu dojde v nejbližších hodinách. Takže bude nejlepší, když zástupci tisku zůstanou a počkají si."
V tom okamžiku se dublové Fjodora Simeonoviče a Cristobala Joséviče jako na povel otočili a odešli. Ojra-Ojra řekl:
"Nezdá se vám, Amvrosiji Abroisoviči, že konat takové předvádění v uzavřené místnosti a navíc v centru města je nebezpečné?"
"My se nemáme čeho bát," prohlásil Gustavillo důrazně. "Ať se bojí naši tento... nepřátelé."

"Vzpomínáte si, jak jsem vám říkal, že může dojít..."
"Vy, soudruhu Ojro-Ojro, jste nedostatečně tento... kovaný. Musíte rozlišovat, soudruhu Ojro-Ojro, možnost od skutečnosti, náhodu od nevyhnutelnosti, musíte rozlišovat teorii od praxe a vůbec..."
"Ale stejně, třeba někde na střelnici..."
"Nezkouším žádnou bombu," prohlásil Gustavillo povýšeně. "Já zkouším model ideálního člověka. Jsou ještě nějaké otázky?"
Jakýsi chytrák z oddělení Absolutního Vědění se začal vyptávat na režim práce autoklávu. Gustavillo se ochotně pustil do vysvětlování. Zachmuření laboranti zase ukládali svou techniku na uspokojování duchovních potřeb. Kadáver žral. Černý oblek na něm praskal ve švech. Ojra-Ojra ho zkoumavě sledoval. Potom najednou řekl nahlas:
"Mám návrh. Všichni, kteří nejsou osobně zainteresováni, okamžitě opustí laboratoř."
Všichni se k němu otočili.
"Za chvilku tu bude strašně moc špíny," vysvětlil Ojra-Ojra. "Nepředstavitelná špína."
"To je provokace," řekl Gustavillo důstojně. Roman mě popadl za rukáv a odtáhl ke dveřím. Já za sebou odtáhl Stellu. Za námi zamířili ostatní přihlížející. Romanovi se v ústavu věřilo, Gustavillovi ne. Z přizvaných zůstali v laboratoři jen reportéři, my jsme se shlukli na chodbě.
"Co se děje?" pršely na Romana otázky. "Co se stane? Proč bude špína?"
"Za chviličku pukne," odpověděl Roman a nespouštěl pohled ze dveří.
"Kdo pukne? Gustavillo?"
"Je mi líto těch reportérů," řekl Edik. "Poslyš, Sašo, funguje nám dneska sprcha?"
Dveře laboratoře se otevřely a vyšli z nich dva laboranti vláčející káď s prázdnými vědry. Třetí laborant se točil kolem nich, bázlivě se ohlížel a neustále mumlal: "Ukažte mládenci, ukažte, já vám pomůžu, máte to těžký..."
"Zavřete dveře," poradil jim Roman.
Poskakující laborant spěšně přibouchl dveře, přistoupil k nám a vytáhl cigarety. Oči měl vyvalené, roztěkané.
"No, teď to nastane," řekl. "Fištroněnko je idiot, já na něho mrkal... Teda ten žere! To je k zbláznění, jak on žere!"
"Teď máme za pět minut půl třetí...," nakousl Roman.
A tu se ozval rachot. Zařinčelo rozbité sklo. Dveře laboratoře se otřásly a utrhly z pantů. Vzniklým otvorem vyletěl fotoaparát a čísi kravata. Odskočili jsme, Stella znovu zaječela.
"Klid," řekl Roman. "Už je po všem. Na zemi je o jednoho spotřebitele míň."
Laborant, bílý jako křída, lačně kouřil. Z laboratoře se ozývalo čvachtání, kašel, nesrozumitelné kleni. Zavanul odporný puch. Nejistě jsem zamumlal:
"Měli bychom se tam podívat, ne..."
Nikdo neodpověděl. Všichni se na mě soucitně dívali. Stella tiše plakala a držela mě za bundu. Kdosi komusi šeptem vysvětloval: "On má dneska službu, chápeš? Někdo by je přece jenom měl jít vyhrabat."
Učinil jsem pár nejistých kroků ke dveřím, ale tu z laboratoře, opírajíce se jeden o druhého, vyšli reportéři a Gustavillo. Bože, ti vypadali!
Když jsem se vzpamatoval, vytáhl jsem z kapsy platinovou píšťalku a zahvízdal jsem. Mezi shluklými spolupracovníky se ke mně začala prodírat havarijní četa skřítků asanizátorů.

Kapitola pátá

Věřte mi, byla to nejstrašnější
podívaná na světě.

F. Rabelais

Nejvíce mě ohromilo, že Gustavillo nebyl ani trochu zdeptán tím, co se stalo. Zatímco ho skřítkové očišťovali, polévali absorbenty a mazali vonnými mastmi, rozhlašoval falsetem:
"No vidíte, soudruzi Ojro-Ojro a Ampérjane, vy jste se pořád báli. Co bude dál a jak ho tento... zastavit... Ve vás je, soudruzi, jakýsi nezdravý to... skepticismus. Řekl bych, jistá nedůvěra v přírodní síly a v lidské možnosti. A kde je vaše nedůvěra teď? Praskla! Praskla, soudruzi, a to před očima široké veřejnosti a potřísnila mě a také soudruhy od tisku..."
Tisk rozpačitě mlčel a odevzdaně nastavoval boky syčícím proudům absorpčních prostředků. G. Fištroněnko se celý klepal. B. Snažilcov pohazoval hlavou a bezděčně se olizoval.
Když skřítkové uklidili laboratoř z první vody, nahlédl jsem dovnitř. Havarijní četa svědomitě zasklívala okna a pálila v muflové peci pozůstatky gastrického modelu. Těch pozůstatků nebylo moc - hromádka knoflíků s nápisem "for gentlemen", rukáv saka, neuvěřitelně roztažené šle a falešné zuby, připomínající čelist vykopaného gigantopitéka. Ostatní se zřejmě rozletělo na prach. Gustavillo prohlédl druhý autokláv neboli samouzávěr, a prohlásil, že je všechno v pořádku. "Tisk prosím, aby tu zůstal," řekl. "Ostatním navrhuji, aby se vrátili ke svým bezprostředním úkolům." Tisk vytáhl zápisníky, všichni tři usedli ke stolu a pustili se do vybrušování detailů v reportážní črtě Zrod objevu a v informativním článku Profesor Gustavillo hovoří.
Diváci se rozešli. Odešel Ojra-Ojra, když si předtím ode mne vzal klíče od sejfu Januse Poluektoviče. Odešla zoufalá Stella, kterou Gustavillo odmítl uvolnit do jiného oddělení. Odešli viditelně rozveselení laboranti. Odešel Edik obklopený houfem teoretiků a cestou zpaměti vypočítával minimální možný tlak v žaludku puknuvšího kadávera. I já jsem se vydal na svoje stanoviště, ovšem předem jsem se ujistil, že ke zkoušce druhého kadáveru nedojde dřív než v osm hodin ráno.

Experiment na mě zapůsobil tíživě, a když jsem se uvelebil v pohodlném křesle v předpokoji, uvažoval jsem nějaký čas o tom, je-li Gustavillo idiot, nebo naopak chytrý demagog a šarlatán. Vědecká hodnota všech jeho kadáverů se zřejmě rovnala nule. Modely na základě vlastních dublů dokázal vytvářet každý náš spolupracovník, který obhájil disertaci magistra a ukončil speciální dvouletý kurs nelineární transgrese. Vybavovat tyto modely magickými vlastnostmi bylo také strašně jednoduché, protože existovaly příručky, tabulky a učebnice pro mágy aspiranty. Tyto modely samy o sobě nikdy nic nedokazovaly a z vědeckého hlediska neměly větši cenu než manipulace s kartami nebo polykání mečů. Samozřejaně bylo možné pochopit všechny ty takzvané reportéry, kteří se na Gustavilla lepili jako mouchy na med. Protože z hlediska laika bylo všechno tohle neobyčejně efektní, vyvolávalo uctivé rozechvění a nejasné pocity nedozírných možností. Obtížnější už bylo pochopit Gustavilla s jeho chorobnou vášní pořádat cirkusová představení a veřejné výbuchy pro uspokojení zvědavců, kteří nemají chuť (ani snahu) vyznat se v podstatě problému. Nepočítáme-li dva nebo tři pracovníky Absolutního Vědění zmožené služebními cestami, kteří rádi poskytovali interview o stavu věcí v nekonečnu, nikdo v ústavu nezneužíval styku s tiskem. To se považovalo za projev nevkusu a mělo to své hluboké vnitřní příčiny.
Jde totiž o to, že nejzajímavější a nejpozoruhodnější vědecké výsledky mají vlastnosti vypadat před nezasvěcencem strašně nepochopitelné a zoufale nesrozumitelné. Lidé, kteří nemají s vědou nic společného, čekají od ní v dnešní době zázraky a zase jenom zázraky, ale prakticky nejsou schopni rozlišit skutečný vědecký zázrak od triku nebo nějakého intelektuálského hokuspokusu. Věda o čarodějnictví a kouzelnictví není výjimkou. Uspořádat v televizním studiu konferenci proslulých přízraků nebo provrtat pohledem díru v půlmetrové betonové zdi dokáže leckdo. Je to sice k ničemu, ale uvádí to v nadšení ctihodné publikum, které si nedokáže uvědomit, do jaké míry věda propojila a promíchala pojmy pohádka a skutečnost. A zkuste teď najít hlubokou vnitřní spojitost mezi vrtací schopností pohledu a filologickými vlastnostmi slova beton, pokuste se řešit tento malý vedlejší problém známý pod názvem Velký problém Auersův! Rozřešil ho Ojra-Ojra, když vytvořil teorii fantastické jednoty a položil tím základ nové disciplíně matematické magie. Ovšem o Ojrovi-Ojrovi skoro nikdo neslyšel, zato profesora Gustavilla všichni velice dobře znají. ("Cože, vy pracujete ve VÚČAKO? Co dělá profesor Gustavillo? Co nového zas stvořil?") To je tím, že myšlenky Ojry-Ojry jsou schopny pochopit pouhé dvě či tři stovky lidí na celé zeměkouli, a mezi těmito dvěma či třemi stovkami je sice poměrně hodně členů korespodentů Akademie, ale bohužel žádný korespondent od novin. Takže klasická práce profesora Gustavilla Základy technologie výroby samoobouvající se obuvi, plná demagogických žvástů, způsobila svého času zásluhou B. Snažilcova značný rozruch. (Později se zjistilo, že střevíce přijdou dráž než motocykl a že jsou choulostivé na prach a vlhkost.)
Schylovalo se k ránu. Byl jsem notně unaven, a aniž jsem si to sám uvědomil, usnul jsem. Zdálo se mi o nějaké havěti - o gigantických komárech se spoustou noh a bradkou jako Gustavillo; o mluvících vědrech s odstředěným mlékem, o kádi na krátkých nožičkách pobíhající po schodech. Občas do mého snu nakoukl jakýsi opovážlivý skřítek, ale jakmile spatřil tolik hrůzy, poděšeně vycouval. Probudil jsem se bolestí a uviděl jsem vedle sebe zamračeného komára s bradkou, který se pokoušel zabodnout sosák tlustý jako plnící pero do mého lýtka.
"Jedeš!" zařval jsem a praštil ho pěstí do vyvaleného oka.
Komár uraženě zabrumlal a odběhl stranou. Byl veliký jako pes, celý rezatý, se světlými skvrnami. Patrně jsem ve spánku mimovolně pronesl zaklínací formuli materializace a bezděky jsem vyvolal v život tohoto zarputilého živočicha. Zahnat ho zpátky do nebytí se mi nepodařilo. Vyzbrojil jsem se tedy svazkem Rovnic z matematické magie, otevřel jsem větrací okno a vyhnal komára na mráz. Vánice se ho ihned zmocnila a zmizel v temnotě. No prosím, právě takhle vznikají nezdravé senzace, proletělo mi hlavou.
Bylo šest hodin ráno. Zaposlouchal jsem se. V ústavu panovalo ticho. Buď všichni svědomitě pracovali, nebo už se rozešli do svých domovů. Zbývalo mi vykonat ještě jednu obchůzku, ale nikam se mi nechtělo, měl jsem hlad, protože naposledy jsem jedl před osmnácti hodinami. A tak jsem se rozhodl, že místo sebe pošlu svého dubla.
Zatím jsem ještě poměrně slabý mág. Nezkušený. Kdyby mě někdo pozoroval, rozhodně bych si netroufl předvádět svoji neschopnost. Ale byl jsem sám, a tak jsem se odhodlal to zkusit a zároveň se tím trochu pocvičit v praxi. V Rovnicích z matematické magie jsem si vyhledal obecný vzorec, dosadil do něho svoje parametry, vykonal všechny potřebné manipulace a pronesl všechny nezbytné výrazy ve staré chaldejštině. Skutečně na tom něco bude, že trpělivost přináší růže. Poprvé v životě mi vyšel pořádný dubl. Měl všechno na svém místě, dokonce se mi i trochu podobal, jen levé oko se mu nevímproč neotvíralo a na rukou měl po šesti prstech. Vysvětlit jsem mu úkol, on přikývl, nemotorně se uklonil a vrávoravě se odpotácel. Vickrát jsem se s ním neviděl. Třeba ho osud zanesl do bunkru k Dr. Gorynyčovi, snad se vydal na nekonečnou cestu po obruči Kola Štěstěny - nevím, opravdu nevím. Já totiž na něho brzy zapomněl, protože jsem se rozhodl stvořit si snídani.
Jsem člověk nenáročný. Nepotřeboval jsem nic víc než namazaný chléb s uherským salámem a šálek černé kávy. Nechápu, jak se to mohlo stát, ale nejdřív se na stole objevil doloman, plášť uherských husarů, silně namazaný máslem. Když přešel první záchvat přirozeného údivu, pozorně jsem si plášť prohlédl. Zjistil jsem, že to, čím je namazaný, není máslo, dokonce ani rostlinný tuk. Měl jsem ihned plášť zničit a začít všechno od začátku. Ale byl jsem naplněn odpornou domýšlivostí, připadal jsem si jako Stvořitel, a tak jsem se vydal cestou postupných transformací. Vedle pláště se objevila láhev s černou tekutinou a plášť se po chvilkovém váhání začal na krajích zakulacovat. Chvatně jsem upřesnil svoje představy a obzvlášť jsem kladl důraz na obraz hrnku a oslího masa. Láhev se změnila v hrnek, tekutina se nezměnila, jeden rukáv pláště se scukl, protáhl, zbarvil se na šedivo a začal sebou pocukávat. Strachy celý zpocený jsem zjistil, že je to oslí ocas. Vstal jsem z křesla a odešel do kouta. Po ocasu už nevzniklo nic, ale podívaná to byla i tak děsivá. Učinil jsem ještě jeden pokus - a na konci ocasu se vytvořila štětička. Usilovně jsem se soustředil, přimhouřil oči a s maximální přesností jsem si v duchu představil krajíc chleba, obyčejného žitného, jak je odkrajován od bochánku; mazán máslem - čajovým máslem z křišťálové máselničky - a zdoben kolečky salámu. Čert to vzal, nemusí to

být zrovna uherák, stačil by obyčejný polský. S kávou jsem se rozhodl zatím počkat. Když jsem opatrně otevřel oči, ležel na uherském dolomanu velký kus křišťálového skla a v jeho útrobách se cosi černalo. Zvedl jsem křišťál, s nímž se táhl i plášť záhadně k němu přirostlý, a uvnitř krystalu jsem rozeznal vytoužený krajíc namazaného chleba, velice připomínající opravdový chléb. Zasténal jsem a pokusil se v myšlenkách krystal rozbít. Pokryl se hustou sítí trhlinek, takže mi krajíc téměř zmizel z dohledu. "Idiote," pronesl jsem na svou adresu, "snědl jsi už tisíce namazaných chlebů a přitom nejsi schopen si je aspoň trochu jasně představit. Nebuď nervózní, nikdo tu není, nikdo tě nevidí. Tohle není zápočet, seminární práce ani zkouška. Zkus to ještě jednou." A tak jsem to zkusil. Radši jsem to neměl dělat. Moje fantazie se nevím proč roznítila; v mozku mi vyskakovaly a zase pohasínaly nejneočekávanější asociace, a čím víc jsem zkoušel, tím víc se předpokoj zaplňoval podivnými předměty. Mnohé z nich vyplynuly bezpochyby z podvědomí, z neproniknutelné džungle dědičné paměti, z prvobytných strachů dávno potlačených vyšším vzděláním. Předměty měly okončetiny a v jednom kuse se pohybovaly, vydávaly odporné zvuky, chovaly se neslušně, byly agresívní a neustále se praly. Zoufale jsem se rozhlížel. Všechno mi to živě připomínalo stařičké rytiny zobrazující scény pokušení svatého Antonína. Obzvlášť nepříjemná byla oválná mísa na pavoučích nohách, porostlá na okrajích tvrdou srstí. Nevím, co ode mne chtěla, ale vždycky odešla do vzdáleného kouta, rozběhla se a vší silou mě nakopla do šimpánu, dokud jsem ji nepřimáčkl křeslem ke zdi. Část předmětů se mi nakonec podařilo odstranit, ostatní se rozutíkaly po koutech a poschovávaly se. Zbyly tu: mísa, plášť s krystalem a hrnek s černou tekutinou, který se mezi tím rozrostl do rozměrů džbánu. Zvedl jsem ho oběma rukama a přičichl si. Podle mého to byl černý inkoust do plnicích per. Mísa za křeslem se vrtěla, škrábala drápy po barevném linoleu a hnusně syčela. Cítil jsem se prachmizerně.
V chodbě se ozvaly kroky a hlasy, dveře se otevřely a na prahu se objevil Janus Poluektovič a jako vždy pronesl: "Ta-ak." Začal jsem pobíhat. Janus Poluektovič zašel do své pracovny, cestou jediným univerzálním pohybem obočí zlikvidoval všechny ty rarity, které jsem stvořil. Za ním prošli Fjodor Simeonovič, Cristobal Junta s tlustým, černým doutníkem v koutku úst, nasupený Gustavillo a energický Roman Ojra-Ojra. Všichni byli soustředění, velice pospíchali a mě si vůbec nevšímali. Dveře do pracovny zůstaly otevřené. S úlevným vydechnutím jsem usedl zpátky na svoje místo a najednou jsem zjistil, že tu na mne čeká velký porcelánový koflík s kouřící kávou a talíř s namazanými chleby. Kterýsi z našich titánů se o mě přece jen postaral, ani nevím kdo. Pustil jsem se do snídaně a naslouchal hlasům z pracovny.
"Začneme tím," říkal Cristobal Josévič s chladnou opovržlivostí, "že vaše, s odpuštěním, porodnice je přesně pod mými laboratořemi. Už jednou jste způsobil výbuch a v důsledku toho jsem byl nucen deset minut čekat, než mi v laboratoři znovu zasklí vyražené okenní tabule. Silně pochybuji, že byste pochopil argumenty obecnějšího charakteru, proto vycházím z čistě egoistických hledisek..."
"Můj milý, to je moje věc, čím se zabývám ve své laboratoři," odpověděl Gustavillo falzetem. "Já vám do vašeho poschodí nemluvím, ačkoli u vás poslední dobou neustále protéká živá voda. Promáčela mi celý strop, líhnou se z ní štěnice. Já vám do vašeho poschodí nemluvím, tak mi vy nemluvte do mého."
"H-holoubku," zavrkal Fjodor Simeonovič. "Amvrosiji Ambroisoviči! Musíme p-přihlížet k možným k-komplikacím... Nikdo přece nechová d-draka v budově, i když máme k dispozici h-hasicí p-přístroje, a..."
"Já nemám žádného draka, já mám šťastného člověka! Velikána ducha! Uvažujete nějak podivně, soudruhu Kivrine, používáte trochu zvláštních analogií = srovnávat model ideálního člověka s nějakým beztřídním drakem chrlícím oheň..."
"H-holoubku, vůbec nejde o to, že je b-beztřídní, ale že m-může založit požár..."
"No vida, už zase! Ideální člověk prý může založit požár! To jste nedomyslel, soudruhu Fjodore Simeonoviči!"
"J-já mluvím o d-drakovi..."
"A já mluvím o vaší nesprávné orientaci! Stíráte podstatu, Fjodore Simeonoviči, všemožně ji zakrýváte! My samozřejmě taky stíráme, ale rozdíly... mezi fyzickou a duševní prací... mezi městem a venkovem... a vlastně i mezi mužem a ženou . . Ale zakrývat propast vám nedovolíme, Fjodore Simeonoviči!"
"J-jakou p-propast? Co je to za b-blábol, Romane? P-povězte mi to? Vy jste mu to vysvětloval už přede mnou. Já říkám, Amvrosiji Ambroisoviči, že váš experiment je nebezpečný, r-rozumíte? Mohlo by se p-poškodit město, r-rozumíte?"
"Moc dobře tomu rozumím. A nedovolím, aby se ideální člověk musel líhnout někde ve větru na holé pláni."
"Amvrosiji Ambroisoviči," řekl Roman, "mohu ještě jednou zopakovat své argumenty. Experiment je nebezpečný proto..."
"Už dlouho vás sleduju, Romane Petroviči, a pořád nechápu, jak můžete používat takových výrazů, když jde o ideál člověka. No vida, jemu je Ideální člověk nebezpečný!"
Tady Roman, zřejmě vlivem mládí, ztratil trpělivost.
"Ale houby ideální člověk!" vybuchl. "Váš geniální spotřebitel!"
Rozhostilo se zlověstné mlčení.
"Jak jste to řekl?" zeptal se Gustavillo hrozivým hlasem. "Opakujte to. Jak jste nazval ideálního člověka?"
"Janusi P-poluektoviči," řekl Fjodor Simeonovič, "příteli, takhle to přece nejde..."
"To tedy nejde!" vykřikl Gustavillo. "Správně, soudruhu Kivrine, nejde! Děláme experiment světového významu! Velikán ducha se musí objevit tady, ve stěnách našeho ústavu! Je to symbolické! Soudruh Ojra-Ojra se svou pragmatickou úchylkou přistupuje k problému úzce prakticky. I soudruh Junta ho vidí omezeně! Nedívejte se na mě, soudruhu Junto! Carští četníci mě nezastrašili, nezastrašíte mě ani vy. Copak je v naší povaze, soudruzi, bát se experimentu? No prosím, soudruhu Juntovi, jakožto bývalému cizinci a církevnímu zaměstnanci je možné prominout, že se občas zmýlí, ale vy, soudruhu Ojro-Ojro, a vy, Fjodore Simeonoviči, vy jste přece prostí ruští lidé!"
"Nechte tu d-demagogii!" vybuchl konečně i Fjodor Simeonovič. "Ž-že se nestydíte b-blábolit takové n-nesmysly? Jaký já jsem u vás p-prostý člověk? C-co to je za s-slovo - p-prostý? Naši d-dublové, ti jsou p-prostí..."

"Já mohu prohlásit pouze jediné," oznámil Cristobal Josévič lhostejně. "Já jsem prostý bývalý Veliký Inkvizitor a uzavřu přístup k vašemu autoklávu do té doby, než dostanu záruky, že se experiment bude provádět na střelnici..."
"Nejméně p-pět kilometrů od města," dodal Fjodor Simeonovič. "N-nebo radši d-deset."
Gustavillovi se zřejmě ani trochu nechtělo táhnout svou aparaturu a sebe samotného na střelnici, kde se prohání vichr a kde je špatné osvětlení pro filmový týdeník.
"Tak," řekl, "rozumím. Distancujete naši vědu od lidu. V tom případě snad ne deset kilometrů, ale už radši deset tisíc kilometrů, ne, Fjodore Simeonoviči? Někam do tramtárie. Třeba na Aljašku, Cristobale Joséviči, nebo odkud vlastně pocházíte! Tak to řekněte rovnou. A my to zapíšeme."
Znovu se rozhostilo mlčení a bylo slyšet, jak hrozivě funí Fjodor Simeonovič, který ztratil dar řeči.
"Před třemi sty lety," pronesl Junta chladně, "bych vás za taková slova pozval na procházku za město, tam bych vám vyčistil špínu z uší a probodl hlavu skrz naskrz."
"Žádný strach, žádný strach," řekl Gustavillo. "Tady nejsme v Portugalsku. Nemáte rád kritiku. Před třemi sty lety bych se s tebou taky moc nepáral, ty flanďáku neobřezaná!"
Byl jsem vzteky bez sebe. Proč mlčí Janus? Jak dlouho to bude trpět? V tichu se ozvaly kroky, do předpokoje vstoupil bledý Roman s vyceněnými zuby a lusknutím prstů stvořil Gustavillova dubla. Potom s požitkem popadl dubla za klopy, zacloumal jím, chytil ho za bradku a několikrát mu s ní škodolibě zaškubal, uklidnil se, odstranil dubla a vrátil se do kabinetu.
"Vás by se vlastně p-patřilo v-vypráskat, Gustavillo," pronesl Fjodor Simeonovič nečekaně tichým hlasem. "Jste p-protivný chlap."
"Nemáte rádi kritiku, nesnášíte ji," odpověděl funivě Gustavillo.
A pak konečně promluvil Janus Poluektovič. Hlas měl dunivý, klidný jako zkušení mořští vlci.
"Experiment bude na žádost Amvrosije Ambroisoviče proveden dnes v deset nula nula. Vzhledem k tomu, že bude provázen značnými ničivými účinky, které si málem vyžádají oběti na lidských životech, určuji za místo provedení odlehlý úsek střelnice, patnáct kilometrů od hranic města. Využívám této příležitosti, abych předem poděkoval Romanu Petrovičovi za jeho vynalézavost a odvahu."
Nějakou dobu zřejmě všichni nad tímto rozhodnutím uvažovali. Já aspoň ano. Janus Poluektovič měl každopádně zvláštní způsob, jak vyjadřovat své myšlenky. Ale všichni věřili, že on do všeho vidí líp. Ostatně takové případy jsme zažili.
"Půjdu zajistit vozidlo," řekl najednou Roman a nejspíš prošel stěnou, protože v předpokoji se neobjevil.
Fjodor Simeonovič a Junta patrně souhlasně přikyvovali a Gustavillo, který se mezitím vzpamatoval, vykřikoval: "Správné rozhodnutí, Janusi Poluektoviči! V pravou chvíli jste nám připomněl ochabnutí naší bdělosti. Jen dál, co nejdál od cizích očí. Jedině budu potřebovat nakladače. Autokláv je těžký, přece jenom váží tento... pět tun..."
"No ovšem," řekl Janus. "Vydejte pokyny."
V kabinetu se rozlehlo šoupání židlí a já rychle dopil kávu.
Celou příští hodinu jsem společně s těmi, co ještě zůstali v ústavu, stál u vchodu a pozoroval, jak nakládají autokláv, periskopické dalekohledy, pancéřové kryty a kabáty - pro všechny případy. Vichřice ustala, bylo mrazivé, jasné ráno. Roman přijel s nákladákem na housenkových pásech. Upír Alfréd přivedl nakladače, hekatoncheiry. Kottos a Gyés šli ochotně, živě hlaholili osmdesáti hrdly a v chůzi si vyhrnovali nespočetné rukávy, zatímco Briareós se táhl za nimi, ohnutý prst držel ve výši a fňukal, že ho to bolí, že se mu točí několik hlav a že celou noc nespal. Kottos popadl autokláv, Gyés všechno ostatní. Když Briareós viděl, že na něho už nic nezbylo, začal vydávat pokyny a rady. Vybíhal dopředu, otevíral a přidržoval dveře, co chvíli usedal na bobek, díval se zdola a vykřikoval: "Dobrý! Dobrý!" nebo "Víc doprava! Chytneš za futro!" Nakonec mu šlápli na ruku a přimáčkli ho mezi autokláv a zeď. Briareós se rozvzlykal a Alfréd ho radši zavedl zpátky do viváriа.
Do vozidla se vměstnala spousta lidí. Gustavillo zalezl k řidičovi do kabiny. Byl velice rozrušen a každého se vyptával, kolik je hodin. Nákladák odjel, ale za pět minut se vrátil, protože se zjistilo, že zapomněli na reportéry. Zatímco je hledali, usmyslili si Kottos a Gyés, že se budou koulovat, aby se zahřáli, a přitom vyrazili dvě okna. Potom se Gyés pustil do rvačky s jakýmsi ranním opilcem, který vykřikoval: "Tolik si vás troufne na jednoho, že jo?" Gyése odtrhli a nacpali zpátky na korbu. Koulel očima a výhrůžně nadával starou řečtinou. Nakonec se objevili G. Fištroněnko a B. Snažilcov, roztřesení spánkem, a auto se konečně vydalo na cestu.
Ústav se vyprázdnil. Bylo půl deváté. Celé město spalo. Měl jsem velikou chuť vypravit se s ostatními na střelnici, ale nedalo se nic dělat, nesměl jsem. Vzdychl jsem si a pustil se do druhé obchůzky.
Se zíváním jsem procházel chodbami a všude zhasínal, až jsem došel do laboratoře Víťky Kornějeva. Víťku Gustavillovy pokusy nezajímaly. Říkal, že lidi typu Gustavilla by bylo třeba nemilosrdně odevzdávat Juntovi jako pokusná zvířata aby na nich zjišťoval, nejsou-li to letální mutanti. Proto Víťka nikam nejel, ale seděl na pohovce-translatéru, kouřil cigaretu a pomalu rozprávěl s Edikem Ampérjanem. Edik ležel vedle něho, líně se díval do stropu a cucal cukrátko. Na stole ve vaničce svižně plaval okoun.
"Šťastný a veselý nový rok," řekl jsem.
"Šťastný a veselý," odpověděl Edik vlídně.
"Ať ti to řekne tadyhle Saška," vyzval mě Kornějev. "Sašo, existuje nebílkovinný život?"
"Nevím," odpověděl jsem. "Nic takového jsem neviděl. Proč?"
"Co to znamená - neviděl? M-pole jsi taky nikdy neviděl, a přitom vypočítáváš jeho napětí."
"No a co?" zeptal jsem se. Díval jsem se na okouna ve vaničce. Plaval při jejím obvodu, zatáčky vybíral svižným nakláněním, a v takových okamžicích bylo vidět, že je vykuchaný. "Víťko," řekl jsem, "tak přece jenom se to podařilo?"
"Saša nechce mluvit o nebílkovinném světě," poznamenal Edik. "A dobře dělá."

"Bez bílkoviny se žít dá," řekl jsem, "ale jak tenhle žije bez vnitřností?"
"Tady například soudruh Ampérjan říká, že bez bílkoviny se žít nedá," řekl Víťa a donutil proud vyfouknutého tabákového kouře, aby se stočil do spirály, poletoval po místnosti a vyhýbal se pevným předmětům.
"Tvrdím, že život - to je bílkovina," namítl Edik.
"Nevidím v tom žádný rozdíl," řekl Víťka. "Ty říkáš, že není-li bílkovina, není život."
"Přesně tak!"
"No a co je tohle?" zeptal se Víťka. Lehce mávl rukou.
Na stole vedle vaničky se objevil odporný živočich, připomínající současně ježka i pavouka. Edik se pozvedl a koukl na stůl.
"A-a," protáhl a znovu si lehl. "Tohle není život. To je nadpřirozené. Copak Kostěj Nesmrtelný je nějaká nebílkovinná bytost?"
"Co ještě chceš?" zeptal se Kornějev. "Hýbá se? Hýbá. Žere. Může se i rozmnožovat. Jestli chceš, rozmnoží se hned teď."
Edik se znovu pozvedl a nakoukl na stůl. Ježkopavouk nemotorně přešlapoval na místě. Vypadalo to, jako by chtěl vyrazit na všechny čtyři strany najednou.
"Nadpřirozená bytost - to pořád není život." řekl Edik. "Ta existuje jen potud, pokud existuje rozumný život. Dá se to říct ještě přesněji - dokud existujou mágové. Nadpřirozené bytosti jsou odpadovým produktem činnosti mágů."
"Dobře," řekl Víťka.
Ježkopavouk zmizel. Místo něho se na stole objevil malinký Víťka Kornějev, přesná kopie skutečného, ale velký jako ruka. Luskl maličkými prsty a stvořil mikrodubla ještě menší velikostí. Ten taky luskl prsty. Objevil se dubl velký jako plnicí pero. Pak jako krabička zápalek. Potom - jako náprstek.
"Stačí?" zeptal se Víťka. "Každý z nich je mág. A v žádném z nich není ani molekula bílkoviny."
"To je nevhodný příklad," řekl Edik s lítostí. "Tak za prvé, ani v nejmenším se principiálně neodlišují od soustruhu s programovým řízením. Za druhé nejsou produktem vývoje, ale tvého bílkovinného mistrovství. A nebudeme se asi hádat o to, jestli je evoluce schopná vyvinout samočinně se rozmnožující soustruhy s programovým řízením."
"Ty toho tak víš o evoluci," poznamenal krobián Kornějev. "Ty náš Darwine! Je v tom nějaký rozdíl, jestli chemický proces nebo uvědomělá činnost? Ty taky nemáš všecky předky bílkovinné. Tvoje prapramáteř byla poměrně složitou, to uznávám, ale nikoli však bílkovinnou molekulou. A je možné, že naše takzvaná uvědomělá činnost je taky určitý druh evoluce. Jak můžeme vědět, že cílem přírody je stvořit soudruha Ampérjana? Třeba je cílem přírody vytvořit nadpřirozené bytosti rukama soudruha Ampérjana. Je docela možné..."
"Dobře, dobře. Nejdřív protovirus, potom bílkovina, potom soudruh Ampérjan a potom celá planeta osídlená nadpřirozenými bytostmi."
"No právě," přitakal Víťka.
"A my všichni vymřeme, protože nás nebude zapotřebí."
"A proč ne?" řekl Víťka.
"Mám jednoho známého," řekl Edik, "který tvrdí, že člověk je jen přechodný článek, jenž příroda potřebuje k tomu, aby stvořila vrchol své tvorby - štamprli koňaku s plátkem citrónu."
"Koneckonců - proč ne?"
"Protože se mi nechce," odpověděl Edik. "Příroda může mít svoje cíle, ale já mám taky svoje."
"Antropocentristo," procedil Víťka s opovržením.
"Ano," přiznal se Edik hrdě.
"S antropocentristy nemám chuť se bavit," prohlásil krobián Kornějev.
"V tom případě si budeme vyprávět vtipy."
Víťkovi dublové na stole pokračovali v práci. Nejmenší z nich byl asi jako mravenec. Zatímco jsem poslouchal spor antropocentristy s kosmocentristou, dostal jsem nápad.
"Mládenci," pronesl jsem s hranou oživeností. "Copak že jste nešli na střelnici?"
"A proč taky?" zeptal se Edik.
"No, může to být zajímavé..."
"Do cirkusu nikdy nechodím," prohlásil Edik.
"A kromě toho - ubi nil vales, ibi nil velis." 1)
"To říkáš o sobě?" zeptal se Víťka.
"Ne. To říkám o Gustavillovi."
"Mládenci," pokračoval jsem, "já cirkus zbožňuju. A vám je jedno, kde si vykládáte vtipy."
"A co dál?" zeptal se Víťka.
"Vemte za mě službu a já si skočím na střelnici."
"Zima," připomněl Víťka. "Mráz. Gustavillo."
"Když já bych tolik chtěl," řekl jsem. "Je to všechno tak tajemné."
"Pustíme chlapečka?" zeptal se Víťka Edika.
Edik pokýval.
"Jděte, Privalove," řekl Víťka. "Přijde vás to na čtyři hodiny práce počítacího stroje."
"Dvě," řekl jsem rychle. Něco podobného jsem čekal.
"Pět," pravil Víťka drze.
"No tak tři," souhlasil jsem. "Celou dobu stejně pracuju na tebe."
"Šest," prohlásil Víťka chladnokrevně.

"Víťo," řekl Edik, "vyrostou ti na uších chlupy."
"Rezaté," dodal jsem škodolibě. "Možná trošku nazelenalé."
"Tak dobře," řekl Víťka. "Jdi zadarmo. Dvě hodiny mi budou stačit."

1) Kde nic nedokážeš, tam nic nechtěj.

Zašli jsme společně do předpokoje. Magistři se cestou dostali do sporu o nějakou cyklotaci a já je musel přerušit prosbou, aby mě transgresovali na střelnici. Už jsem jim zřejmě lezl na nervy a chtěli se mě zbavit, protože provedli transgresi s takovou energií, že jsem se ani nestačil obléknout a vletěl jsem mezi diváky pozpátku.
Na střelnici už bylo všechno připraveno. Obecenstvo se schovávalo za pancéřové štíty. Gustavillo vyčuhoval z čerstvě vykopaného zákopu a chrabře hleděl do velkého periskopického dalekohledu. Fjodor Simeonovič a Cristobal Junta s čtyřicetkrát přibližujícími binokraty v rukou si tiše povídali latinsky. Janus Poluektovič stál v dlouhém kožichu opodál a čmáral hůlkou do sněhu. B. Snažilcov seděl na bobku vedle zákopu s otevřeným zápisníkem a připraveným plnicím perem. G. Fištroněnko, ověšený fotoaparáty a kamerami, si třel omrzlé tváře, hekal za jeho zády a kopal se jednou nohou do druhé.
Nebe bylo jasné, úplněk se skláněl k západu. Kalné šípy polární záře se třaslavě objevovaly mezi hvězdami a zase mizely. Na planině se blyštěl sníh a velký kulatý válec autoklávu byl dobře vidět asi sto metrů od nás.
Gustavillo se odtrhl od periskopického dalekohledu, odkašlal si a řekl:
"Soudruzi! Sou-dru-zi! Co vidíme tímto periskopickým dalekohledem? Soudruzi! Zachváceni složitými pocity, překypujíce nedočkavostí, vidíme tímto periskopickým dalekohledem, jak se ochranný poklop začíná systematicky odšroubovávat... Pište, pište," řekl B. Snažilcovovi. "A pište co nejpřesněji... Automaticky tento... odšroubovávat. Za několik minut zažijeme objevení ideálního člověka... ševalijé... tento... san pör e san reproš..." 1)

1) Rytíře bez bázně a hany.

Viděl jsem i prostým okem, jak se odšrouboval poklop autoklávu a nezvučně dopadl do sněhu. Z autoklávu vytryskl dlouhý proud páry až ke hvězdám.
"Vysvětluji pro zástupce tisku...," začal Gustavillo, ale v tu chvíli se rozlehl strašlivý rachot.
Země se zahoupala a otřásla. Vyšlehl obrovský sněžný mrak. Všichni padali jeden přes druhého, i já jsem upadl a kutálel se. Rachot se neustále stupňoval, a když jsem s námahou, zachytávaje se housenkových pásů vozidla, povstal, spatřil jsem, jak se v mrtvém svitu měsíce děsivě zvedá a zakulacuje okraj obzoru do gigantického poháru, jak hrozivě se kymácejí ochranné pancéřové štíty a jak se všemi směry rozbíhají, padají a znovu se zvedají diváci vyválení ve sněhu. Viděl jsem, jak Fjodor Simeonovič a Cristobal Junta, přikrytí duhovými poklopy ochranného polo, couvají pod tlakem uragánu, jak se se zvednutýma rukama snaží roztáhnout ochranu nad všechny ostatní, ale vichřice ji rve na cucky, tyto cucky se vznášejí nad planinou jako obrovské mýdlové bubliny a pukají na hvězdné obloze. Spatřil jsem Januse Poluektoviče se zdviženým límcem. Stál otočen zády k vichru, pevně opřen hůlkou o holou zem a díval se na hodinky. Tam, kde byl autokláv, vířil hustý oblak páry zevnitř rudě ozářený, obzor se stále rychleji a prudčeji ohýbal a vypadalo to, že jsme všichni na dně jakéhosi obrovitého džbánu. Potom se najednou v těsné blízkosti epicentra této kosmické nepřístojnosti objevil Roman ve svém zeleném kabátě vlajícím mu na ramenou. Široce se rozmáchl, mrštil do řvoucí páry cosi velikého, co se zalesklo jako láhev, a hned nato zalehl na břicho a přikryl si hlavu rukama. Z oblaku se vynořil odporný obličej džina zkřivený zuřivostí. Vzteky koulel očima. Otevíral dokořán tlamu v nezvučném chechtotu, potom zamával širokýma chlupatýma ušima, zavanula spálenina, nad metelicí se vztyčily přízračné zdi velkolepého paláce, zatřásly se a zase se zhroutily, a džin proměnivší se v dlouhý jazyk oranžového plamene zmizel v nebi. Několik okamžiků bylo ticho. Potom obzor s těžkým rachotem zase klesl na své místo. Neznámá síla mě vyhodila vysoko do vzduchu, a když jsem přišel k sobě, zjistil jsem, že sedím opřen rukama o zem kousek od nákladního aulomobilu. Sníh zmizel. Celé prostranství kolem dokola bylo černé. Tam, kde před chvíli stál autokláv, zela hluboká jáma. Stoupal z ní úzký proužek bílého dýmu, páchla spálenina.
Diváci se začínali zvedat. Všichni měli obličeje zamazané a zkřivené. Mnozí ztratili hlas, kašlali, odplivovali si a potichu hekali. Začali se očišťovat a teprve nyní se zjistilo, že jsou někteří svlečeni do prádla. Ozvalo se mumlání, potom výkřiky:
"Kde mám kalhoty? Jak to, že jsem bez kalhot? Vždyť jsem přece měl kalhoty!"
"Soudruzi, neviděl jste někdo moje hodinky?"
"A moje!"
"Mně se taky ztratily!"
"Mně chybí zub, platinový! Teprve v létě jsem si ho dal udělat."
"Och, a mně se ztratil prstýnek... A náramek!"
"Kde je Gustavillo? Co je to za lumpárnu? Co to má všechno znamenat?"
"Čert je vzal, hodinky i zuby! Hlavně jestli jsou všichni lidi v pořádku? Kolik nás bylo?"
"Co se to vlastně stalo? Nějaký výbuch... Džin... A kde je ten gigant ducha?"
"Kde je spotřebitel?"
"A kde je ten Gustavillo, hrome?"
"Viděls ten obzor? Víš, co to připomínalo?"
"Zakřivení prostoru, tyhle kousky já znám..."
"Mně je v tričku zima, dejte mi něco..."

"K-de je ten Gu-Gustavillo? Kde je ten p-pitomec?"
Země se pohnula a z okopu vylezl Gustavillo. Neměl válenky.
"Vysvětluji pro zástupce tisku," pronesl sípavě.
Ale nenechali ho nic vysvětlovat. Magnus Fjodorovič Reďkin, který sem přišel speciálně proto, aby se konečně dověděl, co to je pravé štěstí, k němu přiskočil, šermoval pěstmi ve vzduchu a hulákal:
"To je šarlatánství! Tohle si zodpovíte! Cirkus! Kde mám beranici? Kde mám kožich? Budu si na vás stěžovat! Kde mám beranici, ptám se!"
"V naprostém souladu s programem...," mumlal Gustavillo a rozhlížel se. "Náš drahý gigant..."
"Vy, náš d-drahý, zakopáváte svůj t-talent do země. Měl b-byste p-posílit oddělení Obranné M-magie. V-vaše ideální lidi by b-bylo t-třeba shazovat na n-nepřátelské základny. Na z-zastrašení agresora."
Gustavillo zacouval a chránil se rukávem kabátu. Přistoupil k němu Cristobal Josévič, mlčky ho přeměřil pohledem, mrštil mu pod nohy zamazané rukavičky a vzdálil se. Gian Giacomo, který si narychlo vytvářel kopii elegantního obleku, z dálky vykřikl:
"To je fenomenální, seňorové! Vždycky jsem k němu choval určitou antipatii, ale něco podobného bych si v životě nedokázal představit..."
Tu se konečně zorientovali v situaci i G. Fištroněnko a B. Snažilcov. Až dosud se s křečovitým úsměvem dívali každému na ústa a doufali, že aspoň něco pochopí. Pak si uvědomili, že asi není zdaleka všechno v pořádku. G. Fištroněnko se tvrdým krokem přiblížil ke Gustavillovi, poklepal mu na rameno a kovovým hlasem pronesl:
"Soudruhu profesore, kde mohu dostat zpátky svoje aparáty? Tři fotografické a jednu kameru?"
"A já svůj snubní prstýnek?" přidal se B. Snažilcov.
"Pardon," řekl Gustavillo důstojně. "On vú demandera ka on ora bezoan d vú. 1) Počkejte si na vysvětlení."
Reportéři schlípli. Gustavillo se otočil a vykročil k jámě. Nad ní už stál Roman.

1) Až bude třeba, budete vyzváni.

"No ne, tady je věcí," řekl už z dálky.
Gigant spotřebitel v jámě nebyl. Zato tam bylo všechno ostatní a ještě mnoho věcí navíc. Byly tam fotografické aparáty i kamery, náprsní tašky, kožichy, prsteny, náhrdelníky, kalhoty i platinový zub. Byly tam Gustavillovy válenky i beranice Magnuse Fjodoroviče. Byla tam i moje platinová píšťalka na přivolávání havarijní čety. Kromě toho jsme tam našli dva moskviče, tři volhy, dvě basy vodky, karton žigulevského piva, ocelový sejf s pečetěmi místní spořitelny, velký kus pečeného masa a železnou postel s niklovanými koulemi.
Gustavillo si obul válenky a se shovívavým úsměvem prohlásil, že nyní je možné zahájit diskusi. "Můžete klást otázky," řekl. Ale diskuse se nekonala. Rozzuřený Magnus Fjodorovič zavolal Bezpečnost. Na gaziku přijel mladý strážmistr Kovalev. Všichni jsme se museli přihlásit jako svědkové. Strážmistr Kovalev chodil kolem jámy a hledal stopy pachatele. Našel obrovský umělý chrup a hluboce se zamyslel. Reportéři, kteří dostali zpátky svoje aparáty, čímž najednou viděli celou záležitost v jiném světle, pozorně naslouchali Gustavillovi. Ten zase vytrubloval jakési demagogické žvásty o neomezených a rozmanitých potřebách. Začínal jsem se nudit, záblo mě.
"Půjdeme domů," řekl Roman.
"Jdeme," souhlasil jsem. "Kde jsi vzal džina?"
"Včera jsem ho vyzvedl ze skladu. Kvůli něčemu úplně jinému."
"A co se vlastně stalo? Tenhle se taky přežral?"
"Ne. Prostě Gustavillo je blbec," řekl Roman.
"To je známo," řekl jsem. "Ale proč ten výbuch?"
"Z téhož důvodu," řekl Roman. "Tisíckrát jsem mu říkal: Vy programujete standardního superegocentristu. Shrábne všechny materiální hodnoty, na které dosáhne, potom zakřiví prostor, zakuklí se a zastaví čas... Jenže Gustavillo pořád nemůže pochopit, že skutečný velikán ducha toho tak moc nespotřebuje, zato spíš myslí a cítí... Tohle všechno je hlušina," pokračoval, když jsme přiletěli k ústavu. "To ví každý. Radši mi řekni, odkud se U-Janus dověděl, že to dopadne takhle a ne jinak? On to všechno předvídal. I ty ničivé účinky i to, že já přijdu na to, jak obra zničit už v zárodku."
"Opravdu," řekl jsem. "On ti dokonce i poděkoval. Dopředu."
"Zvláštní, viď?" řekl Roman. "Měli bychom to pečlivě promyslet."
A tak jsme začali pečlivě promýšlet. Trvalo nám to hodně dlouho. Teprve zjara, a to ještě náhodou, se nám podařilo přijít tomu na kloub.
Ale to už je docela jiná historie.

HISTORIE TŘETÍ
A VŠECHNO JE ZMATEK

Kapitola první

Když bůh tvořil čas, říkají Irové,
stvořil ho dost.

H. Böll

Třiaosmdesát procent všech dní v roce začíná stejně - zvoněním budíku. Toto zvonění vtrhává do posledních snů jednou jako křečovité drnčení výsledkového perforátoru, jindy jako hněvivé dunění basu Fjodora Simeonoviče, jindy zas jako škrábání drápů baziliška skotačícího v termostatu.
Toho rána se mi zdálo o Modestu Matvejeviči Kamnojedovovi, jak se stal vedoucím výpočetního střediska a učí mě pracovat na Aldanu. "Modeste Matvejeviči," říkám mu, "to všechno, co mi povídáte, je nějaké chorobné blouznění." A on vykřikuje: "Heleďte, tohle si nechte! Máte tu všecko nadr-r-ranc! Lumpár-r-rna!" V tu chvíli jsem si uvědomil, že to není Modest Matvejevič, ale můj budík značky Družba s jedenácti kameny a soškou slona se zvednutým chobotem, zamumlal jsem: "No jo, vždyť slyším," a začal jsem dlaní plácat po stole vedle budíka.
Okno bylo dokořán otevřené, spatřil jsem jasně modré jarní nebe a pocítil svěží jarní chlad. Po římse se procházeli holubi a cvakali drápy. Kolem skleněné koule pod stropem se vysíleně motaly tři mouchy, zřejmě první letošní mouchy. Chvílemi se začínaly zběsile vrhat z jedné strany na druhou a mě v rozespání napadla geniální myšlenka, že se tyhle mouchy patrně snaží uniknout z roviny, která jimi prochází, a pocítil jsem soucit s jejich beznadějným počínáním. Dvě mouchy usedly na lampu, třetí někam zmizela, a v tu chvíli jsem se definitivně probudil.
Především jsem odhodil pokrývku a pokusil jsem se vznést se nad postel. Jako vždy bez rozcvičky, sprchy a snídaně to dopadlo jedině tak, že mě zpětný ráz prudce vtlačil do lůžka, až kdesi pode mnou zadrnčela a žalostně zaúpěla péra.
Potom jsem si vzpomněl na včerejší večer a pocítil jsem rozmrzelost, protože dneska budu celý den bez práce. Včera v jedenáct večer totiž přišel do elektronického sálu Cristobal Josévič, jako obvykle se napojil na Aldan, aby společně s ním vyřešil nějaký další problém smyslu života, a za pět minut se Aldan vzňal. Nevím, co v něm mohlo shořet, ale Aldan byl vyřazen z činnosti na dlouho, takže já dneska místo práce budu muset jako všichni příživníci s chlupatýma ušima bez cíle bloumat z jednoho oddělení do druhého, stýskat si na osud a vyprávět vtipy.
Ušklíbl jsem se s odporem, usedl na posteli a pro začátek jsem se zhluboka nadechl prany smíšené s chladným ranním vzduchem. Chvíli jsem počkal, až se prana vstřebá, a podle návodu jsem myslel na věci milé a radostné. Potom jsem vydechl studený ranní vzduch a pustil se do předepsané sestavy ranní rozcvičky. Vyprávěli mi, že stará škola předpisovala gymnastiku jógínů, jenomže komplex jógy, právě tak jako dnes už téměř zapomenutý komplex maya, zabíral patnáct až dvacet hodin denně, takže když nastoupil nový prezident Akademie věd SSSR, musela stará škola ustoupit. Mladá generace VÚČAKO s radostí lámala staré tradice.
Při stém patnáctém poskoku vplul do místnosti vzduchem můj spolubydlící Víťka Kornějev. Byl jako každé ráno čilý, energický, dokonce dobromyslný. Plácl mě po nahých zádech mokrým ručníkem, začal poletovat po místnoti a dělal rukama i nohama pohyby, jako by plaval prsa. Přitom vyprávěl své sny a okamžitě je vykládal podle Freuda, Merlina a slečny Lenormandové. Zašel jsem se umýt, oblékli jsme se a zamířili do jídelny.
Tam jsme se posadili u svého oblíbeného stolku pod velkým vybledlým plakátem "Do toho, kamarádi! Pracujte čelistmi! G. Flaubert", otevřeli si láhve s kefírem, pustili se do jídla a naslouchali přitom místním novinkám a drbům.
Včera v noci se na Lysé Hoře konal tradiční jarní slet. Účastníci se chovali krajně nepřístojně. Vij s Chomou Brutem v objetí vyrazili do nočních ulic města, opile obtěžovali chodce, sprostě pokřikovali, potom si Vij šlápl na levé víčko a děsně se rozzuřil. Nakonec se s Chomou poprali, porazili novinový stánek a dostali se na Bezpečnost, kde každému napařili za výtržnictví patnáct dní.
Kocour Vasilij si vzal jarní dovolenou na svatbu. Zanedlouho se v Solovci opět objeví mluvící koťata s dědičnou sklerotickou pamětí.
Louis Sedlovoj z oddělení Absolutního Vědění vynalezl jakýsi stroj času a dnes o něm bude mít na semináři přednášku.
V ústavu se opět objevil Gustavillo. Všude chodí a holedbá se, že dostal obrovský nápad. Jazyk mnoha opic prý totiž připomíná lidskou řeč, zaznamenanou tento... na magnetofonový pásek a puštěný pozpátku velkou rychlostí. A on tento... nahrál v suchumské rezervaci rozmluvy paviánů a poslechl si je z magnetofonu, který pustil pozpátku malou rychlostí. Tvrdí, že získal cosi fenomenálního, ale co konkrétně, neříká.
Ve výpočetním středisku zase shořel Aldan, ale Saška Privalov za nic nemůže, za to může Junta, který se poslední dobou ze zásady věnuje výhradně takovým otázkám, u nichž je dokázáno, že nemají řešení.
Přestárlý čaroděj Perun Markovič Nezmar-Trdlickij z oddělení Ateismu si vzal dovolenou na další pravidelné převtělení.
V oddělení Věčného Mládí po dlouhé těžké nemoci skonal model nesmrtelného člověka.
Akademie věd poskytla ústavu jistou částku na zvelebení prostředí. Modest Matvejevič chce za tyto peníze obehnat ústav ozdobným litinovým mřížovím s alegorickými výjevy a květináči na sloupech a na zadním dvoře mezi transformátorem a skladem benzínu vybudovat fontánu s devítimetrovým vodotryskem. Výbor sportovního oddílu na něm chtěl peníze na tenisový dvorec, ale Modest Matvejevič odmítl s poukazem na to, že fontána je potřebná k vědeckým úvahám, kdežto tenis je mrskání nohama a mávání rukama...
Po snídani se všichni rozešli po laboratořích. I já jsem zašel k sobě a několikrát roztrpčeně obešel Aldan s vyvrženými vnitřnostmi, v nichž se hrabali nevlidní inženýři z oddělení technické obsluhy. Neměli náladu se se mnou bavit, jen mi zamračeně poradili, abych někam šel a dělal si svoje. Vydal jsem se za známými.
Víťka Kornějev mě vyhnal, protože jsem ho vyrušoval, Roman přednášel praktikantům. Voloďa Počkin besedoval s reportérem. Když mě zahlédl, škodolibě se zaradoval a vykřikl: "Aha, tady je! Seznamte se, to je náš vedoucí výpočetního střediska, on vám poví, jak..." Ale já jsem se šikovně začal vydávat za vlastního dubla a utekl jsem, což reportéra notně vyděsilo. U Edika Ampérjana mě pohostili zelenými okurkami a málem už se rozproudila živá beseda o přednostech gastrického názoru na život, ale v tu chvíli jim praskl destilační přístroj a všichni na mě rázem zapomněli.
Zoufalý jsem znovu vyšel na chodbu a tam jsem se potkal s U-Janusem, který řekl: "Ta-ak," a po chvilce se zeptal, jestli jsme včera spolu nemluvili.
"Ne," řekl jsem, "bohužel jsme spolu nemluvili."

Vykročil dál a já slyšel, jak na konci chodby klade tutéž standardní otázku pro změnu Gianovi Giacomovi.
Nakonec jsem zapadl k absolutistům. Přišel jsem těsně před zahájením semináře. Pracovníci zívali, opatrně si hladili uši a rozesazovali se v malém konferenčním sále. Na předsednickém místě, s prsty klidně propletenými, seděl vedoucí oddělení, magistr vší Bílé, Černé a Šedé magie, vševědátor akademik Maurice Johann Lavrentij Pupkov-Zadeka a vlídně pozoroval pobíhajícího referenta, který společně s dvěma primitivně vytvořenými dubly s chlupatýma ušima instaloval na předváděcím stole jakýsi přístroj se sedlem a pedály, který připomínal trenažér pro otylé. Sedl jsem si do koutka dál od ostatních, vytáhl jsem zápisník a tužku a nasadil výraz soustředěného zájmu.
"Nuže, prosím," pronesl magistr-akademik, "už to máte hotové?"
"Ano, Maurici Johannoviči," odpověděl L. Sedlovoj. "Hotovo, Maurici Johannoviči."
"Takže bychom začali? Nějak tu nevidím Mohulijana..."
"Je na služební cestě, Johanne Lavrent'jevičí," ozvalo se ze sálu.
"Aha, ano, vzpomínám si. Exponenciální výzkumy? Aha, áha... No dobrá. Dnes nám podá Louis Ivanovič malou informaci o některých možných typech strojů času... Říkám to správně, Louisi Ivanoviči?"
"E-e... Totiž... Totiž, já bych svou přednášku nazval tak, že..."
"No dobrá. Tak ji tedy nazvěte."
"Děkuji vám. E-e... Já bych ji nazval tak: Uskutečnitelnost stroje času k pohybu po časoprostorech zkonstruovaných uměle."
"Velice zajímavé," ozval se magistr-akademik. "Ale vzpomínám si, že už byl případ, kdy náš pracovník..."
"Promiňte, tím jsem právě chtěl začít."
"Aha, takhle... Tak prosím, prosím."
Z počátku jsem poslouchal poměrně pozorně. Dokonce mě to zaujalo. Zjišioval jsem, že se někteří z těchto mládenců zabývali strašně zajímavými věcmi. Někteří z nich se dodnes mořili s problémem pohybu ve fyzikálním čase, ovšem bezvýsledně. Zato však někdo jiný, jméno jsem zapomněl, kdosi ze starých a proslulých vědců dokázal, že je možné provádět přesun hmotných těles do světů ideálních, tedy do světů vytvořených lidskou fantazií. Přišlo se na to, že kromě našeho obvyklého světa s Riemannovou geometrií, relací neurčitosti, fyzikálním vakuem a opilcem Brutem existují ještě jiné světy vyznačující se zřetelně projevenou realitou. Jsou to světy vytvořené tvůrčí fantazií během celé historie lidstva. Existuje například svět kosmologických představ lidstva; svět vytvořený malíři; dokonce i napůl abstraktní svět necitlivě zkonstruovaný generacemi hudebních skladatelů.
Dozvěděl jsem se, že před několika lety jeden z žáků onoho starého a proslulého vědce zkonstruoval stroj, na němž se vydal na cestu do světa kosmologických představ. Určitou dobu s ním udržovali jednostranné telepatické spojení a cestovatel stačil ohlásit, že je právě na kraji ploché Země, že vidí dole zakroucený chobot jednoho ze tří slonů, kteří Zemi podpírají, a že se chystá sestoupit dolů k želvě. Víc zpráv od něho nepřišlo.
Referent Louis Ivanovič Sedlovoj, zřejmě solidní vědec, magistr, trpící však přežitky paleolitu ve svém vědomí, takže si musí pravidelně holit uši, sestrojil přístroj k cestování v čase popisovaném. Podle jeho slov reálně existuje svět, v němž žijí a pracují Anna Kareninová, Don Quijote, Sherlock Holmes, Grigorij Melechov a dokonce i kapitán Nemo. Tento svět má své neobyčejně zajímavé vlastnosti a zákonitosti a lidé, kteří jej obydlují, jsou tím výraznější, reálnější, individuálnější, čím talentovaněji, zapáleněji a pravdivěji je vylíčili autoři příslušných děl.
To všechno mě velice zaujalo, protože Sedlovoj se nechal strhnout a mluvil živě a obrazně. Potom se však vzpamatoval, uvědomil si, že se mu to nějak vymyká z ruky, rozvěsil na stupínku schémata a grafy a začal nudně, přemrštěně odborným jazykem vykládat o kónických dekrementních ozubených kolech, víceúčelových temporálních spojích a o jakémsi prostupném kormidle. Velice brzy jsem ztratil nit úvah a začal jsem si prohlížet přítomné.
Magistr-akademik majestátně spal, občas čistě reflexívně pozvedal pravé obočí jakoby na znamení jistého údivu nad referentovými slovy. V zadních řadách náruživě hráli námořní bitvu v Banachově prostoru. Dva laboranti z řad dálkových studentů si pečlivě zapisovali všechno od začátku do konce - na tvářích jim ztuhl výraz beznadějného zoufalství a naprosté odevzdanosti do vůle osudu. Kdosi si tajně zapálil a vyfukoval dým mezi koleny pod stůl. V první řadě magistři a bakaláři poslouchali s obvyklou vnímavostí a připravovali si dotazy a poznámky. Někteří se sarkasticky usmívali, jiným se ve tváři zračila nechápavost. Vědecký konzultant Sedlového po každé větě svého referenta souhlasně přikyvoval. Zadíval jsem se z okna, ale tam byl pořád ten protivný kvelb a občas přeběhlo pár kluků s udičkami.
Probral jsem se, až když referent prohlásil, že dokončí úvodní část a nyní by chtěl předvést stroj v praxi.
"Zajímavé, zajímavé," pronesl předsedající magistr-akademik, který se právě probudil. "No a jak teď? Vydáte se na cestu sám?"
"Víte," řekl Sedlovoj, "raději bych zůstal tady, abych mohl průběh cesty komentovat vysvětlivkami. Co kdyby někdo z přítomných?"
Přítomní se viditelně schoulili. Zřejmě si všichni vzpomněli na záhadný osud cestovatele na okraj ploché Země. Kterýsi z magistrů navrhl poslat dudla. Sedlovoj namítl, že by to nebylo zajímavé, protože dublové jsou málo vnímaví k dráždivým podnětům zvenčí, takže by byli špatnými přenašeči informací. Ze zadních řad zazněl dotaz, jakého druhu dráždivé podněty se mohou cestou vyskytnout. Sedlovoj odpověděl, že normální: zrakové, čichové, hmatové, akustické. A tu ze zadních řad přišel další dotaz, jaký druh z těch hmatových dráždivých podnětů bude převládat. Sedlovoj rozhodil rukama a řekl, že to bude záviset na chování cestovatele v místech, kam se dostane. Ze zadních řad se ozvalo "Aha" a další dotazy už nebyly. Referent se bezmocně rozhlížel. Lidé v sále se dívali každý jinam a všichni někam stranou. Magistr-akademik dobromyslně utrušoval: "No? Tak co? Mládeži! No? Kdo se hlásí?" Vstal jsem a beze slova vykročil ke stroji. Nesnáším, když referent padá do mdlob - je to ostudná, trapná a bolestná podívaná.
V zadních řadách vykřikli:

"Saško, kam jdeš? Vzpamatuj se!"
Sedlovému zajiskřily oči.
"Já to zkusím," řekl jsem.
"Prosím, prosím, samozřejmě!" zamumlal Sedlovoj, popadl mě za ruku a táhl ke stroji.
"Okamžik," řekl jsem a ohleduplně jsem se mu vymkl. "Bude to trvat dlouho?"
"To jak si budete přát!" zahlaholil Sedlovoj. "Jak mi řeknete, tak to udělám... Ostatně řídit budete sám! Je to ohromně jednoduché." Znovu mě popadl a táhl ke stroji. "Tohle jsou řídítka. Tohle je pedál spojky, spojky s realitou. Tady je brzda. A tady plyn. Umíte řídit automobil? No výborně! Tohle je tlačítko... Kam chcete - do budoucnosti nebo do minulosti?"
"Do budoucnosti," řekl jsem.
"Aha," pronesl a řekl bych, že zklamaně. "Do popisované budoucnosti... Takže to máme všelijaké ty fantastické romány a utopie. Ovšem, to je taky zajímavé. Hlavně mějte na zřeteli, že tahle budoucnost je patrně nesouvislá, určitě se tam budou vyskytovat obrovské prázdné časové úseky, které ještě žádní autoři nezaplnili. Ačkoli, na tom nezáleží... Tak tohle tlačítko zmáčknete dvakrát. Jednou teď, při startu, podruhé ve chvíli, až se budete chtít vrátit. Rozumíte?"
"Rozumím," řekl jsem. "A když se v tom něco poláme?"
"Je to absolutně spolehlivé!" Sedlovoj zamával rukama. "Jakmile by se něco pokazilo, kdyby třeba jen jediné smítko se dostalo mezi kontakty, okamžitě se vrátíte sem."
"Odvahu, mladíku," řekl magistr-akademik. "Povíte nám, co je tam v budoucnosti, cha-cha-cha..."
Vydrápal jsem se do sedla a snažil se na nikoho se nedívat, protože jsem si připadal hrozně hloupě.
"Mačkejte, mačkejte," šeptal referent dychtivě.
Stiskl jsem tlačítko. Bylo to zřejmě něco jako startér. Stroj sebou cukl, zachrochtal a začal se rovnoměrně otřásat.
"Hřídel je ohnutá," zašeptal Sedlovoj rozmrzele. "To nic, to nic... Zařaďte rychlost. Tak, správně. A teď plyn, plyn..."
Přidal jsem plyn a přitom pozvolna pouštěl spojku. Svět začal blednout. Poslední, co jsem ze sálu zaslechl, byla dobromyslná otázka magistra-akademika: "A jak ho vlastně budeme pozorovat?" A celý sál zmizel.

Kapitola druhá

Jediný rozdíl mezi časem a kterýmkoli
ze tří ostatních prostorových rozměrů
je v tom, že naše vědomí se pohybuje
souběžně s ním.

H. G. Wells

Nejprve se stroj pohyboval ve skocích a já měl hodně starostí, abych se udržel v sedle. Zaklínil jsem nohy kolem rámu a ze všech sil jsem svíral oblouk řídítek. Koutkem oka jsem kolem sebe mlhavě viděl jakési přízračné přepychové budovy, kalně zelené roviny a chladné nehřející slunce v šedivé mlze a téměř v zenitu. Potom jsem si uvědomil, že chvění a cukání stroje je způsobeno tím, že jsem povolil nohu na plynu, takže motor (stejně jako se stává u automobilu) nemá dost obrátek a celý přístroj při svém nerovnoměrném pohybu neustále naráží na rozvaliny antických a středověkých utopií. Přidal jsem plyn, pohyb se rázem zklidnil a já jsem se konečné mohl usadit pohodlněji a trochu se porozhlédnout.
Obklopoval mě přízračný svět. Gigantické stavby a různobarevného mramoru, zdobené kolonádami, se tyčily mezi malými domky vesnického charakteru. Kolem dokola se v naprostém bezvětří vlnilo obilí. Tučná průzračná stáda se pásla na trávě, na kopečcích seděli důstojní šediví pastýři. Všichni bez rozdílu, jeden jako druhý, četli knihy a starožitné rukopisy. Potom se vedle mne vynořili dva průzrační muži, zaujali pózy a spustili proslovy. Oba byli bosí, zahalení do hávů s mnoha záhyby, na hlavách měli věnečky. Jeden držel v pravé ruce lopatu, v levé svíral svitek pergamenu, druhý se opíral o krumpáč a rozpačitě si pohrával s obrovským měděným kalamářem zavěšeným na opasku. Mluvili střídavě jeden po druhém a mně z počátku připadalo, že si povídají spolu. Ale velice brzy jsem pochopil, že se obracejí ke mně, ačkoli se ani jeden z nich na mě nepodíval. Zaposlouchal jsem se. Ten s lopatou dlouze a monotónně vykládal podstatu politického zřízení báječné země, jejímž byl občanem. To zřízení bylo neobyčejně demokratické, žádný z lidí (a to několikrát zvlášť důrazně podtrhl} není k ničemu nucen, všichni jsou bohatí a zbavení starostí a i ten nejposlednější rolník má přinejmenším tři otroky. Kdykoli se zarazil, aby se nadechl nebo olízl rty, zapojoval se ten s kalamářem. Holedbal se, že právě odpracoval svoji tři hodiny jako převozník na řece, nevzal od nikoho ani groše protože neví, co to jsou peníze a nyní se odebírá za zurčení pramínků skládat verše.
Mluvili dlouho - podle tachometru to dělalo několik let - a potom najednou zmizeli a všude bylo prázdno. Průzračnými budovami prosvítalo nehybné slunce. Znenadání se přehnaly nízko nad zemí těžké létající přístroje s křídly blanitými jako má pterodaktyl. V první chvíli se mi zdálo, že všechny hoří, ale pak jsem si všiml, že dým, který z nich vychází, stoupá z dlouhých kuželovitých rour. Letěly nade mnou, hřmotně mávaly křídly, shora se řinul popel a kdosi na mě pustil sukovité polena.
V přepychových budovách kolem mě začalo docházet k jistým změnám. Sloupů u nich neubylo, i architektura zůstala jako dřív přepychová a ohyzdná, ale objevil se nový barevný kolorit, i mramor byl, aspoň myslím, vystřídán nějakým modernějším materiálem a místo slepých soch a poprsí na střechách vyrostla blyštivá zařízení připomínající antény radioteleskopů. Lidí na ulicích bylo teď víc, objevilo se obrovské množství aut. Zmizela stáda s čtoucími pastýři, nicméně obilí se vlnilo i nadále, ačkoli nebyl žádný vítr. Sešlápl jsem brzdu a zastavil jsem se.

Když jsem se pořádně rozhlédl, zjistil jsem, že se svým přístrojem stojím na okraji pohyblivého chodníku. Kolem mě se hrnul proud lidí - nejrůznějších lidí. Ve většině případů to byli lidé poněkud nereální, mnohem méně reální než ty silné, téměř nehlučné mechanismy. Takže když takový mechanismus narazil na člověka, k žádné srážce nedocházelo. Stroje mě moc nezajímaly, snad proto, že na čelní straně každého seděl vynálezce zanícený až do průzračnosti a obsáhle vykládal složení a poslání svého vynálezu. Tyhle vynálezce nikdo neposlouchal, a jak se zdálo, oni se k nikomu ani moc neobraceli.
Dívat se na lidi bylo zajímavější. Viděl jsem mladé lidi, zdravé jako řípa, oblečené do kombinéz, kteří chodili v objetí, kteří kleli a vyřvávali nemelodické písničky na ohavné texty. Co chvíli jsem potkával nějaké lidi oblečené jen částečně - řekněme zelený klobouk a červené sako na nahé tělo (jinak nic); nebo žluté střevíce a květovaná kravata (žádné kalhoty, žádná košile, ani prádlo); nebo půvabné střevíčky naboso. Okolní lidé je brali klidně a já jsem se styděl jenom do chvíle, než jsem si vzpomněl, že někteří autoři mají ve zvyku psát "dveře se otevřely a na prahu se objevil urostlý svalnatý muž v huňaté beranici a tmavých brýlích". Vyskytovaly se tu i lidé oblečení normálně, i když v oblecích podivného střihu, ale tu a tam se prodíral zástupem opálený vousatý muž v neposkvrněném bílém hábitu s motykou nebo nějakým chomoutem v jedné ruce a s malířským stojanem nebo penálem v ruce druhé. Nositelé hábitů měli roztržitý pohled, uskakovali před pohyblivými mechanismy se spoustou noh a ustvaně se rozhlíželi.
Nepočítám-li mumlání vynálezců, bylo jinak dost ticho. Většina lidí mlčela. Na rohu se dva mladíci vrtali v nějakém mechanismu. Jeden tvrdil s přesvědčením
"Konstrukční myšlení nemůže přešlapovat na místě. To je zákon vývoje společnosti. My ho vynalezneme. Určitě ho vynalezneme. Navzdory byrokratům, jako je Šimlovič, a konzervativcům, jako je Tvrdolebskij."
Druhý mladík tvrdil svoje:
"Přišel jsem na to, jak tady aplikovat neošoupávající se podlahy z polystrukturního vlákna s degenerovanými aminovými vazbami a neúplnými kyslíkovými skupinami. Ale zatím nevím, jak využít regeneračního reaktoru se subtepelnými neutrony. Míšo, Míško! Jak to mám s tím reaktorem udělat?"
Zadíval jsem se na jejich mechanismus a bez potíží jsem v něm poznal bicykl.
Chodník mě zanesl na rozlehlé náměstí nabité lidmi a poseté kosmickými loděmi nejrůznějších konstrukcí. Sestoupil jsem z chodníku a stáhl jsem z něho svůj stroj. Nejdřív jsem nechápal, co se tu děje. Hrála kapela, rozléhaly se proslovy, tu a tam se nad dav vynořovali kudrnatí rumění mládenci, s potížemi přemáhající své neposlušné kadeře spadající jim neustále do čela, a procítěně recitovali básně. Byly to verše buď známé, nebo mizerné, ale z očí četných posluchačů hojně kapaly skoupé mužské, trpké ženské a nevinné dětské slzy. Drsní mužové se navzájem objímali, poplácávali se navzájem po zádech a na tvářích se jim převalovaly boule svalů. Protože někteří z nich nebyli oblečeni, poplácávání po zádech připomínalo potlesk. Dva vzorně upravení poručíci s unavenýma, ale vlídnýma očima přetáhli kolem mne pečlivě oholeného a pěstěného muže s rukou zkroucenou za zády. Muž se vykrucoval a vykřikoval cosi lámanou angličtinou. Připadalo mi, že všechny své spolupachatele prozrazuje a dopodrobna vykládá, jak a za čí peníze vkládal pekelný stroj do motoru hvězdoletu. Několik malých kluků se svazečky Shakespeara v rukou se úkradkem rozhlíželo a plížilo se k tryskám nejbližšího hvězdoletu. Nikdo jim nevěnoval pozornost.
Brzy jsem pochopil, že se tu jedna polovina davu loučí s druhou. Bylo to něco jako totální mobilizace. Z proslovů a rozhovorů jsem vyrozuměl, že se mužové právě chystají odletět do kosmu někteří na Venuši, jiní na Mars, další, jejichž obličeje vypadaly už vysloveně nepřítomné a odcizené, se vypravovali k jiným hvězdám a dokonce až do centra Galaxie. Ženy tu zůstávaly, že na ně budou čekat. Mnohé z nich už se stavěly dno fronty vedoucí k obrovské obludné budově, kterou někteří nazývali Panteon, jiní Chladírna. Uvědomil jsem si, že jsem přijel v pravý čas. Zdržet se o hodinu, byl bych ve městě zastihl už jen ženy zmrazené na tisíc let. Potom moji pozornost upoutala vysoká šedivá zeď na západní straně náměstí. Za ní stoupala k nebi mračna černého kouře.
"Co je to tam?" zeptal jsem se krásné ženy s copem, která se zachmuřeně vlekla k Panteonu-Chladírně.
"Železná Opona," odpověděla, aniž se zastavila. Cítil jsem stále větší sklíčenost. Všichni kolem plakali, řečníci už byli ochraptělí. Vedle mne se loučil mladík v bledě modré kombinéze s dívkou v růžových šatech. Dívka monotónně říkala: "Chtěla bych se stát astrálním prachem, abych jako kosmický oblak objala tvou raketu..." Mladík jí pozorně naslouchal.
Potom nad shromážděnými zahřměly spojené kapely, moje nervy to nevydržely, vskočil jsem do sedla a sešlápl plyn. Ještě jsem si stačil všimnout, jak nad městem s rachotem vzlétly hvězdolety, planetolety, astraplány, ionolety, fotonolety a astromaty, načež se všechno s výjimkou šedivé zdi potáhlo světélkující mlhou.
Po roce dva tisíce se v čase začaly vyskytovat mezery. Letěl jsem odhmotněným časem. V takových místech bylo tma, jen občas vyšlehovaly za šedivou zdí výbuchy a rozlévaly se požáry. Čas od času mě znovu obklopovalo město a pokaždé byly jeho budovy vyšší, sférické kupole byly stále průzračnější a hvězdoletů na náměstí bylo stále méně. Za zdí nepřetržitě stoupal k nebi dým.
Druhou zastávku jsem učinil, když z náměstí zmizel poslední astromat. Chodníky jezdily. Nikde hluční chlapci v kombinézách. Nikdo neklel. Po ulicích se skromně ve dvojicích nebo trojicích procházely jakési bezbarvé osoby, oblečené buď podivně, nebo chudě. Jak jsem vyrozuměl, všichni diskutovali o vědeckých otázkách. Kdosi měl být oživen a profesor medicíny, atleticky stavěný inteligent, vypadající velice nezvykle ve své vestičce, jakou nikdo jiný nenosil, vysvětloval procedúru oživování jednomu čahounovi biofyzikovi; kterého všem, koho potkával, představoval jako autora, iniciátora a hlavního realizátora této myšlenky. Kdesi se chystalo provrtání díry naskrz zeměkoulí. Projekt se přetřásal přímo na ulici za velkého srocení lidu, výkresy se malovaly křídou na zdech a na chodníku. Chtěl jsem to poslouchat, ale byla to velká nuda, navíc proložená výpady proti jistému konzervativci, kterého jsem neznal, takže jsem si hodil stroj na záda a vykročil pryč. Nepřekvapilo mě, že v tu chvíli posuzování projektu ustalo a všichni se pustili do práce. Zato jakmile jsem se znovu zastavil, začal hlaholit jakýsi občan neurčité profese. Z ničeho nic zavedl řeč na hudbu. Okamžitě se kolem něho seběhli posluchači. Viseli mu na rtech a kladli mu otázky, svědčící o jejich naprostém

ignoranství. Najednou se po ulici s křikem rozběhl člověk. Za ním se hnal pavoukovitý mechanismus. Podle výkřiků pronásledovaného to byl "samočinně se programující kybernetický robot s trigenními kuátory se zpětnou vazbou, které se porouchaly a... Běda, on mě teď rozebere!" Zvláštní věc, nikdo ani brvou nehnul. Zřejmě nikdo nevěřil v možnost vzpoury robotů.
Z vedlejší uličky vyběhly další dva pavoukovité kovové stroje, o něco menší a taky méně zarputilého vzezření. Než jsem řekl švec, jeden z nich mi rychle vyčistil boty a druhý mi vypral a vyžehlil kapesník. Přijela velká bílá cisterna na housenkových pásech, zablikala nesčetnými lampičkami a postříkala mě voňavkami. Už jsem se chystal nadobro odjet, ale tu se ozval hromový rachot a z nebe na náměstí dopadla obrovská zrezivělá raketa. V davu se ihned ozvalo:
"To je přece Hvězda Snů!"
"Ano, je to ona!"
"No ovšem, je to ona. Startovala před dvěma sty osmnácti lety, všichni už na ni zapomněli, ale díky Einsteinovu zkracování času, k němuž dochází při pohybu rychlostí blízkou rychlosti světla, zestárla osádka o pouhé dva roky."
"Díky čemu? Aha, Einstein... Jo, jo, vzpomínám si. Probírali jsme to ve škole ve druhé třídě..."
Ze zrezivělé rakety se s námahou vyškrábal jednooký muž bez levé ruky a pravé nohy.
"Tohle je Země?" zeptal se podrážděně.
"Ano! Země!" ozvalo se z davu. Na tvářích se začaly objevovat úsměvy.
"Zaplať pánbůh," řekl muž a všichni přítomní po sobě koukli. Buď mu nerozuměli, nebo dělali, že mu nerozumějí.
Zmrzačený astronaut zaujal řečnickou pózu a vychrlil dlouhý proslov, v němž vyzýval veškeré lidstvo, aby jako jeden muž odletělo na planetu Ber-de-Ber v systému hvězdy Eoelly v Malém Magellanově oblaku vysvobodit rozumné bratry úpící (přesně tak to řekl: úpící) pod jhem sveřepého kybernetického diktátora. Řev trysek přehlušil jeho slova. Na náměstí přistály další dvě rakety, rovněž zrezivělé. Z Panteonu-Chladírny vyběhly ženy obalené jinovatkou. Nastala tlačenice. Pochopil jsem, že jsem se dostal do epochy návratů a rychle jsem šlápl na pedál.
Město zmizelo a dlouho se neobjevovalo. Zůstala jen zeď, za níž s děsivou jednotvárností plápolaly požáry a šlehaly blesky. Byla to zvláštní podívaná - naprostá prázdnota, nikde nic, jen na západě zeď. Ale konečně se přece jen rozlilo jasné světlo a já se ihned zastavil.
Kolem mne se rozkládala kvetoucí země bez lidí. Vlnilo se obilí. Přecházela tučná stáda, ale kulturní pastýře jsem nikde neviděl. Na obzoru se stříbřitě leskly známé průzračné kupole, estakády a spirálovité serpentiny silnic. Kousek odtud směrem na západ se jako předtím tyčila zeď.
Kdosi se dotkl mého kolena a já sebou trhl. Vedle mne stál malý chlapeček s hluboko posazenýma svítícíma očima.
"Copak chceš, chlapečku?" zeptal jsem se.
"Tobě se porouchal přístroj?" informoval se melodickým hlasem.
"Dospělým se má vykat," řekl jsem poučně.
Nejprve se velice podivil, ale pak se jeho tvář rozjasnila.
"Aha, už si vzpomínám. Pokud mě neklame paměť, bylo to zvykem v Epoše Nucené Zdvořilosti. Jelikož tykání disharmonuje s tvým emocionálním rytmem, jsem ochoten spokojit se s jakýmkoli typem oslovení, které ti bude rytmicky vyhovovat."
Nenapadlo mě nic, co bych mu odpověděl. Chlapec tedy usedl na bobek k mému stroji, dotkl se ho na několika místech a pronesl několik slov, kterým jsem vůbec nerozuměl. Byl to skvělý kluk, vymydlený, zdravý jako řípa a velice pěstěný, ale připadal mi na svoje léta přece jen trochu moc vážný.
Za zdí se ozval ohlušivý praskot. Oba jsme se otočili. Viděl jsem, jak se děsivá pracka s osmi prsty, pokrytá šupinami, zachytila za hřeben zdi, napjala se, pak se pustila a zmizela.
"Poslechni, chlapče," zeptal jsem se, "co je to za zeď?"
Upřel na mě vážný ostýchavý pohled.
"To je takzvaná Železná Opona," odpověděl. "Bohužel neznám etymologii ani jednoho z těch slov, ale vím, že rozděluje dva světy - Svět Humánní Fantazie a Svět Strachu z Budoucnosti." Odmlčel se a dodal: "Ovšem etymologii slova strach taky neznám."
"Zajímavé," řekl jsem. "A nemohl bych se tam mrknout? Co je to za Svět Strachu?"
"Mohl, samozřejmě. Tadyhle je stykový průduch. Prosím, můžeš ukojit svou zvědavost."
Stykový průduch měl tvar nízké klenuté branky uzavřené pancéřovými dvířky. Přistoupil jsem k nim a nesměle vzal za závoru. Chlapec za mnou zavolal:
"Nemohu tě neupozornit, že přihodí-li se ti tam něco, budeš muset stanout před Spojenou radou Sta čtyřiceti Světů."
Pootevřel jsem dvířka. Prásk! Bum! Auau! Ai-i-i ! Du-du-du-du-du ! Všech mých pět smyslů bylo šokováno současně. Spatřil jsem krásnou blondýnku, nahou, s dlouhýma nohama a neslušným tetováním mezi lopatkami, jak střílí ze dvou automatických pistolí do ošklivého bruneta, z něhož při každém zásahu stříkaly rudé krůpěje. Slyšel jsem rachot výbuchů a srdceryvný řev oblud. Cítil jsem nepředstavitelný puch shnilého spáleného nebílkovinného masa. Žhavý vichr z nedalekého atomového výbuchu mi ožehl tvář a na jazyku jsem ucítil odpornou příchuť protoplazmy rozptýlené ve vzduchu. Ucouvl jsem a prudce jsem přibouchl dvířka, div jsem si přitom nepřiskřípl hlavu. Vzduch mi najednou připadal sladký a svět nádherný. Chlapec zmizel. Chvíli mi trvalo, než jsem se vzpamatoval, a potom ve mně hrklo, že třeba ten prevít běžel žalovat na tu svou Spojenou radu. Rozběhl jsem se k svému stroji.
Znovu se kolem mne uzavřelo pološero bezprostorového času. Ale já nespouštěl oči z Železné Opony, hlodala ve mně zvědavost. Abych darmo neztrácel čas, poskočil jsem kupředu ,rovnou o milión let. Nad zdí vyrůstaly celé lesy atomových hřibů a já se zaradoval, když se na mé straně zdi opět začalo rozednívat. Zabrzdil jsem a zklamaně jsem vydechl.
Opodál se tyčil obrovitý Panteon-Chladírna. Z nebe klesal zrezivělý hvězdolet kulovitého tvaru. Všechno kolem

vylidněné, obilí se vlnilo. Koule přistála, vystoupil z ní onen známý pilot v bledě modré kombinéze a na prahu Panteonu se objevila dívčina v růžovém, posetá rudými skvrnami proleženin. Zamířili si v ústrety a vzali se za ruce. Zadíval jsem se stranou, měl jsem trapný pocit. Bledě modrý pilot a růžová dívčina se pustili do dlouhých výkladů. Abych si rozhýbal nohy, sesedl jsem ze stroje a teprve nyní jsem si všiml, že nebe nad zdí je nezvykle čisté. Žádný rachot výbuchů, žádný praskot výstřelů. Dodal jsem si odvahy a přistoupil jsem ke stykovému průduchu.
Na opačné straně zdi se rozkládalo naprosto rovné pole, přeťaté až k obzoru hlubokým příkopem. Vlevo od příkopu jsem neviděl jediné živé duše, pole tam bylo pokryté nízkými kovovými kupolemi připomínajícími poklopy kanalizačních výpustí. Vpravo od příkopu harcovali až u obzoru nějací jezdci. Potom jsem si všiml, že na okraji příkopu s nohama svěšenýma dolů sedí podsaditý osmahlý muž v kovovém brnění. Na dlouhém řemeni mu přes prsa viselo cosi jako samopal s neobyčejně tlustou hlavní. Pomalu žvýkal, co chvíli odplivoval a bez zvláštního zájmu mě pozoroval. Držel jsem dvířka pootevřená, taky jsem se na něho díval, ale neodvažoval jsem se dát se s ním do řeči. Vypadal příliš divně. Nějak nezvykle. Barbarsky. Kdopak ví, co to je za člověka.
Když se na mě dost vynadíval, vytáhl zpod brnění plochou láhvičku, zuby vytáhl zátku, napil se přímo z láhve, znovu odplivl do příkopu a chraptivě pronesl:
"Hello! You are from that side?"
"Jo," odpověděl jsem. "Totiž - yes."
"And how is it going on out there?"
"So-so," řekl jsem a zavřel jsem za sebou dvířka. "And how is it going on here?"
"It's o'key," 1) prohlásil flegmaticky a odmlčel se.

1) Zdravím! Vy jste z druhé strany?
Ano.
A jak to tam u vás vypadá?
Ujde to.
A jak to vypadá tady?
Okej.

Chvíli jsem vyčkal a pak se zeptal, co tady dělá. Nejdřív odpovídal neochotně, ale pak se rozpovídal. Ukázalo se, že vlevo od příkopu dožívá lidstvo svoje poslední dny pod botou sveřepých robotů. Roboti tam dosáhli vyšší rozumové úrovně než lidé, zmocnili se vlády, užívají všech blažeností života, zatímco lidi nahnali pod zem a postavili je k běžícím pásům. Vpravo ad příkopu, na území, které on chrání, zotročili obyvatelstvo přistěhovalci ze sousedního vesmíru. Taky uchvátili moc, zavedli feudální pořádky a v jednom kuse využívají práva první noci. Tihle přistěhovalci si žijí jako v ráji, ale přece jenom se trochu dostane i na ty, kteří jsou u nich v milosti. Asi dvacet mil odtud, když se jde podél příkopu, je oblast, kde si lidstvo porobili přistěhovalci z Altairu. Jsou to rozumné viry, které se zahnízdí v těle člověka a nutí ho dělat, co se jim zlíbí. Ještě dál na západ je velká kolonie Galaktické federace. Lidé jsou tam taky zotročeni, ale nežijou si zrovna zle, protože Jeho Excelence místodržící je vykrmuje na porážku a verbuje z nich příslušníky osobní gardy Jeho Veličenstva Galaktického Císaře A-y Třítisícíhopětistéhošedesátéhodruhého. Pak jsou ještě oblasti porobené rozumnými parazity, rozumnými rostlinami a rozumnými minerály. A konečně za horami jsou oblasti porobené zase někým jiným, ale o nich se vykládají všelijaké pohádky, kterým rozumný člověk přece nebude věřit...
Na tomto místě byla naše beseda přerušena. Nízko nad plání přeletělo několik talířovitých létajících přístrojů. Z nich se začaly sypat, točit, převracet a dopadat na zem bomby. "Už to zase začalo," zabručel muž, ulehl nohama směrem k výbuchům, napřáhl samopal a zahájil palbu na jezdce harcující na obzoru. Vyběhl jsem ven, přibouchl dvířka, opřel se o ně zády a chvíli jsem poslouchal, jak kvílí, řvou a duní bomby. Pilot v bledě modrém a dívčina v růžovém na stupních Panteonu stále ještě nemohli ukončit svůj dialog. Ještě jednou jsem opatrně nahlédl škvírou ve dvířkách - nad planinou pomalu naskakovaly ohnivé koule výbuchů. Kovové poklopy se odklápěly a z děr vylézali bledí, otrhaní lidé se sveřepými zarostlými obličeji a železnými sochory připravenými k boji. Obrnění jezdci, kteří se sem přihnali, mlátili dlouhými meči mého nedávného společníka hlava nehlava, ten řval a oháněl se samopalem...
Zavřel jsem dvířka a pečlivě zastrčil závoru.
Vrátil jsem se ke stroji a usedl do sedla. Chtěl jsem zaletět ještě o pár miliónů let kupředu a podívat se na umírající zemi, jak ji popisuje Wells. Ale tu se poprvé ve stroji cosi vzpříčilo - nešla nešlápnout spojka. Šlápl jsem jednou, podruhé, potom jsem na pedál vší silou dupl, cosi zapraštělo, zacinkalo, vlnící se obilí se převrátilo vzhůru nohama a já jako bych se probudit. Seděl jsem na demonstračním stole v malé konferenční místnosti našeho ústavu a všichni se na mě dívali s hlubokou úctou.
"Co je s tou spojkou?" vyhrkl jsem a hledal očima, kde mám stroj. Nebyl nikde. Vrátil jsem se sám.
"Na tom nezáleží!" vykřikl Louis Sedlovoj. "Přijměte můj obrovský dík! V pravém slova smyslu jste mě zachránil... A jak to bylo zajímavé, viďte, soudruzi?"
Posluchárna zahučela v tom smyslu, jako že ano, že to bylo zajímavé.
"Ale tohle všechno jsem už někde četl," řekl pochybovačně jeden z magistrů v první řadě.
"No jakpak ne! Jakpak ne!" vykřikl L. Sedlovoj. "On přece byl v popisované budoucnosti!"
"Trochu málo dobrodružství," ozvalo se ze zadních řad, kde hráli funkcionální námořní bitvu. "Všecko jemom řečičky, řečičky..."
"Za to já prosím pěkně nemůžu," řekl Sedlovoj rezolutně.
"Pěkné řečičky," utrousil jsem a slezl ze stolu. Vzpomněl jsem si, jak sekali na kusy mého osmahlého spolubesedníka, a dělalo se mi špatně.

"Já bych ani neřekl," řekl kterýsi bakalář. "Byla tam i zajímavá místa. Například ten stroj, vzpomínáte si... s trigenními kuátory... Řeknu vám, to je něco..."
"Nuže jak?" řekl Pupkov-Zadeka. "Jak se zdá, rozvinula se už diskuse. Nemá někdo otázky na referenta?"
Zvědavý bakalář okamžitě položil otázku o vícesměrovém temparálním spojení (zajímal ho totiž koeficient objemového šíření) a já jsem se nenápadně vzdálil.
Měl jsem zvláštní pocit. Všechno kolem mi připadalo hrozně materiální, trvalé, hmotné. Kolem mne šli lidé a já slyšel, jak jim vržou boty, a cítil jsem závan větru od jejich pohybu. Všichni byli málomluvní, všichni pracovali, všichni přemýšleli, nikdo nežvanil, nerecitoval verše, nepronášel patetické proslovy. Všichni věděli, že laboratoř je jedna věc, řečnická tribuna odborářské schůze něco docela jiného a slavnostní shromáždění něco zase úplně jiného. A když mě minul šoupavým krokem ve válenkách podražených kůží Gustavillo, pocítil jsem k němu dokonce něco jako sympatie, protože měl ve vousech svou obvyklou jahelnou kaši, protože se šťoural v zubech dlouhým slabým hřebíkem, a když mě míjel, nepoděkoval na pozdrav. Byl to živý, hřmotný a evidentní hulvát. Nerozhazoval rukama a nezaujímal akademické pózy.
Nahlédl jsem k Romanovi, protože jsem měl velikou chuť vyprávět někomu o svém dobrodružství. Roman se držel za bradu, stál za laboratorním stolem a díval se na malého zeleného papouška ležícího v Petriho misce. Malý zelený papoušek byl zcepenělý, oči potažené mrtvou bledou žmurkou.
"Co je s ním?" zeptal jsem se.
"Nevím," řekl Roman. "Zcepeněl, jak vidíš."
"Odkud máš toho papouška?"
"Sám nad tím žasnu," odpověděl Roman.
"Není umělý?" nadhodil jsem.
"Ale ne, docela normální papoušek."
"To zase Víťka sedl na umkleidet."
Sklonili jsme se nad papouškem a začali si ho pozorně prohlížet. Na černém skrčeném pařátu měl kroužek.
"Foton," přečetl Roman. "A ještě nějaké cifry... Devatenáct nula pět devadesát tři."
"Ta-ak," řekl známý hlas.
Otočili jsme se a vytáhli se do pozoru.
"Dobrý den," řekl U-Janus a přistoupil ke stolu. Vyšel ze dveří své pracovny, kterou měl za touto laboratoří, a vypadal nějak unaveně, dost smutně.
"Dobrý den, Janusi Poluektoviči," řekli jsme dvojhlasně co nejuctivěji.
Janus spatřil papouška a opakoval: "Ta-ak." Vzal ptáka do ruky, velice ohleduplně a něžně, pohladil jeho jasně červenou chocholku a řekl:
"Copak to, Fotonku?"
Chtěl ještě něco dodat, ale pohlédl na nás a mlčel. Stáli jsme vedle něho a sledovali, jak stařecky pomalu zašel do vzdáleného kouta laboratoře, otevřel dvířka elektrické pece a vhodil do ní zelenou mrtvolku.
"Romane Petroviči," řekl. "Buďte tak laskav a zapněte, prosím vás, proud."
Roman uposlechl. Tvářil se, jako by ho právě napadla neobvyklá myšlenka. U-Janus sklonil hlavu, chvíli postál nad pecí, pečlivě vyhrábl horký popel, otevřel větrací okénko a vyhodil popel do větru. Chvíli se díval z okna, potom řekl Romanovi, že ho za půl hodiny čeká u sebe, a odešel.
"Zvláštní," poznamenal Roman, dívaje se za ním.
"Co je zvláštní?" zeptal jsem se.
"Všechno je zvláštní" řekl Roman.
I mně to připadalo dost zvláštní, a to jak objevení tohoto mrtvého zeleného papouška, kterého Janus Poluektovič zřejmě dobře znal, tak nějak příliš nezvyklý ceremoniál pohřbívání žehem a rozptylování popele do větru, ale byl jsem příliš nadržen chutí vyprávět mu o své cestě do popisované budoucnosti, a tak jsem začal vykládat. Roman mě poslouchal krajně nesoustředěně, díval se na mě nepřítomným pohledem, naprosto nevhodně přikyvoval, potom najednou prohlásil: "Pokračuj, pokračuj, já tě poslouchám," a zalezl pod stůl, vytáhl odtud koš na smetí a začal se přehrabovat ve zmuchlaných papírech a útržcích magnetofonového pásku. Když jsem skončil své vyprávění, zeptal se:
"A nesnažil se ten Sedlovoj cestovat do popisované přítomnosti? Podle mého by to bylo mnohem zábavnější..."
Zatímco jsem promýšlel tento návrh a nadšeně hodnotil vtipnost, převrátil Roman koš a vysypal jeho obsah na podlahu.
"Co se děje?" zeptal jsem se. "Ztratil jsi disertati?"
"Rozuměj, Soško," řekl a zíral na mě nevidomýma očima, "to je podivuhodná historie. Včera jsem vymetal pec a našel jsem v ní ohořelé zelené péro. Vyhodil jsem ho do koše a dneska tu není."
"Čí péro?" zeptal jsem se.
"Rozuměj, zelená ptačí péra se v našich zeměpisných šířkách vyskytují velice vzácně. A papoušek, kterého jsme teď spálili, byl zelený."
"Co je to za nesmysl?" řekl jsem. "Tys přece to pero našel včera."
"No právě," řekl Roman a házel vysypané smetí zpátky do koše.

Kapitola třetí

Verše jsou nepřirozené, nikdo nemluví
ve verších kromě Mikuláše, když chodí
se svátečním dárkem. Nebo se vyskytnou

v reklamě na krém na boty či u nějakého
prosťáčka. Nikdy se nesnižujte
k poezii, milý chlapče.

Ch. Dickens

Aldan spravovali celou noc. Když jsem nazítří ráno přišel do elektronického sálu, vztekli nevyspalí inženýři seděli na podlaze a bez kouska vtipnosti pomlouvali Cristobala Joséviče. Označovali ho za Skyta, barbara a Huna, který si proklestil cestu ke kybernetice. Jejich zoufalství bylo tak značné, že určitou dobu dokonce naslouchali mým radám a pokoušeli se jimi řídit. Ale potom přišel jejich šéf, Sabaot Baalovič Odin - a v tu chvíli mě odstrčili od stroje. Poodešel jsem stranou, usedl ke svému stolu a pozoroval, jak Sabaot Baalovič proniká do podstaty poruchy.
Byl velice starý, ale statný a šlachovitý, opálený, měl blyštivou pleš a hladce vyholené tváře, na sobě oslnivě bílý oblek z čínského hedvábí. K tomuto muži se všichni chovali s nesmírnou úctou. Na vlastní oči jsem jednou viděl, jak cosi polohlasně vytýkal Modestu Metvejevičovi a hrozný Modest přitom před ním stál uctivě v předklonu a mumlal: "Provedu... Je to moje vina. Víckrát se to nestane..." Ze Sabaota Baaloviče sršela neslýchaná energie. Bylo zjištěno, že v jeho přítomnosti se zrychlují hodiny a napřimují se dráhy elementárních částic zakřivené působením magnetického pole. A přitom nebyl mágem. Tedy přinejmenším nebyl aktivním mágem. Neprocházel zdmi, nikdy nikoho netransgresoval a nikdy nevytvářel svoje dubly, ačkoli nesmírně mnoho pracoval. Byl vedoucím oddělení technické obsluhy, znal dopodrobna veškerou techniku ústavu a byl poradcem v továrně mágotechniky ve městě Kitěži. Kromě toho se zabýval mnoha nečekanými záležitostmi, které s jeho oborem neměly nic společného.
Historii Sabaota Baaloviče jsem se dozvěděl poměrně nedávno. V pradávných dobách byl S. B. Odro hlavou mágů na zeměkouli. Cristobal Junta a Gian Giacomo byli žáky jeho žáků. Jeho jménem se zaklínaly nadpřirozené bytosti. Jeho jménem se zapečeťovaly láhve se džiny. Král Šalomoun mu psal nadšené dopisy a stavěl na jeho počest chrámy. S. B. Odro vypadal všemocný. A někdy v polovině šestnáctého století se všemocným skutečně stal. Tím, že provedl numerický výpočet integrálně diferenciální rovnice Nejvyšší Dokonalosti, kterou sestavil jakýsi titán ještě před obdobím zalednění, získal schopnost vykonat jakýkoli zázrak. Každý z mágů má svou mez. Někteří nedokážou odstranit ani chloupky z uší. Jiní ovládají zobecněný zákon Lomonosova-Lavoisiera, ale jsou bezmocní proti druhé hlavní větě termodynamiky. Třetí - těch je velice málo - dokážou řekněme zastavit čas, ale pouze v Riemannově prostoru a ne na moc dlouho. Sabaot Baalovič byl však všemocný. Mohl všechno. A přitom nemohl nic. Protože podmínkou rovnice Dokonalosti byl požadavek, že zázrak nesmí nikomu uškodit. Žádné rozumné bytosti. Na Zemi ani v jiné části vesmíru. A takový zázrak si nikdo, ani Sabaot Baalovič, nedokázal představit. A tak S. B. Odin navždy zanechal magie a stal se vedoucím oddělení technické obsluhy VÚČAKO...
Od okamžiku jeho příchodu se práce inženýrů dala do pohybu. Jejich pohyby byly promyšlené, škodolibé vtipkování ustalo. Vytáhl jsem desky s novými úkoly a chtěl jsem se pustit da práce, ale tu přišla Stella, velice milá vědmička s ohrnutým nosíkem a šedýma očima, praktikantka od Gustavilla, a vyzvala mě, abych s ní šel dělat další číslo nástěnných novin.
Byl jsem se Stellou v redakční radě, kde se psaly satirické verše, bajky a popisky pod obrázky. Kromě toho jsem uměl docela slušně nakreslit poštovní známku, k níž se ze všech stran slétají okřídlené dopisy od přispěvatelů. Jinak byl výtvarným redaktorem nástěnky můj jmenovec Alexandr Ivanovič Drozd, filmový promítač, který se nevímjak dostal do ústavu. Ale byl specialistou na titulky. Šéfredaktorem byl Roman Ojra-Ojra a jeho pomocníkem Voloďa Počkin.
"Sašo," řekla Stella a upřela na mě poctivé šedé oči. "Pojď."
"Kam?" zeptal jsem se, i když jsem věděl kam.
"Dělat nástěnku."
"A proč?"
"Roman nás moc prosí, protože Kerber štěká. Říká, že zbývají už jenom dva dny a není nic hotovo."
Kerber Psovič Děmin, vedoucí kádrového oddělonío byl kurátorem naší nástěnky, hlavním popoháněčem a cenzorem.
"Poslechni," řekl jsem, "skočíme na to zítra, ne?"
"Zítra nebudu moct," řekla Stellinka. "Zítra odlétám do Suchumi. Natáčet na magnetofon paviány. Gustavillo říká, že mám natočit jejich vůdce, protože prý je nejseriózněji... Sám se bojí k vůdci přiblížit, protože vůdce žárlí. Tak půjdeme, Sašo?"
Vzdychl jsem si, složil desky a vydal se za Stellinkou, protože o samotě skládat verše nedokážu. Na to potřebuju Stellinku. Vždycky vymyslí první verš a hlavní myšlenku, což v poezii, podle mého názoru, je to nejdůležitější.
"Kde budeme pracovat?" zeptal jsem se cestou. "Na závodním výboru?"
"Tam je obsazeno, tam si podávají Alfréda. Zato, že bral spropitné. Roman dovolil, abychom si sedli u něho."
"A o čem máme psát? Zase o lázni?"
"O lázni už také máme příspěvek. O lázni, o Lysé Hoře. Chomu Bruta musíme pranýřovat."
"Kamarád náš Choma Brut bývá opilý jak prut," řekl jsem.
"I ty, Brute," řekla Stella.
"To je nápad," prohlásil jsem. "Ten je třeba rozvinout."
V Romanově laboratoři byly po stole rozloženy nástěnné noviny - obrovský, panensky čistý arch kladívkového papíru. Vedle něho mezi lahvičkami s kvaší, rozprašovači a články ležel malíř a filmový promítač Alexandr Drozd s cigaretou přilepenou ke rtu. Košili měl jako vždy rozepnutou a z ní mu vykukovalo vypouklé bříško.
"Ahoj," pozdravil jsem.
"Zdravím," odpověděl Saňa.

Hřměla hudba - Saňa poslouchal tranzistorový přijímač.
"Tak co tady máte?" zeptal jsem se a shrábl jsem články na jednu hromadu.
Nebylo jich zrovna moc. Úvodník nadepsaný Vstříc slavnému výročí. Poznámka Kerbera Psoviče Výsledky zkoumání stavu plnění usnesení ředitelství o pracovní kázni za období od konce prvního do začátku druhého čtvrtletí. Pak tu byl článek profesora Gustavilla Naše povinnost - to je povinnost vůči městskému a okresnímu patronátnímu závodu. Byla tu stať Volodi Počkina O všesvazové poradě v oblasti elektronické magie. Ležela tu noticka některého z domácích skřítků Kdy konečně někdo profoukne ústřední topení ve třetím poschodí? Byl tu článek předsedy stravovacího výboru Ani ryby, ani maso - šest strojopisných stránek hustě psaných. Začínal slovy: Fosfor potřebuje člověk jako sůl... Byla tu Romanova poznámka o pracích oddělení Nedostupných Problémů. Do rubriky Naši veteráni napsal článek Cristobal Junta. Jmenoval se Od Sevilly do Granady - 1547. Pak tu leželo ještě několik drobných článečků, které kritizovaly nedostatečný pořádek ve svépomocné spořitelně; lajdáctví v organizaci práce dobrovolného požárního sboru; shovívavost k hazardním hrám ve viváriu. Leželo tu několik karikatur. Na jedné byl zobrazen Choma Brat, rozčepýřený, s fialovým nosem. Na druhé byla terčem posměchu lázeň - nahý modrý člověk se tam zimomřivě klepe pod ledovým proudem vody.
"To je ale nuda," řekl jsem. "Musíme vůbec dělat nějaké verše?"
"Musíme," řekla Stellinka a vzdychla si. "Už jsem ty příspěvky rozkládala všelijak, ale pořád ještě zůstává volné místo."
"Tak ať tam Saňa něco namaluje. Nějaké klasy, rozkvetlé macešky... Co říkáš, Saňko?"
"Pracujte, pracujte," řekl Drozd. "Já musím malovat záhlaví."
"To je toho," poznamenal jsem. "Napsat tři slova."
"Jenže na pozadí hvězdné noci," pravil Drozd důstojně. "A s raketou. A k tomu titulky k článkům. A navíc jsem ještě neobědval. Ani nesnídal."
"Tak se skoč najíst," navrhl jsem.
"Nemám za co," řekl podrážděně. "Koupil jsem si magnetofon. V bazaru. Vy tady vyvádíte hlouposti, místo abyste mi radši stvořili pár chlebů. S máslem a zavařeninou. Nebo mi radši stvořte desetirublovku."
Vyndal jsem z kapsy rubl a na dálku mu ho ukázal.
"Až namaluješ záhlaví, dostaneš ho."
"Nadobro?" vyhrkl Saňa oživeně. "Ne. Půjčit."
"No, to je totéž," řekl Drozd. "Hlavně si uvědom, že za chvilku umřu. Už cítím křeče. A chladnou mi okončetiny."
"On si pořád vymýšlí," poznamenala Stella. "Sašo, pojď si sednout tamhle k tomu stolku a napíšeme všechny verše hned."
Usedli jsme k samostatnému stolku a rozložili před sebe karikatury. Chvíli jsme na ně zírali v naději, že nás něco samo napadne. Potom Stella pronesla
"Střezte se lidí, jako je Brut. Nehlídáš majetek - je ukradnut."
"Co je ukradnuto?" zeptal jsem se. "On už něco ukradl?"
"To ne," řekla Stella. "Tropil výtržnosti, pral se. Tohle já jen tak kvůli rýmu."
Znovu jsme se zamysleli. Nešlo mi do hlavy nic jiného, než pořád - nehlídáš majetek, je ukradnut.
"Musíme uvažovat logicky," řekl jsem. "Máme tady Chomu Bruta. Opil se na mol. Pral se. Co ještě dělal?"
"Obtěžoval děvčata," řekla Stella. "Rozbil okno."
"Dobře," řekl jsem. "A dál?"
"Vyjadřoval se..."
"To je zvláštní," ozval se Saňa Drozd. "Já jsem s tím Brutem pracoval v promítací kabině. Obyčejný kluk. Docela normální..."
"No a?" řekl jsem.
"Už nic."
"Znáš nějaký rým na Brut?"
"Prut. Co se jím mrská."
Stella zarecitovala procítěně:
"Soudruhu, před tebou stojí Brut. Vezmi prut a mrskej Bruta, dokud ta knuta nebude... žlutá!"
"To by asi nešlo," řekl Drozd. "To je podněcování k tělesným trestům."
"Krutá," nadhodil jsem. "Něco, aby bylo na konci - krutá."
"Soudruzi, nikdy neposlouchejte Bruta," začala rozvíjet Stella. "Jeho slova jsou hrubá a krutá."
"Spíš bych řekl, že vaše verše jsou kruté," poznamenal Drozd.
"Hele, už máš to záhlaví?" zeptal jsem se.
"Ne," pronesl Drozd vyzývavě.
"Tak koukej dělat."
"Vrhají hanbu na institut," pokračovala rozjetá Stella, "takoví lidé, jako je Brut."
"To je pěkné, řekl jsem. "To dáme na konec. Posnamenej si to. Tohle bude jako morálka, svěží a originální."
"Co je na tom originálního?" zeptal se bezprostřední Drozd.
Vůbec jsem se s ním nebavil.
"Teď budeme muset popsat, jak vyváděl," řekl jsem. "Tak třeba takhle. Opilý bývá jako trám, vypadá jako pavián, mluví sprostě jako kmán, už je z něho chuligán."
"Příšerné," utrousila Stella s opovržením.
Opřel jsem si hlavu do dlaní a zadíval jsem se na karikaturu. Drozd klečel na židli, zadek vystrčený do výše, a jezdil štětečkem po papíru. Skrčené nohy v uzoučkých džínsech mu trčely do vzduchu. Kolena vpředu, paty vzadu. Opačně

než zajíc. A tu jsem dostal nápad.
"Zajíc! Zajíc seče otavu!" vykřikl jsem. "Písnička!"
"Zajíc seče otavu, liška pohrabuje," řekla Stella.
"Správně," prohodil Drozd, aniž se otočil. "Tu znám taky. Komár na vůz nakládá, muška sešlapuje," zazpíval. "No a co?"
"Počkej, počkej," vyhrkl jsem. Cítil jsem inspiraci. "Pere se a vyvádí, prachy rozhazuje, Bezpečnost ho odvádí - všecko jedno mu je."
"To ujde," řekla Stella.
"Víš co?" řekl jsem. "Uděláme ještě pár slok, aby všude byl refrén - všecko jedno mu je... Jednou se zas hrozně zpil... Do dveří pak netrefil... Něco na ten způsob."
"Opíjí se, láteří," řekla Stella. "Jen se naparuje. Leze k cizím do dveří, všecko jedno mu je."
"Báječné!" vykřikl jsem. "Zapiš to. A on někdy opravdu lezl k cizím?"
"Lezl, lezl."
"Senzace!" řekl jsem. "Tak a ještě jednu sloku."
"Obtěžuje dívčiny... všecko jedno mu je," pronesla Stella zamyšleně. "Ale chtělo by to nějaký rým na tu dívčinu... nebo dívčiny..."
"Svačina," řekl jsem. "Lučina. Začíná. Účinná."
"Květiny," pokračuje Stella. "Ze špíny, štětiny..."
"Tohle by šlo," ozval se Drozd. "Teď jste uhodili hřebík na hlavičku a dosáhli umělecké pravdivosti. Brut se nikdy v životě nemyl ani neholil."
"A nevymyslíme něco na tu druhou půlku?" navrhla Stella. "Zuje, chruje, kuje..."
"Duje," řekl jsem, "sluje."
"Chuje," připojil se primitivní Drozd. "Jako třeba... vydechuje..."
Zase jsme dlouho mlčeli, nepřítomně na sebe koukali a pohybovali rty. Drozd ťukal štětečkem o okraj misky s vodou.
"Bez nejmenší příčiny," pronesl jsem nakonec, "hubu roztahuje, obtěžuje dívčiny - všecko jedno mu je."
"Ta huba, ta mi nějak...," řekla Stella.
"Tak dáme - jen se naparuje."
"To už bylo."
"Kde?... Aha, tadyhle, opravdu."
"Všechny zamorduje," navrhl Drozd.
Tu jsme zaslechli jemné škrábání a otočili jsme se. Dveře z laboratoře Januse Poluektoviče se pomalu otevíraly.
"Podívej se!" vykřikl Drozd udiveně a znehybněl se štětečkem v napřažené ruce. Pootevřenými dveřmi vstoupil dovnitř malý zelený papoušek s jasně červenou chocholkou na temeni hlavy.
"Papoušek!" vykřikl Drozd. "To je papoušek! Puta-puta-puta..."
Začal mnout prsty, jako když drobí chleba na podlahu. Papoušek po nás koukal jedním okem. Potom rozevřel černý zobák, vyboulený jako Romanův nos, a chraptivě vykřikl:
"R-reaktor! R-reaktor! Vydr-ržet!"
"Ten je sla-adký!" zvolala Stella. "Saňo, chyť ho..."
Drozd pokročil směrem k papouškovi, ale zastavil se.
"On bude nejspíš klofat," pronesl bázlivě. "Podívej ten zoban."
Papoušek se odrazil od podlahy, zamával křídly a nemotorně kroužil po místnosti. Sledoval jsem ho udiveně. Velice se podobal tamtomu včerejšímu. Jako rodný bratr, dvojče. To je tu najednou papoušků, pomyslel jsem si v duchu.
Drozd se ohnal štětečkem.
"Ještě aby mě tak klofl," prohlásil.
Papoušek usedl na vahadlo laboratorních vah, několikrát se zakymácel, než získal rovnováhu, a zřetelně vykřikl:
"Pr-roxima Centaur-ri! R-rubidium! R-rubidium!"
Potom se načepýřil, schoulil hlavu a přetáhl oči žmurkou. Připadalo mi, že se třese. Stella rychle stvořila kousek chleba s povidly, ulomila půlku a zanesla papouškovi pod zobák. Papoušek nereagoval. Zjevně se chvěl zimou, misky vah se otřásaly a cinkaly o podstavec.
"Mám dojem, že je nemocný," řekl Drozd. V roztržitosti vzal Stelle z ruky chléb s povidly a zakousl se do něho.
"Děcka," řekl jsem, "viděl jste někdo dřív v našem ústavu papoušky?"
Stella zavrtěla hlavou. Drozd nechápavě pokrčil rameny.
"Poslední dobou je tu nějak moc papoušků," řekl jsem. "Zrovna včera tady..."
"Janus nejspíš experimentuje s papoušky," nadhodila Stella. "Antigravitace nebo něco na ten způsob..."
Dveře z chodby se otevřely a dovnitř se společně vhrnuli Roman Ojra-Ojra, Víťka Kornějev, Edik Ampérjan a Voloďa Počkin. Začalo být hlučno. Kornějev, do růžova vyspalý a velice čilý, se začal prohrabovat příspěvky a vysmívat se jejich stylu. Mohutný Voloďa Počkin, vykonávající ve funkci zástupce šéfredaktora v podstatě cenzurní povinnosti, popadl Drozda za tlustý zarostlý zátylek, ohnul ho vejpůl, strkal mu nos do novin a mumlal přitom: "A co záhlaví? Kde je záhlaví, Drozdillo?" Roman na nás chtěl hotové verše. A Edik, který neměl s nástěnkou nic společného, zašel ke skříni a s rachotem začal přestavovat různé přístroje. Najednou papoušek zařval:
"Over-rsun! Over-rsun!"
A všichni znehybněli.
Roman se na papouška upřeně zadíval. V jeho obličeji se objevil známý výraz, jako by ho právě nyní napadla neobyčejná myšlenka. Voloďa Počkin pustil Drozda a řekl: "To je nadělení, takový papoušek!" Krobián Kornějev

okamžitě vztáhl ruku, aby papouška uchopil kolem trupu, ale papoušek mu vyklouzl a Kornějev ho pevně sevřel za ocas.
"Nech ho, Víťko!" vykřikla Stella rozzlobeně. "Co je to za způsoby, trápit zvířata?"
Papoušek se rozeřval. Všichni se kolem něho shlukli. Kornějev ho držel jako holuba, Stella ho hladila po chocholce a Drozd se mu něžně probíral ocasními péry. Roman po mně koukl.
"Zajímavé," řekl. "Vid'?"
"Odkud se tu vzal, Sašo?" zeptal se Edik zdvořile.
Pohodil jsem hlavou směrem k Janusově laboratoři.
"Nač potřebuje Janus papouška?" informoval se Edik.
"To se ptáš mě?" řekl jsem.
"Ne, to je řečnická otázka," řekl Edik vážně.
"Nač potřebuje Janus dva papoušky?" pronesl jsem.
"Nebo tři," dodal Roman potichu.
Kornějev se k nám otočil.
"Kde je ještě nějaký?" zeptal se se zájmem a rozhlížel se kolem.
Papoušek se v jeho ruce slabě zmítal a pokoušel se ho zobnout do prstu.
"Tak už ho pusť," řekl jsem. "Vidíš, že mu není dobře."
Kornějev odstrčil Drozda a znovu posadil papouška na váhy. Papoušek se načepýřil a roztáhl křídla.
"I čert ho vzal," poznamenal Roman. "Na to se podíváme později. Kde jsou verše?"
Stella rychle vychrlila všechno, co jsme stihli složit. Roman se poškrábal na bradě, Voloďa Počkin zařehtal jako kůň a Kornějev zavelel:
"Zastřelit! Z velkorážního kulometu. Naučíte se vy vůbec někdy psát verše?"
"Tak si je piš sám," řekl jsem rozzlobeně.
"Verše já psát nemůžu," řekl Kornějev. "Já ve svém jádru nejsem Puškin. Já jsem v jádru Bělinskij."
"Ty jsi v jádru kadáver," poznamenala Stella odměřeně.
"Pardón," ohradil se Víťka. "Žádám, aby na nástěnce byla rubrika literární kritiky. Chci psát kritické články. Všechny vás ztrhám! Já vám ještě připomenu váš výtvor o chatách."
"Jaký?" zeptal se Edik.
Kornějev okamžitě zarecitoval:
"Chci mít chatu, jasné? Vždyť to bude krásné. Kde? V tom to zatím vázne. Místní výbor jen tak lehce odpověď dát nechce... Bylo to tak? Přiznejte se!"
"Stane se ledacos," řekl jsem. "U Puškina se taky najdou nepodařené verše. I ve školních čítankách se některé básně tisknou s vynechávkami."
"Ty znám," poznamenal Drozd.
Roman se k němu otočil.
"Bude dneska to záhlaví, nebo ne?"
"Bude," ujistil ho Drozd. "Už mám hotové písmeno S."
"Jaké S? Kde se tam vzalo S?"
"No a co, tam nemělo být S?"
"Já z toho budu mít smrt," prohlásil Roman. "Nástěnné noviny se jmenujou Za pokrokovou magii. Ukaž mi tam aspoň jedno S!"
Drozd upřel pohled do zdi a naprázdno pohyboval rty.
"To jsem blázen," řekl nakonec. "Kde jsem sebral to S? Někde tam muselo být S!"
Roman se rozzuřil a nařídil Počkinovi, aby rozehnal všechny na místa. Mě a Stellu dali na povel Kornějevovi. Drozd chvatně začal předělávat S na stylizované Z. Edik Ampérjan se pokusil vyklouznout s psychoelektrometrem v podpaždí, ale byl dopaden, spoután a vržen na opravu rozprašovače, nezbytného k vytvoření hvězdného nebe. Potom přišel na řadu sám Počkin. Roman mu nařídil, aby přepsal příspěvky na stroji a zároveň přitom opravil styl a pravopisné chyby. Sám Roman pak přecházel po laboratoři a každému nakukoval přes rameno.
Nějakou dobu práce běžela hladce. Stačili jsme vytvořit a zavrhnout několik variant na téma lázně: Každého to v srdci hlodá, v lázni teče chladná voda... Každičké čistotné tělo hrst teplé vody by chtělo... Netvařte se hluší a jak se to sluší, dejte teplou vodu pro našich dvě stě duší... a tak dále. Kornějev odporně klel jako pravý literární kritik.
"Učte se u Puškina," vtloukal nám do hlavy. "Nebo aspoň u Počkina. Vedle vás sedí génius a vy nejste schopni ho ani napodobovat... Válec jede po plácku, rozmačká mě na placku... Cítíte, kolik fyzické síly je obsaženo v těchto verších? Ta jasnost představy!"
Neuměle jsme mu odsekávali. Soňa Drozd už dospěl k písmeni L ve slově "pokrokovou". Edik spravil rozprašovač a vyzkoušel ho na Romanových konspektech. Voloďa Počkin drtil v zubech kletby a hledal na psacím stroji písmeno C. Všechno běželo normálně. Potom najednou Roman řekl:
"Sašo, podívej se sem."
Podíval jsem se. Papoušek se skrčenými pařáty ležel pod váhami, oči měl potažené bělavou blankou, chocholku měl splihlou.
"Umřel," řekl Drozd lítostivě.
Znovu jsme se shlukli kolem papouška. Neměl jsem v hlavě jedinou konkrétní myšlenku, a když, tak v podvědomí, ale vztáhl jsem ruku, vzal papouška a podíval se mu na nohy. A v tu chvíli se mě Roman zeptal:
"Je tam?"

"Je," odpověděl jsem.
Na černé skrčené nožičce byl kroužek z bílého kovu a na něm vyryto Foton a číslice 190593. Rozpačitě jsem pohlédl na Romana. Vypadali jsme asi oba dost divně, protože Víťka Kornějev řekl:
"No tak, povídejte, co víte."
"Povíme?" zeptal se Roman.
"Mně to připadá neskutečné," řekl jsem. "Nějaké hokuspokusy. Vypadá to na nějaké dubly."
Roman si znovu pozorně prohlédl mrtvolku.
"Ba ne," řekl, "a to je to nejhorší. Tohle není dubl. To je pravý a stoprocentní originál."
"Ukaž, já se podívám," řekl Kornějev.
Ve třech, ještě s Voloďou Počkinem a Edikem, nesmírně svědomitě prozkoumali papouška a jednomyslně došli k závěru, že to není dubl a že nechápou, proč nás to tolik vzrušuje.
"Tak třeba já," nadhodil Kornějev. "Já taky nejsem dubl. Ale vás to neudivuje. Proč?"
Pak Roman přejel pohledem Stellu hořící dychtivostí, Voloďu Počkina s otevřenými ústy, škodolibě se šklebícího Víťku, a všechno jim vyložil jak našel předevčírem v elektrické peci zelené péro a hodil je do odpadkového koše; jak včera v koši tohle péro nebylo, zato na stole (přesně na tomhle stole) se objevil mrtvý papoušek, přesná kopie tadytoho, a taky ne dubl; jak Janus papouška poznal, projevil lítost a spálil ho ve zmíněné elektrické peci, načež popel z neznámých důvodů vyhodil větracím okénkem do větru.
Chvíli všichni mlčeli. Drozd, kterého Romanovo vyprávění zaujalo jen málo, krčil rameny. Z jeho obličeje se dalo jasně vyčíst, že nechápe, proč je kolem toho tolik rozruchu, protože v tomhle ústavu se podle jeho názoru dějí i horší věci. Stellinka taky vypadala zklamaně. Ale trojice magistrů pochopila všechno velice dobře a na jejich tvářích se zračil protest. Kornějev prohlásil odhodlaně:
"To je lež. A navíc nešikovná."
"On to přece jen nebude týž papoušek," řekl zdvořilý Edik. "Patrně jste se zmýlili."
"Ale je to on," řekl jsem. "Zelený s kroužkem."
"Foton. Janus mu dokonce říkal Fotónek."
"A čísla?" zeptal se Voloďa.
"Čísla taky."
"Čísla byla stejná?" zeptal se Kornějev výhrůžně.
"Já myslím, že ano," odpověděl jsem nerozhodně a obrátil jsem se na Romana.
"A konkrétně?" naléhal Kornějev. Svou červenou tlapou přikryl papouška. "Povídej, jaké jsou to číslice?"
"Devatenáct...," řekl jsem. "E-e... nula dva, myslím. Šedesát tři."
Kornějev si nakoukl pod dlaň.
"Špatně," řekl. "A teď ty," obrátil se na Romana.
"Nepamatuju se," odpověděl Roman klidně. "Myslím, že ne nula tři, ale nula pět."
"Taky ne," vmísil jsem se. "Bude to nejspíš nula šest. Vzpomínám si, že tam byla taková kudrlinka."
"Kudrlinka," opakoval Počkin opovržlivě. "Vy Holmesové! Vy Pinkertonové! Vy už odmítáte zákon příčiny a následku..."
Kornějev si zastrčil ruce do kapes.
"Tak teď to vypadá docela jinak," prohlásil. "Já dokonce netrvám na tom, že lžete. Prostě jste to spletli. Papoušci jsou všichni zelení, hodně z nich má kroužky a tihle dva byli ze série Foton. A vy máte paměť děravou. Jako ostatně všichni veršotepci a redaktoři špatných nástěnných novin."
"Děravou?" přeptal se Roman.
"Jak struhadlo."
"Jak struhadlo?" opakoval Roman a divně se ušklíboval.
"Jako staré struhadlo," doplnil Kornějev. "Rezavé. Jako síť. S velkými oky."
A tu Roman, stále s oním podivným úsměvem, vytáhl z náprsní kapsy zápisník a přelistoval v něm několik stránek.
"Takže," řekl, "podle tebe rezavá, s velkými oky? No, podíváme se... Devatenáct nula pět devadesát tři," přečetl ze zápisníku.
Magistři přiskočili k papouškovi a se suchým zapraskáním se nad ním srazili čely.
"Devatenáct nula pět devadesát tři," přečetl skleslým hlasem Kornějev z kroužku. Bylo to opravdu velice efektní. Stella okamžitě nadšením zapištěla.
"To je toho," řekl Drozd stále skloněný nad záhlavím. "Já měl jednou stejné číslo losu jako ten, co vyhrál, běžel jsem do spořitelny, že dostanu auto. A pak se ukázalo..."
"Proč sis to číslo zapsal?" zeptal se Kornějev a přimhouřenýma očima se zadíval na Romana. "To je zvyk? Ty si zapisuješ všechna čísla? Nemáš náhodou napsané i číslo hodinek?"
"Výborně!" řekl Počkin. "Víťo, jsi skvělý. Trefil jsi hřebík na hlavičku. Romane, že se nestydíš! Proč jsi otrávil toho papouška? To je kruté!"
"Idioti!" řekl Roman. "Jsem snad nějaký Gustavillo?"
Kornějev k němu přiskočil a pozorně mu prohlédl uši.
"Jdi do háje!" vybafl Roman. "Sašo, dobře se na ně podívej!"
"Mládenci," řekl jsem vyčítavě. "Takhle se přece nežertuje. Za koho nás máte?"
"A co nám zbývá," řekl Kornějev. "Někdo tady lže. Buď vy, nebo přírodní zákony. Já věřím přírodním zákonům. Všechno ostatní je proměnlivé."
Avšak rychle schlípl, usedl v ústraní a začal přemýšlet. Saňa Drozd klidně maloval záhlaví. Stella se polekaně dívala z

jednoho na druhého. Voloďa Počkin rychle psal a zaškrtával jakési vzorce. První promluvil Edik.
"I kdyby se neporušovaly žádné zákony," řekl rozšafně, "přece jen by zůstávalo podivné to nečekané objevování velkého množství papoušků v jedné a téže místnosti a jejich podezřele vysoká úmrtnost. Ale příliš se tomu nedivím, protože nezapomínám, že s tím má něco společného Janus Poluektovič. Vám se nezdá, že sám Janus Poluektovič je zajímavá osobnost?"
"Zdá," řekl jsem.
"Mně se to taky zdá," řekl Edik. "Čím on se vlastně zabývá, Romane?"
"Podle toho, který Janus. U-Janus se zabývá spojením s paralelními prostory."
"Hm," pronesl Edik. "To nám asi moc nepomůže."
"Bohužel," připustil Roman. "Já taky pořád přemýšlím, jak spojit papoušky s Janusem, ale nic mě nenapadlo."
"Ale je to přece zvláštní člověk, ne?" zeptal se Edik.
"Bezpochyby. Už třeba jen to, že jsou dva a on je přitom jeden. Už jsme si na to zvykli natolik, že o tom neuvažujeme..."
"Právě jsem o tom chtěl mluvit. Málokdy o Janusovi hovoříme, příliš si ho vážíme. Ale každý z nás si na něm určitě všiml aspoň jedné zvláštnosti."
"Zvláštnost číslo jedna," řekl jsem. "Láska k umírajícím papouškům."
"No, dejme tomu," řekl Edik. "Co dál?"
"Vy drbny," řekl Drozd povýšeně. "To já jsem ho jednou požádal, aby mi půjčil."
"Vážně?" řekl Edik.
"A on mi půjčil," řekl Drozd. "Jenže já zapomněl kolik. A teď nevím, co mám dělat."
Odmlčel se. Edik chvíli čekal, nebude-li pokračovat, a potom řekl:
"Jestlipak například víte, že pokaždé, když jsem s ním v noci pracoval, přesně o půlnoci někam odešel, za pět minut se vrátil a vždycky jsem nabýval dojmu, že se ode mě snaží nenápadně vyzvědět, co jsme tu před jeho odchodem dělali."
"To je skutečně pravda," připojil se Roman. "To znám. Už dávno jsem si všiml, že přesně o půlnoci mu dočista vynechává paměť. A on o tomhle svém defektu moc dobře ví. Několikrát se omlouval a vysvětloval, že to je u něho reflex spojený s následky nějakého těžkého otřesu."
"Paměť má nevalnou," řekl Voloďa Počkin. Smuchlal lístek s výpočty a hodil ho pod stůl. "Každou chvíli doráží, jestli jsme se včera viděli, nebo ne."
"A když ano, tak o čem se mluvilo," připojil jsem.
"Paměť, paměť," zamumlal Kornějev netrpělivě. "Tady nejde o paměť. Špatnou paměť má ledaskdo. Ale o to tady nejde. Jak to je s těmi jeho paralelními prostory?"
"Nejdřív je třeba shromáždit fakta," řekl Edik.
"Papoušci, papoušci, papoušci," pokračoval Víťka. "Že by to nakonec přece jen byli dublové?"
"Ne," řekl Voloďa Počkin. "Spočítal jsem to. Ve všech kategoriích vychází, že to není dubl."
"Pokaždé o půlnoci," řekl Roman, "odchází do téhle své laboratoře a doslova na několik minut se tam zavírá. Jednou tam vběhl tak rychle, že nestačil za sebou zavřít..."
"A co?" zeptala se Stella přiškrceným hlasem.
"Nic. Sedl si do křesla, chvíli tam seděl a pak se vrátil zpátky. A hned se zeptal, jestli jsme spolu nemluvili o něčem důležitém."
"Tak já jdu," řekl Kornějev a vstal.
"Já taky," připojil se Edik. "My teď máme seminář."
"Já taky," zvedl se Voloďa Počkin.
"Ty ne," řekl Roman. "Ty seď a ťukej. Jmenuju tě šéfredaktorem. Ty, Stellinko, popadni Sašu a skládejte verše. Já půjdu. Až se večer vrátím, ať je nástěnka hotová."
Všichni odešli a my jsme zůstali nad nástěnnými novinami. Nejdříve jsme se snažili něco vymyslet, ale brzy jsme se unavili a pochopili, že to nedokážeme. Napsali jsme tedy nevelkou poému o umírajícím papouškovi.
Když se Roman vrátil, byla nástěnka hotová, Drozd ležel na stole a hltal namazané chleby, Počkin mně a Stelle vysvětloval, proč je událost s papouškem naprosto nemožná.
"Jste chlapíci," řekl Roman. "Báječná nástěnka. A to záhlaví! A to bezedné hvězdné nebe! A jak málo překlepů... A kde je papoušek?"
Papoušek ležel v Petriho misce a na témž místě, kde jsme ho s Romanem viděli včera. Až se mi zatajil dech.
"Kdo ho sem položil?" zeptal se Roman.
"Já," řekl Drozd. "Proč?"
"Nic, jen tak," řekl Roman. "Ať tam leží. Viď, Sašo?"
Přikývl jsem.
"Uvidíme, co s ním bude zítra," řekl Roman.

Kapitola čtvrtá

Ten ubohý starý nevinný ptáček
nadává jako tisíc čertů, ale nechápe,
co říká.

R. Stevenson

Nazítří jsem se však musel hned od rána věnovat svým bezprostředním povinnostem. Aldan byl spraven a připraven k boji, a když jsem po snídani přišel do elektronického sálu, stála už u dveří menší fronta dublů, kteří drželi lístky s žádanými úkoly. Začal jsem tím, že jsem pomstychtivě vyhnal dubla Cristobala Junty, na jehož lístek jsem napsal, že nemohu rozluštit písmo. (Cristobal Junta měl písmo skutečně nečitelné psal ruštinu švabachem.) Dubl Fjodora Simeonoviče přinesl program, který sestavil Fjodor Simeonovič osobně. Byl to první program, který sestavil sám Fjodor Simeonovič bez rad, náznaků a pokynů z mé strany. Podrobně jsem program prohlédl a s potěšením jsem konstatoval, že je sestaven logicky, úsporně a s jistým vtipem. Opravil jsem některé nepodstatné chyby a předal program svým děvčatům. Potom jsem si všiml, že ve frontě přešlapuje bledý a vyděšený účetní z rybího kombinátu. Bylo vidět, že je mu trapně, že se i bojí, a tak jsem ho přijal bez čekání.
"Víte, mně je to nepříjemné," mumlal a pošilhával po dublech. "Tamhle soudruzi čekají, přišli dřív než já..."
"Nevadí, to nejsou soudruzi," uklidnil jsem ho.
"Tak občané..."
"Ani občané."
Účetní zbledl jako stěna, nahnul se ke mně a zajíkavým šeptem pronesl:
"No právě, koukám - a oni nemrkají... A tamhleten v tom modrém, ten podle mého ani nedýchá..."
Už jsem měl odbavenou polovinu fronty, když zatelefonoval Roman.
"Saša?"
"Ano."
"Papoušek není."
"Jak to - není?"
"Jednoduše není."
"Vyhodila ho uklízečka?"
"Ptal jsem se jí. Nejen nevyhodila, ani ho neviděla."
"Není to lumpárna domácích skřítků?"
"V ředitelově laboratoři? To sotva."
"No jo," připustil jsem. "Nebo sám Janus?"
"Janus ještě nepřišel. A vůbec, vypadá to, že se ještě nevrátil z Moskvy."
"Tak jak tomu všemu mám rozumět?"
"Nevím. Uvidíme."
Odmlčeli jsme se.
"Zavoláš mě, kdyby bylo něco zajímavého?" zeptal jsem se.
"Samozřejmě. Určitě. Tak zatím ahoj, kamaráde."
Donutil jsem se nemyslet na papouška, do kterého mi upřímně řečeno nic nebylo. Propustil jsem všechny dubly, zkontroloval všechny programy a pustil se do odporného úkolu, který mi už dávno visel na krku. Tento úkol mi dali naši absolutisté. Nejprve jsem jim řekl, že úloha nemá smysl ani řešení, jako ostatně většina jejich úkolů. Ale pak jsem se poradil s Juntou, který se v podobných věcech velice dobře vyznal, a ten mi dal několik povzbudivých rad. Mnohokrát jsem se k tomuto úkolu vracel a znovu jej odkládal, až dnes jsem ho konečně dořešil. Vyšlo mi to neobyčejně krásně. Právě ve chvíli, kdy jsem končil a s blaženým pocitem se opřel zády, abych si řešení prohlédl z dálky, vstoupil dovnitř Junta brunátný zlostí. Zahleděn na moje nohy se informoval suchým a nepříjemným hlasem, od které doby se mi jeví jeho písmo nečitelné. A oznámil mi, že mu to nápadně připomíná sabotáž.
Díval jsem se na něho dojatě.
"Cristobale Joséviči," řekl jsem. "Tak jsem ho přece jenom vyřešil. Měl jste plnou pravdu. Prostor zaklínání se skutečně dá zakřivit podle všech čtyř proměnných."
Konečně pozvedl oči a podíval se na mě. Musel jsem zřejmě vypadat neobyčejně šťastně, protože zvlídněl a pronesl:
"Ukažte, já se podívám."
Podal jsem mu lístky, Junta si sedl vedle mě a společně jsme probrali celý úkol od začátku do konce a požitkářsky jsme vychutnávali dvě půvabné transformace, z nichž jednu mi naznačil on a na druhou jsem přišel já sám.
"My dva nemáme zrovna hloupé hlavy, Alejandro," řekl nakonec Junta. "Umíme umělecky myslet. Nezdá se vám?"
"Podle mého jsme kanóni," řekl jsem upřímně.
"Taky si myslím," přisvědčil Junta. "Tohle zveřejníme. Za něco takového se nikdo nemusí stydět. To nejsou autostopové galoše nebo neviditelné kalhoty."
Dostali jsme se do výborné nálady a začali jsme rozebírat nový Juntův úkol. Cristobal Josévič prohlásil, že dřív považoval sám sebe za pobreqiuto, a o tom, že já jsem matematický nedouk, se přesvědčil hned při naší první schůzce. Horlivě jsem s ním souhlasil a vyslovil jsem domněnku, že už asi brzy půjde do penze, zatímco mě by se patřilo svinským krokem vyhnat z ústavu nakládat dříví, protože se k ničemu jinému nehodím. Nesouhlasil se mnou. Prohlásil, že o nějaké penzi nemůže být ani řeči, že s ním by bylo načase pohnojit zem, zatímco mě by neměli ani na kilometr pouštět blízko k žádnému zpracovávání dřeva, protože i tam je třeba aspoň minimální intelektuální úrovně, kdežto mě by měli přidělit jako učně k pomocníkovi čerpače při odvozu žump z cholerových baráků. Seděli jsme s podepřenými bradami a oddávali se představám vlastního sebezničení, když do sálu nakoukl Fjodor Simeonovič. Jak jsem vyrozuměl, byl neobyčejně zvědav na můj názor na program, který sestavil:
"Program!" pronesl Junta a jízlivě se ušklíbl. "Neviděl jsem tvůj program, Theodore, ale jsem přesvědčen, že je geniální ve srovnání s tímhle..." Štítivě vzal do dvou prstů lístek se svým úkolem a podal ho Fjodoru Simeonoviči. "Pokochej se, tady je vzor ubohosti a nicoty."
"M-mládenci," pronesl Fjodor Simeonovič ohromeně, když se zorientoval v písmu. "Vždyť to je p-problém rabína

Löwa. Cagliostro p-přece dokázal, že n-nemá řešení."
"To my taky víme, že nemá řešení," řekl Junta a okamžitě se naštětil. "Chceme vědět, jak ho řešit."
"U-uvažuješ nějak p-podivně, Kristo... Jak se d-dá hledat řešení, k-když neexistuje? To je n-nesmysl..."
"Nezlob se, Theodore, ale podivně uvažuješ ty. Nesmysl je hledat řešení, když stejně existuje. Tady jde o to, co dělat s úkolem, který řešení nemá. To je hluboce zásadní otázka, která, jak vidím, není tobě, praktikovi, bohužel dostupná. Zřejmě jsem se s tebou vůbec neměl pouštět do takové debaty."
Tón Cristobala Joséviče byl neobyčejně urážlivý a Fjodor Simeonovič se rozzlobil.
"Tak p-podívej, m-milánku," pronesl. "Já s t-tebou nemůžu mluvit t-tímto tónem p-před mladíkem. Já ž-žasnu. Tohle je ne-nep-pedagogické. Chceš-li p-pokračovat, rač se mnou laskavě vyjít na ch-chodbu."
"Ráčím," odpověděl Junta, narovnal se jako péro a křečovitě zašátral při boku po jílci neexistujícího meče.
Obřadně vyšli s hlavami hrdě vztyčenými a jeden na druhého se ani nepodívali. Děvčata se hihňala. Ani mě to moc nepoděsilo. Usedl jsem, opřel si hlavu do dlaní, zadíval jsem se na zapomenutý lístek papíru a přitom jsem napůl ucha poslouchal, jak na chodbě mohutně duní bas Fjodora Simeonoviče, protkaný suchými zlostnými výkřiky Cristobala Joséviče. Potom Fjodor Simeonovič zahlaholil: "Račte mě následovat do mého kabinetu!" - "Ráčím!" zaskřehotal Junta. Teď už si vykali. A hlasy se vzdálily. "Souboj! Souboj!" zaštěbetala děvčata. Junta byl opředen pověstí statečného duelanta a rváče. Říkalo se, že si vždycky zavede protivníka do své laboratoře, nechá ho zvolit fleuret, kord či halapartnu a pak začne á la Jean Marais skákat po stolech a porážet skříně. Ale o Fjodora Simeonoviče nemusel mít nikdo strach. Bylo jasné, že v jeho kabinetě budou nejdřív půl hodiny mlčet každý na jednom konci stolu, potom si Fjodor Simeonovič těžce vzdychne, otevře dřevěný cestovní kufřík a nalije dvě odlivky elixíru Blaženosti. Junta zavětří nosem, nakroutí si knír a odlivku vypije. Fjodor Simeonovič bez prodlení nalije novou a křikne do laboratoře: "Přineste okurčičky!"
Tou dobou zatelefonoval Roman a podivným hlasem řekl, abych k němu okamžitě zašel. Vyběhl jsem po schodech nahoru.
V laboratoři byli Roman, Víťka a Edik. Kromě nich byl v laboratoři ještě zelený papoušek. Živý. Seděl jako včera na vahadle laboratorních vah, prohlížel si jednoho po druhém hned jedním, hned druhým okem, prohraboval se zobákem v peří a cítil se zřejmě výborně. Vědci na rozdíl od něho moc dobře nevypadali. Roman stál zachmuřeně nad papouškem a čas od času přerývaně vzdychal. Bledý Edik si opatrně masíroval spánky s trpitelským výrazem ve tváři, jako by ho trápila migréna. A Víťka, sedící na obrácené židli, se kolébal jako malý kluk na houpacím koni, nesrozumitelně mumlal a horečnatě vyvaloval oči.
"Zase on?" zeptal jsem se polohlasně.
"Zase."
"Foton?" Už mi taky začínalo být všelijak.
"A číslo souhlasí?"
Roman neodpověděl. Edik řekl přiškrceně:
"Kdybychom věděli, kolik per mají papouškové v ocasu, mohli bychom je spočítat a přihlédnout k tomu, které ztratil předevčírem."
"Nemám skočit pro Brehma?" nabídl jsem se.
"Kde je nebožtík?" zeptal se Roman. "Tím musíme začít. Poslouchejte, detektivové, kde je mrtvola?"
"Mr-mrtvola!" zachrčet papoušek. "Cer-remonie! Mr-mrtvola přes hr-hrazení! R-rubidium!"
"Čert aby se vyznal, co to mele," vyhrkl Roman od plic.
"Mrtvola přes hrazení, to je typický pirátský obrat," vysvětlil Edik.
"A co rubidium?"
"R-rubidium! R-rezerva! Obr-rovská!" řekl papoušek.
"Rezervy rubidia jsou obrovské," tlumočil Edik. "Ještě by bylo zajímavé vědět kde."
Nahnul jsem se a začal si prohlížet kroužek.
"Třeba to před jenom není tamten."
"A kde je tamten?" zeptal se Roman.
"No, to už je jiná věc," řekl jsem. "Ale ta by se dala vysvětlit snáz."
"Tak vysvětluj," vybídl mě Roman.
"Počkej," řekl jsem. "Nejdřív vyřešíme otázku, jestli je to tamten, nebo ne."
"Já myslím, že to je tamten," pravil Edik.
"A já myslím, že ne," řekl jsem. "Tady na kroužku je škrábanec, jak je ta trojka..."
"Tr-trojka!" pronesl papoušek. "Tr-rojka! Vprravo! Zabr-rat! Ur-ragán! Ur-ragán!"
Víťka sebou najednou trhl.
"Mám nápad!" prohlásil.
"Jaký?"
"Asociativní výslech."
"Jak to vypadá?"
"Počkejte. Všichni si sedněte, mlčte a nerušte. Romane, máš magnetofon?"
"Diktafon."
"Dej ho sem. Hlavně všichni mlčte. Já se mu teď dostanu na kobylku, prevítovi. Všecko mi vyklopí."
Víťka si přitáhl židli, usedl s diktafonem v ruce proti papouškovi, načepýřil se, zašilhal po ptákovi jedním okem a zachrčet:
"R-rubidium!"

Papoušek se lekl a div nespadl z vah. Zamával křídly, aby obnovil rovnováhu, a odpověděl:
"R-rezerva! Kr-ráter R-ricciho!"
Koukli jsme po sobě.
"R-rezerva!" zaryčel Víťka.
"Obr-rovská! Hr-roudy! Hr-roudy! R-ricci má pr-ravdu! R-ricci má pr-ravdu! R-roboti!"
"Roboti!"
"Kr-rach! Požár-r! Atmosfér-ra! Požár-r! Pr-ryč! Dr-ramba! Pr-ryč!"
"Dramba!"
"R-rubidium! R-rezerva!"
"Rubidium!"
"R-rezerva! Kr-ráter R-ricciho!"
"Konec," poznamenal Roman. "Uzavřený kruh."
"Počkej, počkej," mumlal Víťka. "Hned budu pokračovat..."
"Zkus něco z jiné oblasti," poradil mu Edik.
"Janus!" prohlásil Víťka.
Papoušek otevřel zobák a kýchl.
"Ja-nus!" opakoval Víťka přísně.
Papoušek se zamyšleně díval z okna.
"Není v tom er," řekl jsem.
"To je možné," řekl Víťka. "Tak takhle... Něvstr-rujev!"
"Přebír-rám!" sdělil mu papoušek. "Čar-roděj! Čar-roděj! Na dr-rátě Kr-rál! Na dr-rátě Kr-rál!"
"Tohle není pirátský papoušek," poznamenal Edik.
"Zeptej se ho na mrtvolu," požádal jsem.
"Mrtvola," řekl Víťka neochotně.
"Cer-remonie! Hr-rob! Kr-rátký pr-roces! Pr-roslovy! Pr-roslovy! Pr-rázdné br-rblání! Pr-racovat! Pr-racovat!"
"Ten musel mít zajímavé pány," řekl Roman. "Co budeme dělat?"
"Víťo," řekl Edik. "On podle mě užívá kosmické terminologie. Zkus něco jednoduchého, všedního."
"Neutronová bomba," řekl Víťa.
Papoušek sklonil hlavu na stranu a drápkem si očistil zobák.
"Parník!" řekl Vítka.
Papoušek mlčel.
"Ne, takhle to nejde," řekl Roman.
"To je k vzteku," ulevil si Víťka. "Mě zrovna nenapadá nic všedního, kde by bylo r, Židle, stůl, podlaha... Pohovka... Moment! Tr-ranslatér!"
Papoušek pohlédl na Víťku jedním okem.
"Kor-rnějev, pr-rosím!"
"Cože?" zeptal se Víťka. Poprvé v životě jsem viděl, jak Víťka přišel do rozpaků.
"Kor-rnějev! Kr-robián! Kr-robián! Spr-rávný pr-racovník! Stopr-rocentní bar-rbar! Nádher-ra!"
Zachichotali jsme se. Víťka po nás šlehl okem a pomstychtivě řekl:
"Ojra-Ojra!"
"Star-rý! Star-rý!" odpověděl papoušek pohotově. "R-rád! Dohr-rál!"
"To nějak moc nesedí," řekl Roman.
"Proč by to nesedělo?" řekl Víťka. "Náhodou to ohromně sedí... Pr-rivalov!"
"Pr-rostoduchý pr-rojekt! Pri-rimitiv! Pr-racant!"
"Kamarádi, on nás všechny zná," poznamenal Edik.
"Kamar-rádi," zareagoval papoušek. "Zr-rníčko papr-riky! Zer-ro, zer-ro! Gr-ravitace!"
"Ampérjan!" vyhrkl Víťka chvatně.
"Kr-rematorium! Br-rzy se přetr-rhla!" prohlásil papoušek a dodal: "Ampér-rmetr!"
"Nějaká nesmyslná motanice," řekl Edik.
"Nesmyslné motanice neexistují," pronesl Roman zamyšleně.
Víťka stiskl tlačítko a otevřel diktafon.
"Páska skončila," oznámil. "Škoda."
"Víte co?" řekl jsem. "Podle mne bude nejjednodušší zeptat se Januse. Co je to za papouška, odkud je a tak vůbec..."
"A kdo se ho zeptá?" nadhodil Roman.
Nikdo se nepřihlásil. Víťka navrhl, abychom si poslechli zvukový záznam, a my souhlasili. Všechno to znělo dost podivně. Hned při prvních slovech z diktafonu přeletěl papoušek Víťkovi na rameno a začal s neučeným zájmem poslouchat. Občas připojoval poznámky jako "Dr-ramba ignor-zuje ur-ran," "Spr-rávně" a "Kr-robián Kor-rnějev".
Když záznam skončil, řekl Edik:
"V zásadě by bylo možné sestavit lexický slovník a dát ho prozkoumat do stroje. Ale něco je jasné i tak. Především nás všechny zná. Už to je podivuhodné. To znamená, že mnohokrát slyšel naše jména. Za druhé ví o robotech. A o rubidiu. Mimochodem, kde se používá rubidia?"
"U nás v ústavu," řekl Roman, "každopádně se ho nikde jinde nepoužívá."
"To je něco jako draslík," dodal Kornějev.
"Rubidium - no prosím," přidal jsem se. "Ale odkud ví o měsíčních kráterech?"

"Proč by měly být zrovna měsíční?"
"Copak na Zemi se horám říká krátery?"
"Tak za prvé existuje kráter Arizona, a za druhé kráter není ani tolik hora, jako spíš velká díra."
"Dír-ra časopr-rostoru," sdělil nám papoušek.
"Má neobyčejně zajímavou terminologii," řekl Edik. "Přes veškerou snahu ji nemohu klasifikovat jako obecně upotřebitelnou."
"Ano," připustil Víťka. "Jestli se ten papoušek drží neustále při Janusovi, pak se Janus zabývá podivnými záležitostmi."
"Pr-rapodivný or-rbitální tr-ransfer," prohlásil papoušek.
"Janus se přece nezabývá kosmem," podotkl Roman. "To bych musel vědět."
"Třeba se jím zabýval dřív?"
"Dřív taky ne."
"Mluvil o nějakých robotech," připomněl Vítka sklesle. "A o kráterech... Co s tím mají společného krátery?"
"Třeba Janus čte fantastiku," nadhodil jsem.
"Nahlas? A papouškovi?"
"N-no..."
"Mars," pronesl Víťka a obrátil se na papouška.
"Hr-rozná nár-ruživost," řekl papoušek. Zamyslel se a dodal na vysvětlenou:" Ztr-roskotal! Mar-rně!"
Roman vstal a začal přecházet po laboratoři. Edik si lehl tváří na stůl a zavřel oči.
"Jak se tady objevil?" zeptal jsem se.
"Jako včera," řekl Roman. "Z Janusovy laboratoře."
"Viděli jste to na vlastní očí?"
"Mhm."
"Jednu věc nechápu," řekl jsem. "Zcepeněl, nebo nezcepeněl?"
"Jak to máme vědět?" odpověděl Roman. "Já nejsem veterinář. A Víťka není ornitolog. Třeba to vůbec není papoušek."
"A co tedy?"
"Jak to mám vědět?"
"Třeba je to složitá řízená halucinace," řekl Edik, aniž otevřel oči.
"Kým řízená?"
"O tom právě teď uvažuju," řekl Edik.
Stiskl jsem si prstem oko a podíval se na papouška. Papoušek se rozdvojil.
"Rozdvojuje se," oznámil jsem. "Takže to není halucinace."
"Řekl jsem - složitá halucinace," připomněl Edik.
Stiskl jsem si obě oči. Chvíli jsem neviděl vůbec nic.
"Tak podívejte," řekl Kornějev. "Prohlašuje, že se tu setkáváme s porušením zákona příčiny a následku. Takže východisko je jediné všechno tohle je halucinace a nám nezbývá než vstát, seřadit se a za zpěvu písní se vydat k psychiatrovi. Na můj povel - nastoupit!"
"Já nejdu," prohlásil Edik. "Mám ještě jeden nápad."
"Jaký?"
"Neřeknu."
"Proč ne?"
"Vy byste mě zmlátili."
"My tě zmlátíme stejně."
"Tak mlaťte."
"Žádný nápad nemáš," řekl Víťka. "To se ti jenom zdá. Hybaj k psychiatrovi!"
Vrzly dveře a z chodby do laboratoře vstoupil Janus Poluektovič.
"Ta-ak," pronesl. "Dobrý den."
Vstali jsme. Obešel nás a jednomu po druhém podal ruku.
"Fotonek!" řekl, když spatřil papouška. "Nepřekáží vám tu, Romane Petroviči?"
"Jestli nepřekáží?" řekl Roman. "Mně? Pryč by měl překážet? Nepřekáží. Naopak..."
"Ale přece jenom každý den...," nakousl Jaru Poluektovič a najednou se zarazil. "O čem jsme to včera spolu mluvili?" zeptal se a mnul si přitom čelo.
"Včera jste byl v Moskvě," řekl Roman ohleduplně.
"Aha... ano, ano. No dobrá. Fotonku, pojď sem!"
Papoušek se vznesl, usedl Janusovi na rameno a zašveholil mu do ucha:
"Pr-roso, pr-roso! Cukr-r!"
Janus Poluektovič se něžně usmál a vzdálil se do své laboratoře. My jsme se vyjeveně podívali jeden na druhého.
"Pryč odtud," navrhl Roman.
"K psychiatrovi. K psychiatrovi!" mumlal Kornějev zarputile, když jsme kráčeli chodbou k němu na pohovku. "Do Ricciho kráteru. Dr-ramba! Cukr-r!"

Kapitola pátá

Faktů je vždycky dost - chybí

jenom fantazie.

D. Blochincev

Víťka sundal na podlahu nádoby s živou vodou, my jsme se svalili na pohovku-translatér a zapálili jsme si. Za chvíli se Roman zeptal:
"Víťko, vypnul jsi pohovku?"
"Ano."
"Mně totiž leze do hlavy nějaká pitomina."
"Pohovka je vypnutá a zablokovaná."
"Ba ne, mládenci," řekl Edik, "proč by to přece jenom nemohla být halucinace?"
"Kdo říká, že to není halucinace?" namítl Víťka. "Já přece navrhuju jít k psychiatrovi."
"Když jsem chodil za Majkou," řekl Edik, "vyvolával jsem takové halucinace, že mi samotnému bylo úzko."
"Proč?" zeptal se Víťka.
Edik se zamyslel.
"Ani nevím," řekl potom. "Nejspíš z nadšení."
"Ale já se ptám na to, proč by někdo v nás vyvolával halucinace," řekl Víťka. "A potom - my nejsme Majka. Naštěstí jsme magistři. Kdo nás může zdolat? Janus, prosím. Kivrin, Junta, dejme tomu. Možná ještě Giacomo."
"Tadyhle Saša je mezi námi trochu slabý," řekl Edik omluvným tónem.
"No a co?" zeptal jsem se. "Zjevuje se to snad jenom mně?"
"To by se ostatně dalo zjistit," řekl Víťka zamyšleně. "Jestli Sašku... to... tento..."
"Nono!" poznamenal jsem. "Heleďte, tohle si nechte. Jinak se to zjistit nedá? Zatlačte si na oko. Nebo dejte diktafon někomu cizímu. Ať si to poslechne a řekne vám, jestli je tam něco zachyceno, nebo ne."
Magistři se lítostivě ušklíbli.
"Jsi dobrý programátor, Sašo," řekl Edik.
"Štěně," utrousil Kornějev. "Embryo."
"Ano, Sášenko," vzdychl Roman. "Jak vidím, neumíš si ani představit, co to je opravdová, podrobná, pečlivě řízená halucinace."
Na obličejích magistrů se objevil zasněný výraz - zřejmě je zaplavily sladké vzpomínky. Sledoval jsem je se závistí. Usmívali se. Přimhuřovali oči. Na někoho mrkali. Potom najednou Edik zjihle řekl:
"Přes celou zimu jí kvetly orchideje. Měly tu rejnádhernější vůni, jakou jsem dokázal vymyslet..."
Víťka se vzpamatoval:
"Berkeleyovci," řekl. "Solipsisti nečesaní Och, jak hrůzná je moje představivost."
"Ano," přidal se Roman. "Halucinace není záležitost, o níž by se dalo rokovat. To by bylo příliš primitivní. Nejsme babky ani malé děti. Netoužím být agnostikem. Jaký jsi to měl nápad, Ediku?"
"Já? ... Aha, měl jsem nápad. I když taky jenom primitivní. Matrikáty."
"Hm, hm," pronesl Roman pochybovačně.
"Co to je?" zeptal jsem se.
Edik mi neochotně vysvětlil, že kromě dublů, které už znám, existují ještě matrikáty - absolutně přesné kopie předmětů nebo bytostí. Na rozdíl od dublů se matrikát shoduje s originálem ve všem, včetně molekulární struktury. Obyčejnými metodami není možné je rozlišit. Je zapotřebí zvláštních přístrojů a vůbec je to velice složitá a namáhavá práce. Svého času získal Balsamo titul magistra-akademika právě za to, že dokázal matrikátní podstatu Filipa Bourbona, známého mezi lidem pod přezdívkou železná maska. Tento matrikát Ludvíka XIV. byl zhotoven v tajných jezuitských laboratořích s cílem uchvátit francouzský trůn. V dnešní době se matrikáty vyrábějí výhradně metodou biostereografie á la Richard Ségur.
Tehdy jsem nevěděl, kdo to je Richard Ségur, ale ihned jsem prohlásil, že nápad s matrikáty může vysvětlit jedině neobyčejnou shodu papoušků. Jinak nic. Například zůstává stále záhadou, kam zmizel ten včerejší zcepenělý.
"Ano, je to tak," připustil Edik. "Já na tom netrvám. Tím spíš, že Janus nemá s biostereografií nic společného."
"No právě," řekl jsem o něco odvážněji. "To už by bylo lepší předpokládat cestu do popisované budoucnosti. Znáte to? Jako Louis Sedlovoj."
"No?" řekl Kornějev bez zvláštního zájmu.
"Zkrátka Janus lítá do nějakého fantastického románu, bere tam papouška a přiváží ho sem. Papoušek pojde, Janus znova letí na tu konkrétní stránku a zase... Pak se dá pochopit, proč jsou si papoušci podobní. Je to pořád jeden a týž papoušek, a taky se tím dá vysvětlit, proč má tak vědeckofantastickou slovní zásobu. A vůbec," pokračoval jsem a přitom jsem cítil, že to dohromady nezní zrovna hloupě, "dokonce se můžeme pokusit vysvětlit, proč Janus klade ty svoje otázky - on se totiž pokaždé bojí, že se vrátil do jiného dne, než měl... Tak co? Myslím, že jsem to objasnil uspokojivě, ne?"
"No a ty znáš takový fantastický román?" zeptal se Edik zvědavě. "S papouškem?"
"Ne," přiznal jsem se poctivě. "Ale ti, co létají ve hvězdoletech, mívají s sebou všelijaká zvířata. Kočky, opice i děti... No a na Západě existuje spousta vědecké fantastiky, to se nedá všecko přečíst..."
"Tak především... papoušek ze západní fantastiky asi sotva bude mluvit po našem," řekl Roman. "A hlavně mi nejde do hlavy, odkud tihle kosmičtí papouškové, i kdyby byli z naší fantastiky, můžou znát Kornějeva, Privalova a Ojru-Ojru..."
"A to už vůbec nemluvím o tom," připojil se Víťka pomalu. "že přenášet materiální těleso do ideálního světa je jedna věc, a ideální těleso přenášet do světa materiálního je něco docela jiného... Pochybuju, že by se našel spisovatel, který

by vytvořil postavu papouška schopnou samostatné existence v reálném světě."
Vzpomněl jsem si na poloprůzračné vynálezce a nevěděl jsem, co mám odpovědět.
"Mimochodem," pokračoval Víťka blahosklonně, "náš Sášenka přece jenom vzbuzuje určité naděje. Z jeho hypotézy už prosvítá jistá dávka ušlechtilého šílenství."
"Janus by přece nespaloval ideálního papouška," řekl Edik s přesvědčením. "Ideální papoušek by přece nemohl ani zatuchnout."
"Proč takhle?" řekl najednou Roman. "Proč jsme tak nedůslední? Proč Sedlovoj? Z jakého důvodu by měl Janus opakovat L. Sedlového? Janus přece má svoje téma. Má svou problematiku. Janus se zabývá paralelními prostory. Z toho bychom měli vycházet!"
"Tak jedem!" vybídl jsem.
"Ty myslíš, že se Janusovi podařilo spojit se s nějakým paralelním prostorem?" zeptal se Edik.
"Spojení navázal už dávno. Proč bychom nemohli předpokládat, že zkouší přenášení materiálních těles? Edik má pravdu, jsou to matrikáty, musejí to být matrikáty, protože je třeba mít záruku, že přenášený předmět je naprosto identický. Způsob přenášení se volí na základě experimentu. První dva pokusy byly neúspěšné, papoušci pošli. Dneska, jak se zdá, se experiment zdařil..."
"A proč mluví po našem?" zeptal se Edik. "A proč mají zrovna tuhle slovní zásobu?"
"Zřejmě i tam existuje Rusko," řekl Roman. "Ale tam už těží rubidium z Ricciho kráteru."
"Všechno je to přitažené za vlasy," prohlásil Víťka. "Proč jsou to zrovna papoušci? Proč ne psi nebo morčata? Nebo proč ne rovnou magnetofony, když se to tak veme? A ještě něco - odkud tihle papouškové vědí, že Ojra-Ojra je starý, kdežto Kornějev správný pracovník?"
"Krobián," připomněl jsem.
"Krobián, ale správný. A kam se vlastně poděl ten zcepenělý papoušek?"
"Tak podívejte," řekl Edik. "Takhle by to nešlo. Pracujeme jako diletanti. Připomíná mi to laické dopisy: Drazí vědátoři. Už několik let se mi ve sklepě ozývá podzemní klepání. Vysvětlete mi prosím, z čeho vzniká... My potřebujeme systém. Víťo, kde máš papír? Hned si to všechno rozepíšeme..."
A tak jsme krásným Edikovým perem všechno rozepsali.
Především jsme přijali postulát, že to, co se odehrává, není halucinace, jinak by na tom nebylo nic zajímavého. Potom jsme zformovali otázky, na něž měla hledaná hypotéza dát odpověď. Tyto otázky jsme rozdělili do dvou skupin - do skupiny Papoušek a skupiny Janus. Skupinu Janus jsme zavedli na naléhání Romana a Edika, kteří prohlašovali, že celým nitrem cítí spojitost mezi zvláštnostmi Januse a zvláštnostmi papoušků. Nedokázali odpovědět na Kornějevův dotaz, jaký fyzikální obsah mají pojmy nitro a cítit, ale zdůraznili, že sám Janus je nesmírně zajímavým objektem ke zkoumání a že jablko nikdy nepadá daleko od stromu. Protože já jsem vlastní názor neměl, získali většinu, takže definitivní seznam otázek vypadal takto:
Proč papoušci jedna, dvě a tři, sledovaní desátého, jedenáctého a dvanáctého, jsou si podobni natolik, že jsme je z počátku považovali za jednoho a téhož? Proč Janus spálil prvního papouška a patrně i toho, jenž mu předcházel (nultého) a z něhož zůstalo jen jedno péro? Kam se péro podělo? Kam zmizel druhý (zcepenělý) papoušek? Jak vysvětlit zvláštní slovní zásobu druhého a třetího papouška? Jak si vysvětlit, že nás třetí papoušek všechny zná, zatímco my ho vidíme prvně? ("Proč pošli papoušci?" pokoušel jsem se doplnit, ale Kornějev zabručel: "Proč se jako první příznak otravy objevuje zmodrání mrtvoly?" - a moji otázku nezapsali.) Co spojuje Januse a papoušky? Proč si Janus nikdy nepamatuje, s kým a o čem včera mluvil? Co se s Janusem děje o půlnoci? Proč má U-Janus podivný zvyk mluvit v budoucím čase, kdežto u A-Januse něco podobného nikdo nepozoroval. Proč vůbec jsou dva a na základě čeho se vlastně rozšířila legenda, že Janus Poluektovič je jeden ve dvou osobách?
Potom jsme určitou dobu usilovně přemýšleli a čas od času nahlíželi do papíru. Pořád jsem doufal, že mě znovu osvítí ušlechtilé šílenství, ale myšlenky jsem měl roztěkané a čím dál víc jsem se přikláněl ke stanovisku Sani Drozda, že v tomhle ústavu se dějí i jinší věci. Chápal jsem, že tenhle laciný skepticismus je jednoduše důsledkem mé omezenosti a neschopnosti myslet v kategoriích změněného světa, ale to už nebylo závislé na mé vůli. Všechno, co se tu děje, uvažoval jsem, může být podivuhodné jedině v případě, budeme-li předpokládat, že tihle tři nebo čtyři papoušci jsou pořád jeden a týž. Jsou si navzájem skutečně tak podobní, že jsem v počátku podlehl omylu. To je přirozené. Jsem matematik, mám úctu k cifrám, a shoda čísel, zejména šestimístných, mi automaticky vybavuje představu shody očíslovaných předmětů. Je ovšem jasné, že tohle nemůže být jeden a týž papoušek. V tom případě by se porušoval zákon příčiny a následku, zákon, kterého jsem se absolutně nechtěl zříkat kvůli nějakým pitomým papouškům, navíc zcepenělým. A není-li to jeden a týž papoušek, potom se celý problém zcvrkává na malichernost. No, prosím, tak se shodují čísla. No, prosím, někdo vyhodil papouška a my nevíme kdo. A co ještě? Ta slovní zásoba? To je toho, slovní zásoba! I to se určitě vysvětlí nějak jednoduše. Už jsem se chystal vystoupit s projevem na toto téma, ale Víťka Kornějev najednou řekl:
"Kluci, já už to asi mám."
Nikdo neřekl ani slovo. Jenom jsme se k němu otočili - všichni naráz, až židle zavrzaly. Víťka povstal.
"Je to jednoduché jako facka," řekl. "Je to triviální. Je to otřepané a banální, Ani se mi o tom nechce mluvit."
Pomalu jsme vstávali. Měl jsem pocit, že čtu poslední stránku napínavé detektivky. Všechen můj skepticismus jako by se rázem rozplynul.
"Kontramoce!" prohlásil Víťka.
Edik se svalil.
"Výborně," řekl, "jsi chlapík!"
"Kontramoce?" řekl Roman. "Vlastně... Aha..." Zatočil prsty ve vzduchu. "Tak... Mhm... A když takhle? No jo v tom

případě je jasné, proč nás všechny zná..." Roman se široce rozmáchl. "Takže oni přicházejí odtamtud..."
"Proto on se ptá, o čem mluvil včera?" připojil se Víťka. "A ta fantastická terminologie..."
"No tak počkejte!" zakvílel jsem. Poslední stránka detektivky mi připadala napsaná arabsky. "Počkejte! Jaká kontramoce?"
"Ba ne," řekl Roman lítostivě a z výrazu Víťkova obličeje bylo rázem jasné, že v tu chvíli taky pochopil, proč se to kontramocí nedá vysvětlit. "Nevychází to," řekl Roman. "To je film... Představ si film..."
"Jaký film?" zaúpěl jsem. "Pomó-óc!"
"Film pozpátku," vysvětlil mi Roman. "Chápeš? Kontramoce."
"Zatracená lumpárna!" pronesl Víťka rozmrzele, lehl si na pohovku a zabořil nos do zkřížených rukou.
"No jo, nevychází to," přitakal Edik taky lítostivě. "Ty se nevzrušuj, Sašo, ono to stejně nevychází. Kontramoce je podle definice pohyb v čase opačným směrem. Jako neutrino. Nejhorší ovšem je, že kdyby byl papoušek kontramotem, lítal by pozpátku a neumíral by před našima očima, ale naopak ožíval... Ale jinak je to dobrá myšlenka. Papoušek kontramot by skutečně mohl znát ledacos o kosmu. Vyvíjí se přece z budoucnosti do minulosti. A kontramot Janus by opravdu nemohl vědět, co se stalo v našem včerejšku, protože náš včerejšek by pro něho byl zítřkem."
"O to právě jde," přidal se Víťka. "Já jsem si řekl: Proč ten papoušek označil Ojru-Ojru za starého! A proč Janus někdy tak obratně a do detailu předvídá, co se stane zítra? Vzpomínáš na ten případ na střelnici, Romane? Už mě tak napadlo, že jsou oba z budoucnosti..."
"Poslyšte, je vůbec možné něco takového jako kontramoce?" zeptal jsem se.
"Teoreticky ano," řekl Edik. "Polovina hmoty ve vesmíru se přece pohybuje v čase opačným směrem. Ale prakticky se tím doposud nikdo nezabýval."
"Kdo to taky potřebuje a kdo to vydrží?" poznamenal Víťka zachmuřeně.
"Připusťme, že by to byl zajímavý experiment," řekl Roman.
"Ne experiment, ale sebeobětování," zabručel Víťka. "Myslete si, co chcete, ale něco z kontramoce v tom je... Celým nitrem to cítím."
"Aha, nitro," utrousil Roman a všichni se odmlčeli.
Zatímco mlčeli, dával jsem si horečně dohromady, k čemu jsme v praxi dospěli. Je-li kontramoce teoreticky možná, je tedy teoreticky možné i porušení zákona příčiny a následku. Vlastně ani ne porušení, protože tento zákon zůstane platný zvlášť pro normální svět a zvlášť pro svět kontramota... Takže se přece jen dá předpokládat, že papouškové nejsou tři ani čtyři, ale jen jeden, pořád ten stejný. Co z toho vyplývá? Desátého ráno leží mrtev v Petriho misce. Pak je spálen, změněn v popel a roznesen větrem. Nicméně jedenáctého ráno je zase živ. Nejenže není zpopelněn, ale je živ a zdráv. Ovšem po poledni pojde a znovu se ocitá v Petriho misce. Tohle je sakramentsky důležité! Cítil jsem, že je to sakramentsky důležité - Petriho miska... Jednota místa! Dvanáctého je papoušek zase živ a loudí o cukr... To není kontramoce, v tom přece jenom je... Víťka má pravdu... Pro kontramota je průběh událostí tento: papoušek žije, papoušek umírá, papoušek je spálen. Zato z našeho pohledu, pomineme-li detaily, je tomu přesně naopak: papoušek je spálen, papoušek umírá, papoušek žije... Jako by někdo rozstříhal film na tři kusy a promítá nejdřív třetí, potom druhý, a teprve nakonec první... Jakési švy v nepřetržitosti... Švy v nepřetržitosti... A místo těch švů...
"Kluci," pronesl jsem skomíravým hlasem, "musí být kontramoce bezpodmínečně nepřetržitá?"
Chvíli vůbec nereagovali. Edik kouřil a vyfukoval dým ke stropu, Víťka nehybně ležel na břiše a Roman na mě nepřítomně koukal. Potom vyvalil oči.
"Půlnoc!" vydechl strašidelným šeptem.
Všichni vyskočili.
Vypadalo to, jako bych byl v pohárovém zápase vstřelil vítěznou branku. Vyskakovali na mě, olizovali mi tváře, bušili mě do zad a do krku, povalili mě na pohovku a sesypali se na mě.
"Hlavička!" ječel Edik.
"Myslivna!" hulákal Roman.
"A já tě měl vždycky za idiota!" drmolil krobián Kornějev.
Potom se uklidnili a dál už šlo všechno jako po másle.
Nejdříve Roman z ničeho nic prohlásil, že nyní zná tajemství Tunguzského meteoritu. Projevil přání, aby nám je mohl sdělit ihned, a my jsme radostně souhlasili, i když to vypadá neuvěřitelně. Nepospíchali jsme pustit se rovnou do toho, co nás zajímalo nejvíc. Ne, vůbec jsme nepospíchali! Stali se z nás labužníci. Nevrhli jsme se lačně na pochoutky. Vdechovali jsme jejich vůni, obraceli jsme oči ke stropu a mlaskali, mnuli si ruce, chodili jsme okolo a kochali se slastnými představami...
"Vnesme konečně jasno," začal Roman tajuplně, "do spletitého problému Tunguzského zázraku. Před námi se tímto problémem zabývali lidé bez jakékoli fantazie. Všechny ty komety, meteority z antihmoty, vybuchující atomové lodě, všelijaká kosmická mračna a kvantové generátory - to všechno je příliš banální a tudíž daleko od pravdy. Pro mě byl Tunguzský meteorit vždycky kosmickou lodí návštěvníků odjinud, vždycky jsem měl za to, že se na místě výbuchu nemůže tato loď najít z prostého důvodu, že už tam dávno není. Až do dnešního dne jsem předpokládal, že dopad Tunguzského meteoritu nebylo přistání kosmické lodi, ale její start. Už i tato pracovní hypotéza hodně věcí vysvětlovala. Idea nesouvislé kontramoce umožňuje s tímto problémem jednou provždy skoncovat. Co se tedy stalo třicátého června roku tisícího devítistého osmého v prostoru Podkamenné Tungusky? Přibližně v polovině července téhož roku vnikla do naší sluneční soustavy loď cizinců z kosmu. Ale nebyli to obyčejní fádní cizinci z fantastických románů. Byli to kontramoti, soudruzi! Lidé, kteří do našeho světa přiletěli z jiného vesmíru, kde čas ubíhá obráceným směrem než náš. V důsledku vzájemného působení protikladných toků času se z obyčejných kontramotů, vnímajících náš vesmír jako film puštěný pozpátku, stali kontramoti nesouvislého typu. Podstatu této nesouvislosti si necháme

zatím stranou. Důležité je něco jiného. Důležité je to, že jejich život v našem vesmíru začal být podřízen určitému rytmickému cyklu. Budeme-li pro jednoduchost předpokládat, že jednotka jejich cyklu odpovídala pozemským čtyřiadvaceti hodinám, pak by jejich život z našeho hlediska vypadal takto. Během, řekněme, prvního července žijí, pracují a jedí stejně jako my. Ale dejme tomu o půlnoci přecházejí společně se vším svým zařízením nikoli do druhého července, jako to děláme my, obyčejní smrtelníci, ale na počátek třicátého června, tedy nikoli o jediný okamžik kupředu, nýbrž o dva dny zpátky, bráno z našeho hlediska. Právě tak na konci třicátého června nepřecházejí do prvního července, ale na počátek devětadvacátého června. A tak dále. Když se octli v bezprostřední blízkosti Země, zjistili naši kontramoti s údivem, pokud ovšem si toho nevšimli už dřív, že Země dělá na své oběžné dráze velice podivné skoky - skoky, které neobyčejně ztěžuji astronavigaci. Kromě toho, když byli nad Zemi prvního července podle našeho měření času, zjistili v centru rozlehlého Eurazijského kontinentu mohutný požár, jehož dým pozorovali silnými dalekohledy už dřív - tedy druhého, třetího a tak dále července, podle našeho měření času. Katastrofa je zaujala sama o sobě, ale jejich vědecký zájem byl na nejvyšší míru vybičován, když třicátého června ráno (podle našeho měření času) zjistili, že o nějakém požáru není ani památky a pod jejich lodí se rozprostírá klidné zelené moře tajgy. Zvědavý kapitán nařídil přistát přesně v místě, kde včera (podle jeho měření času) na vlastní oči pozoroval epicentrum ohnivé katastrofy. Dál už to šlo podle všech pravidel. Zacvakala tlačítka, zamihotaly se obrazovky, zarachotily motory planetoletu, v nich vybuchoval ká-gama-plazmoin..."
"Cože, cože?" vyhrkl Víťka.
"Ká-gama-plazmoin. Nebo řekněme mí-delta-ionoplast. Loď zahalená plameny dopadla do tajgy a pochopitelně ji podpálila. Právě tento obrázek pozorovali vesničané ze vsi Karelinské i ostatní lidé, kteří později vstoupili do historie jako očití svědkové. Požár to byl strašlivý. Kontramoti se snažili vykouknout ven, ale zděsili se a usoudili, že bude lepší vyčkat za neroztavitelnými a nehořlavými stěnami kosmické lodi. Až do půlnoci bázlivě naslouchali burácení a praskání plamenů, ale přesně o půlnoci všechno ztichlo. Není divu. Kontramoti začali svůj nový den devětadeacátý červen podle našeho měření času. A když se statečný kapitán za rozsáhlých bezpečnostních opatření rozhodl asi ve dvě hodiny v noci vysunout hlavu z lodi, spatřil ve svitu silných reflektorů kladně se pohupující borovice a ihned byl napaden mračny drobného bodavého hmyzu, známého podle naší terminologie pod názvy tiplice či komáři."
Roman se nadechl a rozhlédl se po nás. Jeho vyprávění se nám velice líbilo. Už jsme se těšili, jak podobným způsobem rozlouskne záhadu zeleného papouška.
"Další osud cizinců kontramotů," pokračoval Roman, "už nás nemusí zajímat. Možná někdy kolem patnáctého června ve vší tichosti a nehlučně, protože tentokrát použili alfa-beta-gama-antigravitace, která nic nezapaluje, odstartovali z podivné planety a vrátili se domů. Možná také, že tu všichni pomřeli na otravu komářím jedem a jejich kosmická loď ještě dlouho trčela na naší planetě, zapadala do propasti času a na dně silurského moře po ní lezli trilobiti. Není rovněž vyloučeno, že někdy v roce devět set šest nebo devět set jedna na ni narazil lovec procházející tajgou a dlouho pak o tom vyprávěl přátelům, kteří mu samozřejmě ani za mák nevěřili. Na závěr svého stručného vystoupení si dovolím vyslovit soustrast slavným badatelům, kteří se marně snažili objevit aspoň něco v prostoru Podkamenné Tungusky. V zajetí příliš konkrétních představ se zajímali pouze o to, co se v tajze dělo po výbuchu, a nikdo z nich se nepokoušel zjistit, co se tam odehrálo před ním. Dixi." 1)

1) Domluvil jsem.

Roman si odkašlal a spláchl hrdlo sklenicí živé vody.
"Má někdo dotazy na referenta?" zeptal se Edik. "Žádné dotazy nejsou? Výborně. Vraťme se k našim papouškům. Kdo žádá o slovo?"
O slovo žádali všichni. A všichni taky začali mluvit. I Roman, který už byl trochu ochraptělý. Vytrhávali jsme jeden druhému z ruky papírek se seznamem otázek, jednu po druhé jsme přeškrtávali a zhruba za půl hodiny byl sestaven jasný, vyčerpávající a detailně propracovaný výklad zkoumaného jevu.
Roku tisícího osmistého jedenačtyřicátého se v rodině nebohatého statkáře a praporčíka ve výslužbě Poluekta Christoforoviče Něvstrujeva narodil syn. Dali mu jméno Janus na počest vzdáleného příbuzného Januse Poluektoviče Něvstrujeva, který přesně předpověděl pohlaví i den a dokonce hodinu narození dítěte. Tento příbuzný, tichý a skromný stařeček, se přestěhoval na statek vysloužilého praporčíka brzy po Napoleonově vpádu, bydlel v přístavku a věnoval se vědecké práci. A jak se na vědce sluší, byl podivínský, měl všelijaké rozmary, ale ke svému kmotřenci přilnul celým srdcem, ani na krok se od něho nehnul a soustavně mu vštěpoval znalosti z matematiky, chemie a dalších věd. Dá se říci, že mladší Janus neprožil ani jediný den bez Januse seniora, a zřejmě právě proto si nepovšiml toho, čemu se podivovali ostatní - stařec s přibývajícími roky nejenže nechřadl, ale naopak jako by byl stále silnější a čilejší. Ke konci století zasvětil starý Janus mladého do nejvyšších tajemství analytické, relativistické a obecné magie. I nadále žili a pracovali bok po boku, účastnili se všech válek a revolucí, snášeli více či méně srdnatě všechny kotrmelce historie, než se nakonec dostali do Výzkumného ústavu čarodějnictví a kouzelnictví...
Upřímně řečeno, celá tahle úvodní část byla od začátku do konce vymyšlená. O minulosti obou Janusů jsme hodnověrně věděli pouze tolik, že se J. P. Něvstrujev narodil sedmého března roku tisícího osmistého jednačtyřicátého. Jak a kdy se J. P. Něvstrujev stal ředitelem ústavu, o tom jsme neměli ponětí. Nevěděli jsme ani, kdo se první domyslel a zmínil o tom, že U-Janus a A-Janus je jeden člověk ve dvou osobách. Já jsem se to dověděl od Ojry-Ojry a uvěřil jsem, protože jsem to nedokázal pochopit. Ojra-Ojra se to dověděl od Giacoma a taky uvěřil, protože byl mladý a nadšený. Kornějevovi to řekla uklízečka a Kornějev tehdy usoudil, že je to fakt natolik triviální, že nestojí ani za přemýšlení. A Edik slyšel, jak si o tom povídali Sabaot Baalovič s Fjodorem Simeonovičem. Edik byl tehdy mladším preparátorem a věřil absolutně ve všechno kromě boha.

Minulost Janusů jsme tedy viděli dosti mlhavě. Zato jejich budoucnost jsme znali naprosto přesně. A-Janus, který se v současné době víc staral o ústav než o vědu, propadne v nejbližší budoucnosti myšlence praktické kontramoce. Pořídí si přítele, malého zeleného papouška jménem Foton, kterého mu věnují proslulí ruští kosmonauti. K tomu dojde devatenáctého května roku devatenáct set devadesát tři nebo dva tisíce devadesát tři - právě tak rozšifroval vtipný Edik tajemné číslo 190593 na kroužku. Patrně brzy poté dosáhne A-Janus konečně rozhodujícího úspěchu a změní v kontramota i sám sebe, i papouška Fotona, který mu ve chvíli experimentu bude samozřejmě sedět na rameni a bude loudit o cukr. A vyznáme-li se aspoň trochu v kontramoci, pak právě v tomto okamžiku bude budoucnost lidstva ochuzena o Januse Poluektoviče Něvstrujeva, zato však minulost lidstva získá hned dva Januse, protože A-Janus se změní v U-Januse a začne couvat po ose času zpátky. Budou se každý den setkávat, ale A-Januse nikdy v životě nenapadne pojmout nějaké podezření, protože vlídnou, vrásčitou tvář U-Januse, svého vzdáleného příbuzného a učitele, byl zvyklý vidět už od kolébky. A vždycky o půlnoci, přesně v nula hodin, nula nula minut, nula nula sekund, nula nula tercií místního času bude A-Janus stejně jako my všichni přecházet z dnešní noci do zítřejšího dne, zatímco U-Janus a jeho papoušek ve stejnou chvíli, během okamžiku rovnajícího se jednomu mikrokvantu času, přejde z naší dnešní noci do našeho včerejšího rána.
Proto také si byli papoušci číslo jedna, dva a tři pozorovaní desátého, jedenáctého a dvanáctého tak podobní - byl to jednoduše jeden a týž papoušek. Ubohý starý Foton! Snad ho sklátilo stáří, snad chytil průvan, prostě ochořel a přišel umřít na své oblíbené váhy v Romanově laboratoři. Zemřel a jeho rozmrzelý pán mu uspořádal pohřeb žehem a jeho popel rozptýlil do větru. A udělal to proto, že nevěděl, jak se chovají mrtví kontramotové. Nebo právě proto, že to věděl. My jsme celý ten proces sledovali samozřejmě jako film s přeházenými díly. Devátého nachází Roman v peci jedno nespálené péro z Fotona. Fotonova mrtvola už tam není, byla spálena zítra. Nazítří, desátého, ho Roman nachází v Petriho misce. U-Janus nachází nebožtíka ve stejnou dobu a tamtéž a spaluje ho v peci. Uchované péro zůstává v peci do půlnoci a pak přeskakuje do devátého. Jedenáctého ráno je Foton živ, i když už nemocen. Zcepení před našima očima pod váhami (na kterých teď tak rád bude vysedávat) a prostoduchý Saňa Drozd ho pokládá do Petriho misky, kde bude nebožtík ležet do půlnoci, načež přeskočí do rána desátého, kdy ho tam najde U-Janus, spálí a popel rozhodí do větru, ale zůstane jedno péro, které v noci přeskočí do rána devátého, kdy je najde Roman a hodí do koše na odpadky. Třináctého, čtrnáctého, patnáctého a tak dále bude k radosti nás všech Foton veselý, povídavý a my ho budeme obskakovat, krmit cukrem a zrnky prosa a U-Janus bude přicházet a ptát se, jestli nám nepřekáží v práci. S použitím asociativního výslechu se od něho dozvíme mnoho zajímavého o kosmické expanzi lidstva a bezpochyby něco o naší vlastní, osobní budoucnosti.
Když jsme došli k tomuto bodu úvah, Edik se najednou zachmuřil a prohlásil, že se mu nelíbí Fotonovy narážky na jeho, Ampérjanovu, předčasnou smrt. Krobián Kornějev k tomu poznamenal, že každá smrt mága je předčasná, ale že přesto tam musíme všichni. A Roman dodal, že Edika si asi papoušek zamiluje nejvíc, proto si pamatuje jenom jeho smrt. Edik z toho vyrozuměl, že má ještě naději zemřít později než my, a to mu zvedlo náladu.
Rozhovor o smrti však usměrnil naše myšlenky do melancholické polohy. Všichni, samozřejmě kromě Kornějeva, jsme najednou začali U-Januse litovat. Když se nad tím člověk zamyslí, byl skutečně v hrozné situaci. Především byl vzorem obrovské vědecké nezištnosti, protože byl de facto zbaven možnosti využívat plodů svých myšlenek. Navíc ho nečekala žádná světlá budoucnost. My jsme kráčeli do světa rozumu a bratrství, kdežto on se každým dnem blížil krvavému caru Nikolajovi, nevolnictví, popravám na Senném náměstí a - kdopak ví? - snad i arakčejevštině, bironovštině a opričnině. A kdesi v hloubi času, na voskovém parketu sanktpetěrburské Akademie věd ho za jednoho kalného dne potká kolega v napudrované paruce, ten kolega, který už ho týden nějak divně pozoruje, vykřikne, spráskne ruce a s hrůzou v očích zamumlá: "Herr Nevstrujefff... Jak to? Včera otyskl Zprafodaj oznámený, že jste zesnul na mrtfice..." A Janus bude muset říkat něco o bratrovi, který je mu k nerozeznání podobný, nebo o falešných pověstech, ačkoli bude vědět a velmi dobře chápat, co tento rozhovor znamená...
"Nechte toho," řekl Kornějev. "Co tady fňukáte? On zato zná budoucnost. Už byl tam, kam my ještě hodně dlouho budeme šlapat. A třeba moc dobře ví, kdy umřeme my všichni."
"To je něco úplně jiného," řekl Edik smutně.
"Nemá to lehké, náš stařík," řekl Roman. "Pojďte, budeme se k němu chovat trochu vlídněji a vřeleji. Zvlášť ty, Víťko. Pořád mu provádíš nějaké lumpárny."
"Tak proč na mě pořád doráží?" odsekl Víťka. "O čem jsme spolu mluvili a kde jsme se viděli..."
"Teď přece víš, proč za tebou chodí, tak se chovej slušně."
Víťka se nasupil a začal si demonstrativně prohlížet papírek se seznamem otázek.
"Musí se mu všecko vysvětlovat co nejpodrobněji," řekl jsem. "Říkat mu všechno, co sami víme. Musíme mu neustále předpovídat jeho nejbližší budoucnost..."
"No jo, hrom do toho," řekl Roman. "Letos v zimě si zlomil nohu. Na náledí."
"Tomu se musí zamezit," řekl jsem odhodlaně.
"Cože?" zeptal se Roman. "Víš vůbec, co povídáš? Ta noha už mu přece dávno srostla..."
"Ale ještě ji nemá zlomenou," namítl Edik.
Nějakou dobu jsme se snažili vyznat se v tom všem. Víťka najednou pronesl:
"Počkejte moment! Jak je to možné? Mládenci, jednu otázku nemáme škrtnutou..."
"Kterou?"
"Kam se podělo péro?"
"No jak to - kam?" řekl Roman. "Přeneslo se do osmého. A osmého jsem zrovna zapínal pec, něco jsem tavil..."
"No a co z toho?"
"No jo, vždyť já ho hodil do koše... Osmého, sedmého ani šestého jsem ho neviděl... Hm... Kam se mohlo podít?"

"Vyhodila ho uklízečka," usoudil jsem.
"To je vůbec zajímavé téma k zamyšlení," řekl Edik. "Dejme tomu, že to péro nikdo nespálil. Jak asi bude vypadat o sto let dřív?"
"Existujou ještě zajímavější věci," řekl Víťka. "Například co se stane s Janusovými botami, až je donosí do okamžiku, kdy byly vyrobeny v obuvnické továrně? A co se děje s potravou, kterou sní k večeři? A vůbec..."
Ale to už jsme byli příliš unaveni. Ještě chvilku jsme si vyměňovali názory, potom přišel Saňa Drozd, vyhnal nás diskutéry z pohovky, pustil svůj tranzistor a začal žadonit o dva rubly. "Dejte dva rublíky," kvílel.
"Jenže my nemáme," odpovídali jsme mu.
"Třeba už je to naposled... Dejte..."
V téhle atmosféře se nedalo pokračovat v diskusi, a tak jsme se rozhodli zajít na oběd.
"Je docela možné," poznamenal Edik, "že naše domněnka není zase tak moc fantastická. Třeba je osud U-Januse ve skutečnosti ještě mnohem podivuhodnější."
To je docela možné, pomysleli jsme si a vydali se do jídelny.
Zaskočil jsem do elektronického sálu oznámit, že se jdu naobědvat. Na chodbě jsem se srazil s U-Janusem, který se na mě pozorně zadíval, čemusi se usmál a zeptal se, zdali jsme se včera neviděli.
"Ne, Janusi Poluektoviči," řekl jsem. "Včera jsme se spolu neviděli. Včera jste nebyl v ústavu. Včera jste hned ráno, Janusi Poluektoviči, odletěl do Moskvy."
"Aha, ano," řekl. "Zapomněl jsem."
Usmíval se na mě tak vlídně, že jsem se odhodlal. Bylo to samozřejmě trochu opovážlivé, ale věděl jsem najisto, že se ke mně Janus Poluektovič v posledních dnech choval se sympatiemi, takže nyní mezi námi nemůže dojít k nějakému mimořádnému incidentu, který by naše vztahy narušil. Obezřetně jsem se rozhlédl a pak jsem se polohlasně zeptal:
"Janusi Poluektoviči, když dovolíte, položím vám jednu otázku."
Povytáhl obočí, chvíli si mě upřeně prohlížel, potom si zřejmě na něco vzpomněl a řekl:
"Prosím, můžete. A jenom jednu?"
Uvědomil jsem si, že má pravdu. Všechno se nedalo vměstnat do jedné otázky. Dojde k válce? Bude ze mě něco kloudného? Najde se recept na všeobecné štěstí? Vymřou taky někdy blbci? A řekl jsem:
"Nešlo by, abych k vám zašel zítra ráno?"
Zavrtěl hlavou a s jistou škodolibostí, jak mi připadalo, odpověděl:
"Ne, to by v žádném případě nešlo. Zítra ráno si vás, Alexandře Ivanoviči, vyžádá továrna v městě Kitěži a já vám budu muset povolit služební cestu."
Měl jsem nepříjemný pocit. V tomto determinismu, který mne, samostatného člověka se svobodnou vůli, odsuzoval k jakýmsi zcela určitým činům, které už na mně nezávisely, bylo cosi ponižujícího. A vůbec nezáleželo na tom, jestli se mi do města Kitěže chce jet, nebo ne. Tady šlo o nevyhnutelnost. Teď jsem nemohl ani umřít, ani onemocnět, ani si postavit hlavu (" ať mě třeba vyhodí!"), byl jsem odsouzen - a poprvé jsem si uvědomoval strašlivý význam toho slova. Nikdy jsem nepochyboval, že není žádná lahůdka být odsouzen dejme tomu k trestu smrti nebo ke slepotě. Ale být odsouzen třeba i k milování s nejkrásnější dívkou na světě, nebo k sebenádhernější cestě kolem světa či k návštěvě města Kitěže (kam jsem se mimochodem už tři měsíce snažil dostat), může být, jak se ukazuje, velice nepříjemné. Znalost budoucnosti se mi zjevila v docela novém světle...
"Není dobré číst pěknou knihu od konce, viďte?" řekl Janus Poluektovič, který mě bez okolků pozoroval. "A pokud jde o vaše otázky, Alexandře Ivanoviči... Snažte se pochopit, že neexistuje budoucnost stejná pro všechny. Budoucností je mnoho a každý váš čin vytváří některou z nich. Vy to pochopíte," dodal s přesvědčením, "vy to určitě pochopíte."
Později jsem to skutečně pochopil.
Ale to už je jiná, docela jiná historie.

DOSLOV A VYSVĚTLIVKY

Stručný doslov a vysvětlivky mladšího vědeckého pracovníka A. I. Privalova, tč. Vedoucího výpočetní laboratoře VÚČAKO

Předložené črty ze života Výzkumného ústavu čarodějnictví a kouzelnictví nejsou podle mého názoru přísně realistické v pravém smyslu slova. Nicméně mají vlastnosti, jimiž se příznivě odlišují od tematicky obdobných výplodů G. Fištroněnka a B. Snažilcova, takže je můžeme doporučit širokému okruhu čtenářů.
Především je třeba zdůraznit, že se autoři dokázali zorientovat v situaci a oddělit všechno progresívní v práci ústavu od konzervativního. Jejich črty nevyvolávají ono podráždění, jaké se čtenáře zmocňuje při četbě nadšených článků o konjunkturálních kouscích Gustavillových nebo zaníceného reprodukování nezodpovědných předpovědí pracovníků z oddělení Absolutního Vědění. Dále je příjemnou povinností poukázat na správný vztah autorů k mágovi jakožto člověku. Mág pro ně není objektem bázlivého nadšení a úcty, ale ani pobuřující filmový idiot; bytost z jiného světa, která neustále někde zapomíná brýle, není schopna dát chuligánovi přes hubu a své milované recituje vybrané pasáže z Příručky diferenciálního a integrálního počtu. To všechno znamená, že autoři nasadili správný tón. Ke kladům črt můžeme přičíst i to, že autoři vylíčili atmosféru ústavu očima nováčka a nezapomněli ani vystihnout hluboký vztah mezi zákony administrativními a zákony magickými. Pokud jde o nedostatky těchto črt, většina jich vyplývá z apriorního humanitářského zaměření autorů. Jakožto profesionální literáti dávají šmahem přednost takzvané umělecké pravdě před takzvanou pravdou faktu. A jakožto profesionální literáti jsou autoři, jako ostatně většina literátů, až vtíravě emocionální, a žalostně neobeznámení s otázkami soudobé magie. Aniž protestuji proti vydání těchto črt, považuji

přesto za nutné upozornit na některé nedostatky a omyly.
1. Názvy jednotlivých črt, podle mého názoru, neodpovídají plně obsahu. Použitím parafáze známého úsloví Marnost nad marnost... atd. chtěli autoři zřejmě naznačit, že mágové pracují nepřetržitě, i když odpočívají. Ve skutečnosti tomu přibližně tak opravdu je. Ze samotných črt to však nevyplývá. Autoři se dali příliš strhnout naší exotikou a nedokázali se vyhnout lákadlu vylíčit co nejvíc napínavých příhod a efektních epizod. Zato dobrodružství ducha, která tvoří podstatu života každého mága, se na stránky črt téměř nedostala. Samozřejmě s výjimkou poslední kapitoly třetí části, kde se autoři sice pokusili ukázat práci ducha, ale využili k tomu nevhodného materiálu poměrně triviální a diletantské logické úlohy. (V této souvislosti musím poznamenat, že jsem autorům vysvětloval svůj názor na tuto otázku, ale oni pokrčili rameny a trochu dotčeně prohlásili, že beru jejich črty příliš vážně.)
2. Zmíněná neobeznámenost v otázkách magie jakožto vědy vede autory k nepříjemným lapsům v průběhu celé knihy. Tak například, když formulovali téma disertační práce M. F. Reďkina, dopustili se čtrnácti(!) faktických chyb. Seriózní termín "hyperpole", který se jim patrně velice zalíbil, vkládají do textu vesměs na nevhodných místech. Zřejmě nechápou, že pohovka-translatér nevylučuje M-pole, nýbrž mí-pole; že termínu "živá voda" se přestalo užívat už v předminulém století; že tajemný přístroj zvaný akvavitometr a elektro nický počítač s názvem Aldan ve skutečnosti neexistují; že vedoucí výpočetní laboratoře se jen velice zřídka zabývá kontrolou programů - na to má matematiky-programátory, kteří jsou v naší laboratoři dva a které autoři tvrdošíjně nazývají děvčaty. Popis rozcvičky v materializaci (první kapitola druhé části) je nehorázně mylný; autoři mají na svědomí i nejapné termíny "vektor-magistatum" a "Auersovo zaklínadlo"; Stoxova rovnice nemá s materializací nic společného a Saturn nemohl v popisovaný okamžik v žádném případě být v souhvězdí Vah. (Tento poslední omyl je tím víc neodpustitelný, že jak jsem byl informován, jeden z autorů je profesionální astronom.) Seznam podobných chyb a nesmyslů bychom mohli bez námahy rozšířit, ale nečiníme to, protože autoři kategoricky odmítli cokoli opravovat. Rovněž odmítli vypustit terminologii, které sami nerozumějí. Jeden prohlásil, že terminologie je nutná kvůli atmosféře, druhý tvrdil, že vytváří kolorit. Ostatně musel jsem souhlasit s jejich názorem, že drtivá většina čtenářů bude asi sotva schopná rozlišit správnou terminologii od chybné a že ať bude v knize terminologie jakákoli, stejně jí ani jeden rozumně myslící člověk nebude věřit.
3. Snaha o zmíněnou uměleckou pravdu (podle vyjádření jednoho z autorů) a o typizaci (podle vyjádření druhého) vedla ke značnému zkreslení obrazu reálných lidí, kteří ve vyprávění vystupují. Autoři jsou vůbec náchylní nivelizovat své hrdiny, takže víceméně pravděpodobný je u nich snad jen Gustavillo a do jisté míry ještě Cristobal Josévič Junta. (Nepočítáme-li epizodní postavu upíra Alfréda, který jim vyšel ze všech nejlíp.) Autoři například tvrdí, že Kornějev je krobián, a domnívají se, že je čtenář schopen učinit si o tomto krobiánství správnou představu. Ano, Kornějev je skutečně krobián. Ale právě proto ten Kornějev, který je v knize vylíčen, vypadá jako "poloprůzračný vynálezce" (použijeme-li terminologie samotných autorů) ve srovnání s Kornějevem skutečným. Totéž se dá říci o pověstné zdvořilosti E. Ampérjana. R. P. Ojra-Ojra je v črtách naprosto mlhavý, ačkoli právě v popisovanou dobu se rozváděl s druhou ženou a chystal se uzavřít třetí sňatek. Uvedené příklady patrně stačí, aby čtenář nepřikládal příliš víry tomu, v jakém světle jsem v knize vylíčen já.

Autoři mě požádali, abych vysvětlil některé nearozumitelné termíny a málo známá jména vyskytující se v knize. Narazil jsem přitom na jisté potíže. Samozřejmě, nehodlám vysvětlovat terminologii, kterou si vymysleli sami autoři (akvavitometr, temporální přenos spod.). Nedomnívám se však, že by bylo užitečné vysvětlovat i reálně existující termíny, jejichž pochopení vyžaduje důkladné odborné znalosti. Není například možné vysvětlit termín "hyperpole" člověku, který se dost dobře nevyzná v teorii fyzikálního vakua. Termín "transgrese" je ještě obsažnější a navíc různé školy ho užívají v různém smyslu. Stručně řečeno, omezil jsem se na vysvětlení několika jmen, termínů a pojmů, na jedné straně poměrně dost rozšířených, a na druhé straně v naší práci výrazně specifikovaných. Kromě toho jsem poznámkami doprovodil několik slov, která nemají přímý vztah k magii, ale mohla by vést k nejasnostem.

Anacefal - zrůda bez velkého mozku a lebeční schránky. Anacefalové umírají obvykle hned po porodu nebo několik hodin po něm.
Augurové - ve starém Římě kněží, kteří předpovídali budoucnost podle letu ptáků a jejich chování. Drtivá většina z nich byli podvodníci. Do značné míry to platí i o augurech z našeho ústavu, třebaže dnes pracují podle jiných metod.
Bazilišek - v pohádkách obluda s tělem kohouta a ocasem hada, která zabíjí pohledem. Ve skutečnosti dnes téměř vyhynulý dávný ještěr porostlý peřím, předchůdce nejstaršího ptáka archeopteryxe. Má hypnotické schopnosti. Ve viváriu ústavu jsou chovány dva exempláře.
Danaovny - v řecké mytologii zločinné dcery krále Danaa, které na jeho příkaz zabily své manžely. Nejprve byly odsouzeny k tomu, aby věčně nabíraly vodu do bezedného sudu. Později, při revizí procesu, přihlédl soud ke skutečnosti, že byly provdány násilím. Tato polehčující okolnost umožnila převést je na poněkud méně nesmyslnou práci - u nás v ústavu se například zabývají tím, že rozkopávají asfalt všude, kde ho nedávno samy uložily.
Démon Maxwellův - důležitý prvek myšlenkového experimentu významného anglického fyzika Maxwella. Byl určen k útoku na druhý zákon termodynamiky. V Maxwellově myšlenkovém experimentu zaujímá démon místo vedle otvoru v přepážce, dělící nádobu naplněnou pohybujícími se molekulami. Úkolem démona je, aby z jedné poloviny nádoby do druhé vpouštěl rychlé molekuly, kdežto pomalým aby ucpával otvor před nosem. Ideální démon je schopen tímto způsobem bez velké námahy vytvořit v jedné polovině nádoby velmi vysokou teplotu, ve druhé pak velmi nízkou, čímž uskutečňuje perpetuum mobile druhého typu. Avšak teprve poměrně nedávno a výhradně v našem ústavu se podařilo takové démony najít a naučit je pracovat.
Drákula, hrabě - proslulý maďarský upír XVII. až XIX. stol. Hrabětem nikdy nebyl. Spáchal spoustu zločinů proti

lidskosti. Byl dopaden husary a za velkého srocení lidu slavnostně proboden osikovým kůlem. Vyznačoval se mimořádnou životaschopností - při pitvě v něm bylo nalezeno jeden a půl kilogramu stříbrných projektilů.
Džin -zlý duch z arabských a perských mýtů. Téměř všichni džinové jsou dubly krále Šalomouna a mágů z jeho doby. Bylo jich využíváno k válečným účelům a k politickým výstřednostem. Vyznačují se odporným charakterem, drzostí a naprostým nedostatkem pocitu vděčnosti. Jejich negramotnost a agresivita jsou takové, že jsou téměř všichni ve vězení. V moderní magii se jich široce používá jako pokusných bytostí. Konkrétně E. Ampérjan na materiálu třinácti džinů určil množství zla, které může společnosti způsobit jeden vzteklý a nevzdělaný pitomec.
Fantóm - přelud, přízrak, vidina. Podle soudobých teorií - souhrn nekrobiotických informací. Fantómové vyvolávají pověrčivou hrůzu, ačkoli jsou naprosto neškodní. V ústavu se jich využívá k upřesnění historické pravdy, třebaže de iure nemohou být uznáváni za očité svědky.
Golem - jeden z prvních kybernetických robotů, kterého vyrobil z hlíny rabín Löw ben Bezalel. {Viz například československou filmovou komedii Císařův pekař. Golem, který v ní vystupuje, se velmi podobá opravdovému.)
Harpyje - v řecké mytologii bohyně bouří, ve skutečnosti druh nadpřirozených bytostí, vedlejší produkt činnosti dávných mágů v oboru selekce. Vypadají jako velcí rezatí ptáci s hlavami stařen, jsou velice neupravené, hltavé a hašteřivé.
Homunkulus - v představách negramotných středověkých alchymistů humanoidní bytost vyrobená uměle v křivuli. Ve skutečnosti ovšem není možné vyrobit v křivuli umělou bytost. Homunkulové, jak známo, se syntetizují ve zvláštních autoklávech a využívá se jich k biochemickému modelování.
Hvězda Šalomounova - ve světové literatuře magické znamení ve formě šesticípé hvězdy kouzelných vlastností. V současné době, stejně jako drtivá většina ostatních geometrických zaklínadel, ztratila veškerou působivost a hodí se výhradně k zastrašování zaostalých lidí.
Hydra - u starých Řeků fantastický mnohohlavý vodní plaz. U nás v ústavu je chována reálně existující mnohohlavá hydra, dcera Dr. Gorynyče a plesiosaury z jezera Loch Ness.
Ifrít - druh džina. Ifríti jsou zpravidla dobře zachovalí dublové největších arabských vojevůdců. V ústavu jich M. M. Kamnojedov používá jako ozbrojené stráže, protože se od ostatních džinů liší vysokou disciplinovaností. Technologie jejich metání plamene je prostudována málo a sotva bude někdy prostudována důkladně, protože je k ničemu.
Inkub - druh oživlých mrtvol, má ve zvyku vstupovat v manželství s živými. Nevyskytuje se. V teoretické magii se termínu inkub užívá v docela jiném smyslu - jako míra záporné energie živého organismu.
Inkunábule - název pro první tištěné knihy do r, 1500. Některé z inkunábulí se vyznačují skutečně gigantickými rozměry.
Jan ben Jan - buď pradávný vynálezce, nebo pradávný bojovník. Jeho jméno je vždy uváděno v souvislosti s pojmem štítu, zvlášť se nevyskytuje. (Například je o něm zmínka u Gustava Flauberta v Pokušení svatého Antonína.)
Kadáver - obecně řečeno oživený neživý předmět - portrét, socha, idol, strašák. (Viz např. A. N. Tolstoj : Hrabě Cagliostro.) Jedním z prvních kadáverů v dějinách byla dobře známá Galathea vytvořená sochařem Pygmalionem. V moderní magii se kadáverů nepoužívá. Zpravidla bývají fantasticky hloupí, náladoví, hysteričtí a téměř nepodléhají drezúře. V ústavu se někdy za kadávera ironicky označuje nepodařený dubl nebo duploidní pracovník.
Kladivo na čarodějnice - stará příručka o výslechu třetího stupně. Sestavili ji představitelé církve a využívali speciálně k odhalování čarodějnic. V novějších dobách byla zrušena jako zastaralá.
Levitace - schopnost létat bez jakýchkoli technických prostředků. Obecně známá je levitace ptáků, netopýrů a hmyzu.
Löw ben Bezalel - pražský rabín, známý středověký mág, dvorní alchymista císaře Rudolfa II.
Orákul - podle představ dávných předků prostředek styku bohů s lidmi: let ptáka (u augurů), šumění stromů, blábol proroka atd. Orákul se nazývá i místo, kde se vydávaly předpovědi. Solovecký Orákul - to je nevelká tmavá místnost, kde už je mnoho let naplánováno umístit silný elektronický počítač pro drobná proroctví.
Permoník - v západoevropských pověstech šeredný trpaslík hlídající podzemní poklady. Mluvil jsem s některými. Jsou opravdu šerední a skuteční trpaslíci, ale o nějakých pokladech nemají ani potuchy. Většina permoníků jsou zapomenutí a notně scvrklí dublové.
Pýthie - věštkyně ve starém Řecku. Prorokovaly, když byly omámeny jedovatými výpary. Pýthie v našem ústavu konkrétní věštby neprovozují. Velice mnoho kouří a zabývají se obecnou teorií předpovědí.
Ramapiték - podle soudobých poznatků přímý předchůdce pitekantropa ve stupních evoluční teorie.
Ségur, Richard - hrdina fantastické povídky Záhady Richarda Ségura. Vynálezce plastické fotografie.
Taxidermista - preparátor, vycpavač zvířat. Poradil jsem autorům toto nezvyklé slovo, protože C. J. Junta bývá zlostí bez sebe, když ho někdo označí jen za vycpavače.
Tercie - šedesátina sekundy.
Tribus - v tomto kontextu: kmen. Absolutně nechápu, proč se vydavatelé Knihy Osudů rozhodli nazývat kmen ramapitéků tribuí.
Upanišady - staroindické komentáře ke čtyřem posvátným knihám.
Upír - v lidových pohádkách umrlec vysávající krev. Nevyskytuje se. Upíři (vlkodlakové, vampýři) jsou ve skutečnosti mágové, kteří se z těch či oněch příčin vydali na cestu abstraktního zla. Odedávna je zaručeným prostředkem proti nim osikový kůl a náboje ulité z ryzího stříbra. V našem textu se slova "upír" všude používá v přeneseném smyslu.
Vampýr - viz upír.
Vlkodlak - člověk schopný se přeměňovat v některá zvířata: ve vlka (werwolf), v lišku (kicune) atd. V pověrčivých lidech vyvolává hrůzu, neznámo proč. Například V. P. Kornějev, když ho rozbolel zub moudrosti, se proměnil v kohouta a rázem se mu ulevilo.
Werwolf - viz vlkodlak.

POZN. PŘEKL.

Po přečtení seriózních, střízlivě věcných a rozumných slov skutečného hrdiny této knihy Alexandra Privalova, jimiž uvedl na pravou míru některé přehnané výstřelky lehkomyslných spisovatelů-fantastů, se nám v prvním okamžiku zdálo účelné připojit na závěr ještě několik vysvětlivek z oblasti ruského pohádkového světa, jehož znalost autoři u čtenáře mlčky předpokládají. Po zralé úvaze jsme však od tohoto původního úmyslu upustili.
Český čtenář je totiž, jak známo, dostatečně sčetlý, vzdělaný a vyspělý, takže nepotřebuje, aby mu někdo pomáhal pochopit obecně známá fakta. Navíc jde-li o fakta, která při svém zájmu o ruskou a sovětskou kulturu do sebe vstřebal vlastně již v útlém dětství. A nic na tom nemění skutečnost, že autoři s těmito fakty tak libovolně, ba svévolně manipulují.
Například by bylo jistě bezúčelné zmiňovat se v této souvislosti o Puškinovi. Kdo by u nás neznal prolog k poémě Ruslan a Ludmila? Takže jakmile se v našem textu objevilo slovo Lukomoří a potom scéna s mluvícím kocourem, dubem a zlatým řetězem, šupinami z rusalky a chaloupkou na kuří noze, každému se okamžitě vybavily známé Puškinovy verše:

Dub zelený ční v Lukomoří,
zlatý tam řetěz zavěšen;
učený kocour oči mhouří
a chodí sem tam nocí, dnem.
Jde vpravo - písničku si zpívá,
jde vlevo - pohádku hned ví.
Těch divů! Lesní muž tam bývá,
rusalka sedí na větvi;
zvěř bájná tudy chodí pouze
cestou, jež nikam nemíří;
a chaloupka na kuří noze
je bez oken a bez dveří...

Právě tak je naprosto zbytečné připomínat, že název Solovec, kam autoři umístili děj svého příběhu, nebyl vybrán náhodně. Má bezpochyby vzbudit asociaci se Soloveckými ostrovy v Bílém moři, kde se slavný klášter z roku 1436 stal v druhé polovině 17. století jedním z opevněných center rozkolníků (starověrců), protestujících proti modernizačním církevním reformám patriarchy Nikona (což je všechno u nás notoricky známo). Snadno se tedy mohl tento název stát symbolem všeho dávného, prapůvodního, takříkajíc prvopočátečního, co starověrci hájili a mezi což pohádky a pověsti bezesporu patří.
Jméno Naina Kyjevna Gorynyčová evokuje ihned v mysli českého čtenáře představu oné úskočné a převtělující se čarodějky Nainy ze zmíněné poémy Ruslan a Ludmila. Nejprve byla půvabnou, ale chladnou krasavicí, později však rychle zestárla, zošklivěla, zhrbatěla a v důsledku lability svých etických názorů vykročila cestou zla a kouzel. Drak Gorynyč je pak elementárně známá postava ruských pohádek. Ve své původní podobě je to docela obyčejný tříhlavý drak chrlící oheň. Autoři nenápadně naznačují, že Gorynyč a Naina měli k sobě jakýsi bližší vztah, vzhledem ke shodnému příjmení snad dokonce manželský. Spolehlivé údaje, které by tuto domněnku potvrzovaly, zatím k dispozici nemáme, ale vyloučeno to není. Vždyť i Puškin hodnověrně tvrdí, že se Naina umí převtělovat v draka (Pak třikrát prskla, dupla hnátem, odplivla třikrát po sobě a rázem v dračí podobě zas oknem vyletěla s chvatem...), takže by na jejím případném soužití s drakem Gorynyčem nebylo nic zarážejícího a morálně závadného. Tím víc je škoda, že autoři do svého vyprávění nezahrnuli také některé scény z jejich rodinného života. Patrně by tyto pasáže byly nadmíru zajímavé.
Dále by bylo zajisté nepřípustným podceňováním českého čtenáře, kdybychom se mu snažili vysvětlovat, kdo to byl Vij a Choma Brut. Každý u nás dobře zná Gogolovu povídku Vij a dověděl se z ní, že "tímhle jménem nazývají Ukrajinci náčelníka permoníků (gnomů), jehož oční víčka dosahují až k zemi". U Gogola nadpřirozené síly vedené Vijem zničily rozmařilého studenta filozofie Chomu Bruta, když po tři noci střežil v chrámu rakev s mrtvým tělem vědmy; u Strugackých se potom Vij s Brutem zřejmě na bázi rozmařilého života spřátelili a vedli ho společně.
Stejně tak by nebylo na místě zmiňovat se o tom, že si Kaščej (česky též Kostěj) svůj doživotní žalář plně zaslouží. Vždyť to byl krutý despota, který v rozporu s obecně uznávanými normami soužití věznil na svém hradě carevnu. A jestliže toužil po nesmrtelnosti, tím hůř pro něho, bude ji trávit v base. Ale Kaščejovi to patří. (Ovšem mezi námi - doživotní žalář pro nesmrtelného, to je setsakramentsky rafinovaný trest!)
V celé knize se vyskytuje snad jen jediný důležitý, nesmírně významný prvek, který by bylo přece jen nutno českému čtenáři přiblížit, rozvinout ho a detailně osvětlit. Autoři se v textu zmiňují o městě Kitěži, které je rovněž známo z pohádek. Zapomněli však upřesnit, zda jde o Velký Kitěž nebo o Malý Kitěž. A v tom je značný rozdíl. Nejen co do velikosti. Velký Kitěž (na rozdíl od Malého) se totiž někdy stává neviditelným (viz např. Rimskij-Korsakov: Legenda o neviditelném městě Kitěži a panně Fevronii), takže pokud by se A. Privalov vypravil právě tam, mohlo by se mu snadno přihodit, že by neviděl nic. Avšak kvůli tomuto jedinému momentu, i když je velice závažný a zasloužil by si bedlivého prozkoumání, by asi nebylo vhodné rozšiřovat publikaci o nový samostatný oddíl.
Proto jsme se myslím správně rozhodli, že ke knize vůbec žádné vysvětlivky pro českého čtenáře připojovat nebudeme.
J. P.